MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

AVRUPA BİRLİĞİ'NE BAKIŞ AÇILARI YÖNÜNDEN AKADEMİSYEN PROFİLİ

Şahamet BÜLBÜL
A. Mete ÇİLİNGİRTÜRK • Dilek ALTAŞ • İ. Esen YILDIRIM

1.74
7
126

Sayın Değerimiz ve Dostumuz
Prof. Dr. Suat OKTAR'a
saygılarımızla. 02/06/2008

AVRUPA BİRLİĞİ'NE BAKIŞ AÇILARI YÖNÜNDEN AKADEMİSYEN PROFİLİ

Prof. Dr. Şahamet BÜLBÜL
Doç. Dr. A. Mete ÇİLİNGİRTÜRK
Yrd. Doç. Dr. Dilek ALTAŞ
Yrd. Doç. Dr. İ. Esen YILDIRIM

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ
MARMARA ÜNİVERSİTESİ 1883

126

LB
2331.74
.A87
2007
c.1

T.C. MARMARA ÜNİVERSİTESİ
Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı
DEMİRBAŞ M0142551

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

YAYIN NO: 754

ISBN: 978-975-400-309-3

Basım:
Der Yayınları
Engin Matbaası.
Topkapı-İstanbul

İSTANBUL – Şubat 2007

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

ÖNSÖZ

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilgili yolculuğu kırk yılı aşkın bir süredir devam etmektedir. Bu süre içinde zaman zaman konu daha fazla güncelleşmiş zaman zaman da gündemdeki yeri zayıflamış ise de, hiçbir zaman gündemden düşmemiştir. Özellikle Türkiye'nin gümrük birliğine girişinden sonra konu yeniden alevlenmiş, 2000'li yılların başındaki Avrupa Birliği'nin genişleme sürecine girmesi ile de iyice gündeme oturmuştur. Durum böyle olunca çeşitli kişi ve kurumlar tarafından konu ile ilgili araştırmalar yapılmış, özellikle Türk toplumundaki çeşitli kesimlerin konu hakkındaki görüş ve düşünceleri incelenmeye çalışılmıştır.

Üniversiteler bilginin üretildiği ve topluma transfer edildiği kurumlardır. Üniversiteler diğer kurumlara göre gelişim ve değişimin daha hızlı ve devamlı olması gereken kurumlardır. Çünkü üniversiteler toplumdaki diğer kurumlara göre değişimleri daha fazla takip etmek ve bu değişimlerle ilgili olarak toplumu bilgilendirmek görevlerini de yerine getirmek durumundadırlar.

Üniversitelere işlerlik kazandıran ve yüklendikleri görevleri yerine getirenler ise onların temel taşını oluşturan öğretim elemanlarıdır. Kuşkusuz üniversiteleri oluşturan yöneticiler, öğrenciler, mezunlar, idari işlerde çalışanlar başta olmak üzere birçok faktör içinde en önemlilerinden biri öğretim elemanlarıdır. Zira öğretim elemanları üniversitelere kimlik kazandırmada başrol oynamaktadırlar.

Birçok konuda olduğu gibi üniversite öğretim elemanlarının Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyeliği konusundaki görüş ve düşünceleri de önemlidir. Zira gerek kitap, makale, bildiri gibi yazdıkları eserler ile, gerek katıldıkları konferans, sempozyum, panel gibi toplantılarda ki konuşmaları ve sunumları ile ve gerekse derslerdeki anlatımları ile toplumun çeşitli kesimlerine görüş ve düşüncelerini aktarmakta ve onları çeşitli konularda bilgilendirmektedirler.

Marmara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu tarafından desteklenen bu araştırmada yukarıda önemi vurgulanan akademisyenlerin Türkiye'nin Avrupa Birliğine bakış açıları ortaya konularak, bu kesimin görüş ve düşünceleri kamuoyu ile paylaşılmaya çalışılmıştır.

Prof. Dr. Şahamet BÜLBÜL
İstanbul / 2007

T.C. MARMARA ÜNİVERSİTESİ
Kütüphane ve Dokümantasyon
Daire Başkanlığı

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ 1883

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ VII
ŞEKİL LİSTESİ XI
GİRİŞ 1
Birinci Bölüm 3
AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE 3
1.1 AVRUPA BİRLİĞİ'NİN TARİHÇESİ 3
1.2 AVRUPA BİRLİĞİ'NİN GENİŞLEME SÜRECİ 6
1.3 TÜRKİYE-AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİ 9
İkinci Bölüm 17
TÜRKİYE'DE YÜKSEK ÖĞRETİM VE GELİŞİMİ 17
2.1 ÜNİVERSİTE: TANIM VE AMAÇLAR 17
2.2 TÜRKİYE'DE ÜNİVERSİTELERİN TARİHSEL GELİŞİMİ: KAMU VE VAKIF ÜNİVERSİTELERİ 19
2.3 ÖĞRETİM ELEMANLARI 24
2.4 SOCRATES PROGRAMLARI 29
2.4.1 ERASMUS Programı 32
2.4.2 LINGUA Programı 35
Üçüncü Bölüm 39
SAHA ÇALIŞMASININ AMAÇ VE KAPSAMI 39
3.1 ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ 39
3.2 ARAŞTIRMANIN HEDEF KÜTLESİ VE ANA KÜTLESİ 42
3.3 ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEM PLANI 42
3.4 ARAŞTIRMADA KULLANILAN VERİ TOPLAMA TEKNİĞİ 50
3.5 VARSAYIM VE HİPOTEZLER 52
3.6 AB KONULU ARAŞTIRMA LİTERATÜRÜ 52
Dördüncü Bölüm 59
ANALİZ VE BULGULAR 59
4.1 CEVAPLAYICILARIN DEMOGRAFİK PROFİLİ 59
4.2 BETİMLEYİCİ İSTATİSTİKLER 63
4.3 ÇAPRAZ TABLO ANALİZLERİ 99

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

4.3.1 Akademik Ünvanlara Göre Çapraz Tablo Analizleri 99
4.3.2. Siyasi Görüşlere Göre Çapraz Tablo Analizleri 106
4.3.3 Cinsiyete Göre Çapraz Tablo Analizleri 113
4.3.4. AB'ye Tam Üyelik Desteği İle İlgili Çapraz Tablo Analizleri 119
4.4. AB'Yİ DESTEKLEYEN VE DESTEKLEMEYENLERİN ALGILAMALARI ARASINDAKİ FARKLARIN ANALİZİ 128
4.5. AB VE KURUMLARINA İLİŞKİN YARGILARIN SİYASİ GÖRÜŞE GÖRE ANALİZLERİ 132
4.5.1. Siyasi Görüşe Göre AB'ye Bakış 133
4.5.2. Tam Üyeliğin Türkiye'ye Sağlayacağı Katkıların İncelenmesi 135
4.5.3. Türkiye'de Tam Üyeliğin Endişe Yaratabilecek Boyutları 138
4.5.4. Tam Üyeliğin AB'ye Katkı Sağlayacağı Alanlar 140
4.5.5. Tam Üyelik Sürecinde Etkili Faktörler 141
4.5.6. Socrates-Erasmus Programının Akademik Yaşamdaki Etkileri 143
4.6. TAM ÜYELİĞİ DESTEKLEYEN VE DESTEKLEMEYENLERİN PROFİLİ 146
4.6.1. Temel İstatistiklere Göre Profil 146
4.6.2. Çok Boyutlu Ölçekleme Analizi ile Profil 149
4.6.3. Ayırım Analizi ile Fikir Farklılığının Kaynağının Belirlenmesi 153
4.6.4. Kümeleme Analizi ile Siyasi Görüşlerin Yargılara Göre Gruplandırılması 160
SONUÇ 163
KAYNAKÇA 167
EKLER 171

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.1 AB'nin Yeni Üyeleri ile Aday Ülkelerin Tam Üyelik Süreçleri 8
Tablo 1.2 AB-Türkiye İlişkileri Kronolojik Özet 14
Tablo 2.1 Kuruluş Tarihleri ve Bulundukları İllere Göre Kamu Üniversiteleri 21
Tablo 2.2 Kuruluş Tarihleri ve Bulundukları İllere Göre Vakıf Üniversiteleri 23
Tablo 2.3 Öğretim Elemanı Sayılarındaki Gelişme 25
Tablo 2.4 Ön Lisans ve Lisans Öğrenci Sayılarındaki Gelişme 26
Tablo 2.5 Lisansüstü Öğrenci Sayılarındaki Gelişme 27
Tablo 2.6 Öğretim Üyesi Başına Düşen Öğrenci Sayıları 28
Tablo 3.1 Farklı Anakütle Büyüklükleri ve Güvenilirlik Düzeylerine Göre Optimum Örneklem Hacimleri 43
Tablo 3.2 2003/2004 Eğitim Öğretim Yılı Kamu Üniversiteleri Öğretim Elemanı Sayıları 44
Tablo 3.3 2003/2004 Eğitim Öğretim Yılı Vakıf Üniversiteleri Öğretim Elemanı Sayıları 46
Tablo 3.4 Örnekleme Dahil Edilen Üniversitelerin 2003/2004 Eğitim Öğretim Yılı Öğretim Elemanı Sayıları 47
Tablo 3.5 Örneklem Planı 49
Tablo 4.1 Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı 59
Tablo 4.2 Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre Dağılım 60
Tablo 4.3 Katılımcıların Yaşlarına Göre Dağılımı 61
Tablo 4.4 Katılımcıların Siyasi Görüşlerine Göre Dağılımı 61
Tablo 4.5 Katılımcıların Yabancı Dil Bilgisi 62
Tablo 4.6 Uluslararası Kurumlara Duyulan Güven 63
Tablo 4.7 Yakın İşbirliği İçinde Olunması Tercih Edilen Ülke/Ülke Grupları 64
Tablo 4.8 Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliği Hakkındaki Görüşler 66
Tablo 4.9 AB'ye Tam Üyelik İçin Tahmin Edilen Süre 68
Tablo 4.10 AB Üyeliği İle İlgili Bilgi Kaynakları 69
Tablo 4.11 AB Hakkındaki Görüşler 70
Tablo 4.12 AB'ye Tam Üye Olunması Halinde Türkiye'nin Kazanım Alanları 74
Tablo 4.13 Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliğinin Olası Etkileri 79
Tablo 4.14 Türkiye'nin AB'ye Tam üyeliği Sonucunda AB'nin Kazanımları 83
Tablo 4.15 Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliğini Etkileyen Faktörler 84

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 4.16 Türkiye'nin AB'ye Tam Üyelik Konusunda En Çok Destek Aldığı Ülke 88
Tablo 4.17 Socrates-Erasmus Programı Hakkındaki Görüşler 90
Tablo 4.18 Socrates- Erasmus Programı'nın İmkan Sağlayacağı Akademik Aktiviteler 93
Tablo 4.19 Akademik Amaçlarla En Çok Gidilen Ülkeler 94
Tablo 4.20 Yurt Dışında Bulunmuş Akademisyenlerin Akademik Amaçları 95
Tablo 4.21 Uzun Süreli Yurt Dışına Çıkış İmkanı Halinde Tercih Edilen Ülkeler .. 96
Tablo 4.22 Uzun Süreli Yurt Dışına Çıkış İmkanı Halinde Tercih Nedenleri 97
Tablo 4.23 AB İle İlgili Bilimsel Çalışmalara Katılım 98
Tablo 4.24 Akademik Unvana Göre AB 'ye Güven Durumu 100
Tablo 4.25 Akademik Ünvana Göre AB Ülkeleri İle İşbirliğinin Tercih Durumu 100
Tablo 4.26 Akademik Unvana Göre Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliğini Destekleme Durumu 101
Tablo 4.27 Akademik Unvana Göre AB üyeliği İle İlgili Yapılacak Referandumda Kullanılacak Oy Durumu 102
Tablo 4.28 Akademik Unvana Göre Türkiye'nin AB'ye Üye Olmaya Hazırlık Durumu 102
Tablo 4.29 Akademik Unvana Göre Türkiye'nin Avrupa Ülkesi Olma Durumu .. 103
Tablo 4.30 Akademik Unvana Göre AB'ye Tam Üyelik İçin Taviz Verme Durumu 104
Tablo 4.31 Akademik Unvana Göre Türkiye'nin AB'ye Tam Üye Olması Durumunda, AB Para Sistemine Geçme Durumu 104
Tablo 4.32 Akademik Unvana Göre Türkiye'nin AB Dışındaki Bir Oluşumda Yer Almasının Ulusal Çıkarlara Uygunluk Durumu 105
Tablo 4.33 Akademik Unvana Göre Türkiye-AB İlişkilerinin Geliştirilmesinde Türk Siyasetçi ve Bürokratlarına Güven Durumu 106
Tablo 4.34 Siyasi Görüşe Göre AB 'ye Güven Durumu 106
Tablo 4.35 Siyasi Görüşe Göre AB Ülkeleri İle İşbirliğinin Tercih Durumu 107
Tablo 4.36 Siyasi Görüşe Göre Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliğini Destekleme Durumu 108
Tablo 4.37 Siyasi Görüşe Göre AB üyeliği İle İlgili Yapılacak Referandumda Kullanılacak Oy Durumu 108
Tablo 4.38 Siyasi Görüşe Göre Türkiye'nin AB'ye Üye Olmaya hazırlık Durumu 109
Tablo 4.39 Siyasi Görüşe Göre Türkiye'nin Avrupa Ülkesi Olma Durumu 110
Tablo 4.40 Siyasi Görüşe Göre AB'ye Tam Üyelik İçin Taviz Verme Durumu 110
Tablo 4.41 Siyasi Görüşe Göre Türkiye'nin AB'ye Tam Üye Olması Durumunda, AB Para Sistemine Geçme Durumu 111

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 4.42 Siyasi Görüşe Göre Türkiye'nin AB Dışındaki Bir Oluşumda Yer Almasının Ulusal Çıkarlara Uygunluk Durumu 112
Tablo 4.43 Siyasi Görüşe Göre Türkiye-AB İlişkilerinin Geliştirilmesinde Türk Siyasetçi ve Bürokratlarına Güven Durumu 112
Tablo 4.44 Cinsiyete Göre AB 'ye Güven Durumu 113
Tablo 4.45 Cinsiyete Göre AB Ülkeleri İle İşbirliğinin Tercih Durumu 114
Tablo 4.46 Cinsiyete Göre Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliğini Destekleme Durumu 114
Tablo 4.47 Cinsiyete Göre AB üyeliği İle İlgili Yapılacak Referandumda Kullanılacak Oy Durumu 115
Tablo 4.48 Cinsiyete Göre Türkiye'nin AB'ye Üye Olmaya Hazırlık Durumu 115
Tablo 4.49 Cinsiyete Göre Türkiye'nin Avrupa Ülkesi Olma Durumu 116
Tablo 4.50 Cinsiyete Göre AB'ye Tam Üyelik İçin Taviz Verme Durumu 116
Tablo 4.51 Cinsiyete Göre Türkiye'nin AB'ye Tam Üye Olması Durumunda, AB Para Sistemine Geçme Durumu 117
Tablo 4.52 Cinsiyete Göre Türkiye'nin AB Dışındaki Bir Oluşumda Yer Almasının Ulusal Çıkarlara Uygunluk Durumu 117
Tablo 4.53 Cinsiyete Göre Türkiye-AB İlişkilerinin Geliştirilmesinde Türk Siyasetçi ve Bürokratlarına Güven Durumu 118
Tablo 4.54 Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliğini Destekliyor Musunuz? Yarın Türkiye'nin AB Üyeliği İle İlgili Bir Referandum Yapılacak Olsa, Oyunuz Ne Yönde Olur? 120
Tablo 4.55 Ki-kare Bağımsızlık Testi 120
Tablo 4.56 Simetrik Uyumluluk Ölçüsü 121
Tablo 4.57 Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliğini Destekliyor Musunuz? Sizce Türkiye AB'ye Üye Olmaya Hazır Mı? 121
Tablo 4.58 Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliğini Destekliyor Musunuz? AB'ye Tam Üye Olabilmek İçin Kıbrıs, Ege Kıta Sahanlığı, Sözde Soykırım İddiaları Konularında Taviz Verilmeli Mi? 122
Tablo 4.59 Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliğini Destekliyor Musunuz? Avrupa Birliği İle İlgili Bir Konuda Çalışma Yaptınız Mı? 122
Tablo 4.60 Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliğini Destekliyor Musunuz? Avrupa Birliği İle İlişkili Bir Kurumdan Burs Aldınız Mı? 123
Tablo 4.61 Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliğini Destekliyor Musunuz? Akademik Unvan 123
Tablo 4.62 Gelecek İle İlgili Endişelerin Giderilmesi 124
Tablo 4.63 Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliğini Destekliyor Musunuz? Cinsiyet 124
Tablo 4.64 Bağımlılık Testleri 125

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 4.65 Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliğini Destekliyor Musunuz? Siyasi Görüş 126
Tablo 4.66 Bağımlılık Testleri 127
Tablo 4.67 Grup İstatistikleri Ve T-Testleri 129
Tablo 4.68 Sıralamalara İlişkin Mann-Whitney-U Ve Wilcoxon Sıra Toplam Testleri 130
Tablo 4.69 Erasmus ve Socrates Programlarına İlişkin Yargılar Arası Farklılıkların Sınanması 131
Tablo 4.70 Temel Bileşenler Analizi Birleşen Matrisi ve Açıklama Oranları 133
Tablo 4.71 AB ile İlgili Yargıların Siyasi Görüşlere Göre Farklılığının Sınanması 134
Tablo 4.72 Temel Bileşenler Analizi Birleşen Matrisi ve Açıklama Oranları 136
Tablo 4.73 AB'nin Sağlayacağı Katkıların Siyasi Görüşlere Göre Farklılığının Sınanması 137
Tablo 4.74 Temel Bileşenler Analizi Birleşen Matrisi ve Açıklama Oranları 138
Tablo 4.75 Türkiye'nin Tedirginliklerinin Siyasi Görüşlere Göre Farklılığının Sınanması 139
Tablo 4.76 Türkiye'nin Olası Katkılarının Siyasi Görüşlere Göre Farklılığının Sınanması 140
Tablo 4.77 Temel Bileşenler Analizi Birleşen Matrisi ve Açıklama Oranları 141
Tablo 4.78 Tam Üyelik Sürecinde Etkili Faktörlerin Siyasi Görüşlere Göre Farklılığının Sınanması 142
Tablo 4.79 Temel Bileşenler Analizi Birleşen Matrisi ve Açıklama Oranları 143
Tablo 4.80 Socrates-Erasmus Programları ile İlgili Yargıların Siyasi Görüşlere Göre Farklılığının Sınanması 144
Tablo 4.81 Faktörlerin AB Üyeliğini Destekleme Tutumuna Göre Bağımsız Örneklem t-testleri 147
Tablo 4.82 Ayırım Analizi Model İstatistikleri 156
Tablo 4.83 AB ve Kurumları ile İlgili Yargıların Desteğe İlişkin Ayırım Fonksiyonu 156
Tablo 4.84 Genel Yargıların Küme Merkezleri ve ANOVA Sonuçları 157
Tablo 4.85 Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliğini Destekliyor Musunuz? AB Katılımına Destek Küme Üyeliği 158
Tablo 4.86 Destek Tutumu Kümeleri Bağımlılık ve Uyuşma Sınamaları 159
Tablo 4.87 Ayırım Analizi Model İstatistikleri 159
Tablo 4.88 Socrates-Erasmus Programları ile İlgili Yargıların Desteğe İlişkin Ayırım Fonksiyonu 160
Tablo 4.89 Siyasi Görüş ve Beş Küme Üyeliği 161

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 3.1 Örneklemde Yer Alan Akademisyenlerin Unvanları 50
Şekil 4.1 Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı 59
Şekil 4.2 Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre Dağılım 60
Şekil 4.3 Katılımcıların Siyasi Görüşlerine Göre Dağılımı 62
Şekil 4.4 Katılımcıların Yabancı Dil Bilgisi 63
Şekil 4.5 Uluslararası Kurumlara Duyulan Güven 64
Şekil 4.6 Yakın İşbirliği İçinde Olunması Tercih Edilen Ülke/Ülke Grupları 65
Şekil 4.7 Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliği Hakkındaki Görüşler 68
Şekil 4.8 AB'ye Tam Üyelik İçin Tahmin Edilen Süre 69
Şekil 4.9 AB Üyeliği İle İlgili Bilgi Kaynakları 70
Şekil 4.10 AB Hakkındaki Görüşler 72
Şekil 4.11 AB'ye Tam Üye Olunması Halinde Türkiye'nin Kazanım Alanları 76
Şekil 4.12 Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliğinin Olası Etkileri 80
Şekil 4.13 Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliği Sonucunda AB'nin Kazanımları 83
Şekil 4.14 Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliğini Etkileyen Faktörler 86
Şekil 4.15 Türkiye'nin AB'ye Tam Üyelik Konusunda En Çok Destek Aldığı Ülke 89
Şekil 4.16 Socrates-Erasmus Programı Hakkındaki Görüşler 91
Şekil 4.17 Socrates- Erasmus Programı'nın İmkan Sağlayacağı Akademik Aktiviteler 93
Şekil 4.18 Akademik Amaçlarla En Çok Gidilen Ülkeler 95
Şekil 4.19 Yurt Dışında Bulunmuş Akademisyenlerin Akademik Amaçları 96
Şekil 4.20 Uzun Süreli Yurt Dışına Çıkış İmkanı Halinde Tercih Edilecek Ülkeler. 97
Şekil 4.21 Uzun Süreli Yurt Dışına Çıkış İmkanı Halinde Tercih Nedenleri 98
Şekil 4.22 AB İle İlgili Bilimsel Çalışmalara Katılım 99
Şekil 4.23 Siyasi Görüş Ve Destek Tutumu 127
Şekil 4.24 Destekleyen (düz çizgi) ve Desteklemeyenlerin (kesikli çizgi) Faktör Profilleri 148
Şekil 4.25 AB ve Kurumlarına İlişkin Çok Boyutlu Ölçekleme Haritası 151
Şekil 4.26 Temel Görüşlere Göre Çok Boyutlu Ölçekleme Haritası 152

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ 1883

MARMARA
ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

GİRİŞ

Türkiye'nin Avrupa Birliği macerası ilk kez 1959 yılında başlamış, topluluğa üyelik için harcanan çabalar çeşitli dönemlerde kesintiye uğramasına rağmen, hiçbir zaman gündemden kalkmamıştır. 1987 yılındaki tam üyelik başvurusunun 1990'da reddedilmesi bile Türkiye'yi bu amacından uzaklaştırmamıştır. Nihayet 2000'li yılların başında birliğin genişleme kararları gündeme geldiğinde konu yeniden alevlenmiş, birliğin başlangıçtaki olumsuz tavrına rağmen Türkiye'nin ısrarlı tutumu karşısında 3 Ekim 2005 tarihinde tam üyelik için görüşmelere başlanmasına karar verilmiştir. Böylece ilk başvurudan buyana 45 yılı aşkın uzun bir süre geçmiş, ne zaman ve nasıl sonuçlanacağı bilinmeyen yolculuk yeni bir döneme girmiştir.

1987 yılındaki başvurudan sonra başlayan ve olumsuz cevap alındığı için kısa bir dönem güncelliği azalan konu ile ilgili araştırmalar, özellikle son yıllarda artan oranda ivme kazanmıştır. Çeşitli kurum ve kişiler tarafından konu her yönü ile incelenmeye başlanmıştır. Konunun belirsizliği önemini daha da arttırmakta olup, yapılan ve yapılacak çalışmaların da aynı paralelde devam edeceği bir gerçektir. Yapılan çalışmalarda toplumun çeşitli kesimlerinin Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne bakış açılarının belirlenmesi önemli bir yer tutmaktadır. Ayrıca bu çalışmalar sadece Türkiye'ye yada Türk toplumuna ait olmayıp tüm üye ve aday ülkeler içinde geçerlidir.

Bu çalışmada da konu ile ilgili toplumun önemli bir kesimini oluşturan akademisyenlerin bakış açıları belirlenmeye ve profilleri çıkarılmaya çalışılacaktır. Zira akademisyenlerin ülkelerin siyasi, ekonomik ve sosyal konularındaki karar mekanizmalarında yer alan yada çözüm alternatifleri üreten bireyler olması yapılacak çalışmanın önemini daha da arttırmaktadır. Farklı bilim alanlarında uzmanlaşmış olmaları nedeni ile konu ile ilgili farklı yaklaşımlar sergileyebilecekleri düşüncesi ve bu çeşitlilikten yararlanarak birliğe katılım sürecinde daha sağlıklı kararlar alınması ve sonuçlara ulaşılması hedeflenebilir. Çünkü çeşitli konularda yapılan araştırmalar göstermiştir ki, kişilerin bir konudaki düşünceleri çoğunlukla

T.C. MARMARA ÜNİVERSİTESİ
Kütüphane ve Dokümantasyon
Daire Başkanlığı

eyleme dönüşmemekte yada düşünce ile eylem birbirlerinden farklılık göstermektedir.

İşte bu çalışmada amaç; sadece akademisyenlerin konu hakkındaki düşüncelerini yada konuya bakışlarını belirlemek değil, aynı zamanda bunun eyleme nasıl dönüşeceğini de belirlemektir. Bu amaçla akademisyenlere uygulanacak anket çalışması ile elde edilen cevapların tablolar halinde sunulması ve bunların betimlenmesi ile yetinilmeyip, çeşitli istatistik tekniklerden yararlanılarak belirlenen amaçlara ulaşılmaya çalışılacaktır. Bunun için sebep-sonuç ilişkileri araştırılacak, düşüncelerin altında yatan nedenler ortaya çıkarılmaya ve akademisyenlerin çeşitli yargıları ile özellikleri arasında farklılıklar olup olmadığı belirlenmeye çalışılacaktır.

Çalışma giriş ve genel değerlendirmenin yapıldığı sonuç bölümü dışında dört bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde; Avrupa Birliği'nin oluşum süreci kısaca anlatıldıktan sonra, Türkiye- Avrupa Birliği ilişkileri açıklanacaktır.

İkinci bölümde; Türk Yüksek Eğitim Sistemi hakkındaki kısa açıklamalardan sonra, üniversiteler ve öğretim elemanlarına yer verilecek, ayrıca Avrupa Birliği'nin eğitim ayağı sayılabilecek, Socrates-Erasmus programları açıklanacaktır.

Üçüncü bölümde; araştırmanın planı, veri toplama tekniği, varsayımları ve hipotezleri açıklandıktan sonra, konu ile ilgili daha önce yapılmış çalışmalar hakkında bilgi verilecektir.

Dördüncü bölümde ise; çalışmanın verileri frekans tabloları, çapraz tablolar ve grafikler ile gösterildikten sonra, çeşitli istatistik teknikler kullanılarak elde edilen sonuçlar yorumlanacaktır. Bu bölümde özellikle akademisyenlerin unvan, siyasi görüş, cinsiyet, Avrupa Birliği ile ilgili çalışma yapıp yapmamaları ile Türkiye'nin birliğe üyeliği ile ilgili görüş, düşünce, yargı, beklenti ve algılamaları arasında ilişkiler araştırılacaktır.

Ulusal karar süreçlerinde doğrudan yada dolaylı olarak yer alan akademisyenlerin Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyeliği hakkındaki görüş ve düşüncelerinin işlendiği çalışmanın hem aynı konuda hem de benzer konularda yapılacak yeni çalışmalara ışık tutması ve Türk toplumunun nerede ise tüm kesimleri için ulusal dava haline gelen Avrupa Birliği'ne üyelik konusundaki görüş ve düşüncelerine katkıda bulunması çalışmanın hazırlayıcıları için bir mutluluk kaynağı olacaktır. Çalışmanın tüm ilgililere yararlı olmasını dileriz.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Birinci Bölüm

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE

1.1 AVRUPA BİRLİĞİ'NİN TARİHÇESİ

Avrupa Birliği'nin temeli, 9 Mayıs 1950'de Fransız Dışişleri Bakanı Robert Schuman ile Jean Monnet tarafından hazırlanan "Schuman Planı" ile atılmıştır. Bu planda, bir Fransız-Alman ortaklığı ile, savaş sanayinin temel girdileri olan kömür ve çeliğin üretim ve dağıtımının, uluslararası bir organın denetimine verilmesi öngörülmüştür. Diğer Batı Avrupa ülkelerinin de bu kartele katılabilecekleri belirtilmiştir.

18 Nisan 1951'de ileride "Altılar" olarak anılacak olan Belçika, Almanya, Fransa, İtalya, Lüksemburg ve Hollanda'nın Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nu kuran anlaşmayı imzalamaları ile Schuman Planı gerçekleştirilmiştir. Bu altı Avrupa ülkesi, ulusal çıkarları arasındaki uyum nedeniyle, başlatılan bu girişimi ekonomik ve siyasal yönlerden daha ileriye götürmeyi amaçlamışlardır.

Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nu geliştirme çalışmaları, 25 Mart 1957'de Roma Anlaşması ile, Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (EURATOM)'nun kurulması ile sonuçlanmıştır. Bu üç kuruluş (Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu, AET, EURATOM), bugünkü Avrupa Birliği'ne öncülük etmişlerdir.[1]

Roma Anlaşması'nın ikinci maddesinde, topluluğun amaçları şu şekilde özetlenmiştir: Topluluğun görevi, bir ortak pazarın kurulması ve üye dev-

---

[1] S. Rıdvan Karluk, **Avrupa Birliği ve Türkiye**, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Yayını, 4. Baskı, Emir Ofset, İstanbul, 1996, ss.39-42.

letlerin ekonomi politikalarının zamanla yaklaştırılması yoluyla topluluğun tümü için de ekonomik etkinliklerin uyumlu olarak gelişmesini, sürekli ve dengeli yayılmasını, istikrarın artmasını, yaşam seviyesinin hızla yükseltilmesini ve birleştirdiği devletler arasında daha sıkı bir işbirliğini gerçekleştirmektir.

Roma Anlaşması'nın imzalanmasından sonra, topluluğa üye ülkeler arasında Gümrük Birliği oluşturulması çalışmaları hız kazanmıştır. Gümrüklerin kademeli olarak azaltılması ve 12 yıl sonra sıfıra indirilmesi hedefi, 1968 yılında tarifelerde en son indirimin yapılması ile birlikte gerçekleştirilmiştir. Aynı yıl topluluk dışındaki ülkelere karşı ortak bir gümrük tarifesi hazırlanarak uygulamaya konulmuştur.

Roma Anlaşması'nda amaçlanan ekonomik birliğin ilk aşaması Gümrük Birliği ile gerçekleştirildikten sonra, ikinci aşamada Ortak Pazara geçiş hedeflenmiştir. Bu doğrultuda topluluk içinde işgücünün serbest dolaşımı öngörülmüştür.

Daha sonra topluluğa üye ülkeler, menkul değer alım satımı, dolaysız yabancı sermaye yatırımları ve ticari kredileri serbestleştirme yönünde aldıkları bazı kararlardan sonra, sermaye piyasalarının bütünleştirilmesi yönünde çalışmalara başlamışlardır.[2]

1970'li yılların başında AET'ye aynı zamanda Avrupa Ortak Pazarı (European Common Market) da denilmeye başlanmıştır. Mal, hizmet, insan ve sermayenin serbest dolaşımını engelleyen çok sayıda fiziki, teknik ve mali engel nedeniyle bu sınırlı bir ortak pazar uygulaması olmuştur. 1 Ocak 1993'de tam bir ortak pazar oluşturabilmek amacı ile, "Tek Pazar" uygulamasına geçilmiştir.

Roma Anlaşması'nda AET'nin belirli alanlarda ortak politikalar izlemesi öngörülmüştür. Bu alanlar şunlardır: Tarım politikası, rekabet politikası, ulaştırma politikası ve ticaret politikası. Daha sonra enerji, bilimsel araştırma, teknoloji, çevrenin korunması, vergi gibi alanlarda da ortak politikalar izlenmesi kararlaştırılmıştır. 1992 yılında Maastricht Anlaşması ile de parasal birliğin gerçekleştirilmesi, tüm mali, ekonomik ve sosyal politika konularında da benzer politikalar izlenmesi kabul edilmiştir.

---

[2] Halil Seyidoğlu, **Uluslararası İktisat, Teori-Politika ve Uygulama**, Güzem Yayınları, Geliştirilmiş 15. Baskı, No:20, İstanbul, 2003, ss. 222-224.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

7 Şubat 1992'de Hollanda'nın Maastricht kentinde imzalanan ve resmi adı "Avrupa Birliği Anlaşması" olan Maastricht Anlaşması ile, ekonomik bütünleşmenin son aşaması olan ekonomik ve parasal birlik aşamasına geçilmiştir. Maastricht Anlaşması, Avrupa Birliği'nin bir tür anayasası niteliğindedir. Bu anlaşma ile topluluğun adı da Avrupa Birliği olarak değiştirilmiştir.[3]

Parasal birlik, 1999 yılında Euro'nun tek Avrupa parası olarak uygulamaya konması ile gerçekleştirilmiş; parasal birliğe İngiltere, Danimarka, Yunanistan ve İsveç dışında on bir üye katılmıştır. Parasal birliğe katılmak için üye ülkelerde enflasyon oranları, kamu açıkları, kamu borçları ve faiz oranlarının belirlenen sınırları aşmaması kararlaştırılmıştır. Aynı yıl ülkeler üstü bir statü ile kurulan Avrupa Merkez Bankası'na, para politikası alanındaki yetkiler devredilmiştir.

Ayrıca Avrupa Birliğine üye ülkelerin yurttaşlarına tüm üye ülkelerde oturma ve serbestçe dolaşma, seçme-seçilme vb. haklar verilmiş; haberleşme, ulaştırma, sağlık, tüketicinin korunması, kültür gibi pek çok konuda birliğin yetkileri arttırılmıştır.[4]

Teknolojik gelişmelerin yaşandığı 1970'li yılları, ekonomik gelişmelerin yaşandığı 1980'li yıllar izlemiş, 1990'lı yıllara gelindiğinde ise kültürel değerler ve insan kaynaklarının öne çıktığı görülmüştür. Bu gelişmelerle birlikte dünyadaki güç dengelerinde de önemli değişiklikler gözlenmiştir. Sovyetler Birliği'nin yıkılmasından sonra ABD, askeri alanda tek süper güç olmuştur. Geliştirilen çok sayıda önemli projenin hayata geçirilmesi ve dünya pazarlarında yerini alması sonucunda Doğu Asya, finans ve teknoloji alanında lider konumuna yükselmiştir. 1990'larda önemi artmaya başlayan kültürel ve fikirsel değerlerde de Avrupa Birliği, dünyadaki en önemli güç merkezi olmuştur.[5]

---

3 Karluk, s.85.

4 Seyidoğlu, s. 232.

5 J.Orstrom Moller, *The Future European Model-Economic Internationalization and Cultural Decentralization*, Connecticut: Praeger, 1995, ss. 58-62.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

1.2 AVRUPA BİRLİĞİ'NİN GENİŞLEME SÜRECİ

Altılar tarafından kurulan Avrupa Topluluğu'na karşı, İngiltere'nin başını çektiği topluluk dışında kalan bazı ülkeler (Danimarka, Norveç ve İrlanda), 1960'da imzalanan Stockholm Anlaşması ile Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi (EFTA)'ni kurmuşlardır. Fakat Avrupa Birliği'nin tersine, EFTA'nın sadece ekonomik bir kuruluş olması nedeniyle, İngiltere siyasal açıdan kendini Avrupa'dan soyutladığını düşünerek Avrupa Birliği'ne katılma kararı almıştır. 1973 yılına kadar İngiltere'nin başvurusu olumsuz bir tavırla karşılanmış, nihayet 12 yıllık bir süreçten sonra 1 Ocak 1973'de yürürlüğe giren katılma anlaşmaları ile İngiltere, İrlanda ve Danimarka (Üçler) da topluluğa girmiştir. Böylece topluluğun üye sayısı dokuza çıkmıştır.[6]

Üçlerin ardından Yunanistan 1975'de, Portekiz ve İspanya 1977'de tam üyelik başvurusu yapmışlardır. Yunanistan 1 Ocak 1981'de onuncu, İspanya ve Portekiz 1 Ocak 1986'da on birinci ve on ikinci üyeler olarak birliğe alınmıştır. Daha sonra İsveç, Finlandiya ve Avusturya'nın 1 Ocak 1995'de tam üye olmaları ile üye sayısı on beşe çıkmıştır. Norveç'de aralıklarla yapılan halk oylamaları sonucunda birliğe katılmama kararı çıktığından, Norveç resmi üyelik başvurusu yapmamıştır.

2000'li yılların başında Avrupa Birliği, tarihinin en büyük genişleme sürecini başlatmıştır. Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Soğuk Savaş döneminin sona ermesi nedeniyle, uluslararası güç dengeleri değişmiştir. Bu durum, Avrupa'nın bütünleşme sürecini hızlandıran başlıca etkendir.

İlk aşamada on merkezi ve doğu Avrupa ülkesi ile birer ortaklık anlaşması yapılmıştır. Bu ülkeler, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Polonya, Romanya, Slovakya ve Slovenya'dır. Türkiye, Malta ve Kıbrıs Rum Kesimi ile daha önceden imzalanan ortaklık anlaşmaları bulunmaktaydı. Ekonomik ve siyasal ilişkileri düzenleyen bu anlaşmaların amacı, söz konusu ülkelerin birliğe katılımını kolaylaştırmaktır.

Avrupa Birliği'nin 1993 Haziran'ındaki Kopenhag Zirvesi'nde, 13 aday ülkenin katılımı ile birliğin genişlemesi onaylanmış ve aday ülkelerin gerçekleştirmeleri gereken kriterler belirlenmiştir. **Kopenhag Kriterleri** adı verilen bu kriterler özetle şunlardır:[7]

- Demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan haklarını güvence altına alacak, azınlık haklarına saygı gösterecek ve koruyacak kurumlara sahip olmak **(siyasi kriter)**.

---

6 Karluk, s. 50.

7 Seyidoğlu, s.235.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

- Avrupa Birliği içindeki rekabetçi baskılara ve piyasa güçlerine dayanabilecek etkin bir piyasa ekonomisine sahip olmak **(ekonomik kriter)**.
- Siyasi, ekonomik ve parasal birleşme hedefi dahil, tüm üyelik yükümlülüklerini yerine getirebilecek yetenekte olmak **(topluluk müktesebatının kabulü ile ilgili kriter)**

Avrupa Komisyonu tarafından 1997 Temmuz'unda sunulan raporda, Kopenhag Kriterleri açısından adayların değerlendirmeleri yapılarak, katılım sürecini desteklemek amacıyla bir mali yardım programı öngörülmüştür. 1997 Aralık ayında Lüksemburg'da yapılan zirvede bu raporda yer alan görüşler aynen benimsenmiş, altı aday ülke ile müzakerelerin öncelikli olarak başlatılmasına karar verilmiştir. Lüksemburg Grubu olarak adlandırılan bu ülkeler; Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Polonya, Slovenya ve Kıbrıs Rum Kesimi'dir.

1999 Aralık ayındaki Helsinki Zirvesi'nde de öteki aday ülkelerle olan tam üyelik görüşmelerinin başlatılmasına karar verilmiştir. Helsinki Grubu olarak bilinen bu ülkeler; Romanya, Slovakya, Letonya, Litvanya, Bulgaristan ve Malta'dır. Türkiye ne Lüksemburg Grubu'nda, ne de Helsinki Grubu'nda yer almamıştır.

Aralık 2000'de yapılan Nice Zirvesi'nde 2002 yılının sonundan önce katılım müzakerelerinin tamamlanması ve Helsinki Kriterleri'ni sağlayan aday ülkelerin 2004 Mayıs'ında Avrupa Parlamentosu seçimlerinden önce tam üye olarak kabul edilmeleri karara bağlanmıştır. Böylece bu kriterleri orta vadede karşılayabilecek olan Bulgaristan ve Romanya dışındaki aday ülkelerin, sözü edilen tarihte Avrupa Birliği'ne tam üye olarak katılmaları gündeme gelmiştir. Aralık 2002'de Kopenhag Zirvesi'nde alınan kararla da söz konusu on ülkenin Mayıs 2004'de birliğe alınmaları kesinleşmiştir. Yeni üyelerin AB'ye katılımı ile AB nüfusu 378 milyondan 454 milyona ulaşırken; AB'nin resmi dil sayısı ise 11'den 20'ye yükselmiştir. Avrupa kıtasının tarihi bölünmesini sona erdiren bu genişleme dalgası, AB'nin sosyal, kültürel, ekonomik iç dengelerinin yanı sıra kurumsal yapısını da büyük ölçüde değiştirmiştir[8]. Bu genişlemenin uluslararası alanda AB'nin etkinliğini önemli ölçüde arttırması; bununla

[8] Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu, 2005, http://www.deltur.cec.int/defaultafd6/htm/ (3 Mayıs 2005), par.3.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

birlikte yeni katılımların AB'de bir takım uyum sorunları ortaya çıkarması kaçınılmazdır.[9]

Avrupa Birliği'nin 10 yeni üyesi ile 4 aday ülkenin tam üyelik süreçlerine ilişkin bilgiler Tablo 1.1'de sunulmuştur.

Tablo 1.1 AB'nin Yeni Üyeleri ile Aday Ülkelerin Tam Üyelik Süreçleri

Ülke	Ortaklık Anlaşması	Tam Üyelik Başvurusu	Müzakere Başlangıç Tarihi	Müzakere Bitiş Tarihi	Üyelik
G.Kıbrıs Rum Kesimi	Aralık 1972	Temmuz 1990	Mart 1998	Şubat 2002	Mayıs 2004
Malta	Aralık 1970	Temmuz 1990	Şubat 2000	Şubat 2002	Mayıs 2004
Çek Cumhuriyeti	Ekim 1993	Ocak 1996	Mart 1998	Şubat 2002	Mayıs 2004
Estonya	Haziran 1995	Kasım 1995	Mart 1998	Şubat 2002	Mayıs 2004
Litvanya	Haziran 1995	Ekim 1995	Şubat 2000	Şubat 2002	Mayıs 2004
Letonya	Haziran 1995	Ekim 1995	Şubat 2000	Şubat 2002	Mayıs 2004
Macaristan	Aralık 1991	Mart 1994	Mart 1998	Şubat 2002	Mayıs 2004
Polonya	Aralık 1991	Nisan 1994	Mart 1998	Şubat 2002	Mayıs 2004
Slovenya	Haziran 1996	Haziran 1996	Mart 1998	Şubat 2002	Mayıs 2004
Slovakya	Ekim 1993	Haziran 1995	Şubat 2000	Şubat 2002	Mayıs 2004
Bulgaristan	Şubat 1993	Aralık 1995	Şubat 2000	Aralık 2004	Ocak 2007
Romanya	Mart 1993	Haziran 1995	Şubat 2000	Aralık 2004	Ocak 2007
Hırvatistan	Şubat 2005	Şubat 2003	Mart 2005		
Türkiye	Eylül 1963	Nisan 1987	Ekim 2005		

[9] Seyidoğlu, s.236.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Bulgaristan ve Romanya'nın üyeliğinin ise 2007 yılında gerçekleşmesi öngörülmektedir. Hırvatistan'ın yaptığı üyelik başvurusu da Haziran 2004 Brüksel Zirvesinde kabul edilmiş ve aday ülke ilan edilen Hırvatistan ile 2005 yılı içerisinde müzakerelere başlanmasına karar verilmiştir.

1.3 TÜRKİYE-AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİ

Türk toplumunda Tanzimat ile başlayan batıya açılma ve modernleşme çabaları, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı sonrasında çizdiği çerçeve içinde, yeni Cumhuriyet'in de kabul ettiği ilkelerden biri olmuştur. Dış politikasında batıya yönelen Türkiye, II. Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan hemen hemen tüm Batılı örgüt ve kuruluşların içinde yer almıştır. Bu nedenle, Altılar tarafından kurulan Avrupa Ekonomik Topluluğu'ndan uzak kalması düşünülemezdi. Ayrıca, topluluğu kuran altı ülke, halihazırda Türkiye ile sıkı ekonomik ve siyasal ilişki içinde olan ülkelerdi.

Türkiye'nin topluluğa katılmaya karar vermesinde etkili olan başlıca nedenler şunlardır:[10]

- Sağlanacak ticari kolaylıklarla ihracatın arttırılması
- Elde edilecek mali yardımlarla sanayileşmenin hızlandırılması
- Yunanistan'ın topluluğa tam üye olması ve Türkiye'nin dışarıda kalması durumunda, Batı Avrupa piyasasının kaybedilmesinden duyulan endişe
- NATO içinde yer alan, Batı kültür ve uygarlıklarını benimseyen bir Avrupa ülkesi olarak ileride kurulacak bir birliğin dışında kalınmak istenmemesi

Bu düşüncelerle Türkiye'nin Temmuz 1959'da topluluğa yaptığı başvuru, 12 Eylül 1963'de Türkiye'ye bir ortak üyelik statüsü verilmesini öngören Ankara Anlaşması ile sonuçlanmıştır. Bu anlaşmaya göre, Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu arasında bir gümrük birliği kurulacak ve

---

[10] Seyidoğlu, s.268

daha sonra tam üyelik süreci başlatılacaktı. Planlanan üyelik süreci üç aşamadan oluşmaktadır:

- Hazırlık dönemi,
- Geçiş dönemi
- Tam üyelik.

Hazırlık döneminde, Türk ekonomisinin gümrük birliğine geçiş için uygun düzeye getirilmesi amaçlanmıştır. Bunun için topluluk tarafından tek yanlı olarak, Türkiye'ye bazı malların ithalatında gümrük tarifesi ödünleri verilmesi ve mali yardımlarda bulunulması öngörülmüştür. Bu bağlamda, Türkiye'nin pek çok önemli ihraç ürününe gümrüksüz ya da düşük tarifeli ithalat kolaylığı sağlanmış, özellikle altyapı ve sanayi projelerinin finansmanı amacıyla dış yardımda bulunulmuştur. Avrupa Yatırım Bankası tarafından verilen bu krediler, Keban Barajı ve Birinci Boğaz Köprüsü projelerinde kullanılmıştır. AB'nin sağladığı tek taraflı avantajlara rağmen Türkiye, ihracatta beklenen artışı gerçekleştirememiştir. [11]

Türkiye'nin geçiş dönemine girmek üzere toplulukla yaptığı görüşmeler neticesinde, 23 Kasım 1970'de Katma Protokol imzalanmış ve 1 Eylül 1971 tarihinden itibaren geçiş döneminin hükümleri fiilen uygulanmaya başlamıştır. Katma Protokol, geçiş döneminin gerçekleşme koşullarını, yöntemlerini, sürelerini belirleyen bir anlaşma niteliğindedir. Bu dönemin asıl amacı, 1996 yılına kadar sanayi mallarını kapsayan bir gümrük birliği oluşturulmasıydı. Başlangıçta planlandığı biçimde gelişen ilişkiler, çeşitli konularda ortaya çıkan fikri ayrılıkları nedeniyle 1973'de bozulmaya başlamış, 1977'de tümüyle donma noktasına gelmiştir. 1980 yılında Türkiye'nin yeni ekonomik politikaları, demokratik rejime geçiş ve insan hakları alanında sağlanan ilerlemelerden sonra, Türkiye'nin yaptığı başvurular olumlu karşılık bulmaya başlamıştır. Bu gelişmelerin ardından 14 Nisan 1987'de Türkiye tam üyelik başvurusunda bulunmuştur. Tam üyelik başvurusu ile Türkiye-AB ilişkilerinde yeni bir dönem başlamıştır.

Tam üyelik başvurusunun temel sebepleri şöyle özetlenebilir: Türkiye'nin AB'ye tam üye olma isteği, yüzyılı aşkın zamandır sürdürdüğü ve Kurtuluş Savaşı sonrasında yeniden şekillendirilerek yürütülen batılılaşma çabalarıyla yakından ilgilidir. Türkiye, AB'ye katılmayı, batılılaşma

---

[11] İktisadi Kalkınma Vakfı, *Avrupa Birliği Genişleme Süreci ve Türkiye*, İKV: 170, İstanbul: 2002, ss. 102-103.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

girişimlerinin nihai amacı olarak görmüştür. Ekonomik yönden bakılınca, AB'ye tam üyelik ile Türkiye'nin 1980 sonrasında benimsediği dışa dönük kalkınma politikası için uygun bir ortam hazırlanması planlanmıştı. Dışa dönük kalkınma sürecinde, gerekli yapısal dönüşüm programlarının gerçekleştirilmesi ve kalkınmanın hızlandırılabilmesi için dış kaynağa ihtiyaç duyulmaktaydı. AB'ye tam üyelik başvurusunun kabul edilmesi halinde Türkiye, tek başına yüklendiği dışa açılma maliyetini düşürmüş olacaktı. Dış politika yönünden, özellikle Türkiye'nin Yunanistan'la Kıbrıs, kıta sahanlığı vb. konulardaki anlaşmazlıkları, Yunanistan'ın AB'ye katılmasından sonra Türkiye ile AB arasındaki sorunlar şekline dönüşmeye başlamıştır. Bu durum, Türkiye için dış politikada yalnız kalma tehlikesi yaratmaktaydı. Dış savunma açısından da, referandum sonucu AB'ye girmekten vazgeçen Norveç ve İzlanda bir yana bırakılırsa Türkiye, NATO'nun AB içinde yer almayan tek üyesi durumundaydı. Bu nedenle Türkiye, savunmasında etkin rol oynadığı Avrupa'nın, ekonomik ve siyasi örgütlenmesine de kabul edilmesi gerektiğini düşünüyordu.[12]

Türkiye'nin tam üyelik başvurusu Şubat 1990'da reddedilmiştir. AB'nin Türkiye'yi tam üyeliğe kabul etmek istememesinin sebepleri üç başlık altında toplanabilir:[13]

- Türkiye'de kişi başına düşen milli gelirin tüm AB ülkelerinin gerisinde olması, yüksek nüfus artış hızı, tarım sektörünün büyüklüğü, yüksek enflasyon, işsizlik gibi ekonomik faktörler
- Son yıllarda önemli bazı adımlar atılmasına rağmen Türkiye'de gerçek bir demokratik sistemin olmayışı, insan hakları uygulamaları gibi siyasi faktörler
- AB ülkeleri ile farklılıklara yol açan kültürel ve dini faktörler.

Bu girişimin ardından karşılaşılan çeşitli sıkıntılara rağmen Ankara Anlaşması kapsamında ilişkiler sürdürülmüş, onuncu görüşmenin sonunda Türkiye-Avrupa Birliği arasında 1 Ocak 1996 tarihinde Gümrük Birliği Anlaşması imzalanmıştır.[14]

---

12 İlhan Tekeli ve Selim İlkin, ***Avrupa Topluluğu III***, Ankara: Ümit Yayıncılık, 2000, s. 100-102

13 İlhan Tekeli ve Selim İlkin, s.107

14 İktisadi Kalkınma Vakfı, s.100

2000'li yıllarda Avrupa Birliği, genişleme sürecinde Türkiye'yi dışlayan bir tutum izlemiştir. Lüksemburg Zirvesi'nde Türkiye'nin aday ülkeler arasında yer almaması, Avrupa Birliği ile ilişkilerin soğumasına yol açmıştır. Gösterilen tepkiler üzerine Cardif Zirvesi'nde Türkiye'nin Avrupa Birliği ailesi içinde yer aldığı ifade edilmiştir. Avrupa Birliği'nin Kıbrıs Devleti'ni kuran Londra ve Zürih Anlaşmaları'na aykırı olarak Kıbrıs Rum Kesimi ile tam üyelik görüşmeleri başlatması ve bu görüşmelerin tam üyelik kararı ile sonuçlanması Türkiye'nin tepkisine yol açmıştır. Ayrıca, Avrupa Birliği'nin NATO içinde ayrı bir güvenlik gücü kurarken Türkiye'yi bu oluşumun dışında bırakması hayal kırıklığı yaratmıştır. Daha sonra bu konuda Türkiye'nin endişelerini giderecek şekilde bazı düzeltmeler yapılmıştır.

Bu gelişmelerin yanı sıra Türkiye, Kopenhag Kriterleri'ni yerine getirmek için yoğun bir çaba sarf etmiştir. Yasalarda yapılması gereken değişiklikler bir uyum paketi şeklinde hızla Türkiye Büyük Millet Meclisi'den geçirilmiş, Avrupa Birliği konusunda yaygın bir kamuoyu oluşturulmuştur.

Tüm bu hazırlıklara karşın, Aralık 2002 tarihli Kopenhag Zirvesi'nde diğer aday ülkelerin tam üyelikleri kesinleştirilirken; özellikle siyasi kriterleri yerine getirmediği gerekçesi ile Türkiye'ye tam üyelik müzakerelerinin başlatılması için bir tarih verilmemiştir.

Kopenhag Zirvesi'nde ayrıca, Türkiye'nin demokratikleşme ve insan hakları gibi alanlarda göstereceği gelişmelerin Ekim 2004'deki İlerleme Raporu'nda ifade edilmesine, bu raporun Aralık 2004'deki Zirve toplantısında görüşülerek, değerlendirme olumlu olursa Türkiye'ye müzakereler için kesin bir tarih verilmesine karar verilmiştir.

Bundan sonraki dönemde Türkiye bir yandan ekonomisini geliştirirken, diğer yandan da demokratikleşme ve insan hakları doğrultusundaki çalışmalarını yoğunlaştırmıştır. 19 Şubat 2002 – 14 Temmuz 2004 tarihleri arasında AB kriterlerini karşılama amacına yönelik olarak sekiz uyum paketi hayata geçirilmiştir.

Birinci Uyum Paketi	–	19 Şubat 2002
İkinci Uyum Paketi	–	9 Nisan 2002
Üçüncü Uyum Paketi	–	9 Ağustos 2002
Dördüncü Uyum Paketi	–	11 Ocak 2003
Beşinci Uyum Paketi	–	4 Şubat 2003
Altıncı Uyum Paketi	–	19 Temmuz 2003
Yedinci Uyum Paketi	–	7 Ağustos 2003
Sekizinci Uyum Paketi	–	14 Temmuz 2004

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

2004 Mayıs'ında yürürlüğe giren anayasa değişiklik paketi ile kadın-erkek eşitliği, basın özgürlüğü, uluslararası sözleşmelerin statüsü, yargının işlevselliği alanlarında da yeni düzenlemeler yapılmıştır

Bu gelişmeler neticesinde AB Komisyonu, Kopenhag Zirve sonuçları uyarınca hazırladığı rapor ve tavsiyeyi 6 Ekim 2004 tarihinde açıklamış; Türkiye'nin AB'ye üyeliğinin AB açısından yaratacağı olumlu ve olumsuz tesirleri içeren bir Etki Değerlendirmesi Çalışması da hazırlamıştır.

2004 yılı İlerleme Raporunda Komisyon, Türkiye'nin AB'ye uyum yönünde attığı adımları kapsamlı biçimde değerlendirmiştir. Tavsiye metninde ise, siyasi kriterlerin yeterli ölçüde karşılandığını tespitle, üye ülkelere Türkiye'yle müzakerelerin başlatılması yönünde net bir tavsiyede bulunulmuştur. Aralık 1999 Helsinki Zirvesi'nde, ülkemizin "AB'ye katılması mukadder bir aday ülke" olarak ilan ve tescil edilmiş olduğu da vurgulanmıştır.

Etki Değerlendirmesi Çalışması'nda ise, Türkiye'nin AB'ye üyeliğinin AB'nin adalet, içişleri, ekonomi, bütçe, iç pazar, tarım ve balıkçılık alanlarındaki olası etkileri değerlendirilmiş; katılımın genel olarak AB'ye olumlu katkılarda bulunacağı sonucuna varılmıştır.

17 Aralık 2004 tarihinde Brüksel'de gerçekleştirilen AB Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi'nde, 1999 Helsinki ve 2002 Kopenhag zirvelerinde alınan kararlar teyit edilmiş; Türkiye'nin reform sürecinde atmış olduğu kararlı adımların memnuniyetle karşılandığı belirtilerek, ülkemizle üyelik müzakerelerinin -zirve sonuç metninin 23. maddesinde öngörülen çerçeve dahilinde- 3 Ekim 2005 tarihinde başlatılması kararlaştırılmıştır.

17 Aralık 2004 zirve sonuçları, bugünkü koşullar itibariyle, AB bakımından da üzerinde mutabakata varılması çok kolay olmayan, önemli ve tarihi bir karar niteliğindedir. Bu itibarla, zirve sonuçları ülkemizin görüşleri ile üye ülkelerin kamuoylarının kaygılarının dikkate alındığı ve 25 üye ülkenin üzerinde uzlaştığı bir metindir.

3 Ekim 2005 tarihinden sonraki Katılım Müzakereleri süreci, her bir aday ülkenin hangi koşullar altında AB üyesi olabileceğini belirleyen bir süreçtir. Müzakereler AB üyesi 25 ülke adına Avrupa Komisyonu ve ilgili aday ülke arasında gerçekleştirilmektedir. Avrupa Komisyonu, müzakere sürecinde aday ülkelerin Kopenhag kriterlerini karşılama yönünde kay-

dettikleri gelişmeleri takip etmekte; durum tespiti ve geleceğe yönelik önerileri içeren 'İlerleme Raporları' hazırlamaktadır.

Müzakerelerin başında her bir aday ülke için Hükümetler arası Konferans oluşturulmaktadır. Resmi müzakereler üye ve aday ülkelerden bakanlar seviyesinde olmakla birlikte; esas müzakereler, AB Daimi Temsilciliği müsteşarları ve aday ülke müzakere heyetleri arasında yapılmaktadır. Müzakereleri, AB adına Bakanlar Konseyi tarafından oluşturulan çalışma grupları ve aday ülke adına müzakere heyetleri yürütmektedir.

Konu başlıkları üzerindeki müzakerelerin sona ermesiyle birlikte Katılım Anlaşmaları hazırlanmakta ve AB üyesi ülkeler ile aday ülke arasında iki taraflı olarak imzalanmaktadır. Antlaşmalar Avrupa Parlamentosu'nun, üye ülkelerin ve aday ülkelerin onayına sunulmakta; katılım anlaşmasının imzalanmasından sonra parlamentolardaki onay süreci 2 yıl sürebilmektedir.

Türkiye-Avrupa Birliği tam üyelik sürecine ilişkin önemli gelişmeler Tablo 1.2'de kronolojik olarak özetlenmiştir.

Tablo 1.2 AB-Türkiye İlişkileri Kronolojik Özet

15 Temmuz 1959	Yunanistan, AET'ye ortaklık için başvurdu.
31 Temmuz 1959	Türkiye, AET'ye ortaklık için başvurdu.
11 Eylül 1959	AET Bakanlar Konseyi, Yunanistan ve Türkiye'nin ortaklık başvurularını kabul etti.
28-30 Eylül 1959	AT Komisyonu ile Türkiye arasındaki ilk hazırlık görüşmesi yapıldı.
12 Eylül 1963	Türkiye ile AET arasında Ortaklık Anlaşması (Ankara Anlaşması) imzalandı.
16-17 Mayıs 1966	I. Türkiye-AET Karma Parlamento Komisyonu Brüksel'de toplandı.
1 Temmuz 1968	Üye ülkeler arasında gümrük birliği gerçekleştirildi. Ortak Gümrük Tarifesi uygulanmaya başlandı.
19 Kasım 1970	Ortaklık Konseyi'nde Katma Protokol metni kabul edildi.
21 Mayıs 1973	Türkiye-AET genişleme görüşmeleri mutabakat ile sonuçlandı.
12 Haziran 1975	Yunanistan, AET'ye tam üyelik başvurusunda bulundu.
9 Mart 1979	Avrupa Para Sistemi yürürlüğe girdi.
28 Mayıs 1979	AET, Yunanistan'la tam üyelik anlaşması imzaladı.
1 Ocak 1981	Yunanistan AET'ye tam üye oldu.
25 Mart 1981	Milli Güvenlik Konseyi, AET'ye tam üyelik başvurusunun yapılmasını ve hazırlıklara başlanmasını kararlaştırdı.
16 Eylül 1986	Türkiye-AET Ortaklık Konseyi toplandı ve 12 Eylül 1980'den itibaren dondurulmuş bulunan Türkiye-AET ilişkilerinin canlandırılması süreci başladı.
14 Nisan 1987	Türkiye, AET'ye tam üyelik başvurusunda bulundu.
18 Aralık 1989	AET Komisyonu, topluluğun kendi iç pazarını tamamlayabilme sürecinden önce (1992) yeni bir üye kabul edilemeyeceği, ayrıca Türkiye'nin katılımdan önce ekonomik, sosyal ve siyasal alanda gelişmesine ihtiyaç bulunduğu yönünde görüş bildirdi.
21 Ocak 1992	Türkiye-AET arasında bir Teknik İşbirliği Programı imzalandı.
7 Şubat 1992	Maastricht Anlaşması imzalandı. AET'de parasal birliğin gerçekleştirilmesi, tüm mali, ekonomik ve sosyal politika konularında da benzer politikalar izlenmesi kabul edildi.
6 Mart 1995	Türkiye ile AB arasında Gümrük Birliği'nin tamamlanması ve uygulanmasına ilişkin usul, esas ve süreleri belirleyen karar, Ortaklık Konseyi'nde kabul edildi.
31 Aralık 1995	Türkiye'nin AB ile entegrasyonunda 22 yıl süren "Geçiş Dönemi" tamamlandı.
1 Ocak 1996	Gümrük Birliği yürürlüğe girdi.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

12-13 Aralık 1997	Lüksemburg Zirve toplantısında, Çek ve Slovak Cumhuriyetleri, Macaristan, Polonya, Slovenya, Romanya, Bulgaristan, Litvanya, Letonya, Estonya ve Kıbrıs Rum Kesimi tam üyelik için aday ülkeler olarak belirlendi. Türkiye'nin tam üyeliğe ehil olduğu teyit edildi.
4 Kasım 1998	AB Komisyonu, Kopenhag kriterlerinin gerçekleştirilmesine ilişkin I. İlerleme Raporu'nu yayınladı.
1 Ocak 1999	AB'de Tek Para(Euro) uygulamasına geçildi.
13 Ekim 1999	AB Komisyonu, Kopenhag kriterlerinin gerçekleştirilmesine ilişkin II. İlerleme Raporu'nu yayınladı.
11-12 Aralık 1999	Helsinki Zirve toplantısında Türkiye'ye adaylık statüsü verildi.
14-15 Aralık 2001	Laeken Zirve toplantısında Türkiye'nin katılım müzakerelerine yaklaştığı, AB'nin geleceği ile ilgili Konvansiyon çalışmalarına katılacağı ilan edildi.
1 Ocak 2002	Euro 12 katılımcı ülkede dolaşıma girdi.
12 Aralık 2002	Kopenhag Zirvesi'nde Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Polonya, Romanya, Slovakya ve Slovenya'nın tam üyeliklerine karar verildi. Özellikle siyasi kriterleri yerine getirmediği gerekçesi ile Türkiye'ye tam üyelik müzakerelerinin başlatılması için bir tarih verilmedi. Aralık 2004'de yapılması planlanan zirve toplantısında Türkiye'ye ilişkin İlerleme Raporu'na göre bir tarih verilebileceği karara bağlandı.
20-21 Mart 2003	Avrupa Konseyi Brüksel Zirvesi gerçekleştirildi. Zirve toplantısı sonucunda Lizbon reform programına ilişkin öncelikli amaçlar ve bu amaçları gerçekleştirmek için çeşitli yönlendirmeler ve belirli önlemler üzerinde uzlaşmaya varıldı.
19 Nisan 2003	Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde AB Komisyonu kurulmuştu. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılım sürecine ilişkin gelişmeleri izlemek ve müzakere etmekle görevlendirilen söz konusu Komisyon, aynı zamanda TBMM'ye sunulan kanun tasarı ve teklifler ile kanun hükmünde kararnamelerin AB mevzuatına uygunluğunu inceleyecek ve ihtisas komisyonlarına görüş sunmakla sorumlu tutuldu.
4 Ekim 2003	Hükümetlerarası Konferans, Avrupa Birliği Anayasası için Roma'da çalışmalara başladı. Hükümetlerarası Konferans'ta, AB'ye üye ve aday ülkelerin hükümet ve parlamento temsilcileri ile Avrupa Parlamentosu ve Komisyonu temsilcilerinin katıldığı Avrupa'nın Geleceğine İlişkin Konvansiyon tarafından hazırlanan Anayasal Antlaşma Taslağı'na son halinin verilmesi hedeflendi.
1 Mayıs 2004	Avrupa Birliği'nin 10 yeni üyeyi kapsayan (Polonya, Macaristan, Çekya, Slovakya, Slovenya, Litvanya, Letonya, Estonya, Malta, Güney Kıbrıs Rum Kesimi) Beşinci Genişlemesi gerçekleşti.
17-18 Haziran 2004	Avrupa Birliği Zirve toplantısı Brüksel'de gerçekleştirildi ve Avrupa Birliği Anayasası onaylandı.
6 Ekim 2004	Avrupa Komisyonu'nun Türkiye'ye yönelik Türkiye'nin siyasi kriterleri yeterli düzeyde karşıladığını belirten ve katılım müzakerelerinin açılmasını öneren İlerleme ve Etki Raporları'yla Tavsiye Metnini açıkladı.
1 Aralık 2004	Türkiye'nin Katılım Öncesi Ekonomik Programı AB Komisyonu'na sunuldu.
16-17 Aralık 2004	AB devlet ve hükümet başkanları Zirve toplantısında Türkiye'nin siyasi kriterleri yeterli ölçüde yerine getirdiği belirtildi ve katılım müzakerelerine 3 Ekim 2005 tarihinde başlanması karar verildi. Zirve'de ayrıca; genişleme, terörizm, 2007-2013 mali çerçevesi, özgürlük, güvenlik ve adalet alanı, dış ilişkiler vb. konular ele alındı.
2 Mart 2005	Avrupa ülkelerindeki halkların sosyal ve siyasi yaklaşımlarını izlemek üzere 30 yılı aşkın bir süredir raporlar hazırlayan Eurobarometer, Türkiye'ye ilişkin ilk raporunu açıkladı. Türkiye'de 9-26 Ekim 2004 tarihleri arasında toplam 1027 kişiyle görüşülerek hazırlanan Rapor'a göre, Türk halkının AB üyeliğinden en önemli beklentisinin ekonomik refah ve işsizlikle mücadele olduğu belirtildi.
16-17 Haziran 2005	AB Hükümet ve Devlet Başkanları Zirvesi, Brüksel'de gerçekleştirildi. Zirve Sonuç Bildirgesi'nde Türkiye'ye ilişkin doğrudan bir ifade yer almamakla birlikte, önceki Zirve Kararlarına atıfta bulunarak, bu kararların tam olarak uygulanması gerektiği vurgulandı.

30 Temmuz 2005	Türkiye, AB ile ilişkilerinin hukuki temelini oluşturan 1963 tarihli Ankara Antlaşması'nı 1 Mayıs 2004 tarihinde AB üyesi olan 10 ülkeyi kapsayacak şekilde genişleten "Ek Protokol"ü imzaladı. Türkiye ile AB Dönem Başkanı İngiltere arasında mektup teatisiyle yürütülen imza süreci, Türkiye'nin Ek Protokol'ü imzalamasının, Protokol'de "Kıbrıs Cumhuriyeti" adıyla ifade edilen Güney Kıbrıs'ı tanıdığı anlamına gelmeyeceğine yönelik deklerasyonla birlikte gönderilmesiyle tamamlandı.
3 Ekim 2005	AB Dışişleri Bakanları Lüksemburg'da yaptıkları toplantıda Türkiye ile katılım müzakerelerinin başlamasını karar verildi.
20 Ekim 2005	Üyelik müzakerelerinin ilk aşamasını oluşturan tarama süreci, bilim ve araştırma alanında düzenlenen "tanıtıcı tarama" toplantısı ile başlatıldı. Toplantıya Dışişleri Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK), Türkiye Atom Enerjisi Kurumu ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığı temsilcilerinden oluşan 30 kişilik Türk ekibinin yanı sıra Hırvatistan heyeti de katıldı.
9 Kasım 2005	AB Komisyonu, Türkiye'ye yönelik 2005 yılı İlerleme Raporu'nu ve Katılım Ortaklığı Belgesi'nin açıkladı. 2005 yılı İlerleme Raporu, bir önceki İlerleme Raporu'ndan bu yana Türkiye'nin siyasi ve ekonomik kriterler ile müktesebat uyumu alanlarında kaydettiği ilerlemeleri ve eksiklikleri eleştirel bir bakış açısı ile; özellikle de eksikliklerin düzeltilmesini hedefleyerek, ayrıntıları ve örnekleri ile ortaya koydu.
23 Kasım 2005	Avrupa Parlamentosu ile TBMM arasında diyalog kurumu olan Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonu toplantısı Brüksel'de gerçekleştirildi. Müzakere sürecinin başlamasından sonra yapılan ilk Karma Parlamento Komisyonu toplantısında gündemi oluşturan konular arasında ifade özgürlüğü, kadın hakları, azınlık hakları, Kıbrıs meselesi, işkence ve kötü muameleyle mücadele, sendikal haklar ve Güneydoğu sorunu yer aldı.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

İkinci Bölüm

TÜRKİYE'DE YÜKSEK ÖĞRETİM VE GELİŞİMİ

2.1 ÜNİVERSİTE: TANIM VE AMAÇLAR

Bir ülkedeki eğitim kurumlarının en üstünde yer alan ve görevi bir yandan bilimsel temele dayalı bilgi üretmek, diğer yandan da ülkelerin geleceğinin güvencesi olan yeni nesilleri yetiştirmek olan üniversiteler, bütün bunların yanında çeşitli konularda karar verici durumunda olan kişi ve kurumlara, verecekleri kararlarda yol göstermek, onlara ışık tutmak gibi önemli görevleri de üstlenirler. Bir bakıma toplumun rehberi olmak gibi oldukça ağır bir sorumlulukları vardır. Bu nedenle birçok konuda akademisyenlerin bütün toplumlarda görüş ve düşünceleri önem kazanmaktadır.

2547 sayılı yasada üniversite tanımı şöyle yapılmaktadır: "Bilimsel özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip yüksek düzeyde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapan; fakülte, enstitü, yüksekokul vb. kuruluş ve birimlerden oluşan bir yükseköğretim kurumudur."

Aynı yasanın 4. maddesinde de üniversitelerin amaçları şu şekilde sıralanmaktadır:

1) Öğrencilerini:

   a) ATATÜRK inkılapları ve ilkeleri doğrultusunda ATATÜRK milliyetçiliğine bağlı,

   b) Türk milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini taşıyan, Türk olmanın şeref ve mutluluğunu duyan,

c) Toplum yararını kişisel çıkarlarının üstünde tutan, aile, ülke ve millet sevgisi ile dolu,

d) Türkiye Cumhuriyeti Devletine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getiren,

e) Hür ve bilimsel düşünce gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı,

f) Beden, zihin, ruh, ahlak ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş,

g) İlgi ve yetenekleri yönünde yurt kalkınmasına ve ihtiyaçlarına cevap verecek, aynı zamanda kendi geçim ve mutluluğunu sağlayacak bir mesleğin bilgi, beceri, davranış ve genel kültürüne sahip vatandaşlar olarak yetiştirmek,

2) Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olarak, refah ve mutluluğunu artırmak amacıyla; ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunacak ve hızlandıracak programlar uygulayarak, çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı haline gelmesini sağlamak,

3) Yükseköğretim kurumları olarak yüksek düzeyde bilimsel çalışma ve araştırma yapmak, bilgi ve teknoloji üretmek, bilim verilerini yaymak, ulusal alanda gelişme ve kalkınmaya destek olmak, yurt içi ve yurt dışı kurumlarla işbirliği yapmak suretiyle bilim dünyasının seçkin bir üyesi haline gelmek, evrensel ve çağdaş gelişmeye katkıda bulunmaktır.

Yüksek Öğretim Yasasındaki üniversite tanımına ve amaçlarına dikkat edildiğinde, bu yasanın üniversitelere çok önemli görev ve sorumluluklar yüklediği görülmektedir. Birinci maddede üstün vasıflara sahip öğrencilerin yetiştirilmesi, ikinci ve üçüncü maddelerde de toplumun kalkınması, refahı ile bilim ve teknolojinin ışığında çağdaş gelişmeden söz edilmektedir.

Şüphesiz üniversiteler kendilerine yüklenen bu ağır görev ve sorumlulukları çalışanları ile yerine getirecektir. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyeliği konusu da ülkenin geleceği ve çağdaşlaşması bakımından çok önemli ulusal meselelerden biridir. Bu süreçte Türkiye'deki akademisyenler; görüşleri, araştırmaları ve konuya ilişkin bilimsel etkinlikleri ile belirleyici rol oynamaktadır. Bu nedenlerle akademik camianın konu hakkındaki görüş, düşünce ve önerilerini belirlemeye dönük istatistik tabanlı araştırmalar, periyodik olarak tekrarlanması büyük faydalar sağlayacak önemli ve güncel araştırmalar arasında yer almalıdır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

2.2 TÜRKİYE'DE ÜNİVERSİTELERİN TARİHSEL GELİŞİMİ: KAMU VE VAKIF ÜNİVERSİTELERİ

Türk yükseköğretiminin tarihine ilişkin yayınlarda, Türkiye'de üniversitelerin temelinin Osmanlı İmparatorluğu döneminde kurulan medreselere dayandığı ifade edilir. Hatta bu konuda Selçuk Türklerinin 11. yüzyılda Bağdat'da kurdukları Nizamiye Medresesi ile Fatih Sultan Mehmet'in 1463'te kurduğu İstanbul Medresesi'ne atıflar yapılmaktadır. Ayrıca, İslam ülkelerinin ve bu ülkelerdeki kurumların, Avrupa'nın karanlık çağlarında önceki bilimsel birikimi muhafaza ettikleri, hatta bilime önemli katkılarda bulundukları, bu birikimin Endülüs Devleti aracılığıyla Avrupa'ya geçtiği ve İslam medreselerinin aynı yolla Orta Çağ Avrupa'sındaki üniversiteleri etkiledikleri de bu yayınlarda yer almaktadır.[15]

Osmanlılardan günümüze üniversitelerin gelişimine bakıldığında, batı toplumlarındaki gibi uzun yıllar süren uğraşlar sonucundaki değişikliklerle şekillenip, bugünkü düzeyine geldiğini söylemek pek de olanaklı değildir. Birçok konuda olduğu gibi, bu konuda da batının etkisinde kalınarak, batının üniversite modelleri örnek alınarak bugünkü yapıya ulaşılmıştır.

Ülkemizde batılı anlamda kurulan ilk yükseköğretim kurumları; Mühendishane-i Bahri-i Hümayun (1773), Mühendishane-i Berri-i Hümayun (1795), Tıbbiye (1827) ve Harbiye (1834)'dir. Daha sonra 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında, Fransa'daki sisteme benzer şekilde çeşitli bakanlıklara bağlı olarak Mülkiye Mektebi (1877), Hukuk Mektebi (1878), Ticaret Mekteb-i Alisi (1882), Mekteb-i Sanayi-i Nefise-i Şahane (1882) ve Mühendis Mekteb-i Alisi (1909) kurulmuştur.[16]

Türkiye'nin çağdaş anlamda kurulan ilk üniversitesinin temeli 1846'da atılmış ve 1865'te Darul Fünun-i Osmani adı ile İstanbul'da açılmış; bu kurum Cumhuriyet döneminde (1933) İstanbul Üniversitesi'ne dönüştürülmüştür. Daha sonra 1944 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi (ki aslında geçmişi Yüksek Mühendis Mektebi'ne, 1880'li yıllara dayanır) ve daha önce Cumhuriyetin ilk yıllarında Ankara'da kurulan yüksek okulların bir araya getirilmesi ile Ankara Üniversitesi (1946) kurulmuştur.

---

15 "Yükseköğretiminin Bugünkü Durumu", Yükseköğretim Kurulu, Kasım- 2004.

16 Mustafa Aytaç, Serpil Aytaç, Zerrin Fırat, Nuran Bayram, Aşkın Keser, Akademisyenlerin Çalışma Yaşamları ve Kariyer Sorunları, Uludağ Üniversitesi, Bursa, 2001, ss 5-7.

Daha sonra 1950'lı yılların başında üç olan üniversite sayısı, 1955-60 arasında sırası ile Karadeniz Teknik Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin, 1967'de Hacettepe Üniversitesi'nin ve 1970'li yılların hemen başında da Boğaziçi Üniversitesi'nin kurulması ile dokuza çıkmıştır. 1973'de üç, 1974'de bir ve 1975'de beş yeni üniversitenin kurulması ile bu sayı iki katına çıkmış, 1978'de Erciyes Üniversitesi'nin kurulması ile 1980 öncesinde üniversite sayısı 19'a ulaşmıştır.

1980'lere gelindiğinde bir yanda üniversitelerin, diğer yanda üniversitelerle sürekli çatışma halinde olan akademilerin, bir başka tarafta da Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı yüksek okulların ve nihayet başka bakanlıklara bağlı yüksek okulların mevcudiyeti yüksek öğretim kurumlarında tam bir karmaşa yaşanmasına sebep olmuştur. Hal böyle olunca, 1980 askeri müdahalesinden sonra 1981 yılında çıkarılan 2547 sayılı Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Yasası ile dağınık halde bulunan yükseköğretim kurumları bir çatı altında toplanmış ve bir taraftan yeni üniversiteler kurulurken, diğer taraftan da akademiler üniversitelere dönüştürülmüş ve yeni yasa ile sisteme 8 yeni üniversite daha dahil olmuştur. Böylece 2547 sayılı yasa ile üniversitelerin sayısı 27'ye çıkartılmıştır. Türk yükseköğretim sistemi; en tepede Yükseköğretim Kurulu, ona bağlı üniversiteler, üniversitelere bağlı fakülteler, enstitüler, yüksek okullar, konservatuarlar ve araştırma merkezlerinden oluşan bir yapıya kavuşturulmuştur.

Yükseköğretim Kurulu yasası ile kurulan yeni üniversitelerden sonra da çeşitli dönemlerde; halkın isteği, siyasilerin halka şirin görünme gayreti ve oy kaygısı ile nerede ise her ile bir üniversite sloganı ile üniversitelerin sayısı hızla arttırılmıştır. Öğrenci potansiyelinin varlığı, mevcut üniversitelerin bu potansiyele cevap verememesi ve her yıl üniversitede okumak için bekleyen nüfusun artması, yeni üniversitelerin kurulması faaliyetlerini haklı gösterse de; özellikle akademik kadro açısından gerekli alt yapı oluşturulmadan üniversitelerin açılması sağlıklı bir yükseköğretim sistemi oluşturulmasına imkan vermemiştir. Bu dönemde yeni üniversitelerin açılması aşamasında iki gelişme yaşanmıştır: Bunlardan birincisi vakıflar tarafından kurulan özel üniversitelerin de (1984'de Bilkent Üniversitesinin kurulması ile başlanarak) sisteme entegre olmaya başlaması; ikincisi ise 1992 yılında biri vakıf üniversitesi olmak üzere sisteme 24 yeni üniversitenin birden katılmasıdır. Yeni üniversitelerin kurulması ile üniversite sayısı bir gecede 29'dan 53'e yükselmiştir.

Böylece bugün kamu üniversitelerinin sayısı; 1993 yılında Anadolu Üniversitesi'nin ikiye bölünmesi ile sisteme katılan Osmangazi Üniversitesi

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

ve son olarak 1994'de Galatasaray Üniversitesi'nin kurulması ile 53'e ulaşmıştır. Ayrıca 2547 sayılı yasa ile Türk Silahlı Kuvvetlerine bağlı; Kara Harp Okulu, Deniz Harp Okulu, Hava Harp Okulu ve Gülhane Askeri Tıp Akademisi ile İçişleri Bakanlığına bağlı Polis Akademisi de üniversiteye dönüştürülmüşlerdir.

1933'ten 1999 yılına kadar kurulan 53 kamu üniversitesinin kuruluş yıllarına göre ve kuruldukları illere göre dağılımı Tablo 2.1'de verilmiştir.

Tablo 2.1 Kuruluş Tarihleri ve Bulundukları İllere Göre Kamu Üniversiteleri

Sıra	Üniversite Adı	Bulunduğu İl	Kuruluş Yılı
1	İstanbul	İstanbul	1933
2	İstanbul Teknik	İstanbul	1944
3	Ankara	Ankara	1946
4	Karadeniz Teknik	Trabzon	1955
5	Ege	İzmir	1955
6	Atatürk	Erzurum	1957
7	Orta Doğu Teknik	Ankara	1959
8	Hacettepe	Ankara	1967
9	Boğaziçi	İstanbul	1971
10	Dicle	Diyarbakır	1973
11	Çukurova	Adana	1973
12	Anadolu	Eskişehir	1973
13	Cumhuriyet	Sivas	1974
14	İnönü	Malatya	1975
15	Fırat	Elazığ	1975
16	Ondokuz Mayıs	Samsun	1975
17	Selçuk	Konya	1975
18	Uludağ	Bursa	1975
19	Erciyes	Kayseri	1978
20	Akdeniz	Antalya	1982
21	Dokuz Eylül	İzmir	1982
22	Gazi	Ankara	1982
23	Marmara	İstanbul	1982
24	Mimar Sinan	İstanbul	1982
25	Trakya	Edirne	1982
26	Yıldız Teknik	İstanbul	1982
27	Yüzüncü Yıl	Van	1982
28	Gaziantep	Gaziantep	1987
29	Abant İzzet Baysal	Bolu	1992
30	Adnan Menderes	Aydın	1992
31	Afyon Kocatepe	Afyon	1992
32	Balıkesir	Balıkesir	1992
33	Celal Bayar	Manisa	1992

34	Çanakkale Onsekiz Mart	Çanakkale	1992
35	Dumlupınar	Kütahya	1992
36	Gaziosmanpaşa	Tokat	1992
37	Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü	Kocaeli	1992
38	Harran	Şanlıurfa	1992
39	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	İzmir	1992
40	Kafkas	Kars	1992
41	Kahramanmaraş Sütçü İmam	Kahramanmaraş	1992
42	Kırıkkale	Kırıkkale	1992
43	Kocaeli	Kocaeli	1992
44	Mersin	İçel	1992
45	Muğla	Muğla	1992
46	Mustafa Kemal	Hatay	1992
47	Niğde	Niğde	1992
48	Pamukkale	Denizli	1992
49	Sakarya	Sakarya	1992
50	Süleyman Demirel	Isparta	1992
51	Zonguldak Karaelmas	Zonguldak	1992
52	Osmangazi	Eskişehir	1993
53	Galatasaray	İstanbul	1994

Bu çalışmanın kaleme alındığı dönemde yeni üniversitelerin de her an sisteme katılabileceği uzun süre gündemi meşgul etmiş ve nihayet 2809 sayılı yasada yapılan değişiklik ile 15 yeni kamu üniversitesi daha kurulmuştur. Bu üniversiteler Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi; Kastamonu Üniversitesi, Düzce Üniversitesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Uşak Üniversitesi, Rize Üniversitesi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Erzincan Üniversitesi, Aksaray Üniversitesi, Giresun Üniversitesi, Çorum Hitit Üniversitesi, Bozok Üniversitesi, Adıyaman Üniversitesi, Ordu Üniversitesi Ve Amasya Üniversitesi'dir.

Böylece 2006 yılı itibari ile 53 olan kamu üniversitesi sayısı 68'e, toplam üniversite sayısı da 93'e ulaşmıştır. Yeni vakıf üniversitelerinin sayısı da her an değişime adaydır.

Vakıf üniversiteleri; kamu kaynaklarından desteklenmeyen (ülkemizde sınırlı da olsa bu üniversiteler kamudan destek görmektedirler); vakıf gelirleri, öğrenciler tarafından ödenen öğrenim ücretleri, bağış ve yardımlar ile çeşitli hizmet satışlarından elde edilen gelirler ile faaliyetlerini sürdüren ve kar amacı gütmeyen vakıflar tarafından kurulan özel yüksek öğretim kurumlarıdır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Günümüzde sayıları hızla artan vakıf üniversiteleri gerek öğretim elemanı sayısı, gerekse öğrenci sayısı bakımından da yükseköğretim sistemi içinde önemli bir yere sahiptir.

1984'ten 2003 yılına kadar kurulan 25 vakıf üniversitesinin bulundukları illere ve kuruluş yıllarına göre dağılımı Tablo 2.2'de verilmiştir.

Tablo 2.2 Kuruluş Tarihleri ve Bulundukları İllere Göre Vakıf Üniversiteleri

Sıra	Üniversite Adı	Bulunduğu İl	Kuruluş Yılı
1	Bilkent	Ankara	1984
2	Koç	İstanbul	1992
3	Başkent	Ankara	1993
4	Fatih	İstanbul	1994
5	Işık	İstanbul	1996
6	İstanbul Bilgi	İstanbul	1996
7	Sabancı	İstanbul	1996
8	Yeditepe	İstanbul	1996
9	Kadir Has	İstanbul	1996
10	Atılım	Ankara	1997
11	Beykent	İstanbul	1997
12	Çağ	Tarsus	1997
13	Çankaya	Ankara	1997
14	Doğuş	İstanbul	1997
15	İstanbul Kültür	İstanbul	1997
16	Maltepe	İstanbul	1997
17	Bahçeşehir	İstanbul	1998
18	Haliç	İstanbul	1998
19	İstanbul Batı	İstanbul	1998
20	Okan	İstanbul	1999
21	Ufuk	Ankara	1999
22	Yaşar	İzmir	2001
23	İstanbul Ticaret	İstanbul	2001
24	İzmir Ekonomi	İzmir	2001
25	TOBB Ekonomi ve Teknoloji	Ankara	2003

Türkiye'de 1984'de kurulan ilk vakıf üniversitesi Bilkent Üniversitesi'dir. Ancak kuruluş şekli ile ilgili bazı sorunlar yaşandığından bu kurumu yeni vakıf üniversiteleri takip etmemiş, sorun 1992 yılında çözüme kavuşunca yeni vakıf üniversitelerinin sayısı da hızla artmaya başlamıştır. Bilkent Üniversitesi'ni, 1992 yılında kurulan Koç Üniversitesi, 1993 yılında kurulan Başkent Üniversitesi takip etmiştir. 1994 yılından sonra yeni kamu üniversitesi kurulmazken bu dönemde vakıf üniversiteleri

hızla çoğalmıştır. 1994'de bir, 1996'da beş, 1997'de yedi, 1998'de üç ve 1999'da iki vakıf üniversitesi olmak üzere 5 yılda 18 yeni vakıf üniversitesi kurulmuştur. 2001 yılında Yaşar, İstanbul Ticaret ve İzmir Ekonomi üniversitelerinin kurulması ile vakıf üniversitelerinin sayısı 24'e ulaşmıştır. Ancak 1998 yılında Alman hükümeti ile ortaklaşa kurulan İstanbul Batı Üniversitesi henüz faaliyete başlamamıştır. Vakıf üniversitelerine en son, 2003 yılında Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği tarafından kurulan TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi katılmıştır.

2.3 ÖĞRETİM ELEMANLARI

Üniversitelerde görev yapan öğretim elemanları; Profesör, Doçent, Yardımcı Doçent, Öğretim Görevlisi, Araştırma Görevlisi, Okutman, Uzman, Çevirici ve Eğitim Öğretim Planlamacılarıdır. Profesör, Doçent, Yardımcı Doçentler "öğretim üyesi", diğerleri ise "öğretim üye yardımcısı" olarak görev yapmaktadır. Profesör, en yüksek düzeydeki akademik ünvana sahip kişi; Doçent, doçentlik sınavını başarmış akademik unvana sahip kişi; Yardımcı Doçent: doktora çalışmalarını başarı ile tamamlamış, tıpta uzmanlık veya belli sanat dallarında yeterlik belge ve yetkisini kazanmış, ilk kademedeki akademik unvana sahip kişi olarak tanımlanmaktadır. Kamu üniversitelerinde Profesör ve Doçentler kadrolu, diğer öğretim elemanları ise sözleşmeli personel statüsünde görev yapmakta iken, Vakıf üniversitelerinde tüm öğretim elemanları sözleşmeli personel statüsünde görev yapmaktadırlar.

1981 yılında YÖK kurulduğunda toplam 27 üniversitede görev yapan öğretim elemanı sayısı 20816 iken, 2003/2004 eğitim öğretim yılı itibarı ile bu sayı 77065'e yükselmiştir. Bu sayı diğer eğitim kurumlarındaki 642 öğretim üyesi ve 1097 diğer öğretim elemanları ile birlikte 78804'e ulaşmaktadır. Özellikle kuruluş aşamasında vakıf üniversiteleri öğretim elemanı ihtiyacını karşılamak amacı ile kamu üniversitelerinden yararlanmışlardır. Kamu üniversitelerinden vakıf üniversitelerine çeşitli nedenlerle önemli sayıda öğretim elemanı geçişi olmuştur. Bu transferler sonucu özellikle yetişmiş öğretim elemanları bakımından kamu üniversiteleri aleyhine bir durum ortaya çıkmıştır.

Aşağıda verilen tablolar incelendiğinde, kamu ve vakıf üniversitelerinde öğretim elemanı sayılarında ve öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayılarındaki gelişmeler yıl bazında izlenebilmektedir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Yükseköğretimin sayısal gelişimini ve önemini daha iyi görebilmek adına YÖK'ün kuruluşundan sonra öğretim elemanı sayılarında, öğrenci sayılarında ve öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayılarındaki gelişmeler aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 2.3 Öğretim Elemanı Sayılarındaki Gelişme

ÖĞRETİMYILI	PROF.	DOÇ.	YRD. DOÇ.	ARŞ. GÖR.	DİĞER	TOPLAM
1983-1984	1823	2596	2407	7908	5023	19757
1984-1985	1891	2792	2503	8451	6312	21949
1985-1986	1877	2899	2484	9049	6659	22968
1986-1987	1911	3142	2714	9527	7088	24382
1987-1988	1970	3331	3384	10543	7383	26611
1988-1989	2772	2864	3469	11213	7796	28114
1989-1990	4433	2181	3555	12681	8340	31190
1990-1991	4678	2359	3683	14117	8815	33652
1991-1992	4738	3121	3632	13832	8957	34280
1992-1993	4932	3460	4089	15527	9572	37580
1993-1994	5366	3432	4823	17481	10309	41411
1994-1995	5831	3445	5414	17644	10769	43103
1995-1996	6581	3571	6165	20527	12390	49234
1996-1997	7028	3733	6783	21805	13395	52744
1997-1998	7440	4030	7339	22391	14244	55444
1998-1999	7714	4330	8102	23765	15259	59170
1999-2000	8202	4755	9044	25079	16786	63866
2000-2001	8682	5104	10189	25542	17233	66750
2001-2002	9396	5367	11190	25864	18195	70012
2002-2003	10042	5219	12356	27380	19137	74134
2003-2004	10688	5121	13266	28426	19564	77065

Kaynak: ÖSYM ve YÖK Yayınları

Tablo 2.3. incelendiğinde 21 eğitim-öğretim dönemi sürecinde üniversiteler dışındaki diğer kurumlarda çalışan öğretim elemanları hariç olmak üzere, öğretim elemanlarının sayısı toplamda yaklaşık 4 kat artışla 19757'den 77065'e yükselmiştir. Farklı akademik kadrolara göre artışlar ise; profesörlerde yaklaşık 6 kat, doçentlerde 2 kat, yardımcı doçentlerde

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

5,5 kat, araştırma görevlilerinde 3,6 kat ve diğer öğretim elemanlarında (öğretim görevlileri, okutmanlar, uzmanlar, çevirmenler, eğitim öğretim planlamacıları) yaklaşık 4 kat olmuştur. Görüldüğü gibi en yüksek artış profesör sayısında en az artış da doçent sayısında meydana gelmiştir. Yardımcı doçent, uzman, planlamacı gibi kadrolar YÖK yasası ile sisteme dahil edildiğinden ilk iki yıl alınmadığı için artışlar düşük çıkmaktadır. Örneğin YÖK yasası çıkarıldığında yardımcı doçent kadrosunda olan öğretim üyesi mevcut değildi. Dolayısıyla bu kadroda görev yapanların sayısındaki artış çok daha yüksek olmuştur.

Öğretim üyesi sayısındaki gelişmelerin daha iyi görülebilmesi ve kıyaslama yapabilmek için, öğrenci sayılarındaki gelişmelerinde incelenmesi yerinde olacaktır. Bu nedenle Tablo 2.4.'de öğrenci sayılarındaki gelişmelerde aynı dönem için verilmiştir.

Tablo 2.4 Ön Lisans ve Lisans Öğrenci Sayılarındaki Gelişme

ÖĞRETİMYILI	ÖNLİSANS	LİSANS	ÖRGÜN TOPLAM	AÇIK ÖĞRETİM
1983-1984	34560	246886	281446	40874
1984-1985	45182	287229	332411	65774
1985-1986	52514	297837	350351	99063
1986-1987	55302	302051	357353	124247
1987-1988	58730	302865	361595	133586
1988-1989	66381	310114	376495	175223
1989-1990	61642	345327	406969	228860
1990-1991	70801	363947	434748	260962
1991-1992	75828	383277	459105	289745
1992-1993	89056	412619	501675	347145
1993-1994	106645	510652	617297	465766
1994-1995	127922	502088	630010	477315
1995-1996	150443	550785	701228	459460
1996-1997	168049	590118	758167	463195
1997-1998	192654	640337	832991	497250
1998-1999	202972	686617	889589	492560
1999-2000	218099	713259	931358	488569
2000-2001	239842	752715	992557	515583
2001-2002	268341	782793	1051134	522250
2002-2003	335073	801696	1136769	661854
2003-2004	357680	831596	1189276	652270

Kaynak: ÖSYM ve YÖK yayınları

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Öğrenci sayılarındaki gelişmeler Tablo 2.4'den incelendiğinde 21 dönemlik süreçte örgün öğretimdeki toplam artış 4 katın üzerinde, ön lisanstaki artış yaklaşık 10 kat ve lisans öğrencilerinin sayısındaki artış yaklaşık 3,5 kat olmuştur. Açık öğretimdeki artışın ise çok daha fazla (16 kat) olduğu görülmektedir. Açık öğretimde danışmanlık hizmetleri verilse de örgün öğretimdeki kadar öğretim elemanı görev almamaktadır. O nedenle açık öğretimi bir tarafa bırakırsak, örgün öğretimdeki öğrencilerin sayılarındaki artış 4,2 kat iken, öğretim üyelerinin sayısındaki artış 3,9 kat olarak gerçekleşmiş ve öğrenci artış oranının gerisinde kalmıştır.

Burada dikkat edilmesi gereken önemli noktalardan biri , üniversitelerin sadece ön lisans ve lisans eğitimi yapmayıp, lisans üstü eğitim de vermeleridir. Dolayısıyla bu sayılar da dikkate alındığında öğretim üyelerinin sayılarındaki artışın öğrenci sayısındaki artışın çok gerisinde kaldığı görülecektir. Aşağıda Tablo 2.5'de son on yılda lisans üstü öğrenci sayılarındaki gelişmeler verilmiştir.

Tablo 2.5 Lisansüstü Öğrenci Sayılarındaki Gelişme

ÖĞRETİMYILI	YÜKSEK LİSANS	DOKTORA	TIPTA UZMANLIK	TOPLAM
1993-1994	35820	13791	9209	58820
1994-1995	41044	16066	9869	66979
1995-1996	49887	19718	6693	76298
1996-1997	51341	19743	10121	81205
1997-1998	49137	20038	10211	79386
1998-1999	50986	20413	11193	82592
1999-2000	53553	19587	10914	84054
2000-2001	65076	21789	12318	99183
2001-2002	73517	22581	13454	109552
2002-2003	82484	23228	14148	119860
2003-2004	90333	24891	15892	131116

Kaynak: YÖK Yayınları

Lisansüstü öğrenci sayılarındaki gelişmeler Tablo 2.5 incelendiğinde 11 dönemlik süreçte toplamda 2,2 kat, yüksek lisansta 2,5 kat, doktorada 1,8 kat ve tıpta uzmanlıkta 1,7 kat artış olduğu görülmektedir. Aynı dönemde öğretim üyelerindeki artış toplamda 1,8 kat iken, bu artış örgün öğretim-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

deki öğrencilerde 1,9 kat, lisansüstünde 2,2 kat ve ön lisans-lisans-lisansüstünde yaklaşık 2 kat olmuştur. Dolayısı ile öğretim üye sayısının çok daha fazla önem kazandığı lisansüstü öğrencileri dikkate alındığında öğretim elemanlarının sayısındaki gelişmenin yetersizliği daha net olarak ortaya çıkmaktadır.

Öğretim elemanları sayılarındaki gelişmeleri daha açık bir şekilde ortaya koyacak göstergelerden biri de öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayılarıdır. Bu nedenle aşağıda Tablo 2.6'da öğretim üyesi başına düşen öğretim elemanı sayıları verilmiştir.

Tablo 2.6 Öğretim Üyesi Başına Düşen Öğrenci Sayıları

ÖĞRETİM YILI	ÖĞRETİM ÜYESİ SAYISI	TOPLAM ÖĞRETİM ELEMANI SAYISI	LİSANS VE ÖNLİSANS ÖĞRENCİ SAYISI	YÜKSEK LİSANS ÖĞRENCİ SAYISI	TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI	ÖĞRETİM ÜYESİ BAŞINA DÜŞEN ÖĞRENCİ SAYILARI			
	1	2	3	4	5	3/1	4/1	5/1	5/2
1993-1994	13621	41411	617297	58820	676117	45,32	4,32	49,64	16,33
1994-1995	14690	43103	630010	66979	696989	42,89	4,56	47,45	16,17
1995-1996	16317	49234	701228	76298	777526	42,98	4,68	47,65	15,79
1996-1997	17544	52744	758167	81205	839372	43,22	4,63	47,84	15,91
1997-1998	18809	55444	832991	79386	912377	44,29	4,22	48,51	16,46
1998-1999	20146	59170	889589	82592	972181	44,16	4,10	48,26	16,43
1999-2000	22001	63866	931358	84054	1015412	42,33	3,82	46,15	15,90
2000-2001	23975	66750	992557	99183	1091740	41,40	4,14	45,54	16,36
2001-2002	25953	70012	1051134	109552	1160686	40,50	4,22	44,72	16,58
2002-2003	27617	74134	1136769	119860	1256629	41,16	4,34	45,50	16,95
2003-2004	29075	77065	1189276	131116	1320392	40,90	4,51	45,41	17,13

Tablo 2.6 incelendiğinde öğretim üyesi (Profesör, Doçent ve Yardımcı Doçent) başına düşen öğrenci sayısının giderek azaldığı ve lisans düzeyinde bu rakamın 40 öğrenci, lisansüstü düzeyinde 5 öğrenci ve toplamda ise 45 öğrenci civarında sabitlendiği görülmektedir. Bu rakamlar oldukça yüksek değerlerdir. Ancak sadece öğretim üyelerini değil de, tüm öğretim elemanlarını dikkate aldığımızda bu rakam makul sayılabilecek bir seviyeye düşmektedir ki bu da anlamlı bir işlem değildir. Dolayısı ile öğretim elemanları sayısındaki gelişmenin öğrenci sayısındaki gelişmenin gerisinde kalmasının ötesinde öğretim üyesi sayısı açısından da yetersizlik görülmektedir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

2.4 SOCRATES PROGRAMLARI

Öğretim elemanlarının Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyeliği ile ilgili görüş ve düşüncelerini belirlemeye yönelik bu çalışmada; öğretim elemanları ile ilgili önemli bir nokta da şüphesiz konunun eğitim boyutudur. Bu nedenle Avrupa Birliği'nin eğitim ayağı olan Socrates ve Erasmus programlarına değinmek ve öğretim elemanlarının bu konu ile ilgili görüş ve düşüncelerine de başvurmak konunun bütünlüğü açısından yararlı olacaktır. Bu nedenle öncelikle Socrates ve Erasmus programları kısaca tanıtılacaktır.

Avrupa Birliği'nin genel eğitim alanındaki eylem programı olan Socrates, Avrupa Birliği Antlaşması'nın 149. ve 150. maddeleri uyarınca hayata geçirilmiştir. Söz konusu maddeler, Avrupa'da yüksek öğretimin kalitesini artırmak ve eğitimde Avrupa boyutunu güçlendirerek, Avrupa'nın farklı ülkelerindeki iyi uygulamaları bütün Avrupa'nın kullanımına sunmayı içermektedir.[17]

Aşamalar halinde planlanıp uygulamaya konan Socrates programı, 1995–1999 yılları arasında uygulanan ilk dönemde elde edilen tecrübeler ve başarılar üzerine, 2000-2006 yıllarını kapsayan ikinci dönemde de sürdürülmektedir.

Programın ikinci aşamasını yürürlüğe koyan 24.1.2000 tarih ve 253-2000-EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi kararına göre programın amaçları şöyle sıralanabilir[18]:

1. Bütün eğitim kademelerinde Avrupa boyutunu güçlendirmek, bütün eğitim alanlarında fırsat eşitliğini geliştirirken, geniş eğitim kaynaklarına ülkeler üstü erişimi kolaylaştırmak,
2. Avrupa Birliği dillerinin, özellikle de az kullanılan ve öğretilen dillerin nicel ve nitel olarak gelişimini teşvik etmek,

---

17 Erasmus (Yüksek Öğretim) Programında Türkiye (http://uio.iyte.edu.tr/PDF/erasmus_programinda_turkiye.pdf)

18 http://www.ua.gov.tr

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

3. Aşağıdaki faaliyetler aracılığıyla eğitim alanında işbirliği ve hareketliliği desteklemek ve bu konudaki engelleri kaldırmaya yardımcı olmak:
   3.1. Eğitim kurumları arasında karşılıklı değişimi teşvik etmek,
   3.2. Açık ve uzaktan eğitimi geliştirmek,
   3.3. Diplomalar ve eğitim çalışmalarının karşılıklı tanınması konusundaki gelişmeleri teşvik etmek,
   3.4. Karşılıklı bilgi değişimini geliştirmek
4. Eğitim uygulamalarının ve araç-gereçlerinin geliştirilmesi alanındaki yenilikleri teşvik etmek ve eğitim alanında ortak politika konularını araştırmak.

Socrates Programı sekiz eylem alanından oluşmaktadır [19]:

1. Erasmus: Yüksek Öğretim

Üniversite lisans ve lisansüstü (doktora dahil) eğitimi, bu alanda işbirliğini ve karşılıklı öğrenci değişimini konu alan bir programdır. Program, yükseköğretim kurumları arasında Avrupa boyutunun teşviki amaçlı ortak projeler ve programlar, üniversite öğrencileri ve öğretim elemanları için mübadele bursları, akademik uzmanlık ağları gibi konuları içermektedir.

2. Comenius: Örgün Eğitim- Üniversite Öncesi Okul Eğitimi

Bu program, Avrupa eğitim projelerinin geliştirilmesine yönelik okullar arası işbirliğinin ve ortaklığın geliştirilmesi, okullar arası iletişim ve işbirliği ağlarının oluşturulması, öğretmenler için meslek içi ve öncesi kısa süreli eğitim imkanları, örgün eğitim personelinin eğitimi için imkanlar gibi konuları içermektedir.

3. Grundtvig: Yaygın Eğitim-Yetişkin Eğitimi ve Hayat Boyu Eğitim

Bu program, ülkeler üstü işbirliği projeleri, öğrenme amaçlı işbirliği ve ortaklıklar, yaygın eğitim personelinin kısa süreli eğitim amaçlı olarak ülke dışına hareketliliği, uzmanlık alanı ve proje amaçlı ağların kurulması gibi konuları içermektedir.

---

[19] http://www.ua.gov.tr

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

4. Minerva: Açık – Uzaktan Eğitim ve Eğitimde Bilgi ve İletişim Teknolojileri - ICT

Program, eğitim alanında veya eğitim üzerinde etkisi olan diğer alanlarda yeniliklerin anlaşılması amaçlı projeler, eğitim alanında özellikle yenilik getiren, özgün ve yeni yöntemlerin ve kaynakların tasarlanması, geliştirilmesi ve test edilmesi amaçlı projeleri, açık-uzaktan eğitim ve eğitimde bilgi teknolojilerinin kullanımı alanlarında karşılıklı bilgi ve tecrübe değişimine yönelik çalışmaları içermektedir.

5. Lingua: Avrupa Dilleri Eğitimi

Bu program, dil öğreniminin kavranmasına ve desteklenmesine yönelik faaliyetler (bilgilendirme kampanyaları,yarışmalar, ödüller, özel çalışma ve incelemeler, dil becerilerinin tanınmasına yönelik programlar, dil eğitim kurumları arasında iletişim ve işbirliği ile bilgi alışverişini artırma amaçlı çalışmalar ve projeler) ile dil öğretimi ve yabancı dil becerilerinin değerlendirilmesi amacıyla kullanılan araçların geliştirilmesi(dil eğitim müfredatında yenilikler getiren, bu alanda yeni eğitim materyalleri geliştiren, dil becerilerini ölçme amaçlı yeni yöntemler ortaya koyan, dil eğitimi için yeni görsel ve işitsel malzemeler geliştiren ve özellikle kendi kendine dil öğrenme amaçlı yeni yöntemler ve sistemler sunan projelerin desteklenmesi) konularını içermektedir.

6. Observation and Innovation: Eğitim Sistemleri- Politikalarının İzlenmesi

Bu program diplomaların, mesleki niteliklerin ve eğitimde geçirilen sürelerin karşılıklı tanınmasına yönelik faaliyetlerin, çalışmaların, incelemelerin, pilot projelerin ve bilgi alışverişinin desteklenmesi, Ulusal Akademik Tanıma ve Bilgi Merkezleri (NARIC) ağı faaliyetleri, ARION (Eğitim alanında karar alıcılar, yöneticiler ve uzmanlar için karşılıklı araştırma ziyaretleri programı), EURYDICE (Avrupa eğitim sistemleri ve politikaları bilgi ağının bütün faaliyetleri), eğitim sistemlerinin ve politikalarının analizi ile eğitimde kalitenin değerlendirilmesi konularında çalışan kurum ve kuruluşlar arasında ilişkilerin artırılması ve ağlar oluşturulması, ortak eğitim politikası amaçlı her türlü çalışma, inceleme, pilot proje, seminer, uzman değişimi gibi faaliyetlerin desteklenmesi konularını içermektedir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

7. Joint Actions: Diğer Avrupa Programları İle Ortak Eylemler

Program, mesleki eğitim ve gençlik programları ile işbirliği ve ortak proje imkanlarının geliştirilmesi konularını içermektedir.

8. Accompanying Measures: Diğer Eylem Alanlarında Yer Almayan Destek Tedbirleri

Program, Socrates hakkında genel bilgilendirme ile bilinç oluşturma ve artırma amaçlı faaliyetler, Soctares programının uygulanmasında etkinliği artırmaya ve engelleri kaldırmaya yönelik faaliyetler, eğitim alanında işbirliğinin etkisinin maksimize edilmesi ve olumlu sonuçlarının yayımlanmasına yönelik çalışmalar, Socrates eylem alanları arasında sektörler üstü sinerjinin geliştirilmesi, Socrates'in fırsat eşitliği, engellilerin haklarının korunması, kültürler arası eğitim ve ırkçılık, yabancı düşmanlığı ile mücadele gibi önceliklerin desteklenmesi konularını içermektedir.

2.4.1 ERASMUS Programı

Erasmus programı, Avrupa'da yüksek öğretimin kalitesini arttırmak amacıyla geliştirilmiştir. Program üniversiteler arasında ülkelerarası işbirliğini teşvik ederek, öğrencilerin ve eğitimcilerin Avrupa'da karşılıklı değişimini sağlayarak, programa katılan ülkelerdeki çalışmaların ve alınan derecelerin akademik olarak tanınması ve şeffaflığın gelişmesine katkıda bulunarak gerçekleşmesine olanak sağlamaktadır .[20]

Erasmus programı, yalnızca üniversiteleri değil, aynı zamanda tanınan bütün yüksek öğretim kurumlarını ve üniversite sonrası eğitimi hedeflemektedir. Socrates genel eğitim programının bu programına AB'ye aday ülkeler (Romanya ve Bulgaristan) dahil olmak üzere tüm AB ülkeleri ve EEA ülkeleri (İzlanda, Lihtenştayn ve Norveç) dahildir. İsviçre de aynı sistemi yürütmekte, fakat öğrenciler Avrupa Birliği'nden değil, İsviçre hükümetinden ödenek almaktadır.[21]

2003/2004 akademik yılından itibaren Üniversiteler Erasmus University Charter (EUC) için Avrupa Komisyonuna müracaat ederek, buradan

---

[20] http://mimoza.marmara.edu.tr/~socrates/socreras.htm

[21] http://www.international.uea.ac.uk/resource/erasmus.htm#1

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Erasmus programı tarafından desteklenen etkinliklere katılım hakkı sağlamaktadır. 2004/2005 akademik yılında Avrupa Birliği ülkeleri öğrencilerine Erasmus yoğun Türkçe dil kursunu düzenleyecek üniversitelerimiz, Ankara, Çukurova, Ege, Fatih ve Süleyman Demirel Üniversiteleri olarak belirlenmiştir.

Erasmus programından hem öğrenciler hem de öğretim elemanları faydalanabilmektedir. Program öğrencilere diğer ülkelerden herhangi birindeki bir üniversite veya yüksek öğretim kurumunda 3-12 aylık zaman diliminde misafir olarak eğitim görme fırsatı vermektedir. Öğrencinin misafir olarak eğitim gördüğü ülkede geçirdiği zaman ve emek, kendi ülkesinde öğrenim gördüğü kurum tarafından tanınmak zorundadır.

Avrupa Kredi Transfer Sistemi (ECTS) adıyla kurulan sistem, ortak kurumlardaki çalışma dönemlerinin akademik olarak tanınmasının sağlanmasında en temel araçtır. Erasmus programı, akademik kredi tahsisi ve transferi için geliştirilmiş bir sistem olan ECTS'nin tanıtılması, uygulanması ve yaygınlaştırılması ile ilgili etkinlikleri de desteklemektedir.

Öğrencilerin Erasmus programı kapsamında karşılıklı değişimden yararlanabilmesi için öncelikle ilgili üniversiteler arasında ön anlaşma yapılmalıdır. Bu programda, öğrencilere gittikleri ülkede akademik çalışmalarını yürütebilmeleri için maddi destek de sağlanmaktadır. Bu amaçla sağlanan destek, öğrencinin aldığı burslara ilave olarak da verilebilmektedir. Seyahat ve temel giderlerde iki ülke arasında oluşabilecek farkı karşılamaya yardımcı olmayı da amaçlayan Erasmus programı, öğrenci değişimine katılan yüksek öğretim kurumlarının misafir öğrencilerden harç mahiyetinde bir talepte bulunmalarına da izin vermemektedir.

Bunlara ilave olarak, Avrupa komisyonu yabancı öğretim kurumundaki programa başlamadan önce öğrencilerin dil eğitiminin bir kısmını da finanse edebilmektedir.

Erasmus'un öğretim elemanlarını doğrudan ilgilendiren konuları ise şöyle özetlenebilir[22]:

---

[22] http://www.ua.gov.tr

Karşılıklı öğretim elemanı değişimi: Avrupa Komisyonu diğer Avrupa ülkesinde misafir öğretim elemanı niteliğinde ders veren öğretim elemanlarına da destek sağlamaktadır.

Ortak dersler düzenlenmesi: Üç farklı ülkeden asgari birer kurumun, çalışma programı, modül, müfredat veya yüksek lisans programı geliştirmek için kaynaklarını bir havuzda toplaması ile gerçekleştirilmektedir.

Yoğun programlar: Bu programlar üç farklı ülkeden asgari birer yüksek öğretim kurumunun yoğun bir kurs organize etmek için bir araya gelmesiyle gerçekleştirilmektedir. Böylece öğrencilere ve akademisyenlere araştırma yapma fırsatı sağlanmaktadır. Bu kurslarda Avrupa boyutu yer almak zorundadır. Bu kurslar, sadece uzmanlık bilgisi sunmakla kalmamakta, aynı zamanda konu alanına çok kültürlü yaklaşım da kazandırmaktadır.

Akademik uzmanlık ağları: Avrupa uzmanlık ağları, üniversite bölümlerinin, fakültelerin, araştırma merkezlerinin ve profesyonel kurumların bir anabilim dalı etrafında veya özel bir konuda, inceleme ve tartışma amaçlı oluşturduğu bir platformdur. Avrupa Komisyonu bütün katılımcı ülkelerin temsil edilmesi şartı ile bu tür akademik uzmanlık ağlarına destek sağlamaktadır.

Türkiye'den Erasmus pilot uygulamasına öğrenci değişimi kapsamında katılacak 15 üniversite, rektörlüklerden alınan resmi bilgiler doğrultusunda, puanlama usulü ile yapılan seçimle AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi (Ulusal Ajans) tarafından oluşturulan geçici komisyon tarafından 18 Nisan 2003'te belirlenmiştir.

Bölgelerin nüfusu, üniversitelerin yoğunluğu, üniversitelerin öğrenci sayısı dikkate alınarak bölgelere göre 15 kontenjan dengeli bir şekilde dağıtılmış ve Marmara'dan İstanbul, İstanbul Teknik, Marmara, Galatasaray, Sabancı; İç Anadolu'dan ODTÜ, Bilkent, Ankara; Ege'den Dokuz Eylül ve Ege; Akdeniz'den Çukurova ve Akdeniz; Karadeniz'den KTÜ; G.Doğu Anadolu'dan Gaziantep; Doğu Anadolu'dan da Atatürk üniversiteleri pilot uygulamada sınırlı sayıda karşılıklı değişim yapmak üzere seçilmiştir. Bu seçim yapılırken yine bu programın bir parçası olarak, Yıldız Teknik, Boğaziçi ve Uludağ üniversiteleri Bologna Süreci adı verilen ve genel olarak üniversitelerdeki eğitim düzeyinin niteliğini artırma konusunda AB üniversitelerinin işbirliği zemini olan 'Kalite Kültürü' projesine fiilen katılıyor olmalarından ve böylece programa bir şekilde

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

dahil olmalarından dolayı seçici komisyon tarafından değerlendirmeye alınmamıştır[23].

Söz konusu 15 üniversiteden 135 civarında öğrenci, bu okulların pilot uygulamaya mahsus eşleştirildikleri AB ülkelerinden üniversitelere gitmeleri, buna karşılık aynı okullardan 15 üniversitemize 45 civarında öğrenci gelmesi öngörülmüştür. İlk öğrencilerimiz Ege, Galatasaray ve İTÜ'den Portekiz, Fransa ve Almanya'ya gitmiştir. Galatasaray Üniversitesi'ne Sorbonne Üniversitesi'nden (Fransa), Marmara Üniversitesi'ne Johannes Kepler Üniversitesi'nden (Avusturya), İTÜ'ye de Münih Teknik Üniversitesi'nden (Almanya) bu program çerçevesinde ilk yabancı öğrenci grubu gelmiş ve 2003-2004 akademik yılının ilk dönemi itibariyle sınırlı sayıda da olsa bu değişim fiilen gerçekleşmiştir.

Pilot uygulamada ağırlıklı olarak bahar döneminde daha fazla sayıda öğrenci değişimi gerçekleşmektedir. Değişimin organizasyonunda ilk olmaktan dolayı yaşanan birtakım sıkıntılar nedeniyle uygulama bahar döneminde yapılmıştır. Bahar dönemindeki değişimlerle birlikte pilot uygulamaya katılan 15 üniversitenin toplamında giden öğrenci için 125, gelen öğrenci için 17 sayısına ulaşılmıştır. Gelen öğrenci sayısındaki azlık büyük ölçüde eşleştirmelerin geciktirilmesi, dolayısı ile eşleşen AB üniversitelerinin değişim için planladıkları öğrencileri daha önceden belirlemiş olmalarının etkisi küçümsenemez. Ayrıca Türkiye'nin bu konuda pek bilinmeyen bir durumda olması da bu sayıda önemli bir etkiye sahiptir.

2.4.2 LINGUA Programı

AB Genel Eğitim Programı olan Socrates'in alt programlarından biri olan Lingua programı, bu programlara üye olan Avrupa ülkelerinin vatandaşlarına birliğe üye ülkelerde konuşulan diğer dilleri öğretmeyi amaçlamaktadır. Socrates programlarının hepsinin amacı, dil öğrenim ve öğretiminin geliştirilmesi, yabancı dil bilen kişi sayısının arttırılması olmakla birlikte, bu amaçlar daha çok Lingua programının temelini oluşturmaktadır.

---

[23] http://uio.iyte.edu.tr/PDF/erasmus_programinda_turkiye.pdf

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Avrupa dillerinin öğretilmesinde hedef kitle, ilkokuldan üniversitelere kadar bütün öğrenciler, eğitimlerini tamamlamış insanlardan emeklilere kadar bütün üye ve aday ülke vatandaşlarıdır. Socrates genel eğitim programının Lingua bölümüne AB üyesi ve aday ülkeler, EFTA-EEA ülkeleri dahildir.

Lingua programı, Lingua-1 (dil öğreniminin teşvik edilip geliştirilmesi) ve Lingua-2 (dil öğretim araç-gereç ve materyallerinin geliştirilmesi) olmak üzere iki alt programdan oluşmaktadır. Lingua-1 programı, dil öğreniminin teşvik edilmesi için çeşitli projelerin yapılmasına olanak sağlamakta, Lingua-2 programı ise, kendi kendine öğrenim ortamı sunmaktadır.

Program dilin kültür, eğitim, iletişim, istihdam, anlaşma, kaynaşma, gelişme, sosyal, ekonomik vb. yönlerden önemini göz önüne alarak yabancı dil eğitim ve öğrenimiyle ilgili projelere özel bir önem vermektedir. Ayrıca, yabancı dilleri bilmenin fayda ve avantajları konusunda bilinç düzeyini artırarak Avrupa dillerinin çocuk, genç, yetişkin, yaşlı, kadın, erkek bütün Avrupalılara daha etkin, verimli ve kaliteli bir şekilde öğretilmesini sağlayarak ömür boyu yabancı dil eğitim ve öğretimini yaygınlaştırmak ve desteklemek istemektedir.

Lingua programı genel amaçlarının doğrultusunda aşağıdaki çalışmaları ve projeleri desteklemektedir[24].

- AB içerisinde dil çeşitliliğini teşvik etmek ve desteklemek,
- Yabancı dilleri öğrenmenin yararları konusunda insanları bilinçlendirmek,
- Bireyleri yabancı dilleri öğrenmeleri için motive etmek,
- Mevcut dil öğrenim yöntem, sistem, araç ve gereçleri hakkında bilgi sağlamak,
- Dil öğrenim ve öğretiminde kalite, verim ve etkinliğin artırılmasına katkıda bulunmak,
- Herkesin ihtiyaç, yetenek ve şartlarına uygun olarak yaşam boyu dil öğrenimi fırsatlarına erişmelerini kolaylaştırmak.

---

[24] http://www.ua.gov.tr

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Projeler bir, iki yada üç yıllık süreleri kapsayabilmektedir. Proje hazırlanırken temel şartlardan biri, en az üç ayrı ülkeden ortak bulunmasıdır. Ortaklardan da en az bir tanesi AB üyesi ülkelerden olmalıdır. Böylece projelere mümkün olduğunca çok ve farklı ülkelerden katılım sağlanmaya çalışılmakta ve projelerin çeşitliliği arzu edilmektedir. Proje koordinatörü olan yani projeyi sevk ve idare eden kuruluş gerek AB gerekse eğitim programlarına üye olan diğer ülkelerin herhangi birinden olabilir. Projeye ortak olacak ülke ile kurum veya kuruluş sayısında herhangi bir üst sıralama yoktur. Türkiye ve diğer 30 ülkenin lingua projelerine katılmasında hiçbir engel bulunmadığı gibi aynı ülkenin birden fazla kurum ve kuruluşta projelere ortak olarak katılması da mümkündür.

Okullar, üniversiteler, enstitüler başta olmak üzere dil eğitim, öğrenim ve öğretimiyle ilgili bütün resmi ve özel kurum ve kuruluşlar Lingua programının amaçları doğrultusunda proje hazırlayabilirler ve birden fazla Lingua projesi ortağı olabilirler. Programın bu kadar geniş bir kitleye açık olması ve mümkün olduğunca kısıtlamalardan kaçınılması dil konusuna verilen önemi ve farklı kültürlerin bir arada yaşamasının bir göstergesidir.

2003 yılı içinde ülkemizde biri proje yürütücüsü ve üçü proje ortağı olmak üzere İngiltere, Hollanda, Avusturya, Polonya, Fransa, İtalya, İspanya, Yunanistan, Bulgaristan, Romanya ile Belçika'dan kişi ve kuruluşlarla toplam dört Lingua projesi hazırlanmıştır.

Lingua programında dil kursu düzenlenmemekte, gerek Türkiye'de gerekse yurtdışında yabancı dil öğrenimi için kişi veya kurumlara burs ve para yardımında bulunulmamaktadır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ 1883

MARMARA
ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Üçüncü Bölüm

SAHA ÇALIŞMASININ AMAÇ VE KAPSAMI

3.1 ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Türkiye'nin Avrupa Birliği macerası resmi olarak 42 yıllık bir maziye sahip olmasına karşın, aslında Türkiye'nin batıya açılma çabaları Tanzimat'la birlikte başlamıştır. Topraklarının büyük bölümü Asya kıtasında ve nüfusunun %98'i Müslüman olmasına ve Avrupalıların bile Türkiye'yi bu özelliklerinden dolayı bir Asya ülkesi kabul etmesine karşın, Türkiye yüzünü hep batıya dönmüş, kendisini hep batılı bir ülke olarak görmüştür. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı sonrasında çizdiği çerçeve içinde, Avrupa'nın bir parçası olmak gerek tek parti gerekse çok parti dönemlerinde Türkiye'yi yöneten tüm hükümetler tarafından benimsenen bir amaç olmuştur. Cumhuriyet Dönemi'nden bu yana ülkeyi yönetenler hep gelişmeyi, bilimi, modern bir toplum olmayı, liberal bir ekonomik düzeni savunmuşlar; bir Avrupa ülkesi olmak için gayret sarf etmişlerdir. Hiçbir zaman tamamen bir Müslüman birliği içinde yer almayı batıya arkasını dönmeyi düşünmemişlerdir. Tam aksine Türkiye, batılı bir ülke olarak diğer İslam ülkelerine örnek olma gayreti içinde olmuştur.

Bu düşüncelerle Türkiye, daha Avrupa Birliği'nin kuruluşundan itibaren bu grubun içinde yer almaya çalışmıştır. İlk olarak 1959'daki, daha sonra 1963'deki temasların ardından, 1987'de resmen tam üyelik başvurusunda bulunulmuştur. Dönemin başbakanı, Türkiye'nin birliğe üyeliği için "uzun ince bir yol" ifadesini kullanmıştır. Kimi zaman olumlu, kimi zaman olumsuz seyirde ilerleyen Türkiye-AB ilişkileri, 17 Aralık 2004 Brüksel Zirvesi'nde Türkiye ile tam üyelik görüşmelerine 3 Ekim 2005'te başlanacağına karar verilmesi ile birlikte yeni bir boyut kazanmıştır. Görüşmelerin sonu açık uçlu olup, bu uzun ince yolun ne zaman, nerede ve nasıl sonuçlanacağı bilinmemektedir. Dolayısı ile sürecin nasıl gelişeceği, ge-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

lecekte Türkiye'yi nelerin beklediği, birliğe tam üyeliğin Türkiye'ye neler kazandıracağı, Türkiye'nin tam üyelik durumunda birliğe ne gibi katkılar sağlayacağı konularındaki belirsizlikler (yada farklı düşünce ve yorumlar) tam üyelik görüşmelerinin başladığı şu günlerde önemini artarak sürdürmektedir.

Şüphesiz konu, sadece Türkiye'yi ilgilendiren bir konu olmayıp, AB'ye üye ve aday konumunda bulunan diğer ülkeleri de yakından ilgilendirmektedir. Bu nedenle çeşitli kurumlar tarafından hem üye hem de aday ülkelerde, konu ile ilgili toplumun farklı kesimleri ile görüşmeler yapılmakta, bireylerin Türkiye'nin AB'ye katılımı ile ilgili görüş ve düşünceleri belirlenmeye çalışılmaktadırlar.

Bu çalışmada Türkiye'deki öğretim elemanlarının konu hakkındaki görüş ve düşünceleri ortaya konmaya;bir başka ifade ile öğretim elemanlarının bu konudaki profili belirlenmeye çalışılmıştır. Toplumun bir bütün olarak yada çeşitli kesimlerinin görüş ve düşüncelerini öğrenmek, başta ekonomik ve politik kararlar olmak üzere çeşitli kararların verilmesinde karar vericiler için oldukça önemlidir. Günümüzde artık gerek mikro gerekse makro bazda kamuoyunun nabzını belirleyerek ona göre duruş belirlemek, olmazsa olmaz denen unsurlardandır.

Ancak bilim üreten üniversiteler ve onların çalışanları olan öğretim elemanlarının görüş ve düşünceleri, toplumun diğer katmanlarına göre fikir ve düşünce üretme görevleri nedeniyle ön plana çıkmaktadır. Zira üniversiteler ve çalışanları, eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yanı sıra topluma sosyal, kültürel, dini, ekonomik, politik alanlarda da öncülük etmek durumundadırlar. Öğretim elemanları verilecek kararlara ışık tutmalı; ilmin ve fennin gereklerine göre toplumu yönlendirmelidirler. Dolayısı ile bu denli önemli görevler üstlenmiş olan akademisyenlerin Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyeliğine bakışlarını belirlemek bu araştırmanın önemini ortaya koymaktadır.

Özellikle AB ile ilgili kararlarda önemli oyuncu olarak kabul edilen elit vatandaşlar, üniversiteler, bürokratlar ve sivil toplum kuruluşları çeşitli araştırmaların konusunu teşkil etmişlerdir. Avrupa Birliği ile ilgili görüşmeler yoğunlaşmaya başladığından beri çeşitli kesimlerin konu hakkındaki görüş ve düşüncelerini belirlemeye yönelik çalışmaların (bunlar literatür çalışmaları bölümünde verilecektir) sayısı gelişmelere paralel olarak artmıştır. Bu çalışmalar sadece Türkiye içinde sınırlı kalmayıp tüm üye ve aday ülkelerde yapılmaktadır. Bu çalışmada akademisyenlerin hedef kitle olarak belirlenmesinde bu yaklaşım önem taşımıştır. Üniversi-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

telerimizde görev alan akademisyen kadrolar yukarıda sıralanan zümrelerde de danışman veya bizzat üye olarak hem devlet kurumlarında hem de sivil toplum kuruluşlarında aktif faaliyet göstermektedirler. Bu nedenle fikirleri doğrudan veya dolaylı olarak, AB'ye katılım gibi önemli bir süreçte etkili olmaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı; Türkiye'deki akademisyenlerin AB'nin kurumsal yapısı ve Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyeliği hakkındaki görüş ve düşüncelerini belirlemeye çalışmaktır. Bu temel amaç etrafında, cevaplayıcıların ekonomik ve siyasi bir birlik olarak AB hakkındaki düşünceleri, Türkiye'nin AB'ye aday ülke olmasının etkileri, tam üyelik süreci, tam üyeliği etkileyen faktörler, tam üyelik halinde Türkiye'nin ve AB'nin kazanım alanları, AB'nin tüm üye ve aday ülkeleri kapsayan Socrates-Erasmus eğitim programı hakkındaki görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırma aracı olarak kullanılan anketin hazırlanmasında literatürde sıklıkla kullanılan Eurobarometer anketinden önemli ve karşılaştırmalara imkan verecek, Türkiye'nin mevcut şartlarına ve araştırmanın amacına uygun sorular da seçilmiştir. Böylece, Türkiye'de ve diğer AB ülkelerde sürdürülen araştırma sonuçları ile kıyaslama yapma imkanı bulunmaktadır. Diğer taraftan yapılmış çalışmalarda tutumlar, sıklıkla likert ölçeğinde incelendiğinden anketin temelinde bu soru tarzı kullanılmış, böylece literatürde kullanılmış yöntemlere uygun veri elde edilerek, bu analizlerin sonuçları ile de karşılaştırma imkanı sağlanmıştır.

Çalışmanın araştırma kısmında öncelikle anket sonuçlarının dağılımı ve betimleyici istatistikler sergilenerek akademisyenlerin konu ile ilgili tutumları ortaya konmuş; ayrıca örneklemde yer alan akademisyen profili açıklanmıştır. Araştırmanın sonraki kısımlarında özellikle akademisyenlerin AB'ye katılım konusundaki tutumlarının ve bu konudaki fikirlerinin çeşitli olgular ile ilişkili olup olmadığı sınanarak irdelenmiştir. Takip eden kısımlarda çeşitli çok değişkenli analiz yöntemleri ile akademisyenlerin tutum ve fikirleri çok boyutlu olarak analiz edilerek çıkarımlar yapılmaya çalışılmıştır.

3.2 ARAŞTIRMANIN HEDEF KÜTLESİ VE ANA KÜTLESİ

Araştırmanın hedef kütlesini Türkiye'deki kamu ve vakıf üniversitelerinde görev yapan tüm akademisyenler oluşturmaktadır. 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nda öğretim elemanları Profesör, Doçent, Yardımcı Doçent, Öğretim Görevlisi, Okutman, Uzman,Çevirici, Eğitim Öğretim Planlamacısı ve Araştırma Görevlisi biçiminde sınıflandırılmaktadır.

Çalışmada Okutman, Uzman, Çevirici ve planlamacılar sayıca az olmaları ve diğer öğretim elemanlarından gerek konum gerekse görevleri gereği farklılık arz etmeleri (doğrudan eğitim öğretimin içinde olmamaları, akademik kariyer yapmamaları vs.) nedenleri ile araştırmanın dışında tutulmuşlardır. Böylece araştırmanın ana kütlesini 2003-2004 Eğitim Öğretim yılında kamu ve vakıf üniversitelerinde görev yapan Öğretim Üyeleri (Profesör, Doçent, Yardımcı Doçent), Öğretim Görevlileri ve Araştırma Görevlileri oluşturmaktadırlar. Öğretim Görevlileri kadrosunda bulunanların bir bölümü, konusunda uzman ve ilgili konuda çalışmaları olan öğretim elemanlarından olup, akademik bir unvana sahip değillerdir. Bir bölümü ise araştırma görevlisi kadrosunda olup, ders verebilmek amacı ile kendi kadrosunda öğretim görevlisi olarak görev yapmaktadırlar. Ayrıca Profesör ve Doçent kadroları dışındaki öğretim elemanları sözleşmeli personel statüsünde yer almaktadırlar. Bu nedenlerle bu çalışmada öğretim elemanları akademik kariyerlerine göre; Profesör, Doçent, Doktor ve Yüksek Lisans Mezunu ve Lisans Mezunu şeklinde gruplandırılmışlardır. Çünkü özellikle Öğretim Görevlileri sayıca fazla olmalarına rağmen, aralarında doktora yada yüksek lisans yapmamış olanlar olduğu gibi, doktorasını tamamlamış Araştırma Görevlileri yada Öğretim Görevlileri de mevcuttur.

3.3 ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEM PLANI

Akademisyenlerin Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyeliği konusundaki görüş ve düşüncelerinin belirlenmeye çalışıldığı bu araştırmada, öğretim üyelerini üniversitelere göre, çalıştıkları alanlara göre, unvanlarına göre, hatta coğrafi bölgelere göre vs. sınıflandırmak ve ona göre örneklem oluşturmak mümkündür. Bu çalışmada öncelikle kamu ve vakıf üniversitelerinin temsili ve farklı unvanlara göre akademisyenlerin temsili dikkate alınarak örneklem oluşturulmuştur. Bu amaçla, ilk aşamada

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

kamu ve vakıf üniversiteleri ayrı iki grup olarak düşünülerek aralarından rassal seçimle 24 üniversite belirlenmiştir. Daha sonra, seçilen bu üniversitelerdeki öğretim üyeleri unvanlarına göre gruplandırılarak aşağıda detayı verilen sayılarda ve rassal seçimle çalışmanın örneklemi oluşturulmuştur.

Örneklem hacminin belirlenmesinde farklı yöntemlerden (standart hata formülü, kabul edilebilecek parametre-istatistik farkı) yararlanılabilir. Ayrıca farklı anakütle hacmi ve güvenilirlik düzeylerine göre örneklem hacimlerini veren hazırlanmış tablolardan da yararlanılabilir. Bu çalışmada aşağıdaki tablodan yararlanılarak örneklem hacmi belirlenmiştir.

Tablo 3.1 Farklı Anakütle Büyüklükleri ve Güvenilirlik Düzeylerine Göre Optimum Örneklem Hacimleri

	Güvenilirlik Düzeylerine Göre Örneklem Hacimleri			
Anakütle Hacmi	1%	2%	3%	5%
1000	*	*	473	244
2000	*	*	619	278
3000	*	1206	690	291
4000	*	1341	732	299
5000	*	1437	760	303
10000	4465	1678	823	313
20000	5749	1832	858	318
50000	6946	1939	881	321
100000	7465	1977	888	321
500000	7939	2009	895	322

* Durumunda anakütlenin %50'den fazlasının örneklemi oluşturması gerekir.
Kaynak: Mustafa Aytaç, Serpil Aytaç, Zerrin Fırat, Nuran Bayram, Aşkın Keser, Akademisyenlerin Çalışma Yaşamları ve Kariyer Sorunları, Uludağ Üniversitesi, Bursa 2001, s. 103

Örneklem planının daha iyi anlaşılması için çalışmanın verilerini oluşturan 2003-2004 Eğitim–Öğretim dönemine ait tüm üniversitelerdeki öğretim elemanlarının sayısı, örnekleme dahil edilen üniversitelerdeki toplam öğretim elemanlarının sayısı ve örnekleme dahil edilen üniversitelerden seçilen ve örneklemi oluşturan öğretim elemanlarının sayısı aşağıda verilmiştir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 3.2 2003/2004 Eğitim Öğretim Yılı Kamu Üniversiteleri Öğretim Elemanı Sayıları

ÜNİVERSİTE VE ENSTİTÜ ADI	PROF.	DOÇ.	YRD. DOÇ.	ARŞ. GÖR.	ÖĞR. GÖR.	OKUTMAN	UZMAN	ÇEVİRİCİ	TOPLAM
1-ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ	55	39	239	320	174	56	25	0	908
2-ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ	59	49	200	307	71	57	14	0	757
3-AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ	25	21	163	271	272	28	26	0	806
4-AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ	194	90	190	754	252	70	65	0	1616
5-ANADOLU ÜNİVERSİTESİ	135	86	318	416	375	130	49	0	1509
6-ANKARA ÜNİVERSİTESİ	985	362	275	1373	190	303	177	0	3665
7-ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ	217	150	578	898	199	158	45	0	2245
8-BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ	33	13	195	168	139	57	12	0	617
9-BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ	170	80	102	262	224	38	38	1	915
10-CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ	63	72	208	339	158	59	32	0	931
11-CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ	86	56	234	511	212	46	19	0	1164
12-ÇANAKKALE ON SEKİZ MART ÜNİ.	28	21	117	93	132	48	34	0	473
13-ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ	350	112	298	756	227	121	68	0	1932
14-DİCLE ÜNİVERSİTESİ	82	92	224	386	146	75	34	0	1039
15-DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	434	173	475	1242	291	183	103	0	2901
16-DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ	22	11	125	189	160	43	8	0	558
17-EGE ÜNİVERSİTESİ	650	236	358	1129	249	183	78	1	2884
18-ERCİYES ÜNİVERSİTESİ	192	71	220	450	118	137	38	0	1226
19-FIRAT ÜNİVERSİTESİ	128	85	325	577	170	75	27	1	1389
20-GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ	31	13	44	98	12	19	6	0	225
21-GAZİ ÜNİVERSİTESİ	603	275	653	1651	537	216	103	0	4038
22-GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ	56	62	114	268	183	78	9	0	770
23-GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ	26	19	124	99	143	47	16	0	474
24-GEBZE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENS.	20	12	64	147	8	10	10	0	271
25-HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ	651	380	277	2309	334	222	131	1	4305
26-HARRAN ÜNİVERSİTESİ	41	29	183	271	143	53	15	0	736
27-İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ	62	81	261	474	115	96	48	0	1137
28-İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ	1261	414	443	754	93	159	59	0	3183

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

29-İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	407	183	284	704	143	140	51	1	1914
30-İZMİR YÜKSEK TEKNOLOJİ ENS.	18	19	61	194	22	29	28	0	371
31-KAFKAS ÜNİVERSİTESİ	12	17	74	137	83	35	14	0	372
32-K.MARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİ.	22	23	151	135	196	65	19	0	611
33-KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	164	108	271	409	350	117	44	0	1463
34-KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ	29	47	166	315	66	49	15	0	687
35-KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ	108	50	216	330	248	113	29	0	1094
36-MARMARA ÜNİVERSİTESİ	440	133	241	707	298	152	37	5	2014
37-MERSİN ÜNİVERSİTESİ	50	58	219	337	166	81	21	0	932
38-MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİ.	93	49	126	183	58	20	14	0	543
39-MUĞLA ÜNİVERSİTESİ	38	18	119	104	142	95	17	0	533
40-MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ	32	11	173	195	132	17	16	1	577
41-NİĞDE ÜNİVERSİTESİ	21	17	163	294	276	63	11	0	845
42-ONDOKUZ MAYIS ÜNİ-VERSİTESİ	180	101	307	553	144	33	11	0	1331
43-ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	383	137	190	1401	270	119	72	0	2572
44-OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ	149	73	227	487	54	40	21	0	1051
45-PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ	53	70	213	487	190	56	37	0	1106
46-SAKARYA ÜNİVERSİTESİ	64	41	285	292	158	74	18	1	934
47-SELÇUK ÜNİVERSİTESİ	243	143	399	608	356	67	38	0	1854
48-SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ	102	62	375	516	310	140	44	0	1549
49-TRAKYA ÜNİVERSİTESİ	125	50	284	588	288	86	56	0	1477
50-ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ	334	139	265	853	278	130	80	0	2079
51-YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	152	95	187	517	253	34	31	0	1269
52-YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ	65	61	235	416	157	65	28	0	1027
53-Z KARAELMAS ÜNİVERSİTESİ	32	31	218	143	79	26	7	0	536
KAMU ÜNİVERSİTELERİ TOPLAMI	**9975**	**4840**	**12456**	**27417**	**10044**	**4613**	**2048**	**12**	**71415**

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 3.3 2003/2004 Eğitim Öğretim Yılı Vakıf Üniversiteleri Öğretim Elemanı Sayıları

ÜNİVERSİTE VE ENSTİTÜ ADI	PROF.	DOÇ.	YRD. DOÇ.	ARŞ. GÖR.	ÖĞR. GÖR.	OKUTMAN	UZMAN	ÇEVİRİCİ	TOPLAM
1-ATILIM ÜNİVERSİTESİ	28	4	40	24	27	41	5	0	169
2-BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ	25	6	21	51	55	32	2	0	192
3-BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ	93	59	123	313	188	164	22	0	962
4-BEYKENT ÜNİVERSİTESİ	16	7	25	14	75	1	0	0	138
5-BİLKENT ÜNİVERSİTESİ	76	48	121	8	606	43	20	0	922
6-ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ	12	2	5	6	9	22	0	0	56
7-ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ	38	5	30	49	33	30	11	0	196
8-DOĞUŞ ÜNİVERSİTESİ	20	5	16	26	20	19	1	0	107
9-FATİH ÜNİVERSİTESİ	25	22	39	44	56	18	13	0	217
10-HALİÇ ÜNİVERSİTESİ	20	12	23	21	63	23	8	0	171
11-IŞIK ÜNİVERSİTESİ	27	5	9	2	43	4	22	0	112
12-İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ	41	17	49	130	312	0	0	0	549
13-İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ	57	6	43	58	140	37	0	0	341
14-İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ	19	3	11	24	42	25	0	0	124
15-İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ	13	3	7	14	9	45	0	0	91
16-KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ	27	9	19	61	39	17	0	0	172
17-KOÇ ÜNİVERSİTESİ	30	15	70	3	7	76	1	0	202
18-MALTEPE ÜNİVERSİTESİ	30	2	24	49	13	33	4	0	155
19-OKAN ÜNİVERSİTESİ	3	1	4	0	1	6	0	0	15
20-SABANCI ÜNİVERSİTESİ	28	32	59	2	73	0	0	0	194
21-TOBB EKONOMİ VE TEKNOLOJİ ÜNİ.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
22-UFUK ÜNİVERSİTESİ	19	2	1	2	3	5	0	0	32
23-YAŞAR ÜNİVERSİTESİ	5	0	5	0	3	0	0	0	13
24-YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ	61	16	66	108	77	187	1	0	516
VAKIF ÜNİVERSİTELERİ TOPLAMI	713	281	810	1009	1894	828	110	0	5646
GENEL TOPLAM	10688	5121	13266	28426	11938	5441	2158	12	77061

Tablo 3.2 ve Tablo 3.3'de görüldüğü gibi 2003-2004 Eğitim Öğretim yılında üniversitelerdeki öğretim elemanlarının toplam sayısı 77061 (Bu sayıya Mersin İlağa Eğitim Ve Kültür Vakfı'nda görevli 4 öğretim görevlisi dahil değildir)'dir. Bu toplamdan Okutman (5441), Uzman (2158), Çevirici (12) ve planlamacıların (0) sayısı (7611) çıkarıldığında çalışmanın anakütlesi olan 69450 sayısı elde edilmektedir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 3.4 Örnekleme Dahil Edilen Üniversitelerin 2003/2004 Eğitim Öğretim Yılı Öğretim Elemanı Sayıları

ÜNİVERSİTE VE ENSTİTÜ ADI	PROF.	DOÇ.	YRD. DOÇ.	ARŞ. GÖR.	ÖĞR. GÖR.	OKUTMAN	UZMAN	ÇEVİRİCİ	TOPLAM
1-ANADOLU ÜNİVERSİTESİ	135	86	318	416	375	130	49	0	1509
2-ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ	217	150	578	898	199	158	45	0	2245
3-BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ	170	80	102	262	224	38	38	1	915
4-ÇANAKKALE ON SEKİZ MART ÜNİ.	28	21	117	93	132	48	34	0	473
5-ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ	350	112	298	756	227	121	68	0	1932
6-DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ	22	11	125	189	160	43	8	0	558
7-ERCİYES ÜNİVERSİTESİ	192	71	220	450	118	137	38	0	1226
8-GAZİ ÜNİVERSİTESİ	603	275	653	1651	537	216	103	0	4038
9-HARRAN ÜNİVERSİTESİ	41	29	183	271	143	53	15	0	736
10-İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ	62	81	261	474	115	96	48	0	1137
11-İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ	1261	414	443	754	93	159	59	0	3183
12-KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	164	108	271	409	350	117	44	0	1463
13-KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ	108	50	216	330	248	113	29	0	1094
14-MARMARA ÜNİVERSİTESİ	440	133	241	707	298	152	37	5	2014
15-MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR	93	49	126	183	58	20	14	0	543
16-MUĞLA ÜNİVERSİTESİ	38	18	119	104	142	95	17	0	533
17-OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ	149	73	227	487	54	40	21	0	1051
18-SAKARYA ÜNİVERSİTESİ	64	41	285	292	158	74	18	1	934
19-TRAKYA ÜNİVERSİTESİ	125	50	284	588	288	86	56	0	1477
20-ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ	334	139	265	853	278	130	80	0	2079
KAMU TOPLAM	**4596**	**1991**	**5232**	**10167**	**4197**	**2026**	**821**	**7**	**29137**
21-İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ	41	17	49	130	312	0	0	0	549
22-İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ	19	3	11	24	42	25	0	0	124
23-KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ	27	9	19	61	39	17	0	0	172
24-YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ	61	16	66	108	77	187	1	0	516
VAKIF TOPLAM	**148**	**45**	**145**	**323**	**470**	**229**	**1**	**0**	**1361**
GENEL TOPLAM	**4744**	**2036**	**5477**	**10490**	**4667**	**2255**	**822**	**7**	**30498**

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Seçilen 24 üniversitedeki öğretim elemanlarının dağılımının yer aldığı Tablo 3.4'deki veriler ile Tablo 3.2 ve Tablo 3.3'deki veriler karşılaştırıldığında, seçilen üniversitelerdeki öğretim elemanlarının sayısı 30498 olup, tüm üniversitelerdeki öğretim elemanlarının sayısının (77061) %39,57'sini oluşturmaktadır. Okutman, uzman, çevirici ve planlamacıların sayıları çıkarıldığında ise seçilen üniversitelerdeki bu oran (27414/69450) %39,47 olmaktadır. Böylece ilk aşamada öğretim elemanlarının yaklaşık %40'ı seçilmektedir.

Çalışmanın veri toplama aşamasında 20'si kamu ve 4'ü vakıf üniversitesi olmak üzere 24 üniversitede toplam 1250 öğretim elemanı ile anket yapılmıştır. Bu anketler çok detaylı olarak ön incelemeye tabi tutulmuş ve en küçük eksiklik yada tutarsızlık olanlar ayıklanarak, verilerin doğruluk ve güvenilirliği; sayısal çokluğuna tercih edilmeye çalışılmıştır. Bu ön eleme sonucunda anketlerin önemli bir bölümü değerlemeye alınmayarak, eksik veri içeren anketlerin ayıklanmasından sonra, araştırma eksik verisiz 785 anket üzerinden yürütülmüş ve değerlendirmeler bu sayı üzerinden yapılmıştır. Böylece ikinci aşamada örnekleme dahil edilen ve anket uygulanan öğretim elemanlarının oranı (1250/69450) %1,8'dir. Bu oran Tablo 3.2'deki değerlerle karşılaştırıldığında %5 anlam düzeyine göre olması gerekenin 4 katı, %3 anlam düzeyine göre ise 1,5 katı kadardır. Kamuoyu araştırmalarındaki örnekleme oranları dikkate alındığında da bu oran oldukça tatmin edicidir. Eksik verilerin ayıklanmasından sonra değerlendirmeye dahil edilen oran ise %1'in üzerindedir. Çalışmanın örneklem planına ilişkin bilgiler Tablo 3.5'de verilmiştir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 3.5 Örneklem Planı

	ÜNİVERSİTE ADI	AKADEMİSYEN SAYISI	ÖRNEKLEME DAHİL EDİLEN	DEĞERLEMEYE DAHİL EDİLEN
1	ANADOLU ÜNİVERSİTESİ	1509	60	35
2	ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ	2245	90	60
3	BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ	915	35	20
4	ÇANAKKALE 18 MART ÜNİV.	473	20	15
5	ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ	1932	65	35
6	DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ	558	35	27
7	ERCİYES ÜNİVERSİTESİ	1226	30	24
8	GAZİ ÜNİVERSİTESİ	4038	95	40
9	HARRAN ÜNİVERSİTESİ	736	25	25
10	İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ	1137	35	20
11	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ	3183	105	45
12	KARADENİZ TEKNİK ÜNİVER.	1463	75	60
13	KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ	1094	50	45
14	MARMARA ÜNİVERSİTESİ	2014	125	85
15	MİMAR SİNAN GÜZEL SANAT. ÜN	543	40	30
16	MUĞLA ÜNİVERSİTESİ	533	35	15
17	OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ	1051	50	35
18	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ	934	35	15
19	TRAKYA ÜNİVERSİTESİ	1477	65	50
20	ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ	2079	85	54
21	BİLGİ ÜNİVERSİTESİ	549	25	5
22	İSTANBUL TİCARET ÜNİVER.	124	25	23
23	KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ	172	15	12
24	YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ	516	30	10
	TOPLAM	30498	1250	785

Örnekleme planında akademisyenlerin üniversitelere göre dağılımı yer almaktadır. Bununla birlikte örneklemde yer alan akademisyenlerin ünvanlarına göre dağılımının da özetlenmesi yerinde olacaktır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

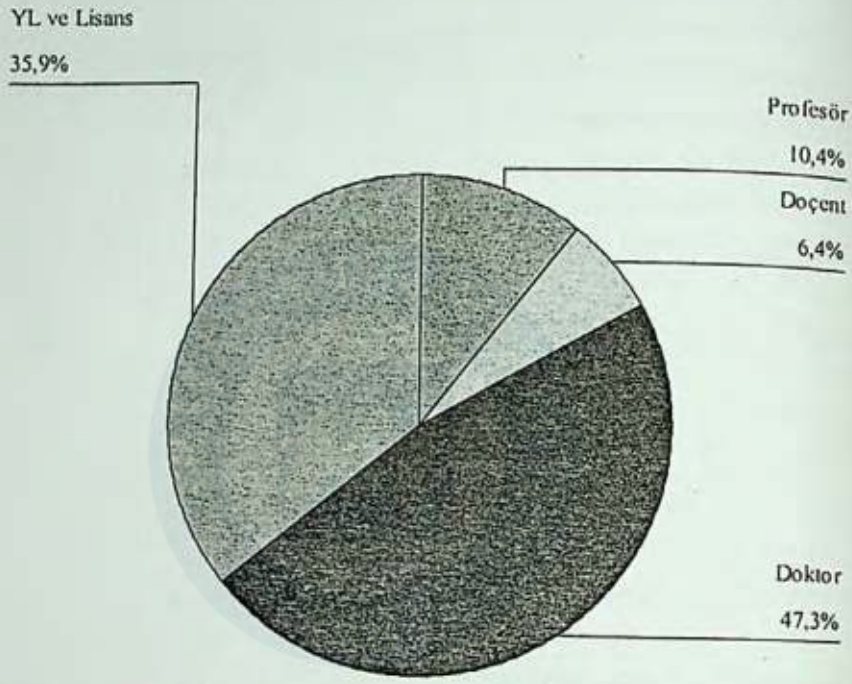

Şekil 3.1 Örneklemde Yer Alan Akademisyenlerin Unvanları

Unvanlar katılımcının son aldığı akademik ünvana göre sorulmuş olup kadroları temel alınmamıştır. Türkiye geneline bakıldığında akademik kadroların yaklaşık %15,5'i profesör ve % 6,7'si doçent ünvanına sahiptir. Örneklemde yer alan katılımcıların da yaklaşık % 10,4'ü profesör ve % 6,4'ü doçent ünvanında olup anakütle dağılımına oldukça yakın özellikler sergilemektedir.

3.4 ARAŞTIRMADA KULLANILAN VERİ TOPLAMA TEKNİĞİ

Çalışmanın verileri anket tekniği ile elde edilmiştir. Ankette yer alan soruların hazırlanmasında, yapılan eleştirel literatür taramasından elde edilen bilgiler ve AB konusunda uzman kişilerin görüş ve önerileri dikkate alınmıştır. Anket formunda, 6 kategori sorusu, 1 sıralama sorusu, 63 ölçeklendirilmiş soru, 1 açık uçlu soru ve cevaplayıcıların kişisel bilgile-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

rini kapsayan 11 demografik soru yer almaktadır. 7 sayfadan oluşan anket formu EK'de verilmiştir.

Anket uygulanmadan önce internet ortamında Marmara Üniversitesi'nde görev yapan akademisyenlere sunulmuş ve bu pilot çalışmadan elde edilen sonuçlara göre anket formları revize edilerek son şekli verilmiştir. Gerekli düzeltmeler yapılarak son şekli verilen anket formlarının dağıtımı, belirlenen üniversitelerin büyük bölümüne elden götürülerek, bir bölümüne de posta yolu ile ancak dağıtılıp geri alınmasını sağlayacak belirlenmiş kişilere gönderilerek yapılmıştır. Burada özellikle belirtmek gerekir ki, tüm çabalara rağmen araştırmacılar tarafından bizzat dağıtımı ve takibi yapılan anket formlarında bile geri dönüşüm ve eksik doldurma sorunları yaşanmıştır. Gerek konunun önemi ve gerekse çalışmanın yapıldığı kesim dikkate alındığında, üzülerek belirtmek gerekir ki bu tür çalışmalara karşı ilgisizlik önemli boyutlardadır. Ülkemizin araştırmalarda en önemli sorununu teşkil eden eğitim sorununun yaşanmadığı akademik çevrelerde bu ilgi eksikliğinin varlığı, araştırmacılar açısından da hayal kırıklığı yaratmaktadır.

Geri dönüşü sağlanmış olan anket formları araştırmacılar tarafından tek tek oldukça kapsamlı ve titiz bir çalışma ile incelenerek, en küçük bir eksikliği veya hataya yol açabileceği şüphesi uyandıran formlar değerlendirmeye alınmamıştır. Bu incelemeler sonucunda anket formlarının bir bölümü eksik veya hatalı doldurma yada çelişkili ifadeler içermesi nedeni ile işlem dışı bırakılmış, sonuçta kayıp veri içermeyen analizde kullanılabilecek 785 adet anket formu ile inceleme gerçekleştirilmiştir.

Ankette yer alan tutum belirten soruların güvenilirlik analizi Cronbach α katsayısı ile AB'nin kurumsal yapısına bakış (α=0,2269), tam üyeliğin Türkiye'ye sağlayacağı katkılar (α=0,9212), tam üyeliğin Türkiye'de endişe yaratabilecek boyutları (α=0,8037), tam üyelik sürecinde etkili faktörler (α=0,76), Socrates-Erasmus programının akademik yaşamdaki etkileri (α=0,89) başlıkları altında yapılmıştır.

Anket formları Mart 2005-Mayıs 2005 arasında üç aylık zaman diliminde uygulanmış, anket formlarının ön değerlendirilmesi (ayıklanması) ve verilerin bilgisayar ortamına aktarılması Haziran 2005-Eylül 2005 arasında dört aylık zaman diliminde yapılmıştır. Veriler SPSS paket programında analiz edilerek yorumlanmıştır.

3.5 VARSAYIM VE HİPOTEZLER

Araştırmanın varsayımları; akademisyenlerin üniversite tanımında ve 2547 sayılı yasada belirtilen üniversite amaçlarına uygun davrandıkları; görüş ve düşüncelerinin önemli olduğu ve topluma yön verdiği düşüncesiyle ankete kendi kişisel düşünceleri doğrultusunda yanıt verdikleri kabul edilmekte ve yapılan araştırma sonuçlarının mevcut durumdan ziyade algılamaları ve düşünceleri temsil ettiği çalışmada sıklıkla tekrarlanmıştır.

Araştırmanın temel hipotezi, Türkiye'deki akademisyenlerin AB ve Türkiye-AB ilişkileri konusunda heterojen bir kitle ortaya koydukları düşüncesidir. Bu bağlamda, akademisyenlerin görüş ve düşüncelerinin unvana, cinsiyete, siyasal görüşe, AB konusunda çalışma yapıp yapmadığına, yurt dışında bulunup bulunmadığına vs. göre değişiklik gösterip göstermediği araştırmanın inceleme konularıdır.

3.6 AB KONULU ARAŞTIRMA LİTERATÜRÜ

Avrupa Birliği, kuruluş olarak coğrafi bütünlüğü olan bir konumdaki toplumları birleştirmeyi amaçlarken, bu demokratik ve sosyal toplumların iradelerine önem veren bir çizgi izlemiş ve hem AB'yi oluşturan ilk 15 üye ülke içinde memnuniyet, beklenti ve tercihlere ilişkin kamuoyu araştırmaları sürdürmüş hem de 2004 yılında AB'ye katılan ülkelerde tam üyelikle ilgili araştırmaları desteklemiştir. Sosyal kapsamlı araştırmaların en temelinde bulunan Eurobarometer projesi halen devam etmektedir. Bu araştırmalara ek olarak çeşitli kuruluşlar tarafından veya doğrudan AB tarafından desteklenen sosyal araştırmalar üye ve mevcut aday ülkelerde sürdürülmektedir. Bunların dışında ülke idari kurumları da kamuoyu araştırmaları ile katılımın siyasal ve sosyal sonuçlarını takip etmekte, vatandaşlarından geri besleme almakta ve bu araştırmalar sonucu kamuoyunu bilgilendirmektedirler.

"Avrupa Birliği'ne Bakış Açıları Yönünden Türkiye'de Akademisyen Profili" başlıklı bu çalışmanın temeli, belli bir zümreyi oluşturan akademisyenlerin AB süreci ve Türkiye'nin AB'ye katılımı hakkındaki görüşlerini almak olduğundan, raporlanmış benzer amaçlı çalışmalar araştırılarak incelenmiştir. Bu incelemede, elde edilen dikkat çekici sonuçların yanında, araştırma tasarımları, örneklem seçimleri ve araştırmalarda belirli zümrelere yönelmenin ne ölçüde geçerli olup olmadığı ortaya konmak istenmiştir. Bu incelemenin diğer bir amacı da toplanan verilerin

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

değerlendirilmesinde kullanılan istatistiksel yöntemleri belirleyerek, benzer ifade ve sorularda aynı yöntemlerin kullanılması durumunda elde edilecek sonuçları karşılaştırma çabasıdır.

Aralık 2000 yılı Nice Hükümetlerarası Konferansı kapanış bildirgesinde, Avrupa Birliği geleceğine ilişkin geniş kapsamlı bir tartışma açılmasına ve milli parlamenterlerin, siyasi yetkililerin, ekonomi, üniversite, sivil toplum örgütleri temsilcilerinin taraf olmasına karar verilmiştir."[25] Bu bildirgeden yola çıkılarak akademisyenlerin önemli bir zümre ve taraf olarak fikirlerinin değerlendirilmesi ve karar vericiler tarafından dikkate alınmasının katılım sürecindeki Türkiye için önemli bir toplumsal fayda sağlayacağı düşünülmüştür. Raporlanmış farklı çalışma ve araştırmalarda da çeşitli zümreler kullanılmıştır.

Avrupa Birliği'nin gelişmesine katkı sağlayan ülkelerin yerel seviyede etkilerinin incelenmesi amacıyla; Macaristan, Estonya ve Slovenya'nın birer şehrinde yerel bazda tanınmış kişiler ile anket yöntemi görüşmeler yapılmış, elde edilen ön sonuçlardan katılımcıların AB genişlemesine bakış açıları sorgulanmıştır. Araştırmacılar bu çalışmada o tarihte yeni katılan üç ülkenin kentlerinden iradi örnekleme ile seçilen; Pecs şehrinde 74, Tartu şehrinde 36 ve Maribor şehrinde 72 ileri gelenle görüşmüşlerdir. Yerel ileri gelenlerin, milli bazda tanınmış kişilere göre daha az heyecanlı ve daha fazla gerçekçi oldukları sonucuna varılmıştır. Ancak, bu üç ülkeden katılımcılar, serbest ticaret, ekonomik yardımlaşma ve parasal birleşme gibi ekonomik faktörlerin baskınlığı üzerinde ortak görüş bildirmişlerdir. Bunların yanında ortak güvenlik ve dış politika konuları da önemli olarak derecelendirilmiştir.[26]

Arnavutluk Uluslararası Çalışmalar Enstitüsü'nün İngiltere Başkonsolosluğu ve SOROS desteği ile 2003 yılında tamamladığı bir çalışmada; özellikle devlet kurumları, iş dünyası, medya ve sivil toplum örgütlerinin AB hakkındaki düşünceleri, algılamaları ve katılım konusundaki isteklilikleri araştırılmıştır. Sıralanan bu kategorilerden, tabakalı ve basit tesadüfi örnekleme yöntemleri ile oluşturulan örneklemde yer alan yaklaşık 500 cevaplayıcıya 11 sayfadan oluşan bir anket uygulanmıştır. Özellikle, yukarıda sıralanan kategorilerin seçilmesinin nedeni, bu toplulukların geçiş

---

25 Liebert, U., New governance and the prospects for a European sphere of publics, Jean Monnet Centre for European Studies (CEuS), Working Paper, 10, 2001, s.3.

26 Hughes J., Sasse G., John P., Elites and Institutions in Regional and Local Governance in Eastern Europe, One Europe or Several, Economic & Social Research Council Newsletter, Issue 3, Spring 2000, s.4.

ve karar aşamalarında aktif rol oynamalarıdır. Bütün kategorilerde, ce vaplayıcıların %95'den fazlası Arnavutluk'un AB üyesi olmasını destek leyeceklerini ifade etmiş; sivil toplum örgütlerinde ise bu oran %10 olarak belirtilmiştir. Arnavutlukla ilgili bu çalışmanın, yürüttüğümü proje ile paralelliği doğrultusunda karşılaştırılması mümkün diğer bi sonucu da üyelik için beklenen sürenin belirlenmeye çalışılmasıdır. Bü tün kategorilerde beklenen süre 5-10 yıl olarak belirtilmiş, ancak çoğun luk sürecin yavaş işlediği konusundaki düşüncesini ortaya koymuştur Diğer taraftan, AIIS'nin yürüttüğü bu projede AB katılımının ortaya çıka racağı katkıların ve dezavantajların incelenmesinin, yürüttüğümüz proje ile paralelliği, bütün üye ülkelerin temel araştırmalarının bu konularda birleşmesidir.[27]

CEORG tarafından 2002 yılında Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Polonya ve Rusya Federasyonu'nda yürütülen, her ülkeden 1000-1500 cevaplayıcı ile gerçekleştirilmiş anket çalışması sonuçlarına göre, genel olarak oy kullanma hakkına sahip kişilerin %50'den fazlasının AB'ye katılım öncesi yapılacak bir referandumda "evet" oyu kullanacakları tahmin edilmiştir.[28] Litvanya'da 1992 yılından itibaren sürdürülen 3'er ay aralıklı, 1000 gözlemli panel anketler ile vatandaşların AB'ye katılım konusundaki tutumları takip edilmiştir. 2002 yılında halkın %50'ye yakın bir kısmı AB'ye katılımı desteklerken, %20-25'i karşı çıkmıştır.[29]

Bir başka çalışma, AB'nin güney ülkeleri olan Portekiz, Yunanistan, Malta ve G. Kıbrıs Rum Kesimi'ndeki yerel politika üretme yapısını ve bunu etkileyecek temel baskı grupları olan politik, akademik ve teknokratik tarafların karşılaştırılmasını amaçlamaktadır.[30]

Bir başka çalışma ise bankacılık sektörü çıkar gruplarının İngiltere, Almanya ve Fransa'daki karar alma süreçlerindeki etkisini ortaya koymuş-

---

27 Blendi Kajsiu, Albania and European Union: Perceptions and Realities, Project, Institute for International Studies (AIIS), Tirana 2003. Website : http://www.aiis-albania.org.

28 Central European Opinion Research Group Foundation (CEORG), ATTITUDES TOWARDS EU MEMBERSHIP IN THE CZECH REPUBLIC, HUNGARY, POLAND AND THE RUSSIAN FEDERATION, Research Results, 2002, www.ceorg-europe.org.

29 Gaidys V., "Attitudes towards the European Union in Lithuania: 1997-2002", IES Proceedings 1.1, November 2002.

30 Blavoukos S., "Domestic Structures and National Policy-Making in the Convention and the IGC: A Four-country Empirical Analysis", Workshop 22: Domestic Structures and Institution Building in the European Union, European Consortium for Political Research Joint Sessions of Workshops - Uppsala 2004.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

tur. Çeşitli literatür kaynaklarına dayanılarak, politik karar süreçlerinde yeni baskı gruplarının ortaya çıktığına veya değişim gösterdikleri sonucuna ulaşmışlardır.[31]

Doğu Avrupa ülkeleri olan Ukrayna, Macaristan ve Bulgaristan'da ulusal bazda 2002 yılında yürütülen yaklaşık 2000 gözlemli yüz yüze yapılan anketler ile vatandaşların AB ve yabancı yatırımlara karşı tutumları incelenmiştir. Elde edilen veriler ile yapılan modellemede bu iki özelliğe olan tutumların NATO'ya karşı tutumları, milliyetçilik, siyasi taraflılık ve ortak pazar ekonomisi konusundaki tutumları ve eğitim ile yakından ilişkili oldukları gözlenmiştir.[32]

AB içerisinde belirli üye ülkelerin yüksek öğretim program ve prosedürleri kavramsal ve hukuksal olarak incelenmiş, bazı ülkelerde ikincil kaynak istatistiklerine dayanılarak mevcut durum incelenmiş, bazı ülkelerde üniversite yöneticileri ile derinlemesine yarı kapalı görüşmeler yapılmış, bazı ülkelerde de öğrenciler ile anket çalışması yapılarak, öğrencilerin AB içerisinde ülkelerarası eğitim yapmalarına sebep olacak, onları motive edecek faktörler incelenmiştir.[33]

1970 yılından beri sürdürülen Eurobarometer anketleri sonuçlarına dayanılarak panel veri oluşturulmuş ve AB entegrasyonu sürecinde imzalanmış anlaşmaların vatandaşın destekleme seviyesi üzerindeki arttırıcı ve azaltıcı etkileri incelenmiştir. Ayrıca kurulan modellerde, milli makroekonomik politikalarının etkilerinin giderilmesi amacı ile enflasyon, büyüme hızı ve işsizlik oranları kullanılmıştır. Sonuçta, anlaşmaların kamuoyunun tepkileri sonucu oluştuğu konusunda bulgular elde edilmiştir.[34] Vatandaşların, Avrupalı seviyesinde faydasal beklentilerinin Avrupalı kimliği üzerindeki etkileri, 1996 ve 1999 yıllarında 15 üye ülkede Eurobarometer veri seti esas alınarak yapılan anket çalışması sonuçların-

---

31 Grossman E., "Bringing politics back in : rethinking the role of economic interest groups in European integration", Cahiers Europeens De Sciences PO, CEVIPOF, 2, Paris, 2003.

32 Loveless, M., R. Rohrschneider, "Attitudes toward European Integration in Central and Eastern Europe: An Experiential Argument", Paper prepared for the EU Conference, Indiana University, Bloomington, IN, 1-3 April, 2004, s.1-20.

33 ADMIT Proje Takımı, Yüksek Öğretim Başvuruları ve Öğrenci Hareketliliği: ADMIT Araştırma Projesi, European Educational Research Journal, Volume 1, Number 1, 2002, s. 151-172.

34 Ciftci, Sabri, Changing Patterns in Public Support for EU: Treaty Effects on European Integration, Midwest-PSA 61.nci Annual National Conference, April 3-6 2003, Chicago, IL.

dan yola çıkılarak faktör analizi ve Logit modeller ile sınanmıştır. Çalışmanın temel noktası ülke vatandaşlarının fayda beklentileri karşılandığı ölçüde Avrupalı kimliğini kabul edecekleri yönündedir (Lipset). Çalışmanın sonucunda, katılımcıların %50'sinin kendisini bir şekilde Avrupalı olarak tanımladıkları, bazı ülke vatandaşlarının öncelikle milli kimliklerini öne çıkarttıkları, bununla birlikte çok azının kendisini doğrudan Avrupalı olarak tanımladıkları ortaya çıkmıştır. Bu bulgu, 4 yıllık süreçte değişiklik göstermemiştir. Katılımcılar, 1996 sonuçlarına göre milli egemenlik, göç, dış politika, siyasi güvence ve savunma konularında AB çözümlerini tercih ederken, mülkiyet, basın ve yayıncılık, eğitim ve kültürel konularda milli iradeyi gözetmişlerdir. 1999 yılında gerçekleştirilen araştırma sonuçlarına göre ise, göç, siyasi güvence ve savunmanın milli seviyede çözülmesi tercih edilmiştir. Ortak nokta dış ilişkilerde kalmakla birlikte, Avrupalı kimliği düşüş göstermiştir.[35] AB içinde devlet yönetiminin yapısı, teorik ve ampirik çalışmalara dayandırılarak incelenmiş ve ortak çözüm gerektiren sorun, öncelikle katılım ve yasama, ikincil olarak resmi olmayan kararlar ve prosedürler, son olarak ise idare gücünün sivil toplum örgütlerine kaydırılması olarak görülmüştür.[36] İngiltere ve İrlanda örnekleri üzerinden karşılaştırma yapılarak, küreselleşme ve Avrupa Birliği katılımında, liberalleşme harici "üçüncü yol" olarak adlandırılan sosyal demokratikleşme sürecinin de bir seçenek olduğu sunulmaktadır.[37]

Avrupa Birliği içerisinde vatandaşların Avrupalı düzeyinde AB politikalarına karşı tutumları ve bu tutumların ortak bir bütünlük gösterip göstermediği, Eurobarometer 1996 verileri kullanılarak destekleyici faktör analizleri ile incelenmiştir. Sonuçta, politik model olarak sosyo-ekonomik sol-sağ ve milli bağımsızlık-milletler üstü entegrasyon boyutları belirlenmiştir. Çıkarılan diğer bir sonuç, faktörler bağımsız olduklarından kişilerin entegrasyon konusundaki tercihlerinin politik görüşlerinden bağımsız olmasıdır.[38] 2002 yılında Eurobarometer sorularının da yer aldığı bir araştırma ile göçe karşı tutumları ile bilinen Danimarka ve Hol-

---

35 Kritzinger S., et.al., European Identity Building from Perspective of Efficiency, Second Pan-European Conference, Standing Group on EU Politics, Bologna, 24-26 June 2004.

36 Liebert U., New governance and the prospects for a European sphere of publics, Jean Monnet Centre for European Studies (CEuS), Working Paper, 10, 2001, s.11.

37 Nicola Smith, Colin Hay, "Third Way Political Economy, Globalisation and Economic Compulsion: A Comparative Analysis of the UK and Ireland", Conference of Europeanists' Annual Conference, Chicago, 11-13 March 2004.

38 Gabel, M.J., Anderson, C.J., The Structure of Citizen Attitudes and the European Political Space, Jean Monnet Working Paper 2001/4, CEuS, Universitaet Bremen.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

landa halkının AB entegrasyonu ve anayasası ile ilgili düşünceleri 15 yaş üstü nüfusu temsil ettiğine inanılan sırasıyla 1444 ve 2396 kişilik örneklem hacmine sahip anketlerle ölçülmüştür. Bu anket çalışmalarında geri dönüş oranları %77.9 ve %70.9 olmuştur. AB'ye katılım ile ilgili genel görüşler ölçek soruları halinde tasarlanmış olan bu çalışmada, cevaplayıcıların demografik özellikleri AB katılımına ilişkin düşünceleri ile ilişkili çıkmıştır. Diğer taraftan ideolojik görüşlere göre destek de farklılık göstermektedir.[39] Eurobarometer 1996 sonuçlarına dayalı olan ve her ülkeden 1000'er gözlemlik örneklemlere sahip bir başka araştırmada, ise 2004 yılında üye olan 10 merkezi ve doğu Avrupa ülkesi (Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Estonya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Polonya, Malta, G.Kıbrıs Rum Kesimi ve Slovenya) vatandaşlarının AB'ye katılım konusundaki tutumlarını ölçülmüş ve Logit analiz ile yoğun destekleyen ülkelerin geçiş sürecini daha rahat atlattıkları sonucuna ulaşılmıştır.[40] 2000 yılında eski komünist bloğa üye olan 10 ülkede 1000'er gözlemlik (Rusya 1500) örneklemler ile yürütülen bir başka araştırmada, vatandaşların 5'li likert ölçekte ölçülen sosyal, ekonomik ve politik tutumları ile dini inançlarının AB'ye katılım konusundaki düşünceleri üzerindeki etkileri incelenmiştir. Frekans ve regresyon analizi sonucunda AB'ye karşı tutumun genelde ülkenin ekonomik durumu ve demokratik gelişmeler konusundaki algılama ile şekillendiği ortaya çıkmıştır.[41]

Avrupa Çalışmaları Enstitüsü (IES) 2002-2003 yıllık raporunda, kurumun Türkiye'nin AB üyeliği ve AB'nin bu yöndeki genişlemesi hakkında yapılmış çalışmaları da belirtilmiştir.[42] Bu çalışmalar, Türkiye'nin AB üyeliğine hazır olup olmadığını[43], askeri birliklerdeki cinsiyet ile ilgili kuralları[44], Türkiye'nin bir İslam ülkesi olup olmadığını (Nüket Kardam

---

39 Vreese, C.H., "Why European Citizens Will Reject the EU Constitution", Center for European Studies Working Paper No. 116, s.8-10.

40 Tucker J.A., A.C. Pacek, A.J. Berinsky, "Transitional Winners and Losers: Attitudes Toward EU Membership In Post-Communist Countries", American Journal of Political Science, Vol. 46, No.3, Temmuz 2002, s.559-560.

41 Jacobs, J., D. Pollack, "The European Union: Support Based on Values? Attitudes towards the EU in Ten Post-Communist Countries and East Germany", Conference on Public Opinion About the EU in Central Europe, IUBloomington, 2-3 April 2004.

42 Institude of European Studies, Annual Report 2002-2003.

43 www.foreignaffairs.org/20030501facessay11222/michael-s-teitelbaum-philip-l-martin/is-turkey-ready-for-europe.html

44 Working paper, "Multinational Units and Homosexual Personnel," Digital IES Working paper, ies.berkeley.edu/pubs, Şubat 2005.

and Thomas Ilgen; Puneet Kakkar); Adalet ve Kalkınma Partisi(AKP) hükümeti ve Kopenhag kriterlerine uyum sürecini (Elizabeth Hillmann) ve Türkiye'nin jeopolitik konum olarak Ortadoğu'ya geçişte yer almasını (Luis Coiffait) içeren akademisyen ve lisans üstü öğrencilerin IES tarafından desteklenen eserleri olarak yıllık raporda listelenmişlerdir.[45]

Ayrıca, literatür taraması sırasında AB ve Türkiye AB ilişkileri başlıkları altında yapılmış çok sayıda bilimsel makale, sempozyum bildirisi, doktora ve yüksek lisans tezi bulunduğu da tespit edilmiştir. Üniversite mezunlarına yönelik bir saha araştırmasında Gizli Sınıf Analizi ile AB konusundaki farklı düşünce grupları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.[46]

Çalışmanın bu kısmında daha listelenmemiş, AB'ye karşı çeşitli konulardaki tutumları inceleyen pek çok rapor, makale ve tez mevcut olmakla birlikte; bu projenin amacı ve araştırma yöntemi olan anket yöntemine uygun literatür incelenmiştir. Yapılan taramada anket yönteminin hem üye ülke hem de aday ülke vatandaşlarına sıklıkla uygulanarak, tutum ve beklentilerin üniversite proje grupları, devlet kurumları ve AB'nin bizzat kendi kurumları tarafından ölçülmek üzere sıklıkla kullanıldığı gözlenmiştir. Bu anket çalışmalarında tüm nüfusun hedef kitle olarak kabul edildiği durumlarda örneklem hacmi 1000 birey olarak belirlenirken, belli bir zümrenin tutum ve fikirleri hedeflendiğinde örneklem 200-300 birey olarak seçilmiştir. Özellikle AB ile ilgili kararlarda önemli oyuncu olarak kabul edilen elit vatandaşlar, üniversiteler, bürokratlar ve sivil toplum kuruluşları çeşitli araştırmaların konusunu teşkil etmişlerdir. Bu çalışmada akademisyenlerin hedef kitle olarak belirlenmesinde bu yaklaşım önem taşımıştır. Üniversitelerimizde görev alan akademisyen kadrolar yukarıda sıralanan zümrelerde de danışman veya bizzat üye olarak hem devlet kurumlarında hem de sivil toplum kuruluşlarında aktif faaliyet göstermektedirler. Bu nedenle fikirleri doğrudan veya dolaylı olarak, AB'ye katılım gibi önemli bir süreçte etkili olmaktadır.

---

45 The Undergraduate Conference on the European Union: Challenges and Prospects for the European Union in a Globalizing World, California, April 24-25, 2003. (Co-sponsored by the European Union Center at the University of California, Berkeley and the European Union Center of California, Scripps College.)

46 İ. Esen (Zeren) Yıldırım, Gizli Sınıf Analizi ve Türkiye'de Üniversite Mezunu Gençlerin Avrupa Birliği'ne Bakış Açıları Üzerine Bir Uygulama, Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: 2003.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Dördüncü Bölüm

ANALİZ VE BULGULAR

4.1 CEVAPLAYICILARIN DEMOGRAFİK PROFİLİ

Bu kısımda ankete katılan akademisyenlerin cinsiyet, medeni durum, yaş, siyasi görüş, akademik ünvan ve yabancı dil bilgisine göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 4.1 Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Kişi Sayısı	Yüzde
Erkek	501	63,8
Kadın	284	36,2
Toplam	785	100,0

Tablo 4.1'de ankete katılan akademisyenlerin cinsiyete göre dağılımı verilmiştir. Katılımcıların 501'i erkek, 284'ü kadındır. Şekil 4.1'de de cinsiyete göre dağılımın yüzde değerleri verilmiştir. Bu oranlar, anakütle içindeki kadın-erkek oranına oldukça yakındır.

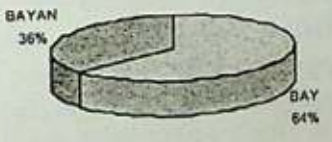

Şekil 4.1 Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 4.2 Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre Dağılımı

Medeni Durum	Kişi Sayısı	Yüzde
Evli	495	63,1
Bekar	290	36,9
Toplam	785	100,0

Ankete katılanların medeni durumlarına göre dağılımı (Tablo 4.2) incelendiğinde 495 kişinin evli, 290 kişinin bekar olduğu görülmüştür. Medeni duruma ait sonuçların grafiği aşağıda verilmiştir. Görüldüğü gibi ankete katılan akademisyenlerin büyük çoğunluğu evlidir.

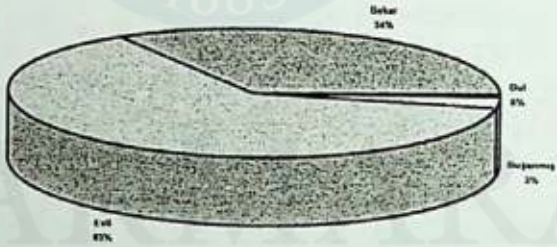

Şekil 4.2 Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre Dağılım

Ankete katılan 785 akademisyenin yaşlarına göre dağılım Tablo 4.3'de görülmektedir. Katılımcıların yaşları 22-66 yaş aralığında olup, 22-29 yaş grubunda 219, 30-39 yaş grubunda 332, 40-49 yaş grubunda 162, 50-59 yaş grubunda 59, 60-66 yaş grubunda 13 akademisyen yer almaktadır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 4.3 Katılımcıların Yaşlarına Göre Dağılımı

Yaş	Kişi Sayısı	Yüzde	Yaş	Kişi Sayısı	Yüzde
22,00	2	,2	43,00	18	2,3
23,00	4	,5	44,00	11	1,4
24,00	17	2,2	45,00	22	2,8
25,00	34	4,3	46,00	18	2,3
26,00	36	4,6	47,00	9	1,1
27,00	48	6,1	48,00	9	1,1
28,00	40	5,1	49,00	6	0,8
29,00	38	4,8	50,00	12	1,5
30,00	26	3,3	51,00	5	0,6
31,00	22	2,8	52,00	13	1,7
32,00	43	5,5	53,00	4	0,5
33,00	33	4,2	54,00	1	0,1
34,00	22	2,8	55,00	9	1,1
35,00	60	7,6	56,00	3	0,4
36,00	35	4,5	57,00	7	0,9
37,00	33	4,2	58,00	4	0,5
38,00	35	4,5	59,00	1	0,1
39,00	23	2,9	60,00	6	0,8
40,00	28	3,6	62,00	4	0,5
41,00	15	1,9	63,00	2	0,3
42,00	26	3,3	66,00	1	0,1

Tablo 4.4 Katılımcıların Siyasi Görüşlerine Göre Dağılımı

Siyasi Görüş	Kişi Sayısı	Yüzde
Liberal	228	29,0
Merkez sol	204	26,0
Merkez sağ	162	20,6
Sosyalist	66	0,08
Diğer	125	0,16
Toplam	785	100,0

Tablo 4.4'de ankete katılan akademisyenlerin siyasi görüşlerine göre dağılım sunulmuştur. Buna göre siyasi görüşler ağırlıklı olarak liberal, merkez sol, merkez sağ ve sosyalist biçiminde sıralanmaktadır. Siyasi görüşünü diğer hanesinde değerlendirenlerin çok farklı seçenek belirtmesine karşın kendilerini çoğunlukla; hümanist, muhafazakar ve siyasi görüşe sahip olmayan olarak tanımladıkları tespit edilmiştir.

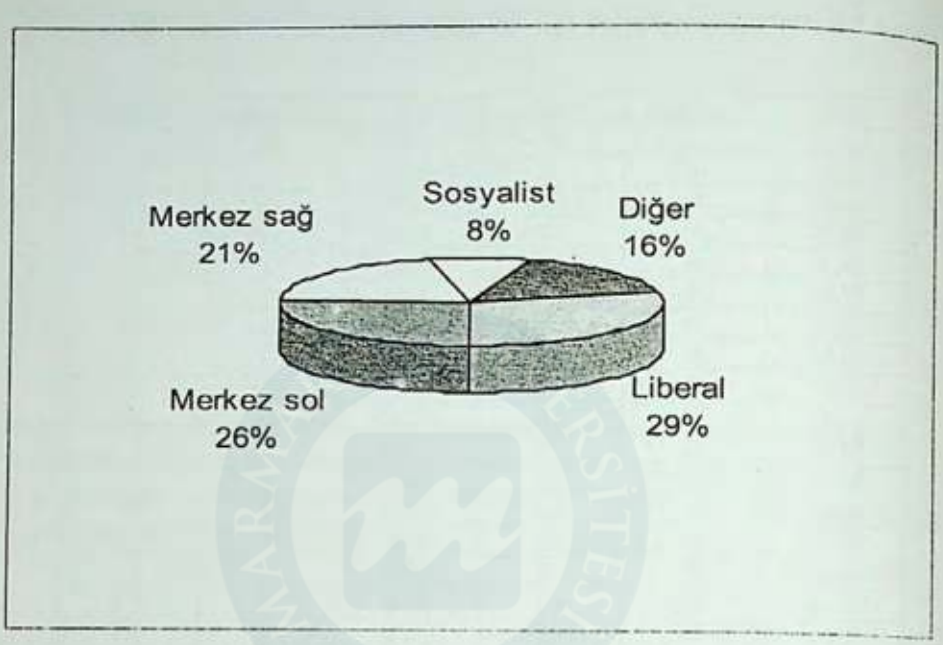

Şekil 4.3 Katılımcıların Siyasi Görüşlerine Göre Dağılımı

Tablo 4.5 Katılımcıların Yabancı Dil Bilgisi

Yabancı Dil	Zayıf	Orta	İyi	Çok İyi	Bilmeyen	Toplam
İngilizce	35	183	356	148	63	785
Almanca	55	38	24	25	643	785
Fransızca	39	26	19	17	684	785
Diğer	22	13	11	9	730	785
Toplam	142	252	409	199	-	-

Tablo 4.5'de ankete katılan akademisyenlerin yabancı dil bilgilerine ilişkin sonuçlar yer almaktadır. 722 akademisyen İngilizce, 142 akademisyen Almanca, 101 akademisyen Fransızca ve 55 akademisyen diğer yabancı dilleri bilmektedir. 148 kişi İngilizce'yi, 25 kişi Almanca'yı, 17 kişi Fransızca'yı çok iyi düzeyde bildiğini ifade etmiştir. Şekil 4.4'den de görülebileceği gibi dikkati çeken önemli bir nokta akademisyenlerin çok büyük bir çoğunluğunun İngilizce bilmeleri, hiç İngilizce bilmeyenlerin sayısının oldukça az olmasıdır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

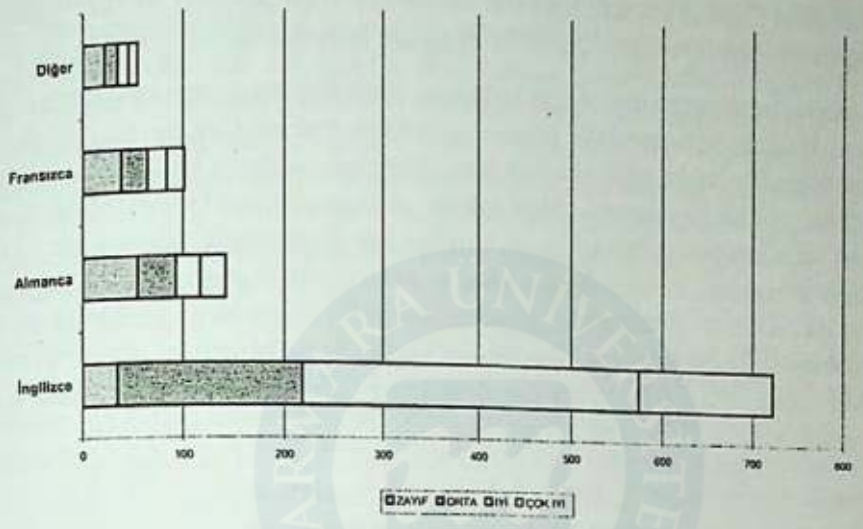

Şekil 4.4 Katılımcıların Yabancı Dil Bilgisi

4.2 BETİMLEYİCİ İSTATİSTİKLER

Bu kısımda AB'nin kurumsal yapısı ve Türkiye-AB ilişkileri kapsamında tespit edilen betimleyici istatistikler sunulacaktır.

Tablo 4.6 Uluslararası Kurumlara Duyulan Güven

		Güven Duyan Kişi Sayısı	Yüzde
1	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi	336	42,8
2	Sivil Toplum Kuruluşları	236	29,7
3	Uluslararası Adalet Divanı	188	23,9
4	Birleşmiş Milletler	170	21,7
5	AB	129	16,4
6	NATO	126	16,1
7	Dünya Ticaret Örgütü	40	5,1
8	IMF ve Dünya Bankası	35	4,5
9	Diğer	83	10,6

Tablo 4.6'da görüldüğü gibi, ankete katılanların uluslararası kurumlar arasında en fazla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne güven duyduğu tespit edilmiştir (%42.8). Güven düzeylerine göre diğer kuruluşlar sırasıyla, Sivil Toplum Kuruluşları (%29,7), Uluslararası Adalet Divanı (%23,9), Bileşmiş Milletler (%21,7), AB (%16,4), NATO (%16,1), Dün-

ya Ticaret Örgütü (%5,1) ile IMF ve Dünya Bankası (%4,5)'dır. Ankete katılan akademisyenlerce AB, 5'inci sırada değerlendirilmiştir.

Bu sonuçlar akademisyenlerin hukukun üstünlüğüne olan inançlarının ve insan hakları konusundaki hassasiyetlerinin bir göstergesi olarak ifade edilebilir. Bir başka ifade ile buradan akademisyenlerin hukuku her şeyin üstünde gördükleri sonucu çıkarılabilir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Uluslararası Adalet Divanı birlikte ele alındığında önemli bir pay ortaya çıkmakta, benzer amaca hizmet eden Sivil Toplum Kuruluşlarının payı da dikkate alındığında yapılan yorumların haklılığı görülmektedir. Ankete katılanların güven duydukları kurumların birbirleri ile karşılaştırılabilmesi ve farkların daha iyi anlaşılması için sonuçların grafiksel görünümü Şekil 4.5'de verilmiştir.

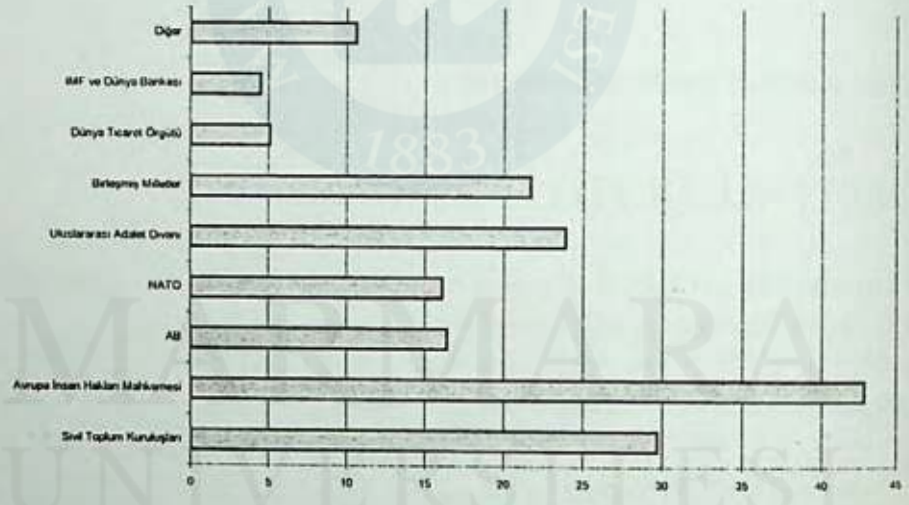

Şekil 4.5 Uluslararası Kurumlara Duyulan Güven

Tablo 4.7 Yakın İşbirliği İçinde Olunması Tercih Edilen Ülke/Ülke Grupları

		Tercih Eden Kişi Sayısı	Yüzde
1	AB Ülkeleri	541	68,8
2	Türk Cumhuriyetleri	445	56,7
3	Rusya-Çin-Uzakdoğu	326	41,5
4	ABD	234	29,8
5	İslam Ülkeleri	210	26,8
6	Diğer	50	6,4

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Ankete katılan akademisyenlere, Türkiye'nin hangi ülke yada ülke grupları ile yakın işbirliği içinde olmasını uygun buldukları sorulduğunda, öncelikli tercihin AB ülkeleri (%68,8) olduğu görülmüştür. Tablo 4.7'den de izlenebileceği gibi, sonraki tercihler Türk Cumhuriyetleri (%56,7), Rusya-Çin-Uzakdoğu Bloğu (%41,5), ABD (%29,8) ve İslam Ülkeleri (%26,8) biçiminde sıralanmaktadır. "Diğer" seçeneğini işaretleyenlerin çoğunlukla, Türkiye'nin hiçbir grup ile yakın işbirliği içinde bulunmadan kendine yetebileceğini düşünenlerden oluştuğu tespit edilen bir diğer sonuçtur.

AB ülkelerini tercih edenlerin oranı Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğini destekleyenlerin oranına oldukça yakın bulunmuştur. Bu da araştırmada verilen cevapların birbirini kontrolü bakımından önemli ve sağlıklı bir sonuçtur. Ayrıca AB'yi tercih oranının ilk sırada ve diğer oluşumlara göre oldukça yüksek olması, akademisyenlerin Türkiye'yi bir Avrupa ülkesi olarak gördüğü konusunda herhangi bir şüpheye yer bırakmamaktadır. Ancak Türk Cumhuriyetleri'nin payının yüksekliği Türk Kimliğinin de önemsendiğini ve göz ardı edilmemesi gerektiğini vurgulamaktadır. Akademisyenlerin Türkiye'nin yakın işbirliği içinde olmasını arzu ettikleri ülke yada ülke grupları konusundaki tercih oranlarının grafiği, Şekil 4.6'de görülmektedir.

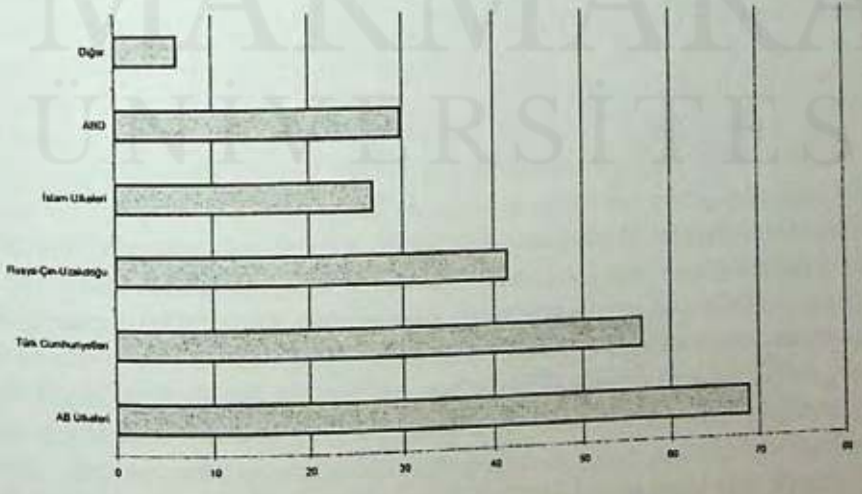

Şekil 4.6 Yakın İşbirliği İçinde Olunması Tercih Edilen Ülke/Ülke Grupları

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 4.8 Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliği Hakkındaki Görüşler

	Evet	%	Hayır	%	Fikrim Yok	%
AB'ye tam üyeliği destekliyor musunuz?	592	75,41	158	20,13	35	4,46
Yarın AB üyeliği ile ilgili bir referandum yapılsa olumlu oy kullanır mısınız?	583	74,27	154	19,62	48	6,11
Sizce Türkiye AB'ye tam üye olmaya hazır mı?	160	20,38	585	74,52	40	5,10
Sizce Türkiye bir Avrupa ülkesi mi?	454	57,83	263	33,50	68	8,66
Tam üyelik için Kıbrıs, Ege kıta sahanlığı sözde soykırım iddiaları konularında taviz verilmeli mi?	74	9,43	653	83,18	58	7,39
Tam üyelik durumunda AB para sistemine geçilmeli mi?	510	64,97	206	26,24	69	8,79
AB dışındaki alternatif bir oluşuma katılıyor musunuz?	201	25,61	431	54,90	153	19,49
Türkiye-AB ilişkileri konusunda Türk siyasetçi ve bürokratlarına güveniyor musunuz?	312	39,75	397	50,57	76	9,68

Tablo 4.8, ankete katılan 785 akademisyenden Türkiye'nin AB'ye tam üyeliği kapsamında alınan görüşleri yansıtmaktadır. Öncelikle, akademisyenlerin % 75'inin Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğini destekledikleri belirtilmelidir. Bu tespite paralel olarak, "yarın Türkiye'nin AB üyeliği ile ilgili bir referandum yapılacak olsa, oyunuz ne yönde olur" sorusuna %74,27 oranında destek yönünde görüş bildirilmiştir. Dolayısı ile bu iki yargı birbirlerini desteklemekte ve sonuçların güvenilirliğini ifade etmektedir.

AB'ye tam üyelik kapsamında elde edilen diğer sonuçlara bakıldığında, akademisyenlerin %57,83'ü Türkiye'yi bir Avrupa ülkesi olarak değerlendirirken; Türkiye'nin AB'ye tam üye olmaya hazır olduğunu düşünenlerin oranı %20,38'de kalmıştır. Daha önceki bir soruda akademisyenlerin büyük bir bölümünün Türkiye'nin özellikle AB ülkeleri ile yakın işbirliği içinde olmalarını tercih ettiklerini ve bunun akademisyenlerin ülkemizi bir Avrupa ülkesi olarak gördükleri şeklinde algılanması gerektiği şeklinde ifade edilmişti. Burada da bu görüşü destekleyici bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Ayrıca çok önemli olan bir diğer sonuç da; toplumun üst katmanlarında yer alan, AB konusunda okuyan, araştırmalar yapan, konuyu irdeleyen, yazdıkları kitap, makale ve katıldıkları toplantılarda görüş ve düşünceleri ile topluma yön veren ve aydınlatan akademisyenlerin çok büyük bir bölümü Türkiye'nin AB'ne tam üyelik konusunda hazır olmadığını ifade etmeleridir. Bu durum Türkiye'nin tam üyelik için daha önünde kat etmesi gereken çok yolun olduğunu göstermektedir. Kendi içinde gerekli kamuoyu desteğini alamayan bir toplumun başkalarını ikna etmesi fazla hayalcilik olacaktır. Bu nedenle eğer AB'ye tam üyelik geri

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

dönüşü olmayacak bir amaç ise, ciddiyetten ödün verilmeden gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

Tam üyelik çerçevesinde, ankete katılanların görüş birliği içinde oldukları konu, bu süreçte Kıbrıs, Ege kıta sahanlığı ve sözde soykırım iddiaları konularında taviz verilmemesi gerektiği konusudur. Bu sonuç akademisyenlerin AB'ye tam üyelik uğruna bazı milli değerlerden ödün verilmemesi konusundaki hassasiyetlerini ortaya koymakta, her ne pahasına olursa olsun AB'ye tam üyelik düşüncesine katılmadıklarını göstermektedir.

Ankete katılanların çoğu, tam üyelik halinde Türk Lirası yerine AB para sistemine geçilmesini desteklemektedir (%64,97). Akademisyenler diğer milli değerlere olan bağlılıklarını milli para açısından aynı oranda göstermemektedirler. Bunun bir nedeni de zaten toplumun bütün kesimlerinde olduğu gibi akademisyenlerin de fiilen günlük yaşamlarında çeşitli nedenlerle yabancı paraları bulundurmaları veya kullanmalarıdır.

Ulusal çıkarlarımız yönünden AB dışında alternatif bir oluşuma destek veren akademisyenlerin oranı %25,61'dir. Bu sonuç, AB'nin alternatifleri arasında Türkiye için en uygun birlik olarak kabul edildiğini göstermektedir. Ayrıca bu sonuç daha önce Tablo 4.7'de akademisyenlerin Türkiye'nin yakın işbirliği içinde olmasını tercih ettikleri ülkeler konusundaki sonuçlarla da benzerlik göstermekte ve oradaki ifadeleri doğrulamaktadır. Bu konu ile ilgili dikkati çeken önemli bir nokta fikrim yok diyenlerin %20 gibi oldukça yüksek bir orana sahip olmalarıdır.

Türkiye-AB ilişkilerinin geliştirilmesi konusunda, akademisyenlerin yarısı Türk siyasetçi ve bürokratlarına güvenmediklerini belirtmişlerdir. Güvenenler %40 da kalırken, kararsız yada fikri olmayanların oranı %10'dur. Bu biraz da özellikle siyasetçilerin yıllardır, bu tür konuları siyaset malzemesi yapmalarından yada sonuçları oya dönüştürmeye çalışmalarından kaynaklanmaktadır.

Akademisyenlerin AB'ye tam üyelik konusundaki bazı görüşlere verdikleri cevapların grafiksel görünümü Şekil 4.7'de verilmiştir. Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğe hazır olup olmadığı ve üyelik için bazı tavizler verilip verilemeyeceği konularındaki ilginç sonuçlar şekil üzerinde daha net olarak görülmektedir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

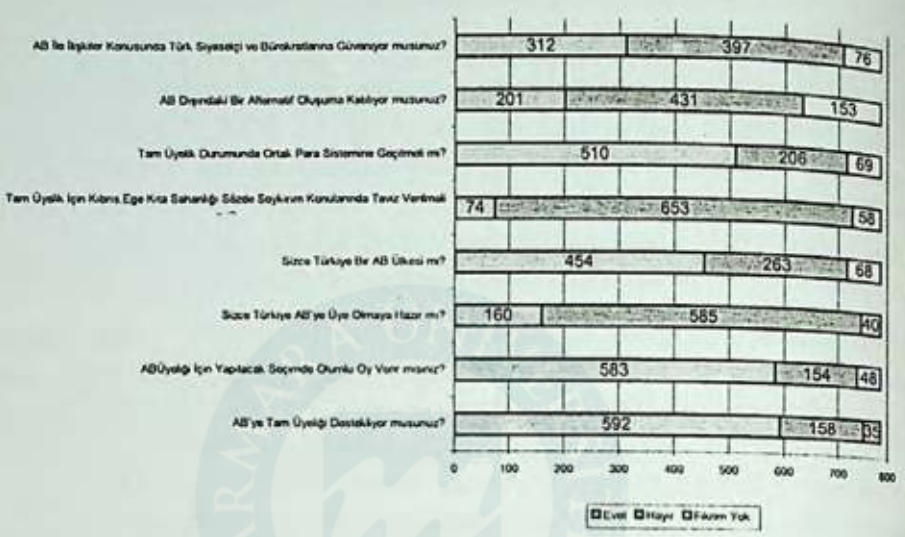

Şekil 4.7 Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliği Hakkındaki Görüşler

Tablo 4.9 AB'ye Tam Üyelik İçin Tahmin Edilen Süre

Süre	Kişi Sayısı	Yüzde
5 Yıldan Az	49	6,2
5-7 Yıl	47	6,0
8-10 Yıl	134	17,0
11-13 Yıl	118	15,0
13 Yıldan Fazla	212	27,0
Tam Üye Olamayacak	225	28,7
Toplam	785	100,0

Türkiye'nin AB'ye tam üyeliği için öngörülen sürelere bakıldığında (Tablo 4.9), en fazla oranın (%28,7) "Türkiye hiçbir zaman AB'ye tam üye olamayacak" görüşünü savunanlara ait olduğu tespit edilmiştir. AB'ye tam üyeliğin bir gün gerçekleşeceğini düşünenlerde ise, süre arttıkça destekleme oranı da artmaktadır. Üyeliğin en az 10 yıllık bir süreçten sonra mümkün olacağı görüşü ağırlıktadır. Bu sonuçlar akademisyenlerin AB'ye tam üyelik konusunda fazla ümitli olmadıklarını göstermektedir. Ancak belirtmek gerekir ki, AB konusunda toplumun farklı kesimlerinde yapılan araştırmalarda da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Bu da sadece akademisyenlerin değil toplumun tamamının üyelik süresi konusunda karamsar olduğunu ifade etmektedir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tam üyelik süresi konusundaki görüşlere ait grafik Şekil 4.8'de verilmiştir. Dikkat edilecek olursa hiçbir zaman ve 13 yıldan fazla seçeneklerinin payı %50'nin üzerinde olup, süre konusundaki olumsuzluğu net olarak gözler önüne sermektedir.

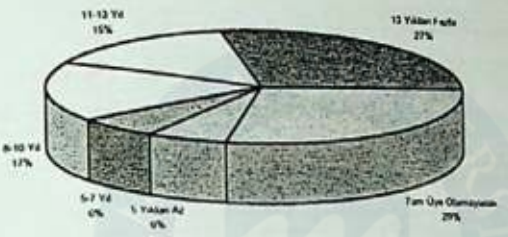

Şekil 4.8 AB'ye Tam Üyelik İçin Tahmin Edilen Süre

Tablo 4.10 AB Üyeliği İle İlgili Bilgi Kaynakları

Bilgi Kaynağı	Kişi Sayısı	Yüzde
Gazete-Dergi	571	72,7
Televizyon	512	65,2
Konferans ve Toplantılar	387	49,3
Kitap	351	44,7
Çevredeki Kişiler	318	40,5
İnternet	224	28,5
Radyo	107	13,6
Üye Olunan Dernek ve Kuruluşlar	67	8,5
Diğer	62	7,9

Ankete katılanlara Türkiye'nin AB üyeliği konusunda hangi kaynaklardan bilgi aldıkları sorulduğunda, en fazla gazete, dergi ve televizyonun takip edildiği anlaşılmıştır (Tablo 4.10). Katılımcıların akademisyen olmaları nedeniyle, konferans ve toplantılara katılanlar ile kitap yoluyla bilgi almayı tercih edenlerin önemli bir kitleyi oluşturduğu görülmektedir. İletişim araçları arasında radyonun en düşük orana sahip olduğu da belirtilmelidir.

Bilgi kaynaklarının grafiksel görünümü Şekil 4.9'da sunulmuştur. Yazılı ve görsel basının bilgilenmede açık bir şekilde öne çıktığı dikkat çekmektedir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

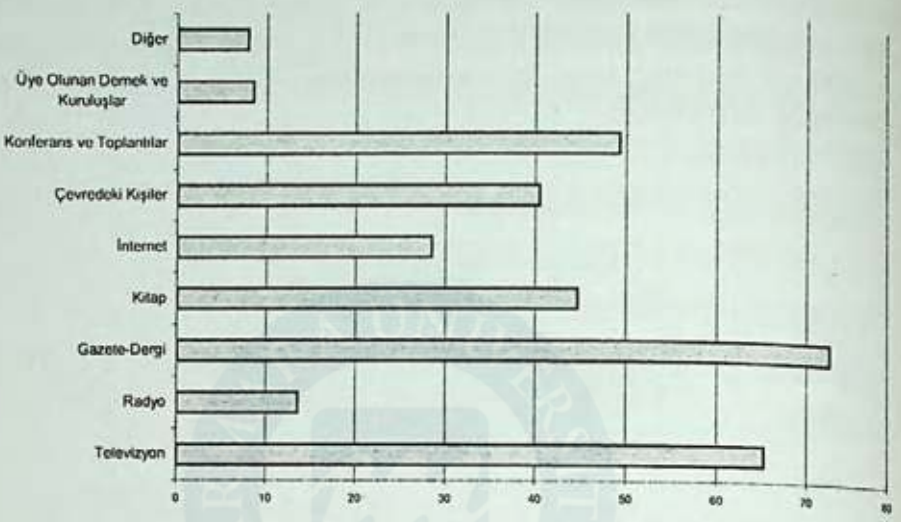

Şekil 4.9 AB Üyeliği İle İlgili Bilgi Kaynakları

Tablo 4.11 AB Hakkındaki Görüşler

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
AB, demokratik bir organizasyondur.	58	27	49	47	120	81	119	147	70	67
	7,39%	3,44%	6,24%	5,99%	15,29%	10,32%	15,16%	18,73%	8,92%	8,54%
AB, Avrupa'da barış ve güvenliğin kaynağıdır.	74	31	61	61	126	89	104	116	52	71
	9,43%	3,95%	7,77%	7,77%	16,05%	11,34%	13,25%	14,78%	6,62%	9,04%
AB, üye ülkelerde ekonomik ve sosyal refahı geliştirir.	31	12	25	16	77	57	115	165	158	129
	3,95%	1,53%	3,18%	2,04%	9,81%	7,26%	14,65%	21,02%	20,13%	16,43%
AB, bir Hıristiyan birliğidir.	79	49	77	57	110	62	69	77	64	141
	10,06%	6,24%	9,81%	7,26%	14,01%	7,90%	8,79%	9,81%	8,15%	17,96%
AB, yeni bir sömürü düzenidir.	174	59	97	72	107	65	55	52	36	68
	22,17%	7,52%	12,36%	9,17%	13,63%	8,28%	7,01%	6,62%	4,59%	8,66%
AB, farklılıklara saygı duyan çok uluslu bir organizasyondur.	96	51	70	73	119	88	99	95	36	58
	12,23%	6,50%	8,92%	9,30%	15,16%	11,21%	12,61%	12,10%	4,59%	7,39%
AB, Avrupa'da ırkçılık ve ayrımcılığa zemin hazırlayan bir oluşumdur.	242	102	111	64	105	52	26	24	16	43
	30,83%	12,99%	14,14%	8,15%	13,38%	6,62%	3,31%	3,06%	2,04%	5,48%

(1: hiç katılmıyorum, ..., 10: kesinlikle katılıyorum)

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 4.11-a : AB Hakkındaki Görüşler: Betimsel İstatistikler

	Ortalama	Medyan	Mod	Standart Sapma	Eğiklik	Basıklık	Toplam Puan
AB, demokratik bir organizasyondur.	6,17	7	8	2,53	-0,46	-0,61	4842
AB, Avrupa'da barış ve güvenliğin kaynağıdır.	5,81	6	5	2,63	-0,24	-0,83	4561
AB, üye ülkelerde ekonomik ve sosyal refahı geliştirir.	7,34	8	8	2,31	-1,06	0,61	5758
AB, bir Hıristiyan birliğidir.	5,91	6	10	2,99	-0,12	-1,22	4643
AB, yeni bir sömürü düzenidir.	4,59	4	1	2,92	0,38	-1,00	3601
AB, farklılıklara saygı duyan çok uluslu bir organizasyondur.	5,32	5	5	2,68	-0,04	-0,97	4180
AB, Avrupa'da ırkçılık ve ayrımcılığa zemin hazırlayan bir oluşumdur.	3,59	3	1	2,64	0,93	-0,01	2820

Tablo 4.11 ve Tablo 4.11-a'da, katılımcıların AB hakkındaki çeşitli görüşlere 10'lu Likert ölçeğe göre verdikleri yanıtların dökümü sunulmuştur. Tablo 4.11-a'da verilen betimsel istatistikler incelendiğinde, en fazla destek bulan görüşler aşağıda belirtildiği gibi sıralanmaktadır:

AB, üye ülkelerde ekonomik ve sosyal refahı geliştirir (ortalama 7,34; medyan 8; mod 8; toplam puan 5758).

AB demokratik bir organizasyondur (ortalama 6,17; medyan 7; mod 8; toplam puan 4842).

AB, bir Hıristiyan birliğidir (ortalama 5,91; medyan 6; mod 10; toplam puan 4643)

AB, Avrupa'da barış ve güvenliğin kaynağıdır (ortalama 5,81; medyan 6; mod 5; toplam puan 4561).

AB, farklılıklara saygı duyan çok uluslu bir organizasyondur (ortalama 5,32; medyan 5; mod 5; toplam puan 4180).

Ankete katılan akademisyenlerin katılmadıklarını bildirdikleri görüşler ise aşağıda belirtilmiştir:

AB, Avrupa'da ırkçılık ve ayrımcılığa zemin hazırlayan bir oluşumdur (ortalama 3,59; medyan 3; mod 1; toplam puan 2820).

AB, yeni bir sömürü düzenidir (ortalama 4,59; medyan 34 mod 1; toplam puan 3601).

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

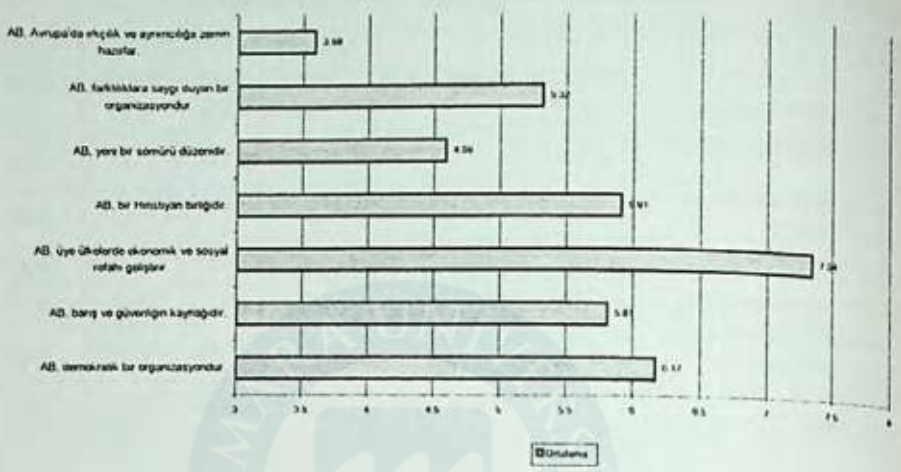

Şekil 4.10 AB Hakkındaki Görüşler

Tablo 4.11'deki sonuçların özet değerleri, Tablo 4.11-a 'da verilerek yorumlanmıştır. Ortalamaların grafiği Şekil 4.10'da verilerek kıyaslamaların daha rahatlıkla ve sağlıklı olarak yapılması sağlanmaya çalışılmıştır. Şekil 4.10 incelendiğinde AB'nin üye ülkelerin ekonomik ve sosyal refahını geliştiren bir organizasyon olduğu konusundaki olumlu düşüncenin ve Avrupa'da ırkçılığa ayrımcılığa zemin hazırlayan bir oluşum olduğu konusundaki olumsuz düşüncenin ön plana çıktığı gözlenmektedir. Bir diğer dikkat çeken nokta ise, AB'nin bir Hıristiyan birliği olduğu konusundaki görüşlerdir.

Bazı görüşlerin ortalamaları aynı yada birbirine yakın olmasına karşın kendi içinde farklılıklar gösterebilir. Yani değişkenliği farklı olabilir. Bu nedenle değişkenlikleri de gözleyebilmek adına her görüşün grafiği ayrı verilmiştir. Bu şekiller incelendiğinde; AB'nin demokratik bir organizasyon olması, barış ve güvenliğin kaynağı olması ve farklılıklara saygı duyan bir organizasyon olması konusundaki görüşlerin benzerlik gösterdikleri, bir başka ifade ile değişkenliklerinin hem birbirine benzer hem de çok fazla olmadıkları gözlenmektedir. Akademisyenler arasında değişkenliği en az olan ve nerede ise fikir birliği sağlayacak görüş, AB'nin üye ülkelerin ekonomik ve sosyal refahını arttıracağı görüşüdür. En büyük değişkenlik ise AB'nin Hıristiyan birliği olduğu ve sömürü düzeni olduğu inancıdır. Bu iki konudaki farklılıkların nedeni akademisyenlerin siyasi görüşleri ile ilişkilendirilebilir. Irkçılık ve ayrımcılık konusunda da yaklaşık bir fikir birliği ortaya çıkmakta ve bu konunun gerçekçi olmadı-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

ğı yada akademisyenlerin bu tür düşüncelere itibar etmedikleri sonucuna varılmaktadır. Zaten AB'nin bir Hıristiyan birliği olmadığı konusundaki düşünce farklılıkları da bu sonucu doğrulamaktadır.

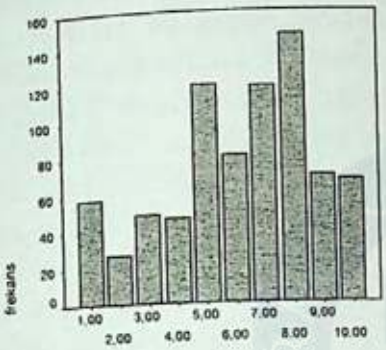

Şekil 4.10-a: "AB demokratik bir organizasyondur"

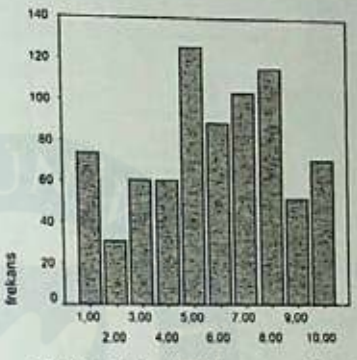

Şekil 4.10-b: "AB, barış ve güvenliğin kaynağıdır"

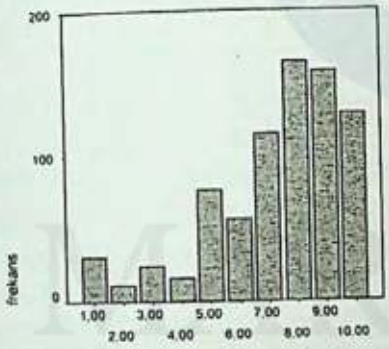

Şekil 4.10-c: "AB, üye ülkelerde ekonomik ve sosyal refahı geliştirir"

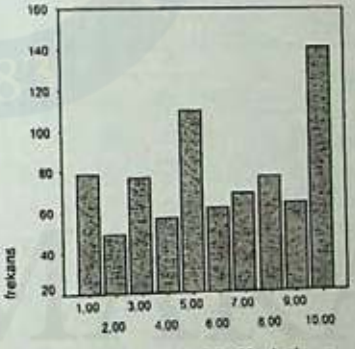

Şekil 4.10-d: "AB, bir Hıristiyan birliğidir"

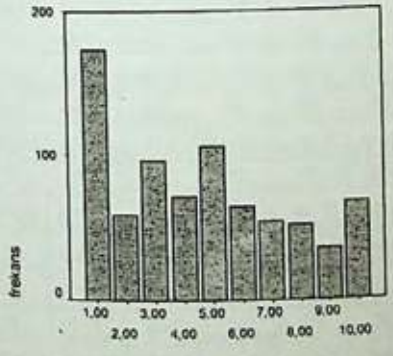

Şekil 4.10-e: "AB, yeni bir sömürü düzenidir.

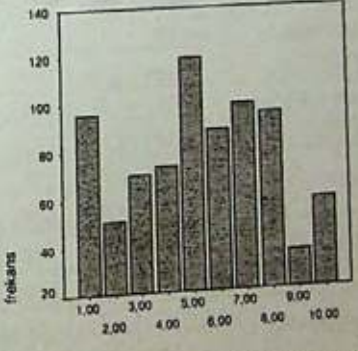

Şekil 4.10-f: "AB, farklılıklara saygı duyan bir organizasyondur"

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

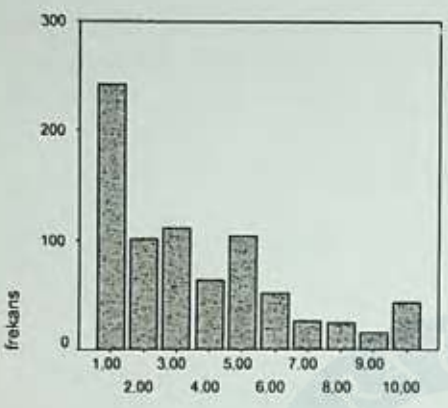

Şekil 4.10-g: "AB, Avrupa'da ırkçılık ve ayrımcılığa zemin hazırlar"

AB hakkındaki yukarıda açıklanan düşünceler, kişilerin aynı zamanda katılım sonucu Türkiye'nin elde edeceği fayda ve kazanımlar hakkındaki fikirlerini de etkileyecektir. Genellikle pozitif düşüncelerini ifade edenlerin, beklentilerinin ve kazanım çeşitliliği konusundaki görüşlerinin de yüksek olacağı tahmin edilmektedir. Bu amaçla, aşağıda Türkiye'nin AB'ne katılımı sonucu elde etmesi öngörülen kazanımlar ve bu kazanımlara ilişkin görüşlerin dağılımı verilmektedir.

Tablo 4.12 AB'ye Tam Üye Olunması Halinde Türkiye'nin Kazanım Alanları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Demokrasi	23	12	15	17	78	51	100	163	145	181
	2,90%	1,58%	1,98%	2,11%	9,89%	6,46%	12,80%	20,71%	18,47%	23,09%
Ekonomik gelişme	19	21	22	19	67	53	127	190	156	111
	2,47%	2,60%	2,73%	2,34%	8,59%	6,77%	16,15%	24,22%	19,92%	14,19%
Yüksek yaşam standardı	23	17	24	27	92	75	127	184	124	92
	3,01%	2,23%	3,01%	3,40%	11,65%	9,55%	16,23%	23,43%	15,84%	11,65%
Tam bir hukuk devleti olma	28	11	20	22	78	90	123	167	140	106
	3,53%	1,44%	2,48%	2,75%	9,93%	11,50%	15,69%	21,31%	17,78%	13,59%
Seyahat ve serbest dolaşım özgürlüğü	51	24	44	36	85	62	93	121	137	132
	6,52%	3,00%	5,61%	4,56%	10,82%	7,95%	11,86%	15,38%	17,47%	16,82%
Eğitim	12	9	9	19	69	65	109	187	169	137
	1,57%	1,17%	1,17%	2,48%	8,75%	8,22%	13,84%	23,76%	21,54%	17,49%
Siyasal ve kültürel özgürlükler	28	11	17	21	74	69	107	173	163	122
	3,53%	1,44%	2,22%	2,61%	9,41%	8,76%	13,59%	22,09%	20,78%	15,56%
Doğu ile Batı arasında köprü rolü	38	25	28	20	84	70	84	150	137	149
	4,84%	3,14%	3,53%	2,62%	10,73%	8,90%	10,73%	19,11%	17,41%	18,98%
İş imkanı	44	36	43	41	118	97	128	119	91	68
	5,62%	4,58%	5,49%	5,23%	15,03%	12,29%	16,34%	15,16%	11,63%	8,63%
Gelecek ile ilgili endişelerin giderilmesi	57	30	44	50	129	81	148	113	76	57
	7,31%	3,79%	5,61%	6,40%	16,45%	10,31%	18,80%	14,36%	9,66%	7,31%
Bilimsel etkinlikler	12	8	13	14	62	68	98	185	177	148
	1,57%	1,05%	1,70%	1,83%	7,84%	8,63%	12,42%	23,53%	22,61%	18,82%

(1: hiçbir kazanç sağlamaz,...,10: çok yüksek kazanç sağlar)

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 4.12-a: AB'ye Tam Üye Olunması Halinde Türkiye'nin Kazanım Alanları: Betimsel İstatistikler

	Ortalama	Medyan	Mod	Standart Sapma	Eğiklik	Basıklık	Toplam Puan
Demokrasi	7,61	8	10	2,25	-1,10	0,81	5975
Ekonomik gelişme	7,36	8	8	2,19	-1,09	0,76	5779
Yüksek yaşam standardı	7,06	8	8	2,21	-0,86	0,31	5544
Tam bir hukuk devleti olma	7,19	8	8	2,22	-0,95	0,59	5645
Seyahat ve serbest dolaşım özgürlüğü	6,81	7	9	2,69	-0,68	-0,57	5344
Eğitim	7,67	8	8	1,98	-1,08	1,15	6018
Siyasal ve kültürel özgürlükler	7,37	8	8	2,24	-1,08	0,79	5789
Doğu ile Batı arasında köprü rolü	7,14	8	8	2,54	-0,88	-0,07	5603
İş imkanı	6,28	7	7	2,47	-0,47	-0,55	4928
Gelecek ile ilgili endişelerin giderilmesi	6,08	7	7	2,48	-0,44	-0,56	4774
Bilimsel etkinlikler	7,75	8	8	1,98	-1,15	1,29	6080

Tablo 4.12 ve Tablo 4.12-a'da, Türkiye'nin AB'ye tam üye olması halinde hangi alanlarda ne ölçüde kazanç elde edeceği hakkındaki görüşler sunulmuştur. Tablo 4.12-a'da yer alan betimsel istatistikler incelendiğinde, akademisyenlerin AB'ye tam üye olunması halinde belirtilen alanların tümünde çok önemli kazançlar elde edileceğini düşündükleri anlaşılmaktadır. 10'lu Likert ölçeğe göre alınan yanıtların ortalama, medyan ve mod değerleri tüm görüşler için birbirine yakın ve önemli kazanç yönündedir.

Belirtilen alanlar toplam puanlarına göre değerlendirildiğinde, en fazla kazanç beklenenden itibaren aşağıdaki biçimde bir sıralama ortaya çıkmaktadır.

1. Bilimsel etkinlikler
2. Eğitim
3. Demokrasi
4. Siyasal ve kültürel özgürlükler
5. Ekonomik gelişme
6. Tam bir hukuk devleti olma
7. Doğu ile Batı arasında köprü rolü
8. Yüksek yaşam standardı
9. Seyahat ve serbest dolaşım özgürlüğü
10. İş imkanı
11. Gelecek ile ilgili endişelerin giderilmesi

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Akademisyenlerin bilimsel etkinlikler ve eğitim alanlarında beklenen kazançlara ilk sıralarda yer vermeleri ilgi çekici bir sonuçtur. Bu sonuç aynı zamanda eğitimcilerin eğitim konusunda AB'den beklentilerinin olumlu yönde ve çok fazla olduğunu ifade etmektedir.

Beklentiler konusundaki görüşlerin daha iyi anlaşılması için bu görüşlere ait puanların ortalama grafiği Şekil 4.11'de verilmiştir.

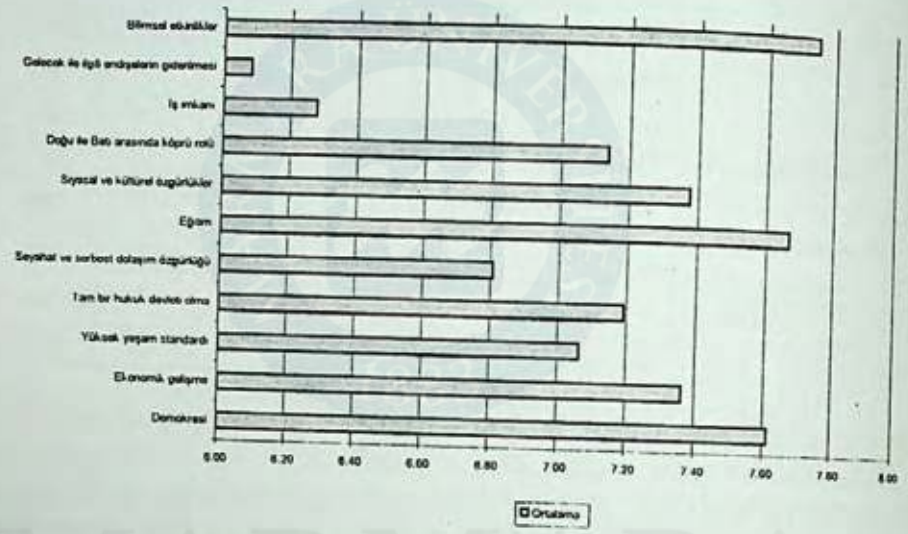

Şekil 4.11 AB'ye Tam Üye Olunması Halinde Türkiye'nin Kazanım Alanları

Ortalamaların dağılımını gösteren şekil incelendiğinde; bütün ortalamaların altının üzerinde olduğu ve olumsuz bir beklentinin olmadığı görülmektedir. Eğitim ve demokrasi konularındaki olumlu yönde beklentilerin üst düzeye çıkmasına karşın, özellikle halk arasındaki iş imkanlarının artması ve gelecekle ilgili endişelerin azalması konularındaki beklentiler, akademisyenler tarafından daha gerçekçi bir şekilde değerlendirilmektedir.

Türkiye'nin kazanım alanları ile ilgili her bir yargının kendi içindeki değişimleri aşağıdaki şekillerde verilmiştir. Seyahat ve serbest dolaşım özgürlüğü başta olmak üzere, iş imkanı yaratma, doğu-batı arasıda köprü olma ve gelecekle ilgili endişelerin giderilmesi konularındaki düşünce farklılıkları fazla iken, yine eğitim ve bilimsel alandaki katkılar başta olmak üzere diğer konulardaki düşünce farklılıkları azdır. Özellikle eğitim, bilim, demokrasi ve daha sonra ekonomik gelişme ile hukuk devleti olma konularında akademisyenlerin büyük bölümü değerlendirmelerinde

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

10 tam puan vermişlerdir. Seyahat ve serbest dolaşım özgürlüğü, iş imkanı yaratma, doğu-batı arasında köprü olma ve gelecekle ilgili endişelerin giderilmesi konularında azda olsa 5 puanın altında puanlar verilirken, diğerlerinde düşük puanlar yok denecek kadar azdır.

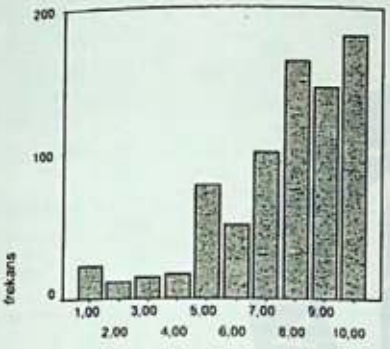

Şekil 4.11-a: Demokrasi

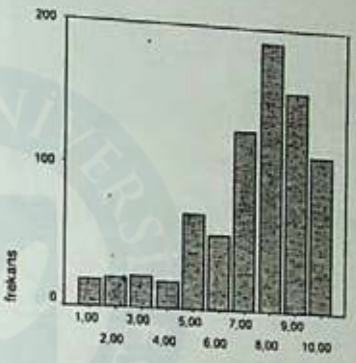

Şekil 4.11-b: Ekonomik Gelişme

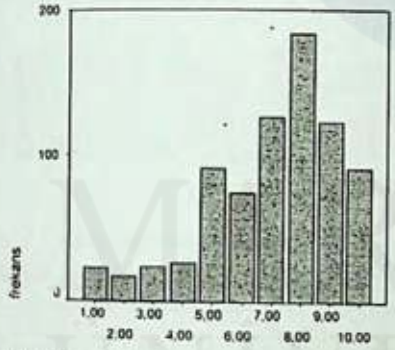

Şekil 4.11-c: Yüksek yaşam standardı

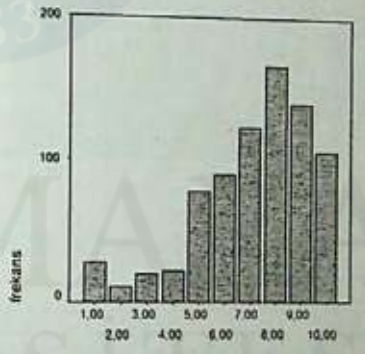

Şekil 4.11-d: Tam bir hukuk devleti olma

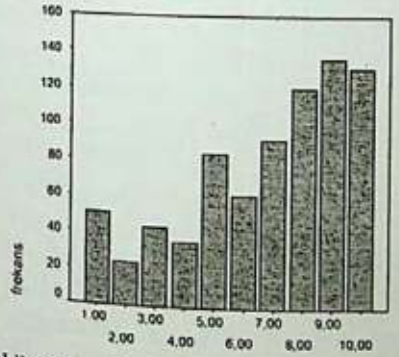

Şekil 4.11-e: Seyahat ve serbest dolaşım özgürlüğü

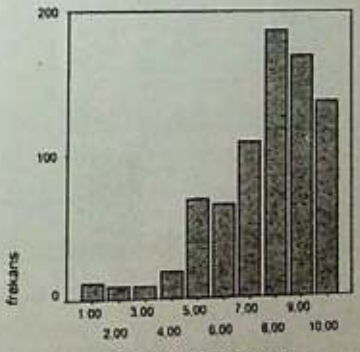

Şekil 4.11-f: Eğitim

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

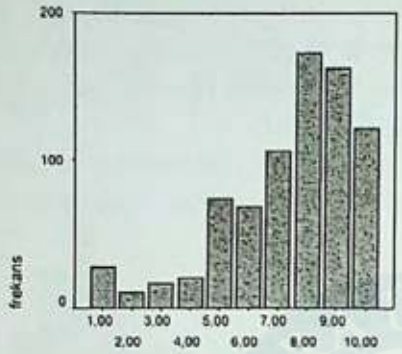

Şekil 4.11-g: Siyasal ve kültürel özgürlükler

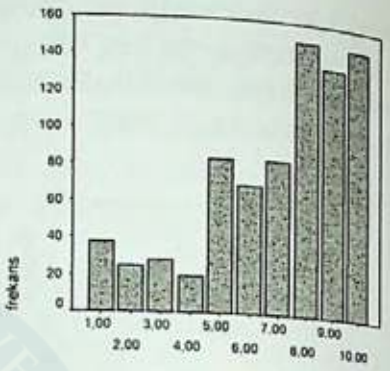

Şekil 4.11-h: Doğu ile Batı arasında köprü rolü

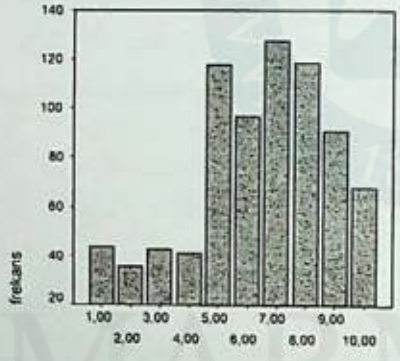

Şekil 4.11-ı: İş İmkanı

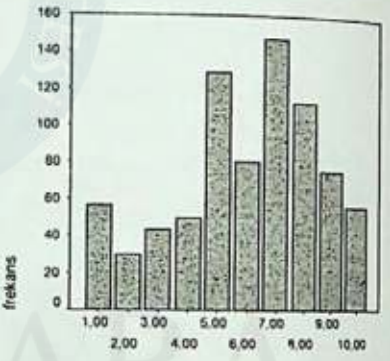

Şekil 4.11-j: Gelecek ile ilgili endişelerin giderilmesi

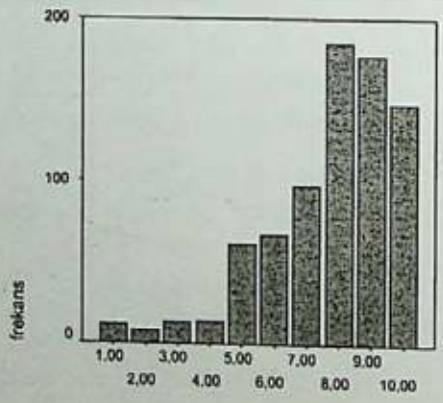

Şekil 4.11-k: Bilimsel etkinlikler

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Puanlamalara ilişkin dağılım grafikleri incelendiğinde akademisyenlerin özellikle ekonomik gelişme, eğitim ve bilimsel etkinlikler konusunda yüksek kazançlar sağlanacağına ilişkin düşüncelerinin homojen olduğu, olumsuz düşüncelerin diğer ifadelere nazaran daha az olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 4.13 Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliğinin Olası Etkileri

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ülke bütünlüğü	147	59	76	45	114	66	53	76	48	101
	18,71%	7,51%	9,75%	5,80%	14,49%	8,43%	6,72%	9,62%	6,06%	12,91%
Türk kimliği	126	53	80	63	108	63	74	66	59	93
	16,05%	6,71%	10,13%	8,03%	13,82%	8,03%	9,47%	8,42%	7,50%	11,84%
Türk kültürü	81	35	72	60	109	71	96	86	86	89
	10,38%	4,47%	9,20%	7,62%	13,93%	9,07%	12,22%	10,91%	10,91%	11,30%
Türk Lirası	36	23	41	32	78	55	63	104	134	219
	4,60%	2,89%	5,26%	4,07%	9,99%	6,96%	8,02%	13,27%	17,08%	27,86%
Türkiye-ABD arasındaki ilişkiler	43	24	33	36	134	83	99	143	82	108
	5,49%	3,01%	4,18%	4,58%	17,12%	10,59%	12,68%	18,17%	10,46%	13,73%
Türkiye'nin komşuları ile olan ilişkileri	28	18	23	22	89	68	106	157	129	145
	3,53%	2,36%	2,88%	2,75%	11,39%	8,64%	13,48%	20,03%	16,49%	18,46%

(1: hiç etkilemez, ..., 10: çok etkiler)

Tablo 4.13-a Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliğinin Olası Etkileri: Betimsel İstatistikler

	Ortalama	Medyan	Mod	Standart Sapma	Eğiklik	Basıklık	Toplam Puan
Ülke bütünlüğü	5,17	5	1	3,09	0,12	-1,27	4060
Türk kimliği	5,28	5	1	3,00	0,08	-1,22	4139
Türk kültürü	5,86	6	5	2,81	-0,20	-1,06	4602
Türk Lirası	7,29	8	10	2,70	-0,82	-0,43	5722
Türkiye-ABD arasındaki ilişkiler	6,57	7	8	2,50	-0,52	-0,46	5157
Türkiye'nin komşuları ile olan ilişkileri	7,24	8	8	2,36	-0,89	0,20	5683

Tablo 4.13 ve Tablo 4.13-a'da Türkiye'nin AB'ye tam üye olması halinde belirtilen alanlarda olası etkilerin ne yönde olacağı hakkındaki görüşler sunulmuştur. Tablo 4.13-a'da yer alan betimsel istatistikler incelendiğinde, AB'ye tam üyeliğin tüm alanlarda yansımaları olacağı, en fazla

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Türk Lirası kullanımını etkileyeceği yönünde görüş bildirildiği anlaşılmaktadır. Toplam puanlar baz alınarak yapılan önem sıralaması aşağıdaki biçimdedir. Tam üyeliğin ülke bütünlüğüne etkisinin en alt düzeyde değerlendirilmesi, akademisyenlerin bu konuda ciddi bir endişe taşımadıklarını ortaya koymaktadır.

1. Türk Lirası
2. Türkiye'nin komşuları ile olan ilişkileri
3. Türkiye-ABD arasındaki ilişkiler
4. Türk kültürü
5. Türk kimliği
6. Ülke bütünlüğü

AB'ye tam üyeliğin olası etkilerinin grafiksel görünümü şekil 4.12'de verilmiştir. Puanların ortalamalarının yer aldığı şekil incelendiğinde sonuçlar daha iyi görülmektedir. Bu sonuçlar AB'ye tam üyelik durumunda, akademisyenlerin Türk toplumunun aksine Türk kimliği, ülke bütünlüğü ve Türk kültürünün olumsuz etkileneceği konularında bir sıkıntılarının olmadığı, tam aksine ilişkiler konusunda tereddütlerinin olduğu şeklinde yorumlanabilir. Sadece milli değerlerden Türk Lirasının etkileneceği ifade edilmekte, bu da daha önceki bir soruda incelendiği gibi bir olumsuzluk olarak düşünülmektedir.

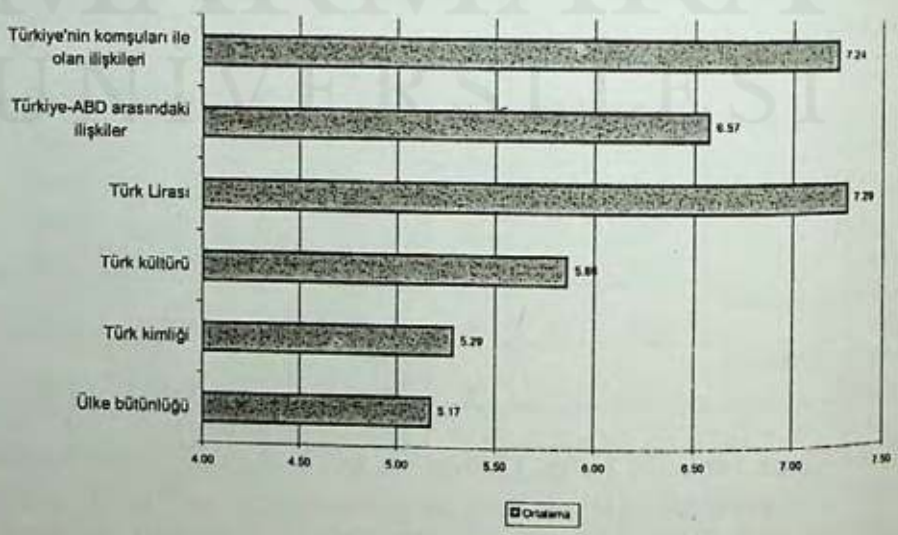

Şekil 4.12 Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliğinin Olası Etkileri

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Olası etkilerin her birinin kendi içindeki değişimleri ilgili şekiller yardımı ile incelendiğinde; ülke bütünlüğü, Türk kimliği ve Türk kültürü ile ilgili şekillerin birbirleriyle benzerlik gösterdiği ve akademisyenlerin bu konulardaki düşüncelerinin çok farklı olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Bunun nedeninin kişilerin siyasi görüşlerinden kaynaklandığı ifade edilebilir. Ayrıca ülkeler arasındaki ilişkiler konusunda daha benzer düşünceler olduğu da görülmektedir. Türk parasının etkilenmesi konusu ise, diğerlerinden farklı bir seyir izlemektedir.

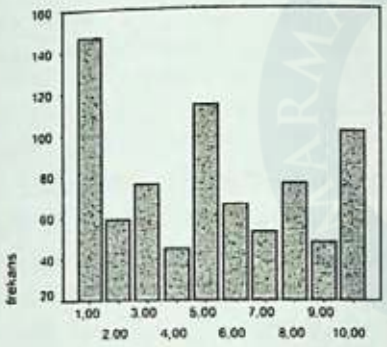

Şekil 4.12-a:Ülke bütünlüğü

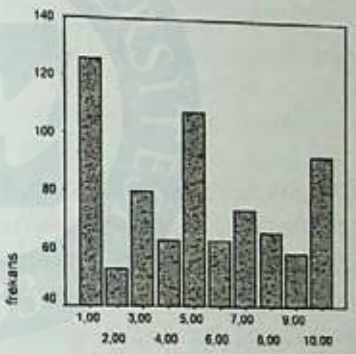

Şekil 4.12-b: Türk kimliği

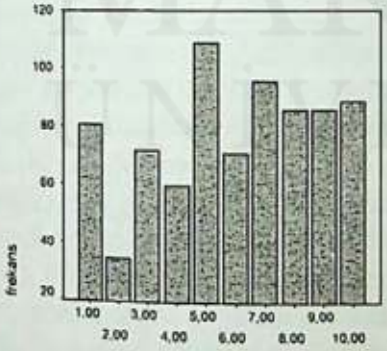

Şekil 4.12-c:Türk kültürü

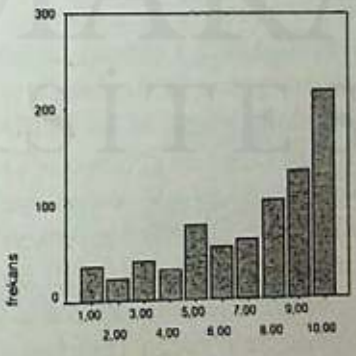

Şekil 4.12-d:Türk Lirası

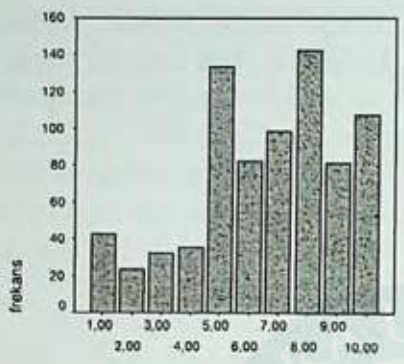

Şekil 4.12-e: Türkiye-ABD ilişkileri

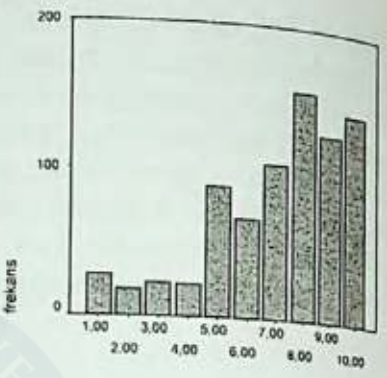

Şekil 4.12-f: Türkiye'nin komşuları ile olan ilişkileri

Özellikle ülke bütünlüğü ve Türk kimliğinin etkilenme derecesine ait grafiklerden akademisyenlerin özellikle uç ve orta noktalarda yoğunlaştıkları gözlenmektedir. Araştırma yöntemlerine aşina olan akademisyenlerin bu konudaki fikirlerini net bir şekilde beyan etmeye çalıştıkları veya yukarıda da belirtildiği gibi siyasi görüşleri doğrultusunda taraf olmayı tercih ettikleri söylenebilir. Genel eğilim olarak, ülke bütünlüğü ve Türk kimliği ifadeleri dışındaki etkinin orta düzeyin üstünde kalacağı görüldüğü halde, bu iki ifadede çoğunluğun etkilenme seviyesinin düşük olacağını bildirdiği gözlenmektedir.

Bu yargılarla ilgili sonuçların değerlendirilmesinde dikkatli olunması gerekmektedir. Yukarıda sıralanan ifadelerde olası etkinin büyüklüğü akademisyenler tarafından derecelendirilmiştir. Ancak bu etkinin iyi veya kötü yönde olacağına ait belirleyici bir unsur bulunmamaktadır. Sözgelimi Türk Lirasının etkileneceği konusunda diğerlerine göre daha kesin bir karar olduğu ve AB'ne tam üyelik ile birlikte Türk Lirası'nın tedavülden kalkacağı bilinmektedir. Anketi cevaplayan akademisyenlerden bir kısmı Euro'nun güçlü ve istikrarlı bir para birimi olarak kullanılmasının daha uygun bulduğu, bir kısmı ise Cumhuriyet'in temeli ve Anayasanın bir maddesi ile korunan Türk Lirası'nın değişmesini bir tehdit olarak gördüğü için bu yargıyı yüksek derecelendirmiş olabilirler.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 4.14 Türkiye'nin AB'ye Tam üyeliği Sonucunda AB'nin Kazanımları

	1. Kazanım	2. Kazanım	3. Kazanım	4. Kazanım	5. kazanım
Genç ve dinamik bir nüfus	330	196	124	69	66
	42,12%	25,03%	15,76%	8,74%	8,34%
Pazar yaratma	256	246	134	76	73
	32,63%	31,30%	17,11%	9,68%	9,28%
İslam-Hıristiyan dünyası arasında köprü	83	108	154	195	245
	10,51%	13,70%	19,68%	24,87%	31,25%
Kültürel zenginlik	41	83	160	282	219
	5,18%	10,49%	20,45%	35,99%	27,89%
AB'ye siyasi ve askeri anlamda katkı	104	155	200	149	177
	13,25%	19,74%	25,56%	18,94%	22,52%

Ankete katılan akademisyenlerden Türkiye'nin AB'ye tam üye olması halinde, AB'nin kazanımlarını önem sırasıyla belirtmeleri istenmiş ve Tablo 4.14'de verilen sonuçlar elde edilmiştir. Bu sonuçlara göre, AB'ye en fazla katkının genç ve dinamik nüfus konusunda olacağı düşünülmektedir. Daha sonra Türkiye'nin AB için önemli bir pazar yaratacağı, AB'ye siyasi ve askeri anlamda önemli destek sağlayacağı ifade edilmiştir. Türkiye'nin İslam-Hıristiyan dünyası arasında köprü rolü oynayacağı ve AB ülkeleri arasında kültürel zenginlik yaratacağı görüşleri ise önemli bir destek bulmamış, alt sıralarda değerlendirilmiştir. Türkiye'nin tam üyelik halinde AB'ye ne tür katkılar sağlayacağı konusundaki değerlendirmelerin şekilsel görünümü aşağıda verilmiştir.

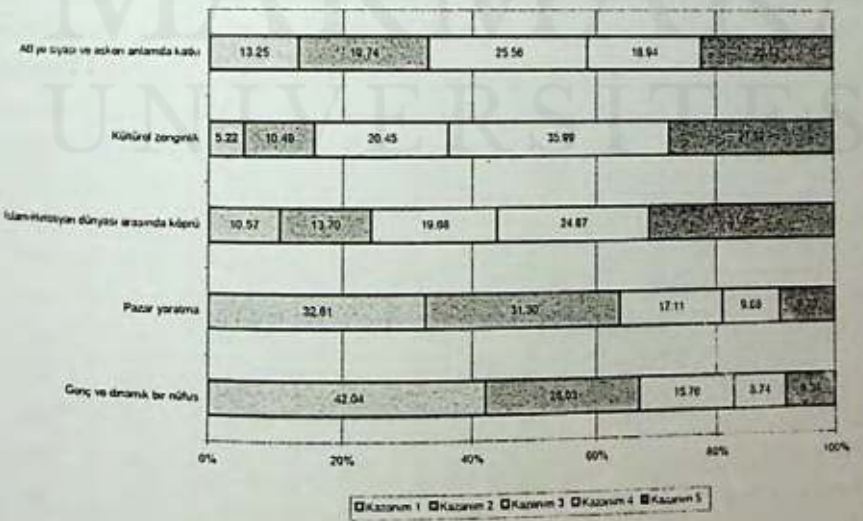

Şekil 4.13 Türkiye'nin AB'ye Tam üyeliği Sonucunda AB'nin Kazanımları

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 4.15 Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliğini Etkileyen Faktörler

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ekonomi	4	2	8	13	38	35	83	133	155	314
	0,53%	0,27%	1,06%	1,59%	4,77%	4,38%	10,61%	16,98%	19,76%	40,05%
Nüfus	6	4	12	16	24	47	81	154	166	275
	0,80%	0,53%	1,46%	1,99%	3,05%	5,97%	10,34%	19,63%	21,22%	35,01%
Din	24	19	29	29	78	73	94	100	116	223
	3,07%	2,40%	3,74%	3,74%	9,88%	9,35%	11,88%	12,68%	14,82%	28,44%
Siyasetçiler	22	11	34	29	97	87	107	128	123	147
	2,78%	1,46%	4,37%	3,71%	12,32%	11,13%	13,64%	16,29%	15,63%	18,68%
Askeri-resmi kurumlar	14	16	20	27	71	85	108	150	126	168
	1,73%	2,00%	2,53%	3,46%	9,05%	10,79%	13,72%	19,17%	16,11%	21,44%
Özel sektör	11	9	12	27	64	67	115	137	171	172
	1,46%	1,20%	1,59%	3,45%	8,10%	8,50%	14,61%	17,40%	21,78%	21,91%
Toplumsal-sivil kurumlar	17	6	16	25	93	74	99	142	160	153
	2,12%	0,80%	1,99%	3,19%	11,82%	9,43%	12,62%	18,19%	20,32%	19,52%
Coğrafi durum	10	10	12	17	45	56	79	127	162	267
	1,33%	1,33%	1,46%	2,12%	5,70%	7,16%	10,08%	16,18%	20,69%	33,95%
AB'nin Türkiye'ye bakış açısı	8	1	8	8	41	38	46	119	160	356
	1,06%	0,13%	1,06%	1,06%	5,17%	4,77%	5,84%	15,12%	20,42%	45,36%
Avrupa'daki Türk imajı	6	5	14	19	35	30	66	101	166	343
	0,80%	0,66%	1,73%	2,39%	4,52%	3,85%	8,37%	12,88%	21,12%	43,69%
Kültür	9	13	19	20	70	85	110	122	137	200
	1,20%	1,60%	2,39%	2,53%	8,91%	10,90%	13,96%	15,56%	17,42%	25,53%

(1: hiç önemli değil,...,10: çok önemli)

Tablo 4.15-a : Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliğini Etkileyen Faktörler: Betimsel İstatistikler

	Ortalama	Medyan	Mod	Standart Sapma	Eğiklik	Basıklık	Toplam Puan
Ekonomi	8,49	9	10	1,77	-1,39	1,89	6664
Nüfus	8,36	9	10	1,84	-1,45	2,24	6559
Din	7,42	8	10	2,50	-0,83	-0,17	5825
Siyasetçiler	7,16	8	10	2,33	-0,69	-0,16	5619
Askeri-resmi kurumlar	7,45	8	10	2,21	-0,86	0,24	5849
Özel sektör	7,71	8	10	2,07	-1,00	0,67	6055
Toplumsal-sivil kurumlar	7,50	8	9	2,16	-0,88	0,35	5885
Coğrafi durum	8,14	9	10	2,07	-1,31	1,41	6392
AB'nin Türkiye'ye bakış açısı	8,63	9	10	1,82	-1,70	2,99	6773
Avrupa'daki Türk imajı	8,51	9	10	1,94	-1,59	2,17	6683
Kültür	7,66	8	10	2,15	-0,86	0,24	6011

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 4.15 ve Tablo 4.15-a'da Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğini etkileyen faktörlere ilişkin değerlendirme sonuçları verilmiştir. Bu sonuçlara göre, akademisyenlerin belirtilen faktörlerin tümünü AB'ye tam üyelik sürecinde çok önemli buldukları anlaşılmaktadır. Toplam puanlara göre elde edilen sıralama aşağıda verilmiştir. İlk sıralarda yer verilen faktörlerin Türkiye ve Türk imajına işaret etmesi önemli bir bulgu olarak değerlendirilmiştir.

1. AB'nin Türkiye'ye bakış açısı
2. Avrupa'daki Türk imajı
3. Ekonomi
4. Nüfus
5. Coğrafi durum
6. Özel sektör
7. Kültür
8. Toplumsal-sivil kurumlar
9. Askeri-resmi kurumlar
10. Din
11. Siyasetçiler

AB'ye üyeliği etkileyen faktörlerin ortalamalarının grafiği ve her bir faktörün grafiği aşağıda verilmiştir. Bu şekiller incelendiğinde; başta AB ülkelerinin Türkiye'ye bakış açıları ve bu ülkelerdeki Türk imajı olmak üzere ekonomi, nüfus, coğrafi konum gibi faktörlerin hem kendi içlerindeki benzerliklerinin hem de birbirlerine olan benzerliklerinin fazlalığı dikkat çekmektedir. Bu faktörlerde akademisyenler nerede ise hem fikir etmişçesine benzer düşüncelere sahiptir. Diğer faktörlerde ise bunlara göre biraz daha farklı düşünceler hakimdir. Dikkati çeken çok önemli bir nokta; halk arasında söylendiği yada inanıldığı gibi ülke nüfusunun fazlalığının, Türkiye'nin coğrafi konumunun ve de din faktörünün akademisyenler tarafından AB üyeliği konusunda çok da fazla önemsenmediğidir. Bunlardan ilk ikisi faktörler arasında dördüncü ve beşinci sırada yer alırken, din faktörü onuncu sırada yani sondan bir önceki sırada yer almıştır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Şekil 4.14 Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliğini Etkileyen Faktörler

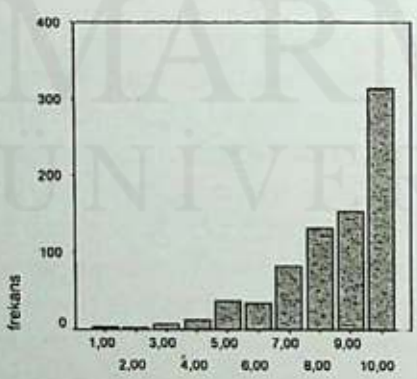

Şekil 4.14-a: Ekonomi

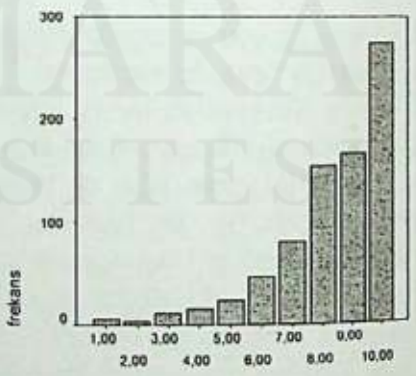

Şekil 4.14-b: Nüfus

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

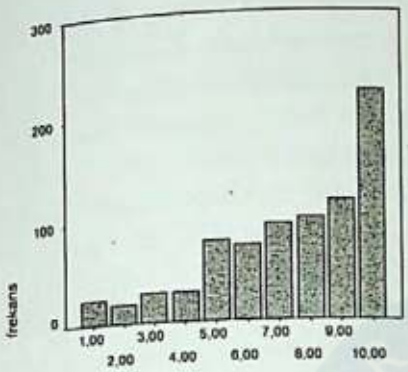

Şekil 4.14-c: Din

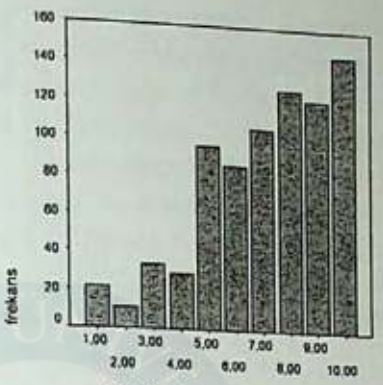

Şekil 4.14-d: Siyasetçiler

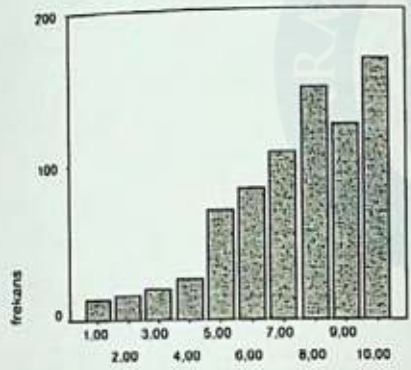

Şekil 4.14-e: Askeri-resmi kurumlar

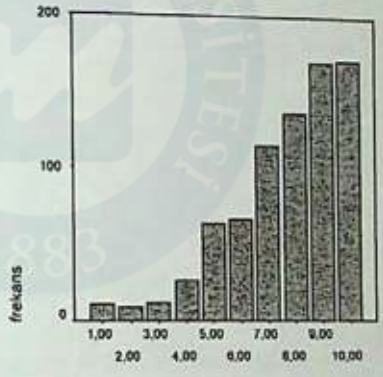

Şekil 4.14-f: Özel Sektör

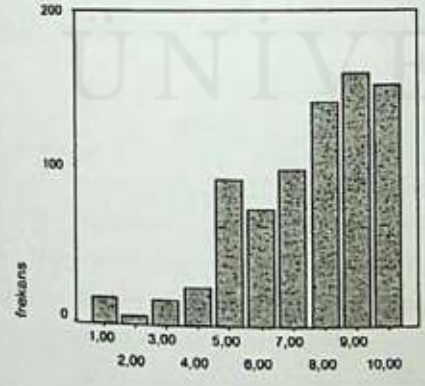

Şekil 4.14-g: Toplumsal-sivil kurumlar

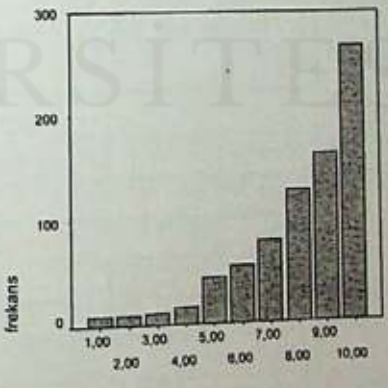

Şekil 4.14-h: Coğrafi durum

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

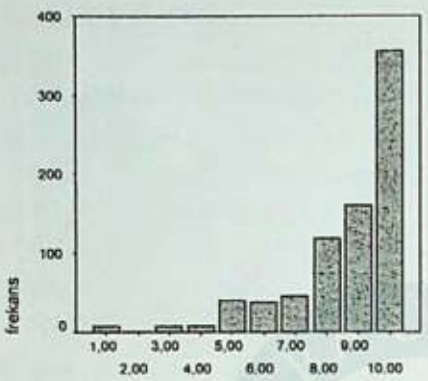

Şekil 4.14-ı: AB'nin Türkiye'ye bakış açısı

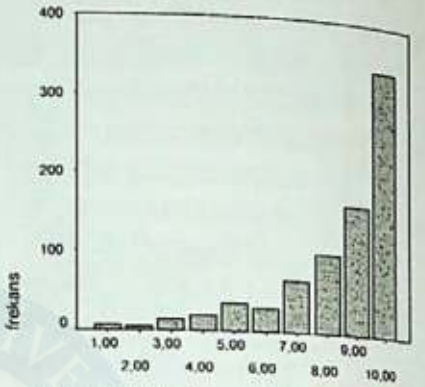

Şekil 4.14-j: Avrupa'daki Türk İmajı

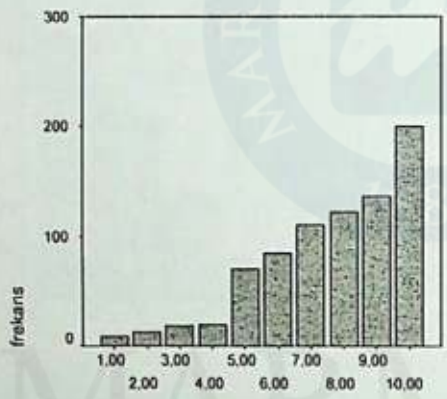

Şekil 4.14-k: Kültür

Tablo 4.16 Türkiye'nin AB'ye Tam Üyelik Konusunda En Çok Destek Aldığı Ülke

	Kişi Sayısı	Yüzde
Almanya	250	31,9
İtalya	188	23,9
Hiçbiri	141	18,0
İngiltere	137	17,4
İspanya	29	3,7
Yunanistan	14	1,8
Hollanda	7	0,9
Fransa	4	0,5
Diğer	15	1,9
Toplam	**785**	**100,0**

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 4.16'da görüldüğü gibi ankete katılan akademisyenler, Türkiye'nin AB'ye tam üyelik sürecinde en çok Almanya'dan destek aldığını ve alacağını belirtmişlerdir. Almanya'nın ardından İtalya ve İngiltere ön plana çıkmaktadır. Bu sonuç Şekil 4.15'de de görülmektedir. Akademisyenlerin 141'inin (%18), hiçbir ülkeden destek alınmayacağını düşünmesi de ilgi çekici bir diğer sonuçtur. Bu sonuç Türkiye'nin Avrupa'da dostunun olmadığına ve bir anlamda "Türk'ün Türk'ten başka dostu yoktur" sözüne inananların oldukça fazla olduğuna işaret etmektedir. Ancak 3 Ekim 2005 öncesinde ve görüşmeler esnasında başta İngiltere olmak üzere, Almanya ve İtalya'nın verdiği desteğin unutulmaması gerekir.

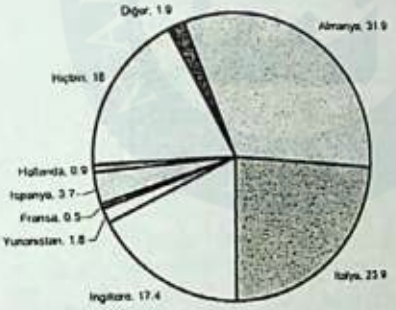

Şekil 4.15 Türkiye'nin AB'ye Tam Üyelik Konusunda En Çok Destek Aldığı Ülke

AB üyesi ülkelerle yakın işbirliği içinde, bir dizi eylemi uygulamaya koyarak eğitimde kalitenin arttırılmasını ve tüm AB vatandaşlarının hayat boyu öğrenme imkanlarını geliştirilme garantisini içeren Socrates, Avrupa Birliği'nin genel eğitim alanındaki eylem programıdır. Socrates'in eylem planlarından biri olan Erasmus programı ise, Avrupa'da yüksek öğretimin kalitesini arttırmak amacıyla geliştirilmiştir.

Akademisyenlerin Socrates-Erasmus programı hakkındaki görüşleri ve sağlayacağı imkanlar ile ilgili görüşleri aşağıda değerlendirilmiştir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 4.17 Socrates-Erasmus Programı Hakkındaki Görüşler

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	AB ülkeleri ile akademik işbirliği artar	13	5	9	10	48	46	107	186	127	234
		1,62%	0,59%	1,18%	1,33%	6,06%	5,91%	13,59%	23,63%	16,25%	29,84%
2	Bilimsel çalışmalar için finansal destek bulma imkanı artar	5	5	8	15	60	66	77	185	146	218
		0,59%	0,59%	1,04%	1,92%	7,69%	8,43%	9,76%	23,52%	18,64%	27,81%
3	Bilimsel yayın yapma olanakları artar	7	8	19	21	53	44	117	179	151	186
		0,89%	1,04%	2,37%	2,67%	6,68%	5,64%	14,84%	22,85%	19,29%	23,74%
4	Bilimsel yayınlara ulaşma olanakları artar.	9	6	9	20	63	49	92	183	134	220
		1,19%	0,74%	1,19%	2,53%	8,02%	6,24%	11,74%	23,33%	17,09%	27,93%
5	Akademik yükselme kriterleri zorlaşır	61	21	48	42	107	68	87	109	109	133
		7,77%	2,69%	6,13%	5,38%	13,60%	8,67%	11,06%	13,90%	13,90%	16,89%
6	Akademik yükselme olanakları artar	44	17	42	59	108	66	98	136	103	112
		5,56%	2,10%	5,41%	7,51%	13,81%	8,41%	12,46%	17,42%	13,06%	14,26%
7	Türkiye'deki üniversiteler arası rekabet artar	34	19	21	20	79	67	91	155	141	158
		4,35%	2,40%	2,70%	2,55%	10,04%	8,55%	11,54%	19,79%	17,99%	20,09%
8	Akademik çevreleri tanıma/tanınma imkanı artar	9	4	7	9	36	61	89	168	172	230
		1,19%	0,45%	0,89%	1,19%	4,61%	7,74%	11,31%	21,43%	21,88%	29,32%
9	Özel sektörle işbirliğini arttıracak imkanlar sağlar	18	16	24	36	95	92	121	126	122	135
		2,25%	2,10%	2,99%	4,64%	12,13%	11,68%	15,42%	16,02%	15,57%	17,22%
10	Akademisyenlerin gelirlerinin artmasını sağlar	64	33	54	60	123	102	95	97	71	86
		8,21%	4,18%	6,87%	7,61%	15,67%	12,99%	12,09%	12,39%	9,10%	10,90%
11	Akademisyenliği daha popüler hale getirir	67	39	44	40	113	86	113	110	90	83
		8,52%	4,93%	5,68%	5,08%	14,35%	10,91%	14,35%	14,05%	11,515	10,61%
12	Üniversitelere yönelik devlet desteğini garanti eder	83	46	49	62	160	95	90	73	74	53
		10,61%	5,83%	6,28%	7,92%	20,33%	12,11%	11,51%	9,27%	9,42%	6,73%
13	AB ile entegrasyona hız kazandırır.	41	13	21	32	82	71	120	160	110	135
		5,21%	1,64%	2,68%	4,02%	10,42%	9,08%	15,33%	20,39%	13,99%	17,26%
14	Eğitimdeki fırsat eşitliğini engeller	198	74	103	87	121	59	51	28	25	39
		25,30%	9,49%	12,95%	11,14%	15,36%	7,53%	6,48%	3,61%	3,16%	4,97%
15	Eğitimde kalitenin artmasını sağlar.	14	6	14	22	46	56	97	173	160	197
		1,79%	0,75%	1,79%	2,83%	5,81%	7,15%	12,37%	22,06%	20,42%	25,04%

(1: hiç katılmıyorum, ..., 10: kesinlikle katılıyorum)

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

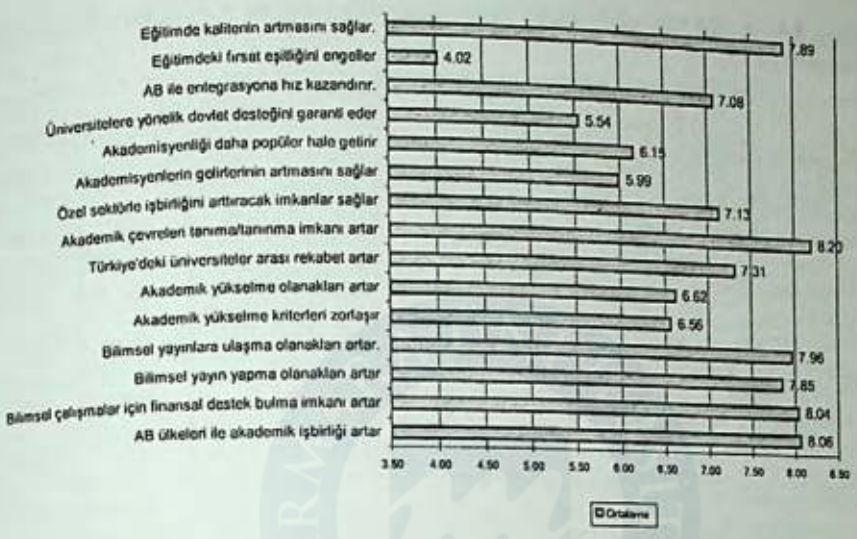

Şekil 4.16 Socrates-Erasmus Programı Hakkındaki Görüşler

Tablo 4.17 ve Şekil 4.16'da görüldüğü gibi, AB'nin tüm üye ve aday ülkelerde yürüttüğü Socrates eğitim programı konusunda akademisyenlerden alınan cevaplar incelendiğinde, akademisyenlerin en çok destek verdiği görüşler, akademik çevreleri tanıma/tanınma imkanının artacağı, AB ülkeleri ile akademik işbirliğinin artacağı, bilimsel çalışmalar için finansal destek bulma imkanının artacağı, eğitimde kalitenin artacağı ve bilimsel yayın yapma olanaklarının artacağı yönündeki görüşlerdir. Socrates programı kapsamında destek bulmayan görüş ise, eğitimde fırsat eşitliğinin engelleneceği konusudur.

Bu bulguların yanı sıra, Socrates-Erasmus programı hakkındaki bilgileri ile ilgili akademisyenlere yöneltilen açık uçlu soruya neredeyse hiç tatmin edici cevap gelmemesi, akademisyenler için bu programı bilen ve yararlananların sınırlı sayıda olduğunu ortaya koymaktadır. 1995'ten beri uygulanmasına rağmen, bu programa Türkiye'deki akademisyenler tarafından henüz geniş ölçüde katılım olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 4.17-a Socrates-Erasmus Programı Hakkındaki Görüşler: Betimleyici İstatistikler

	Ortalama	Medyan	Mod	Standart Sapma	Eğiklik	Basıklık	Toplam Puan
AB ülkeleri ile akademik işbirliği artar	8,06	8	10	1,95	-1,31	1,95	6326
Bilimsel çalışmalar için finansal destek bulma imkanı artar	8,04	8	10	1,88	-1,04	0,88	6308
Bilimsel yayın yapma olanakları artar	7,85	8	10	1,98	-1,10	0,97	6163
Bilimsel yayınlara ulaşma olanakları artar.	7,96	8	10	1,98	-1,11	1,06	6251
Akademik yükselme kriterleri zorlaşır	6,56	7	10	2,75	-0,51	-0,77	5150
Akademik yükselme olanakları artar	6,62	7	8	2,56	-0,53	-0,61	5197
Türkiye'deki üniversiteler arası rekabet artar	7,31	8	10	2,44	-0,98	0,27	5738
Akademik çevreleri tanıma/tanınma imkanı artar	8,20	9	10	1,83	-1,36	2,23	6435
Özel sektörle işbirliğini arttıracak imkanlar sağlar	7,13	7	10	2,27	-0,66	-0,13	5596
Akademisyenlerin gelirlerinin artmasını sağlar	5,99	6	5	2,64	-0,25	-0,82	4699
Akademisyenliği daha popüler hale getirir	6,15	7	5 , 7	2,68	-0,42	-0,79	4829
Üniversitelere yönelik devlet desteğini garanti eder	5,54	5	5	2,62	-0,12	-0,85	4350
AB ile entegrasyona hız kazandırır.	7,08	8	8	2,43	-0,87	0,15	5554
Eğitimdeki fırsat eşitliğini engeller	4,02	4	1	2,64	0,62	-0,51	3158
Eğitimde kalitenin artmasını sağlar.	7,89	8	10	2,04	-1,23	1,38	6195

Tablo 17-a incelendiğinde, akademisyenler özellikle Socrates-Erasmus programlarının tanıma ve tanınma imkanlarını, işbirliğini ve projelere finansal destek imkanını arttıracağını düşünmektedirler. Genelde pozitif yararlar sağlayacağına inanılan bu programların akademisyen gelirlerini arttırıcı yönde ve üniversitelere devlet desteğini garantileyici etkisi olduğuna inanılmamaktadır. Ancak kısmen de olsa eğitimdeki fırsat eşitliğini bozacağına inanan akademisyenler mevcuttur.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 4.18 Socrates- Erasmus Programı'nın İmkan Sağlayacağı Akademik Aktiviteler

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Misafir öğretim üyesi olarak ders verme imkanı	23	11	17	24	86	50	73	157	104	240
	2,96%	1,33%	2,22%	3,11%	10,96%	6,37%	9,33%	20,00%	13,19%	30,52%
Misafir öğretim üyesi olarak araştırma yapma imkanı	12	2	2	7	35	29	53	127	167	351
	1,49%	0,30%	0,30%	0,89%	4,46%	3,71%	6,69%	16,20%	21,25%	44,73%
Burs imkanı	17	3	17	14	41	41	90	132	138	292
	2,23%	0,45%	2,23%	1,78%	5,20%	5,20%	11,44%	16,79%	17,53%	37,15%
Ortak proje yapma imkanı	8	3	7	8	33	28	63	147	177	311
	1,04%	0,45%	0,89%	1,04%	4,15%	3,56%	8,01%	18,69%	22,55%	39,61%
Yabancı dil öğrenme/geliştirme imkanı	24	19	14	9	40	21	64	102	169	323
	3,11%	2,37%	1,78%	1,19%	5,04%	2,67%	8,15%	13,045	21,48%	41,19%
Uzmanlık alanınızdaki kişi ve kurumlarla iletişim imkanı	9	3	2	7	35	26	46	114	181	362
	1,18%	0,44%	0,29%	0,88%	4,42%	3,24%	5,90%	14,45%	23,01%	46,17%

(1: hiç önemli değil, ..., 10: çok önemli)

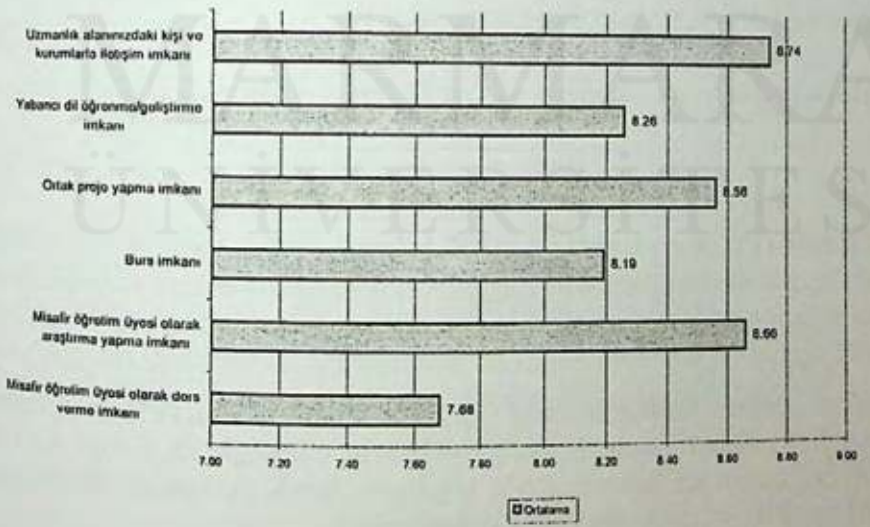

Şekil 4.17 Socrates- Erasmus Programı'nın İmkan Sağlayacağı Akademik Aktiviteler

Tablo 4.18-a Socrates- Erasmus Programı'nın İmkan Sağlayacağı Akademik Aktiviteler: Betimsel İstatistikler

	Ortalama	Medyan	Mod	Standart Sapma	Eğiklik	Basıklık	Toplam Puan
Misafir öğretim üyesi olarak ders verme imkanı	7,68	8	10	2,36	-1,01	0,37	6025
Misafir öğretim üyesi olarak araştırma yapma imkanı	8,66	9	10	1,80	-1,92	4,33	6799
Burs imkanı	8,19	9	10	2,11	-1,43	1,83	6429
Ortak proje yapma imkanı	8,56	9	10	1,77	-1,74	3,55	6720
Yabancı dil öğrenme/geliştirme imkanı	8,26	9	10	2,33	-1,66	2,06	6481
Uzmanlık alanınızdaki kişi ve kurumlarla iletişim imkanı	8,74	9	10	1,74	-1,98	4,53	6863

Tablo 4.18 ve Şekil 4.17'te, akademisyenlerin Socrates-Erasmus programının kendilerine sağlayacağı akademik katkılar hakkındaki görüşleri sunulmuştur. Görüldüğü gibi belirtilen alanların tümünde, bu programın çok önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Özellikle, akademik çevrelerin programdan aynı alanda çalıştıkları kişilerle iletişim ve araştırma, proje vb. yapma konularında büyük yarar bekledikleri görülmekte; misafir öğretim üyesi olarak ders verme imkanının en az rağbet gören akademik aktivite olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 4.19 Akademik Amaçlarla En Çok Gidilen Ülkeler

	Ülke	Kişi Sayısı
1	İngiltere	73
2	ABD	56
3	Almanya	47
4	Bulgaristan	18
5	Fransa	12

Ankete katılan akademisyenler içinde akademik amaçlarla yurt dışına çıkanların, hangi ülkelerde bulundukları incelendiğinde, Tablo 4.19'da görüldüğü gibi en fazla sırasıyla İngiltere, ABD, Almanya, Bulgaristan ve Fransa'da çalışma yapıldığı kaydedilmiştir.

Şekil 4.18 incelendiğinde İngiltere ve ABD'nin % 60'ın üzerinde bir paya sahip oldukları görülmektedir. Bu akademisyenlerin yabancı dil bilgisinden kaynaklanmakta olup İngilizce bilen sayısının fazlalığı bu sonucu ortaya çıkarmaktadır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

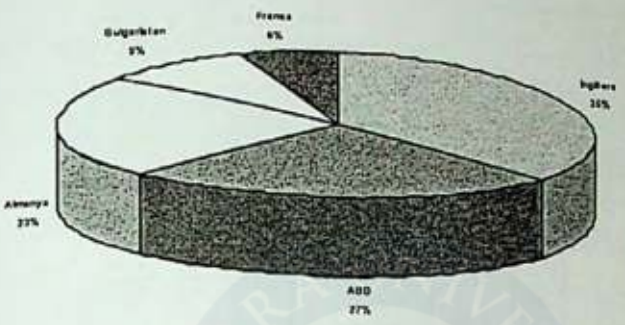

Şekil 4.18 Akademik Amaçlarla En Çok Gidilen Ülkeler

Tablo 4.20 Yurt Dışında Bulunmuş Akademisyenlerin Akademik Amaçları

Amaç	Kişi Sayısı
Misafir Araştırmacı	67
Dil Kursu	48
Yüksek Lisans	42
Doktora	27
Post Doktora	19
Misafir Öğretim Üyesi	14

Tablo 4.20'ye göre ankete katılan 785 akademisyen içinde akademik amaçlarla yurt dışına çıkanlar incelendiğinde, en çok misafir araştırmacı olarak, dil eğitimi, yüksek lisans, doktora, post doktora eğitimi için ve misafir öğretim üyesi olarak yurt dışında bulundukları tespit edilmiştir. Şekil 4.19'da yurt dışına akademik amaçla çıkanların grafiği görülmektedir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

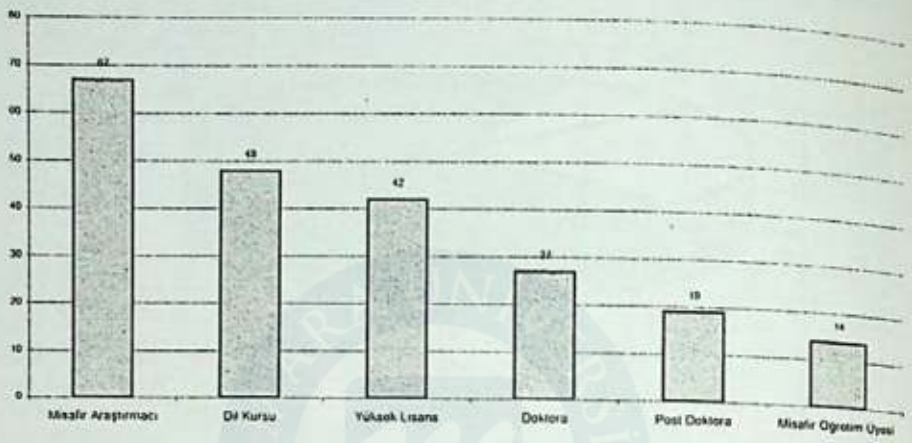

Şekil 4.19 Yurt Dışında Bulunmuş Akademisyenlerin Akademik Amaçları

Tablo 4.21 Uzun Süreli Yurt Dışına Çıkış İmkanı Halinde Tercih Edilen Ülkeler

	Ülke	Kişi Sayısı
1	ABD	353
2	İngiltere	148
3	Almanya	58
4	Fransa	27
5	Kanada	14

Ankete katılanlara uzun süreli olarak yurt dışında kalma imkanları olsa, akademik kariyerlerine en çok hangi ülkenin katkı sağlayacağı sorulduğunda, akademisyenlerin yarıdan fazlası ABD yanıtını vermiştir. ABD'yi, İngiltere, Almanya, Fransa ve Kanada izlemektedir. İlgili bilgiler Tablo 4.21'de, grafiksel görünümü de şekil 4.20'de verilmiştir. Daha önce akademik çalışma yapılan ülkelerde olduğu gibi yeniden gidiş imkanı olduğunda da çok büyük bir çoğunluğun (%80'in üzerinde) İngiliz dilinin hakim olduğu ABD ve İngiltere'yi tercih ettikleri görülmektedir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

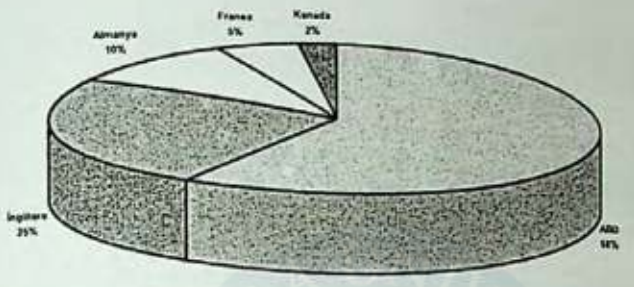

Şekil 4.20 Uzun Süreli Yurt Dışına Çıkış İmkanı Halinde Tercih Edilecek Ülkeler

Tablo 4.22 Uzun Süreli Yurt Dışına Çıkış İmkanı Halinde Tercih Nedenleri

Tercih Nedeni	Kişi Sayısı
Gelişmiş Ülke Olması	165
Araştırma İmkanı	124
Yabancı Dil Eğitimi	94
Bilimde Öncü Ülke Olması	62
Üniversitelerin Gelişmiş Olması	34
Önemli Bilim Adamları İle Tanışma	29
Bilimsel Faaliyetlerin Gelişmiş Olması	25
Alanı İle İlgili Çalışmalar Olması	19
Kaynak Zenginliği	16
Teknolojinin Gelişmişliği	16
Sistem Farklılığı	15

Tablo 4.21'e paralel olarak akademisyenlere uzun süreli akademik amaçlı yurt dışı çıkışlarında, ülke tercihlerini belirleyen kriterler sorulduğunda, Tablo 4.22'de görüldüğü gibi sırasıyla; ülkenin gelişmiş olması, araştırma imkanının fazla olması, yabancı dil eğitiminin kalitesi, bilimde öncü ülke olması, üniversitelerin gelişmiş olması, önemli bilim adamları ile tanışma imkanı, bilimsel faaliyetlerin gelişmiş olması, çalıştıkları alan ile ilgili eserlerin çokluğu, araştırmaları için kaynak zenginliği, teknolojinin gelişmiş olması ve farklı bir sistemi gözlemleyebilmek yanıtları alınmıştır. Özellikle ülkenin gelişmişliği ve araştırma imkanlarının fazlalığı (ki bu iki neden aslında diğer nedenleri de dolaylı olarak kapsamaktadır) önemli bir paya sahiptir. İlgili grafik Şekil 4.21'de sunulmuştur.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

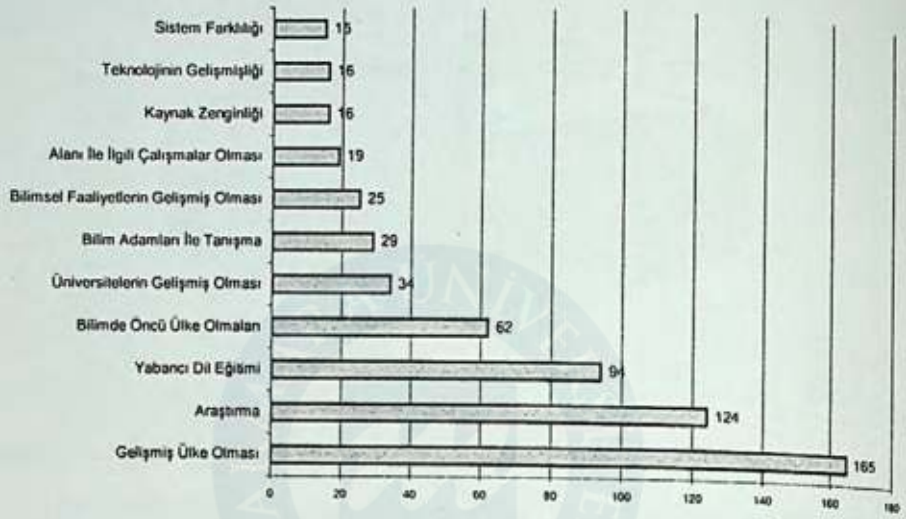

Şekil 4.21 Uzun Süreli Yurt Dışına Çıkış İmkanı Halinde Tercih Nedenleri

Tablo 4.23 AB İle İlgili Bilimsel Çalışmalara Katılım

	EVET	%	HAYIR	%
AB İle İlgili Çalışma Yaptınız mı?	144	18,34	641	81,66
AB ile İlgili Projede Yer aldınız mı?	42	5,35	743	94,65
AB İle İlgili Bir Kurumdan Burs Aldınız mı?	20	2,54	765	97,46

Tablo 4.23'de görüldüğü gibi, ankete katılan 785 akademisyen arasında AB ile ilgili bir konuda çalışma yapmış olanların sayısı 144'tür. AB ile ilişkili bir kurum bünyesinde projede/projelerde yer alanların sayısı 42; AB ile ilişkili bir kurumdan burs alan akademisyen sayısı ise 20'dir. Gerek Tablo 4.23'de AB ile ilgili bilimsel çalışmalara katılanların sayılarına ve gerekse bu bilgilerin şekil 4.22'deki görünümüne bakıldığında akademisyenlerin çok az bir bölümünün AB konusunda çalışma yaptığı gözlenmektedir. Türkiye'nin 40 yılı aşkın AB macerasında bu kadar az sayıda akademisyenin konu ile ilgilenmesi ilgi çekici bir durumdur.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

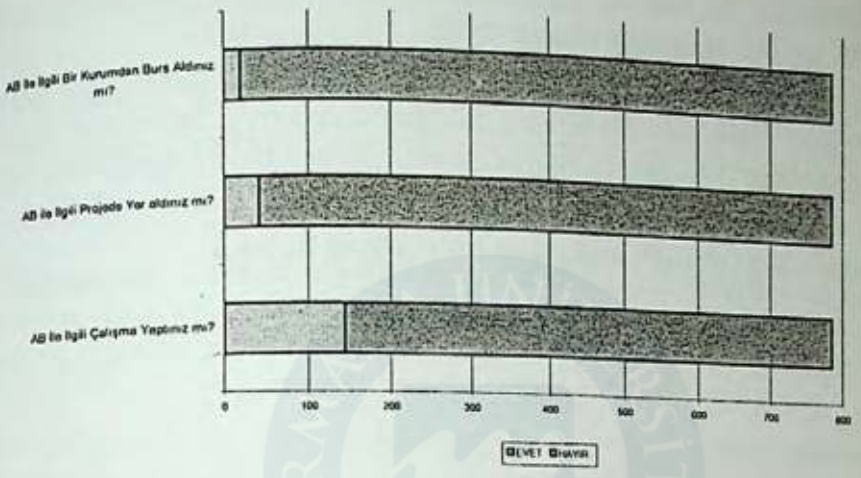

Şekil 4.22 AB İle İlgili Bilimsel Çalışmalara Katılım

4.3 ÇAPRAZ TABLO ANALİZLERİ

Bu bölümde akademisyenlerin AB ile ilgili düşüncelerinin çeşitli nitelikler yönünden bağımsız olup olmadıkları istatistiksel olarak belirlenmeye çalışılmıştır. Aşağıda detayları verilen çapraz tablolar "Ki-Kare Bağımsızlık Testi" ile irdelenerek %5 anlamlılık düzeyinde sonuçlar ortaya konmuştur. Akademisyenlerin unvanları, siyasi görüşleri ve cinsiyetleri ile AB'ye güvenleri, AB ülkeleri ile yakın işbirliği içinde olunması, AB'ye tam üyelik konusundaki destek, AB'ye tam üyelik konusunda yapılacak bir referandumda kullanılacak oy, Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğe hazır olması, Türkiye'nin bir Avrupa ülkesi olup olmadığı, AB'ye tam üyelik için belli konularda taviz verilmesi, Avrupa para sistemine geçiş, Türkiye'nin AB dışında bir oluşum içinde yer alması ve AB konusunda Türk siyasetçi ve bürokratlarına olan güven konularındaki görüş ve düşünceleri incelenmiştir.

4.3.1 Akademik Ünvanlara Göre Çapraz Tablo Analizleri

Çalışmanın temel amaçlarından biri akademisyenlerin AB'ye katılım, işbirliği ve güven tercihlerini ortaya koymaktadır. Unvan akademisyenlerin tecrübelerinin ve ayrıca gelecek ile ilgili beklentilerinin bir göstergesi

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

olmaktadır. Bu nedenle çalışmanın başında öncelikle akademik unvana göre tercihlerin durumu sergilenmiştir.

Tablo 4.24'de sergilenen kontenjans tablosu incelendiğinde genel olarak bir güvensizlik olmakla birlikte doktora ve doçentlik ünvanı sahibi akademisyenler daha yüksek oranda güvendiklerini ortaya koymaktadırlar.

Tablo 4.24 Akademik Unvana Göre AB'ye Güven Durumu

		AB		Toplam
		Güvenmiyorum	Güveniyorum	
Akademik ünvan	Profesör	66	16	82
	Doçent	37	13	50
	Doktor	301	70	371
	YL ve Lisans	252	30	282
Toplam		656	129	785

Tablo 4.24-a $\chi 2$ Bağımsızlık Test

	Test İstatistiği	s.d.	P-Değeri
Pearson Ki-Kare	12,396	3	,006
Benzerlik Oranı	12,715	3	,005
Linear-by-linear İlişki	7,617	1	,006
Geçerli Gözlem	785		

Akademisyenlerin çok büyük bir kesiminin (%83,5) AB'ye güven duymadıkları ve bu güvenin akademik unvanlara göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir.

Tablo 4.25 Akademik Ünvana Göre AB Ülkeleri İle İşbirliğinin Tercih Durumu

		AB Ülkeleri		Toplam
		Tercih edilmedi	Yakın işbirliğinde olmalı	
Akademik ünvan	Profesör	24	58	82
	Doçent	15	35	50
	Doktor	105	266	371
	YL ve Lisans	100	182	282
Toplam		244	541	785

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 4.25-a $\chi 2$ Bağımsızlık Testi

	Test İstatistiği	s.d.	P-Değeri
Pearson Ki-Kare	4,016	3	,260
Benzerlik Oranı	3,982	3	,263
Linear-by-Linear İlişki	1,794	1	,180
Geçerli Gözlem	785		

Akademisyenlerin çok büyük bir kesiminin (%70) AB ülkeleri ile yakın işbirliğini tercih ettikleri ve bu tercihin akademik unvanlara göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir.

Tablo 4.26 Akademik Unvana Göre Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliğini Destekleme Durumu

		Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğini destekliyormusunuz?			Toplam
		Fikrim yok	Destekliyorum	Desteklemiyorum	
Akademik ünvan	Profesör	1	61	20	82
	Doçent	3	42	5	50
	Doktor	11	286	74	371
	YL ve Lisans	20	203	59	282
Toplam		35	592	158	785

Tablo 4.26-a $\chi 2$ Bağımsızlık Testi

	Test İstatistiği	s.d.	P-Değeri
Pearson Ki-Kare	12,900	6	,045
Benzerlik Oranı	13,765	6	,032
Linear-by-Linear İlişki	,937	1	,333
Geçerli Gözlem	785		

Akademisyenlerin çok büyük bir kesimi (%75,5), Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğini desteklerken, desteklemeyenler azınlıkta (%20) kalmışlar; %4,5 gibi küçük bir orandakiler ise fikir beyan etmemişlerdir. Ayrıca AB'ye tam üyelik konusundaki destek akademik unvanlara göre istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

T.C. MARMARA ÜNİVERSİTESİ
Kütüphane ve Dokümantasyon
Daire Başkanlığı

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 4.27 Akademik Unvana Göre AB üyeliği İle İlgili Yapılacak Referandumda Kullanılacak Oy Durumu

		Yarın Türkiye'nin AB üyeliği ile ilgili bir referandum yapılacak olsa, oyunuz ne yönde olur?			Toplam
		Fikrim yok	Desteklerim	Desteklemem	
Akademik ünvan	Profesör	2	59	21	82
	Doçent	3	43	4	50
	Doktor	21	277	73	371
	YL ve Lisans	22	204	56	282
Toplam		48	583	154	785

Tablo 4.27-a $\chi 2$ Bağımsızlık Testi

	Test İstatistiği	s.d.	P- Değeri
Pearson Ki-Kare	9,335	6	,156
Benzerlik Oranı	10,597	6	,102
Linear-by-Linear İlişki	1,284	1	,257
Geçerli Gözlem	785		

Akademisyenlerin AB'ye tam üyelik konusunda yapılacak bir oylamada kullanacakları oyun ne olacağı ile ilgili yanıtları AB üyeliğine destek sonucu ile örtüşmektedir. Bu durum, belirtilen görüşlerin tutarlılığını ve samimiyetini ortaya koymaktadır. Burada dikkati çeken nokta, bu konudaki düşüncelerin AB'ye destek konusundaki gibi akademik unvanlara göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemesidir. Ancak AB'ye tam üyeliğe destek konusundaki anlamlılıkta çok net olarak bulunmamış, %4.5 düzeyinde anlamlılık gerçekleşmiştir.

Tablo 4.28 Akademik Unvana Göre Türkiye'nin AB'ye Üye Olmaya Hazırlık Durumu

		Sizce Türkiye AB'ye üye olmaya hazır mı?			Toplam
		Fikrim yok	Hazır	Hazır değil	
Akademik ünvan	Profesör	2	15	65	82
	Doçent	0	9	41	50
	Doktor	14	85	272	371
	YL ve Lisans	24	51	207	282
Toplam		40	160	585	785

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 4.28-a χ2 Bağımsızlık Testi

	Test İstatistiği	s.d.	P-Değeri
Pearson Pearson Ki-Kare	14,362	6	,026
Benzerlik Oranı	16,196	6	,013
Linear-by-Linear İlişki	4,734	1	,030
Geçerli Gözlem	785		

Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğe hazır olmadığı konusunda önemli bir düşünce birliği (%74,5) mevcuttur. Fikir beyan etmeyenler de dikkate alındığında bu oran %80'e ulaşmaktadır. Toplumun üst katmanlarında yer alan bir kesimin bu konudaki olumsuz düşüncesi dikkate alınması ve üzerinde durulması gereken bir olgudur. Elde edilen sonuçlar unvanlara göre anlamlı farklılık göstermektedir.

Tablo 4.29 Akademik Unvana Göre Türkiye'nin Avrupa Ülkesi Olma Durumu

		Sizce Türkiye bir Avrupa ülkesi midir?			Toplam
		Fikrim yok	Evet	Hayır	
Akademik ünvan	Profesör	2	50	30	82
	Doçent	1	36	13	50
	Doktor	20	229	122	371
	YL ve Lisans	22	154	106	282
Toplam		45	469	271	785

Tablo 4.29-a χ2 Bağımsızlık Testi

	Test İstatistiği	s.d.	P-Değeri
Pearson Ki-Kare	9,923	6	,128
Benzerlik Oranı	10,588	6	,102
Linear-by-Linear İlişki	,061	1	,805
Geçerli Gözlem	785		

Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğe hazır olmadığı konusunda akademisyenler arasında önemli bir fikir birliği olmasına karşın yine de %60'lık bir kesim Türkiye'nin bir Avrupa ülkesi olduğunu ifade etmiş, ancak bu konudaki düşünceler unvanlara göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 4.30 Akademik Unvana Göre AB'ye Tam Üyelik İçin Taviz Verme Durumu

		AB'ye tam üye olabilmek için Kıbrıs, Ege kıta sahanlığı, sözde soykırım iddiaları konularında taviz verilmeli mi?			Toplam
		Fikrim yok	Evet	Hayır	
Akademik unvan	Profesör	4	11	67	82
	Doçent	0	5	45	50
	Doktor	29	37	305	371
	YL ve Lisans	25	21	236	282
Toplam		58	74	653	785

Tablo 4.30-a $\chi 2$ Bağımsızlık Testi

	Test İstatistiği	s.d.	P-Değeri
Pearson Ki-Kare	8,361	6	,213
Benzerlik Oranı	12,019	6	,062
Linear-by-Linear İlişki	,614	1	,433
Geçerli Gözlem	785		

AB'ye tam üyelik konusunda en çarpıcı sonuçlardan biri, üyelik için belli ulusal değerlerden taviz verilmemesi konusundaki fikir birliğidir. Bu konuda taviz verilmesini beyan edenlerin oranı sadece %9,5 tur. Ayrıca bu konudaki düşünceler unvana göre de anlamlı bulunmamıştır. Bu konuda akademisyenlerin tavrı son derece nettir.

Tablo 4.31 Akademik Unvana Göre Türkiye'nin AB'ye Tam Üye Olması Durumunda, AB Para Sistemine Geçme Durumu

		Türkiye'nin AB'ye tam üye olması durumunda, AB para sistemine mi geçilmeli, yoksa Türk Lirası kullanılmaya devam edilmeli mi?			Toplam
		Fikrim yok	AB para sistemine geçilmeli	Türk Lirası kullanılmalı	
Akademik ünvan	Profesör	7	57	18	82
	Doçent	4	34	12	50
	Doktor	34	239	98	371
	YL ve Lisans	24	180	78	282
Toplam		69	510	206	785

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 4.31-a χ2 Bağımsızlık Testi

	Test İstatistiği	s.d.	P-Değeri
Pearson Ki-Kare	1,422	6	,965
Benzerlik Oranı	1,449	6	,963
Linear-by-Linear İlişki	,703	1	,402
Geçerli Gözlem	785		

AB'ye tam üyelik konusunda AB para sistemine geçilerek, milli paranın kullanımından vazgeçilmesi konusunda akademisyenlerin beklenenin aksine hiç de tutucu davranmadıkları ve bir takım tavizler verilmesi konusundaki kadar hemfikir olmadıkları gözlenmiştir. Bu durum daha önce de belirtildiği gibi günlük yaşamda yabancı paraların fiilen kullanımının bir sonucu olarak düşünülebilir. Ayrıca bu konudaki düşünce farklılığı unvanlara göre hiç önem arz etmemekte ve istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır.

Tablo 4.32 Akademik Unvana Göre Türkiye'nin AB Dışındaki Bir Oluşumda Yer Almasının Ulusal Çıkarlara Uygunluk Durumu

		"Türkiye'nin AB dışında alternatif bir oluşum içinde yer alması, ulusal çıkarlarımıza daha uygundur" görüşüne katılıyor musunuz?			Toplam
		Fikrim yok	Katılıyorum	Katılmıyorum	
Akademik ünvan	Profesör	7	26	49	82
	Doçent	11	10	29	50
	Doktor	72	90	209	371
	YL ve Lisans	63	75	144	282
Toplam		153	201	431	785

Tablo 4.32-a χ2 Bağımsızlık Testi

	Test İstatistiği	S.d.	P-Değeri
Pearson Ki-Kare	9,897	6	,129
Benzerlik Oranı	11,170	6	,083
Linear-by-Linear İlişki	5,017	1	,025
Geçerli Gözlem	785		

Akademisyenlerin AB dışındaki bir oluşum içinde yer almaya sıcak bakmadıkları (%55), ancak bu konuda %25'lik bir karşı düşüncenin ve %20'lik de azımsanmayacak fikir beyan etmeyenlerin olduğu dikkat çekmektedir. Bu, üzerinde en az fikir birliği sağlanan konudur. AB dışında alternatif bir oluşuma karşı görüşler unvanlar açısından anlamlı bir farklılık göstermeyip, her unvan düzeyinde benzer görüşler mevcuttur.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 4.33 Akademik Unvana Göre Türkiye-AB İlişkilerinin Geliştirilmesinde Türk Siyasetçi ve Bürokratlarına Güven Durumu

		Türkiye-AB ilişkilerinin geliştirilmesi konusunda, Türk siyasetçilerine ve bürokratlarına güveniyor musunuz?			Toplam
		Fikrim yok	Evet	Hayır	
Akademik ünvan	Profesör	1	36	45	82
	Doçent	4	20	26	50
	Doktor	37	154	180	371
	YL ve Lisans	34	102	146	282
Toplam		76	312	397	785

Tablo 4.33-a $\chi 2$ Bağımsızlık Testi

	Test İstatistiği	s.d.	P-Değeri
Pearson Ki-Kare	10,152	6	,118
Benzerlik Oranı	13,718	6	,033
Linear-by-Linear İlişki	2,336	1	,126
Geçerli Gözlem	785		

AB-Türkiye ilişkilerinin geliştirilmesi konusunda Türk siyasetçisi ve bürokratlarına güven konusunda da bir fikir birliği yoktur. %50 güvenen, %40 güvenmeyen ve %10 da fikir beyan etmeyen bir kesim mevcuttur. Akademisyenlerin bu konudaki görüş ve düşünceleri unvanlarına göre de anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

4.3.2. Siyasi Görüşlere Göre Çapraz Tablo Analizleri

Tablo 4.34 Siyasi Görüşe Göre AB 'ye Güven Durumu

		AB		Toplam
		Güvenmiyorum	Güveniyorum	
Siyasi Görüş	Merkez sağ	138	24	162
	Merkez sol	167	37	204
	Sosyalist	59	7	66
	Liberal	178	50	228
	Diğer	114	11	125
Toplam		656	129	785

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 4.34-a $\chi 2$ Bağımsızlık Testi

	Test İstatistiği	s.d.	P-Değeri
Pearson Ki-Kare	12,692	4	,013
Benzerlik Oranı	13,383	4	,010
Linear-by-Linear İlişki	2,521	1	,112
Geçerli Gözlem	785		

Akademisyenlerin siyasi görüşleri yönünden AB'ye güven duyup duymadıkları konusunda anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Genel bazda, ankete katılanların %83.5'i AB'ye güvenmediğini ifade ederken; liberallerde bu oran %78, merkez sol görüşte olanlarda %82, merkez sağ görüşte olanlarda %85, sosyalistlerde %89'dur.

Tablo 4.35 Siyasi Görüşe Göre AB Ülkeleri İle İşbirliğinin Tercih Durumu

		AB Ülkeleri		Toplam
		Tercih edilmedi	Yakın işbirliğinde olmalı	
Siyasi Görüş	Merkez sağ	56	106	162
	Merkez sol	52	152	204
	Sosyalist	27	39	66
	Liberal	51	177	228
	Diğer	58	67	125
Toplam		244	541	785

Tablo 4.35-a $\chi 2$ Bağımsızlık Testi

	Test İstatistiği	s.d.	P-Değeri
Pearso Ki-Kare	28,645	4	,000
Benzerlik Oranı	28,211	4	,000
Linear-by-Linear İlişki	7,927	1	,005
Geçerli Gözlem	785		

Türkiye'nin yakın işbirliği içinde olması uygun bulunan ülke/ülke grupları arasında AB'yi tercih edip etmeme ile siyasi görüşler arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Akademisyenlerin %69'u AB'yi yakın işbirliği için en uygun alternatif olarak değerlendirirken; bu oran sosyalistlerde %59, merkez sağda %65, merkez solda %75, liberallerde %78 bulunmuştur. Liberallerin alternatifleri arasında AB'ye en çok destek veren kesimi oluşturduğu elde edilen sonuçlardan anlaşılmaktadır.

Tablo 4.36 Siyasi Görüşe Göre Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliğini Destekleme Durumu

		Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğini destekliyormusunuz?			Toplam
		Fikrim yok	Destekliyorum	Desteklemiyorum	
Siyasi Görüş	Merkez sağ	4	126	32	162
	Merkez sol	5	159	40	204
	Sosyalist	3	40	23	66
	Liberal	6	192	30	228
	Diğer	17	75	33	125
Toplam		35	592	158	785

Tablo 4.36-a $\chi 2$ Bağımsızlık Testi

	Test İstatistiği	s.d.	p-Değeri
Pearson Ki-Kare	51,998	8	,000
Benzerlik Oranı	44,193	8	,000
Linear-by-Linear İlişki	1,461	1	,227
Geçerli Gözlem	785		

Siyasi görüşlere göre Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğini destekleme konusunda da akademisyenler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Akademisyenlerin %75'i tam üyeliği desteklemekte; tam üyeliği destekleyenlerin %32'si liberaller, %27'si merkez soldakiler, %21'i merkez sağdakiler ve %7'si sosyalistlerden oluşmaktadır.

Tablo 4.37 Siyasi Görüşe Göre AB üyeliği İle İlgili Yapılacak Referandumda Kullanılacak Oy Durumu

		Yarın Türkiye'nin AB üyeliği ile ilgili bir referandum yapılacak olsa, oyunuz ne yönde olur?			Toplam
		Fikrim yok	Desteklerim	Desteklemem	
Siyasi Görüş	Merkez sağ	8	120	34	162
	Merkez sol	12	153	39	204
	Sosyalist	1	43	22	66
	Liberal	9	191	28	228
	Diğer	18	76	31	125
Toplam		48	583	154	785

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 4.37-a $\chi 2$ Bağımsızlık Testi

	Test İstatistiği	s.d.	P-Değeri
Pearson Ki-Kare	39,510	8	,000
Benzerlik Oranı	36,726	8	,000
Linear-by-Linear İlişki	1,435	1	,231
Geçerli Gözlem	785		

AB üyeliği konusunda bir referandum yapılacak olsa, alınacak tavır ile siyasi görüşler arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilen bir diğer sonuçtur. Akademisyenlerin %74'ü destek yönünde oy kullanacağını ifade ederken; destek oyu vereceklerin %33'ü liberal, %26'sı merkez sol, %21'i merkez sağ ve %7'si sosyalist görüşü benimseyenlerden oluşmaktadır. Bu sonucun önceki incelemede verilen AB'yi destekleme konusunda elde edilen bulgularla örtüşüyor olması, verilerin güvenilirliği yönünden beklentilerin sağlandığını ortaya koymaktadır.

Tablo 4.38 Siyasi Görüşe Göre Türkiye'nin AB'ye Üye Olmaya Hazırlık Durumu

		Sizce Türkiye AB'ye üye olmaya hazır mı?			Toplam
		Fikrim yok	Hazır	Hazır değil	
Siyasi Görüş	Merkez sağ	4	46	112	162
	Merkez sol	11	32	161	204
	Sosyalist	5	11	50	66
	Liberal	6	50	172	228
	Diğer	14	21	90	125
Toplam		40	160	585	785

Tablo 4.38-a $\chi 2$ Bağımsızlık Testi

	Test İstatistiği	s.d.	P-Değeri
Pearson Ki-Kare	25,002	8	,002
Benzerlik Oranı	23,366	8	,003
Linear-by-Linear İlişki	1,901	1	,168
Geçerli Gözlem	785		

Akademisyenlerin %74.5'i Türkiye'nin AB'ye üye olmaya hazır olmadığını düşünmektedir. Yapılan inceleme sonucunda, siyasi görüşe göre bu konuda da anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Merkez soldakilerin %79'u, sosyalistlerin %76'sı, liberallerin %75'i, merkez sağdakilerin %69'u Türkiye'nin AB'ye katılmaya hazır olmadığını düşünmektedir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 4.39 Siyasi Görüşe Göre Türkiye'nin Avrupa Ülkesi Olma Durumu

		Sizce Türkiye bir Avrupa ülkesi midir?			Toplam
		Fikrim yok	Evet	Hayır	
Siyasi Görüş	Merkez sağ	6	102	54	162
	Merkez sol	16	114	74	204
	Sosyalist	6	33	27	66
	Liberal	8	153	67	228
	Diğer	9	67	49	125
Toplam		45	469	271	785

Tablo 4.39-a $\chi 2$ Bağımsızlık Testi

	Test İstatistiği	s.d.	P-Değeri
Pearson Ki-Kare	14,742	8	,064
Benzerlik Oranı	14,862	8	,062
Linear-by-Linear İlişki	,140	1	,708
Geçerli Gözlem	785		

Akademisyenlerin yaklaşık %60'ı Türkiye'yi bir AB ülkesi olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Siyasi görüşlere göre yapılan incelemede, bu konuda anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 4.40 Siyasi Görüşe Göre AB'ye Tam Üyelik İçin Taviz Verme Durumu

		AB'ye tam üye olabilmek için Kıbrıs, Ege kıta sahanlığı, sözde soykırım iddiaları konularında taviz verilmeli mi?			Toplam
		Fikrim yok	Evet	Hayır	
Siyasi Görüş	Merkez sağ	7	15	140	162
	Merkez sol	16	15	173	204
	Sosyalist	5	8	53	66
	Liberal	16	25	187	228
	Diğer	14	11	100	125
Toplam		58	74	653	785

Tablo 4.40-a $\chi 2$ Bağımsızlık Testi

	Test İstatistiği	s.d.	P-Değeri
Pearson Ki-Kare	7,215	8	,514
Benzerlik Oranı	7,248	8	,510
Linear-by-Linear İlişki	3,366	1	,067
Geçerli Gözlem	785		

AB'ye tam üyelik süreci içinde Kıbrıs, Ege kıta sahanlığı, sözde soykırım iddiaları gibi konularda taviz verilip verilmemesi konusunda, akademisyenlerin %83'ü taviz verilmemesi yönünde görüş bildirmişlerdir. Siyasi görüşlere göre de bu konudaki yaklaşım yönünden farklılık anlamsız bulunmuştur. Görüldüğü gibi, akademisyenlerin en yüksek oranda ortak görüş bildirdikleri konuların başında, tam üyelik sürecinde Türkiye için tarihsel geçmişe sahip ve hayati öneme sahip konularda asla taviz verilmemesi konusu gelmektedir.

Tablo 4.41 Siyasi Görüşe Göre Türkiye'nin AB'ye Tam Üye Olması Durumunda, AB Para Sistemine Geçme Durumu

		Türkiye'nin AB'ye tam üye olması durumunda, AB para sistemine mi geçilmeli, yoksa Türk Lirası kullanılmaya devam edilmeli mi?			Toplam
		Fikrim yok	AB para sistemine geçilmeli	Türk Lirası kullanılmalı	
Siyasi Görüş	Merkez sağ	7	94	61	162
	Merkez sol	19	144	41	204
	Sosyalist	8	35	23	66
	Liberal	16	164	48	228
	Diğer	19	73	33	125
Toplam		69	510	206	785

Tablo 4.41-a $\chi 2$ Bağımsızlık Testi

	Test İstatistiği	s.d.	P-Değeri
Pearson Ki-Kare	32,587	8	,000
Benzerlik Oranı	31,739	8	,000
Linear-by-Linear İlişki	5,024	1	,025
Geçerli Gözlem	785		

AB'ye tam üyeliğin mümkün olması halinde AB para sistemine geçilmesini savunanlar %65'lik bir kitleyi oluşturmaktadır. Konuya ilişkin siyasi görüşlere göre yapılan incelemede, anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Liberallerin %72'si, merkez soldakilerin %71'i, merkez sağdakilerin %58'i, sosyalistlerin %53'ü Euro kullanımını desteklemektedir.

Tablo 4.42 Siyasi Görüşe Göre Türkiye'nin AB Dışındaki Bir Oluşumda Yer Almasının Ulusal Çıkarlara Uygunluk Durumu

		"Türkiye'nin AB dışında alternatif bir oluşum içinde yer alması, ulusal çıkarlarımıza daha uygundur" görüşüne katılıyor musunuz?			Toplam
		Fikrim yok	Katılıyorum	Katılmıyorum	
Siyasi Görüş	Merkez sağ	31	52	79	162
	Merkez sol	32	43	129	204
	Sosyalist	11	24	31	66
	Liberal	41	46	141	228
	Diğer	38	36	51	125
Toplam		153	201	431	785

Tablo 4.42-a $\chi 2$ Bağımsızlık Testi

	Test İstatistiği	s.d.	P-Değeri
Pearson Ki-Kare	31,077	8	,000
Benzerlik Oranı	30,160	8	,000
Linear-by-Linear İlişki	9,224	1	,002
Geçerli Gözlem	785		

Türkiye'nin AB dışında bir oluşumda yer almasını ulusal çıkarlarımız yönünden daha uygun bulma konusunda, siyasi görüşlere göre yapılan incelemede anlamlı farklılık olduğu gözlenmiştir. Genel bazda akademisyenlerin %55'i AB'nin alternatifleri arasında en uygun oluşum olduğunu düşünürken; merkez soldakilerde bu oran %63, liberallerde %62, merkez sağdakilerde %49, sosyalistlerde %47'dir.

Tablo 4.43 Siyasi Görüşe Göre Türkiye-AB İlişkilerinin Geliştirilmesinde Türk Siyasetçi ve Bürokratlarına Güven Durumu

		Türkiye-AB ilişkilerinin geliştirilmesi konusunda, Türk siyasetçilerine ve bürokratlarına güveniyor musunuz?			Toplam
		Fikrim yok	Evet	Hayır	
Siyasi Görüş	Merkez sağ	16	93	53	162
	Merkez sol	21	60	123	204
	Sosyalist	5	8	53	66
	Liberal	16	104	108	228
	Diğer	18	47	60	125
Toplam		76	312	397	785

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 4.43-a $\chi 2$ Bağımsızlık Testi

	Test İstatistiği	s.d.	P-Değeri
Pearson Ki-Kare	64,109	8	,000
Benzerlik Oranı	67,131	8	,000
Linear-by-Linear İlişki	,111	1	,740
Geçerli Gözlem	785		

Türkiye-AB ilişkilerinin geliştirilmesinde Türk siyasetçilerine ve bürokratlara duyulan güven konusunda da siyasi görüşlere göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Akademisyenlerin %40'ı siyasetçi ve bürokratlara güvendiklerini ifade ederken, bu oranın merkez sağda %57, liberallerde %46, merkez solda %29, sosyalistlerde %12 olduğu görülmüştür. Konu hakkında ifade edilen görüşlerin, bu dönemde hükümet olan partinin politik yapısı ve AB konusundaki icraatlarına dayalı olarak ortaya çıktığı düşünülmektedir.

4.3.3 Cinsiyete Göre Çapraz Tablo Analizleri

Tablo 4.44 Cinsiyete Göre AB'ye Güven Durum

		AB		Toplam
		Güvenmiyorum	Güveniyorum	
Cinsiyet	Bay	414	87	501
	Bayan	242	42	284
Toplam		656	129	785

Tablo 4.44-a $\chi 2$ Bağımsızlık Testi

	Test İstatistiği	s.d	P-Değeri
Pearson Ki-Kare	,876	1	,349
Benzerlik Oranı	,887	1	,346
Linear-by-Linear İlişki	,875	1	,350
Geçerli Gözlem	785		

Cinsiyete göre akademisyenler arasında AB'ye güven duyup duymama konusunda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 4.45 Cinsiyete Göre AB Ülkeleri İle İşbirliğinin Tercih Durumu

		AB Ülkeleri		Toplam
		Tercih edilmedi	Yakın işbirliğinde olmalı	
Cinsiyet	Bay	159	342	501
	Bayan	85	199	284
Toplam		244	541	785

Tablo 4.45-a $\chi 2$ Bağımsızlık Testi

	Test İstatistiği	s.d.	P-Değeri
Pearson Ki-Kare	,276	1	,599
Benzerlik Oranı	,277	1	,599
Linear-by-Linear İlişki	,276	1	,599
Geçerli Gözlem	785		

Cinsiyete göre alternatif oluşumlar arasında AB ile işbirliği yapma yönünden de, akademisyenler arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 4.46 Cinsiyete Göre Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliğini Destekleme Durumu

		Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğini destekliyormusunuz?			Toplam
		Fikrim yok	Destekliyorum	Desteklemiyorum	
Cinsiyet	Bay	23	382	96	501
	Bayan	12	210	62	284
Toplam		35	592	158	785

Tablo 4.46-a $\chi 2$ Bağımsızlık Testi

	Test İstatistiği	s.d.	P-Değeri
Pearson Ki-Kare	,824	2	,662
Benzerlik Oranı	,817	2	,665
Linear-by-Linear İlişki	,753	1	,385
Geçerli Gözlem	785		

AB'ye tam üyeliği destekleme konusunda da cinsiyete göre akademisyenler arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 4.47 Cinsiyete Göre AB üyeliği İle İlgili Yapılacak Referandumda Kullanılacak Oy Durumu

		Yarın Türkiye'nin AB üyeliği ile ilgili bir referandum yapılacak olsa, oyunuz ne yönde olur?			Toplam
		Fikrim yok	Desteklerim	Desteklemem	
Cinsiyet	Bay	29	379	93	501
	Bayan	19	204	61	284
Toplam		48	583	154	785

Tablo 4.47-a $\chi 2$ Bağımsızlık Testi

	Test İstatistiği	s.d.	P-Değeri
Pearson Ki-Kare	1,382	2	,501
Benzerlik Oranı	1,371	2	,504
Linear-by-Linear İlişki	,307	1	,579
Geçerli Gözlem	785		

AB üyeliği ile ilgili bir referandum yapılacak olsa kullanılacak oy açısından cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Beklendiği üzere bu sonuç, önceki incelemede verilen AB üyeliğini destekleme konusunda elde edilen bulgularla örtüşmektedir.

Tablo 4.48 Cinsiyete Göre Türkiye'nin AB'ye Üye Olmaya Hazırlık Durumu

		Sizce Türkiye AB'ye üye olmaya hazır mı?			Toplam
		Fikrim yok	Hazır	Hazır değil	
Cinsiyet	Bay	24	112	365	501
	Bayan	16	48	220	284
Toplam		40	160	585	785

Tablo 4.48-a $\chi 2$ Bağımsızlık Testi

	Test İstatistiği	s.d.	P-Değeri
Pearson Ki-Kare	3,415	2	,181
Benzerlik Oranı	3,485	2	,175
Linear-by-linear ilişki	,818	1	,366
Geçerli Gözlem	785		

Türkiye'nin AB üyesi olmaya hazır olup olmadığı konusunda cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 4.49 Cinsiyete Göre Türkiye'nin Avrupa Ülkesi Olma Durumu

		Sizce Türkiye bir Avrupa ülkesi midir?			Toplam
		Fikrim yok	Evet	Hayır	
Cinsiyet	Bay	20	324	157	501
	Bayan	25	145	114	284
Toplam		45	469	271	785

Tablo 4.49-a $\chi 2$ Bağımsızlık Testi

	Test İstatistiği	s.d.	P-Değeri
Pearson Ki-Kare	17,010	2	,000
Benzerlik Oranı	16,715	2	,000
Linear-by-Linear İlişki	,903	1	,342
Geçerli Gözlem	785		

Türkiye'yi bir Avrupa ülkesi olarak kabul etme yönünden cinsiyete göre akademisyenler arasında anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmaktadır. Bayların %65'i, bayanların %51'i bir Avrupa ülkesi olduğumuzu düşünmektedirler.

Tablo 4.50 Cinsiyete Göre AB'ye Tam Üyelik İçin Taviz Verme Durumu

		AB'ye tam üye olabilmek için Kıbrıs, Ege kıta sahanlığı, sözde soykırım iddiaları konularında taviz verilmeli mi?			Toplam
		Fikrim yok	Evet	Hayır	
Cinsiyet	Bay	38	60	403	501
	Bayan	20	14	250	284
Toplam		58	74	653	785

Tablo 4.50-a $\chi 2$ Bağımsızlık Testi

	Test İstatistiği	s.d.	P-Değeri
Pearson Ki-Kare	10,874	2	,004
Benzerlik Oranı	11,888	2	,003
Linear-by-Linear İlişki	3,614	1	,057
Geçerli Gözlem	785		

AB'ye tam üyelik sürecinde taviz verme konusunda da cinsiyete göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Bayların %80'i, bayanların %88'i AB'ye üye olma yolunda Kıbrıs, Ege kıta sahanlığı gibi konularda taviz

verilmemesi gerektiğini savunmaktadırlar. Bayan akademisyenlerin AB'ye verilecek tavizler konusunda daha katı bir tutum sergilemeleri ilgi çekici bir sonuçtur.

Tablo 4.51 Cinsiyete Göre Türkiye'nin AB'ye Tam Üye Olması Durumunda, AB Para Sistemine Geçme Durumu

		Türkiye'nin AB'ye tam üye olması durumunda, AB para sistemine mi geçilmeli, yoksa Türk Lirası kullanılmaya devam edilmeli mi?			Toplam
Cinsiyet		Fikrim yok	AB para sistemine geçilmeli	Türk Lirası kullanılmalı	
	Bay	39	340	122	501
	Bayan	30	170	84	284
Toplam		69	510	206	785

Tablo 4.51-a $\chi 2$ Bağımsızlık Testi

	Test İstatistiği	s.d.	P-Değeri
Pearson Ki-Kare	5,267	2	,072
Benzerlik Oranı	5,219	2	,074
Linear-by-Linear İlişki	,339	1	,560
Geçerli Gözlem	785		

Cinsiyete göre AB'ye tam üye olunması durumunda Euro kullanımına geçme konusunda anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 4.52 Cinsiyete Göre Türkiye'nin AB Dışındaki Bir Oluşumda Yer Almasının Ulusal Çıkarlara Uygunluk Durumu

		"Türkiye'nin AB dışında alternatif bir oluşum içinde yer alması, ulusal çıkarlarımıza daha uygundur" görüşüne katılıyor musunuz?			Toplam
Cinsiyet		Fikrim yok	Katılıyorum	Katılmıyorum	
	Bay	74	145	282	501
	Bayan	79	56	149	284
Toplam		153	201	431	785

Tablo 4.52-a $\chi 2$ Bağımsızlık Testi

	Test İstatistiği	s.d.	P-Değeri
Pearson Ki-Kare	22,334	2	,000
Benzerlik Oranı	21,917	2	,000
Linear-by-Linear İlişki	8,328	1	,004
Geçerli Gözlem	785	.	

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

AB dışında alternatif bir oluşuma katılmanın ülkemizin ulusal çıkarlarına uygunluğu yönünden cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Akademisyenlerin %55'i AB'yi en uygun alternatif olarak tanımlarken; bu oran baylarda %56, bayanlarda %52 olarak ortaya çıkmaktadır.

Tablo 4.53 Cinsiyete Göre Türkiye-AB İlişkilerinin Geliştirilmesinde Türk Siyasetçi ve Bürokratlarına Güven Durumu

		Türkiye-AB ilişkilerinin geliştirilmesi konusunda, Türk siyasetçilerine ve bürokratlarına güveniyor musunuz?			Toplam
		Fikrim yok	Evet	Hayır	
Cinsiyet	Bay	53	226	222	501
	Bayan	23	86	175	284
Toplam		76	312	397	785

Tablo 4.53-a $\chi 2$ Bağımsızlık Testi

	Test İstatistiği	s.d.	P-Değeri
Pearson Ki-Kare	21,916	2	,000
Benzerlik Oranı	22,093	2	,000
Linear-by-Linear İlişki	16,283	1	,000
Geçerli Gözlem	785		

Türkiye-AB ilişkilerinin geliştirilmesi konusunda Türk siyasetçi ve bürokratlarına duyulan güven konusunda da cinsiyete göre anlamlı bir farklılık vardır. Akademisyenlerin %40'ı; bayların %45'i, bayanların %30'u siyasetçi ve bürokratlara güvendiklerini ifade etmişlerdir.

Buraya kadar yapılan çapraz tablo analizlerinde AB ve kurumlarına güven, tam üyeliğe destek ve üyeliğe hazır olma konularında akademisyenlerin ünvanına göre; Türkiye'nin bir AB ülkesi olması, üyelik için tavizler verilmesi, AB dışı alternatif oluşumların dikkate alınması ve siyasi ve bürokratlara güven konularında akademisyenlerin cinsiyetlerine göre anlamlı bir bağımlılık görülmüştür. Bununla birlikte Türkiye'nin bir AB ülkesi olması ve üyelik için tavizler verilmesi maddeleri dışında incelenen bütün kavramlarda siyasi görüşe göre istatistiksel anlamlı bir bağımlılık gözlenmiştir. Bu durum siyasi görüşün önemli bir farklılığa neden teşkil ettiğini ortaya koymaktadır.

4.3.4. AB'ye Tam Üyelik Desteği İle İlgili Çapraz Tablo Analizleri

Akademisyenlerin, ülkelerin karar mekanizmalarında yer aldıkları, dolayısı ile belirli bir konudaki fikirlerinin sosyal, politik ve ekonomik kararlarda önemli olduğu çalışmanın önceki bölümlerinde tartışılmıştır. Araştırmanın temel amacı olan AB'ye katılım sürecinde akademisyenlerin tutumlarının incelenmesi için, onların AB'ye tam üyeliği destekleyip desteklemediklerini belirlemektir. Elde edilen cevapların yüzdelik dağılımları incelendiğinde çoğunluğun AB'ye tam üyeliği desteklediği görülmektedir. Ancak, tam üyeliği destekleyenlerin profillerinin çıkarılması, bu desteğin kaynağının anlaşılması için gerekli olduğu kadar, desteklemeyenlerin argümanlarının ortaya çıkarılması ve bu noktaların karar mekanizmaları tarafından dikkatlice incelenerek katılımın olası dezavantajlarının göz önüne alınması gereklidir. Farklı bilim dallarında uzmanlaşmış ve farklı yaklaşımlar sergileyebilecek bir topluluk olan akademisyenlerin bu görüş çeşitliliğinden yararlanılması Türkiye için sağlıklı sonuçların hedeflenmesi bakımından önemli olacaktır.

Öncelikle anket formunda yer alan katılım çerçevesinde yer alan anahtar tartışma noktalarına göre tam üyeliğin desteklenmesi konusundaki düşüncenin ilgisi belirlenmeye çalışılacaktır. Bu amaçla kategorik özellikler arasındaki bağımlılık yapısının sınanmasını sağlayan ve görsel yaklaşımlar ile yorumlamaya kolaylık getiren çapraz tablolar kullanılacaktır. Kikare bağımsızlık testi çapraz tablolar yardımıyla olaylar arası ilginin sınanmasında sıklıkla kullanılan yöntem olmakla birlikte, mümkün bütün sonuçların kombinasyonlarının olasılıklarına ilişkin Binom olasılığı varsayımı gerektirdiğinden gözlem sayısının yeteri kadar büyük olması zorunluluğunu da ortaya çıkarmaktadır. Bazı sorulara verilen cevapların belirli bir yönde yoğunlaşmasından dolayı beklenen frekanslara ilişkin bu varsayım sağlanamamaktadır. Bu durumlara rastlandığında, küçük örneklerde kullanabilen ve dağılım varsayımı aramayan yöntemlere başvurulacaktır.

AB ile ilgili araştırmalarda kamuoyunun aynı konuda iki farklı tutum sergiledikleri ortaya çıkmaktadır. Pek çok araştırmada ortaya çıkan bu farklılık, bireylerin belirli bir konudaki fikirleri ile aynı konuda sergileyecekleri eylem farklılığıdır. Dolayısı ile araştırmaya katılanlara öncelikle fikir olarak Türkiye'nin AB'ye üyeliği konusundaki destekleri ve arkasından bir referandum durumunda nasıl davranacakları sorulmuştur. Do-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

layısı ile fikri olmayan kararsızların aynı tutumu sergilemeleri, destekleyenlerin referandumda "Evet" oyu kullanırken, desteklemeyenlerin "Hayır" oyu kullanmaları beklenmektedir.

Tablo 4.54 Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliğini Destekliyor Musunuz? Yarın Türkiye'nin AB Üyeliği İle İlgili Bir Referandum Yapılacak Olsa, Oyunuz Ne Yönde Olur?

		Yarın Türkiye'nin AB üyeliği ile ilgili bir referandum yapılacak olsa, oyunuz ne yönde olur?			Toplam
		Fikrim yok	Desteklerim	Desteklemem	
Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğini destekliyormusunuz?	Fikrim yok	31	4	0	35
	Destekliyorum	15	572	5	592
	Desteklemiyorum	2	7	149	158
Toplam		48	583	154	785

Elde edilen sonuç beklentilere benzer olmakla birlikte kararsızların bir referandumda "Evet" oyu kullanmaları eğilimi daha yüksektir. Diğer taraftan oyunun rengini ortaya koymak istemeyen katılımcıların yaklaşık %30'u fikir olarak desteklediklerini belirtmektedirler. Üyeliği destekleyenlerin sadece çok küçük %1'lik bir kısmı "Hayır" oyu kullanacaklarını beyan ederken, desteklemeyenlerin yaklaşık %5'inin oyunun "Evet" olacağı görülmektedir. Ancak temel farklılık, fikrin eyleme dönüşmesi aşamasında kararsızların sayısının artmasıdır. Hükümetin, eğitim ve bilgilendirme projeleri ile toplumun karar verme aşamasında desteklenmesi yerinde bir çıkarım olacaktır.

Tablo 4.55 Ki-kare Bağımsızlık Testi

	Test istatistiği	s.d.	p-değeri
Pearson Ki-kare	1132,335	4	,000
Benzerlik Oranı	816,014	4	,000
Linear-by-Linear İlişki	626,287	1	,000
Geçerli gözlem	785		

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Bu iki tutum, diğer bir ifade ile beklenti ve fiili davranış arasındaki bağlılık oldukça yüksektir. Ancak, bağlılığın yüksek olmasından daha önemlisi bireylerin tutarlı davranması olacaktır. Bu durum şöyle açıklanabilir. Üyelik fikrini destekleyenlerin hepsinin referandumda "Evet" oyu kullanması ve desteklemeyenlerin de "Hayır" oyu kullanması durumunda da yüksek bir bağımlılık oluşacaktır. Dolayısı ile arzu edilen ile fiili eylemin uyumluluğu farklı bir yargıdır. Bu nedenle istatistiksel olarak da sınanmasında farklı yöntemlere ihtiyaç duyulacaktır.

Tablo 4.56 Simetrik Uyumluluk Ölçüsü

	Katsayı	Std. Hata	T	p-değeri
Kappa	,894	,018	29,947	,000
geçerli gözlem	785			

Elde edilen istatistiksel anlamlı uyum katsayısına göre, düşünce davranışlarda %89,4 seviyesinde tutarlılık mevcuttur. Diğer bir ifade ile katılımcıların çok büyük bir çoğunluğu fikirleri doğrultusunda davranış sergileyeceklerini belirtmektedirler.

Araştırmaya katılan akademisyenlerin büyük bir bölümü AB'ye tam üyeliği desteklediklerini ancak beraberinde Türkiye'nin bu katılıma hazır olmadığını belirtmiştir.

Tablo 4.57 Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliğini Destekliyor Musunuz? Sizce Türkiye AB'ye Üye Olmaya Hazır Mı?

		Sizce Türkiye AB'ye üye olmaya hazır mı?			Toplam
		Fikrim yok	Hazır	Hazır değil	
Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğini destekliyor musunuz?	Fikrim yok	13	5	17	35
	Destekliyorum	11	129	452	592
	Desteklemiyorum	16	26	116	158
Toplam		40	160	585	785

En çok benzerlik oranı sınamasına (LR=57,89; p=0) göre Türkiye'nin üyeliğe hazır olup olmadığına dair inancın, üyeliğe olan destek ile bağlantılı olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 4.58 Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliğini Destekliyor Musunuz? AB'ye Tam Üye Olabilmek İçin Kıbrıs, Ege Kıta Sahanlığı, Sözde Soykırım İddiaları Konularında Taviz Verilmeli Mi?

		AB'ye tam üye olabilmek için Kıbrıs, Ege kıta sahanlığı, sözde soykırım iddiaları konularında taviz verilmeli mi?			Toplam
		Fikrim yok	Evet	Hayır	
Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğini destekliyor musunuz?	Fikrim yok	9	1	25	35
	Destekliyorum	43	71	478	592
	Desteklemiyorum	6	2	150	158
Toplam		58	74	653	785

Aynı orandaki bir akademisyen grubu desteklerinin Kıbrıs, Ege kıta sahanlığı, sözde soykırım iddiaları konularında taviz verilmemesi şartına bağlamaktadır. Bu şekilde tavizler verilmesi durumunda hükümet sahip olduğu desteğin önemli bir kısmını kaybedecektir. Araştırmaya katılanların içinde bu konulardaki tavizlere karşı olanlar, önemli bir çoğunluğu temsil etmektedirler. Yapılan sınamada olası tavizler ile desteğin anlamlı bir bağlantısı (LR=40,31; p=0) olduğu görülmektedir. Diğer taraftan oluşturulan çapraz tabloda yer alan frekansların doğrusal bir ilişki ortaya koydukları da (Linear-by-Linear Association katsayısı=20,98; p=0) söylenebilmektedir.

Tablo 4.59 Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliğini Destekliyor Musunuz? Avrupa Birliği İle İlgili Bir Konuda Çalışma Yaptınız Mı?

		Avrupa Birliği ile ilgili bir konuda çalışma yaptınız mı?		Toplam
		Hayır	Evet	
Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğini destekliyor musunuz?	Fikrim yok	31	4	35
	Destekliyorum	471	121	592
	Desteklemiyorum	139	19	158
Toplam		641	144	785

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 4.60 Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliğini Destekliyor Musunuz? Avrupa Birliği İle İlişkili Bir Kurumdan Burs Aldınız Mı?

		Avrupa Birliği ile ilişkili bir kurumdan burs aldınız mı?		Toplam
		Hayır	Evet	
Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğini destekliyor musunuz?	Fikrim yok	35		35
	Destekliyorum	574	18	592
	Desteklemiyorum	156	2	158
Toplam		765	20	785

Avrupa Birliği ile ilgili çalışma yapanların (Pearson $\chi 2=7,06$; $p=0,029$ ve $LR=7,62$; $p=0,022$) ve bu ülkelerden burs almış kişilerin AB'ye tam üyeliği destekleme oranları diğerlerinden daha yüksek ortaya çıkmaktadır. AB ile ilgili çalışma yapmanın, bu konudaki bilgi artışı ile desteklemesi arasında düşük olmakla birlikte anlamlı, yaklaşık %9'luk bir ilişki (Kontenjans katsayısı $C=0,094$) olmakla birlikte, burs almanın desteği arttırmasında istatistiksel bir bağlılık bulunmamaktadır. Bu sonuca göre bilginin bir karar aşamasında önemli yeri olduğu ve desteğin artması için öncelikle toplumun bilgilendirilmesi gereği ortaya çıkmaktadır. Diğer taraftan AB ülkeleri ile sağlanan bireysel akademik ilişkilerin sempatizanlık doğurmadığı söylenebilmektedir.

Tablo 4.61 Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliğini Destekliyor Musunuz? Akademik Unvan

		Akademik ünvan				Toplam
		Profesör	Doçent	Doktor	YL ve Lisans	
Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğini destekliyor musunuz?	Fikrim yok	1	3	11	20	35
	Destekliyorum	61	42	286	203	592
	Desteklemiyorum	20	5	74	59	158
Toplam		82	50	371	282	785

Akademik unvanlara göre dağılım incelendiğinde ise anlamlı bir bağımlılık ($LR=13, 77$; $p=0,032$) bulunduğu, en yüksek destekleme oranının %84 ile doçentlerde görüldüğü ortaya çıkmaktadır. Akademisyenlik mesleğine yeni başlamış bulunan yüksek lisans ve doktora unvanı olan kişiler

yaklaşık %75 oranında destek sağlarken, profesörlerin desteği %74 olmaktadır. Bu farklı durumun sebebi doçentlerin hem yeteri kadar bilgili, hem de beklentileri olacak kadar genç olmaları olabilir. Bunun kontrolü amacı ile akademik unvan ve gelecekle ilgili beklentiler konusundaki tutum arasında ilişki incelenebilir. Bu konuda anlamlı bir ilişki (Kendall τ-b=-0,013; p=0,645) ve anlamlı bir farklılık (ANOVA F=0,810; p=0,489) bulunmamakla birlikte doçentlerin beklentileri ile ilgili farklılık betimleyici istatistiklerden görülmektedir.

Tablo 4.62 Gelecek İle İlgili Endişelerin Giderilmesi

	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata
Profesör	5,9146	2,50531	,27667
Doçent	6,5400	2,20584	,31195
Doktor	6,1159	2,49649	,12961
YL ve Lisans	6,0035	2,49768	,14873
Genel	6,0815	2,47971	,08850

Diğer taraftan ortaya çıkan bu farklılık anlamlı olmadığından, unvanlara göre destekleme tutumundan ziyade desteğin esas sebepleri algılamaya yönelik yargılarla ortaya konmaya çalışılacaktır. Ancak bilinmektedir ki toplumsal olaylara bakış açısı öncelikle siyasi görüşlerle bağlantılı olup siyasi görüşler toplumsal olaylara bakış açısını şekillendirmektedir. Elbette siyasi görüşlerin şekillenmesi ise bireylerin toplum içindeki yerleri, kültürleri, çevreleri, yaşam şartları gibi pek çok olgu sonucu oluşmaktadır.

Akademisyenlerin diğer demografik özellikleri de göz önüne alınarak destek tutumları incelenebilir. Ancak, bu çalışmada akademisyenlerden oluşan bireylerin sadece cinsiyetlerine göre bir farklılık oluşturup oluşturmayacakları dikkate alınacaktır.

Tablo 4.63 Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliğini Destekliyor Musunuz? Cinsiyet

		Cinsiyet		Toplam
		Bay	Bayan	
Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğini destekliyor musunuz?	Fikrim yok	23	12	35
	Destekliyorum	382	210	592
	Desteklemiyorum	96	62	158
Toplam		501	284	785

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 4.64 Bağımlılık Testleri

	Test istatistiği	s.d.	p-değeri
Pearson Ki-kare	0,824	2	0,662
Benzerlik Oranı	0,817	2	0,665
geçerli gözlem	785		

Belirli bir topluluk olan akademisyenlerin akılcı yaklaşımlarından beklendiği üzere cinsiyetin tutumlarla anlamlı bir bağımlılığın olduğuna dair bir bulgu yoktur. Daha önceki analizlerde araştırılan bir başka durum da akademisyenlerin siyasi görüşleri ile tam üyeliği destek tutumlarıdır. Tablo 4.65'de bu durum detaylı olarak ele alınmaktadır.

Elde edilen çapraz tablodan "diğer" siyasi görüşlere sahip akademisyenlerin AB'ye üyeliği destekleme konusunda yarı yarıya kararsız kaldıkları veya fikirlerini beyan etmek istemedikleri ortaya çıkmaktadır. En yüksek desteği ise liberal görüştekiler sağlarken, merkez sol ikinci, merkez sağ üçüncü sırada kalmakta, sosyalist görüşte olanlar ise sadece yaklaşık %7 destek sergilemektedirler. Diğer taraftan bu sonuçlarla bir miktar çelişkili olmakla birlikte desteklemeyenlerin en düşük oranı sosyalist görüşe sahip olup, en yüksek kısmı ise merkez sol görüşlülerdir.

Sonuçlar belirli görüşe sahip olanların içerisinde de yorumlanabilmektedir. Merkez sağ ve soldakilerin yaklaşık %78'i, sosyalistlerin %61'i, liberal görüşe sahip olanların %84'ü ve diğer görüştekilerin %60'ı Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğini desteklemektedirler. Desteklemeyenlerin dağılımının da elbette bu oranlardan çıkarılabileceği varsayılabilir. Ancak, sosyalist ve "diğer" görüş taraftarları arasında destekleme oranları çok yakın olmakla birlikte; sosyalistlerin yaklaşık %35'i tam üyeliği desteklemezken, "diğer" görüş taraftarlarının sadece yaklaşık %26'sı üyeliği desteklememektedir. Bu farklılığın sebebi bu grubun fikrim yok beyanı verenlerinin oranının yüksek olmasıdır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 4.65 Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliğini Destekliyor Musunuz? Siyasi Görüş

			Siyasi Görüş					
			Merkez sağ	Merkez sol	Sosyalist	Liberal	Diğer	Toplam
Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğini destekliyormusunuz?	Fikrim yok	Frekans	4	5	3	6	17	35
		% Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğini destekliyormusunuz?	11,4%	14,3%	8,6%	17,1%	48,6%	100,0%
		% Siyasi Görüş	2,5%	2,5%	4,5%	2,6%	13,6%	4,5%
		% Toplam	,5%	,6%	,4%	,8%	2,2%	4,5%
	Destekliyorum	Frekans	126	159	40	192	75	592
		% Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğini destekliyormusunuz?	21,3%	26,9%	6,8%	32,4%	12,7%	100,0%
		% Siyasi Görüş	77,8%	77,9%	60,6%	84,2%	60,0%	75,4%
		% Toplam	16,1%	20,3%	5,1%	24,5%	9,6%	75,4%
	Desteklemiyorum	Frekans	32	40	23	30	33	158
		% Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğini destekliyormusunuz?	20,3%	25,3%	14,6%	19,0%	20,9%	100,0%
		% Siyasi Görüş	19,8%	19,6%	34,8%	13,2%	26,4%	20,1%
		% Toplam	4,1%	5,1%	2,9%	3,8%	4,2%	20,1%
Toplam		Frekans	162	204	66	228	125	785
		% Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğini destekliyormusunuz?	20,6%	26,0%	8,4%	29,0%	15,9%	100,0%
		% Siyasi Görüş	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% Toplam	20,6%	26,0%	8,4%	29,0%	15,9%	100,0%

Tablo 4.66'da ortaya çıkan ve akademisyenlerin genel Türk toplumundan farklı bir tutum sergileyebileceğini gösteren bulgular ise toplam katılımcılar içerisindeki AB'ye üyeliği destekleyen merkez sağ ve sol görüşlülerin oranının %36,4 olmasıdır. Akademisyenlerin akılcı davranışlar sergiledikleri, aşırı düşünce ve fikirlere kapılmadıkları ve üyelik kararının mantık çerçevesinde bir süreç olduğu görüşünü vurgulayacakları, bu yüksek orandan ortaya çıkmaktadır. Siyasi görüşler ile AB'ye katılıma destek tutumu arasındaki istatistiksel bağlılık çeşitli test yöntemleri ile ortaya konabilmektedir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 4.66 Bağımlılık Testleri

	Test istatistiği	s.d.	p-değeri
Yates Ki-kare	51,998	8	0,000
Benzerlik Oranı	44,193	8	0,000
Theil-U simetrik	0,025		0,008
Cramer-V	0,182		0,000
Kontenjans Katsayısı	0,249		
Geçerli gözlem	785		

Kontenjans katsayısı bir çapraz tablodaki olayların sonuçları arasındaki ilişki derecesinin yaklaşık bir ölçüsüdür. Bu durumda siyasi görüş ile destek tutumu arasında yaklaşık %25 seviyesinde anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir. Aynı istatistikler referandumda olası tepki sorusuna verilen cevaplar ile incelendiğinde, bu ilişki seviyesi yaklaşık %22'ye düşmektedir. Bu düşük seviye incelenen diğer bütün test istatistiklerinin anlamlılıkları için de geçerlidir. Bu farklılığın sebebi fikirlerin siyasi düşünce yapısı ile daha bağlantılı olup, olası gerçek davranışlar esnasında bireylerin siyasi görüşlerinden farklı tepkiler vermesinden kaynaklanıyor olabilmektedir.

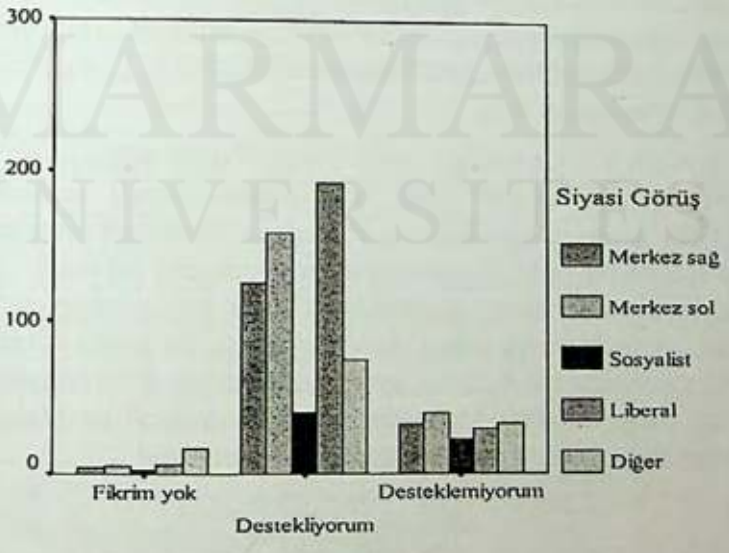

Şekil 4.23 Siyasi Görüş Ve Destek Tutumu

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Siyasi görüşlere göre AB'ye tam üyeliğe verilen destek tutumu Şekil 4.23'de görülmektedir. Grafikte görüldüğü üzere merkez sağ, merkez sol ve özellikle liberal görüşe sahip kişiler bariz bir şekilde belli bir tutumda yoğunlaşırken, sosyalist görüşe sahip akademisyenlerde belirli bir fikirde gruplaşma olmamakta, kişiler görüş ayrılığı göstermektedirler.

4.4. AB'Yİ DESTEKLEYEN VE DESTEKLEMEYENLERİN ALGILAMALARI ARASINDAKİ FARKLARIN ANALİZİ

Siyasi görüş, toplumdaki bireylerin belirli bir olaya verdikleri tepkinin ve kararlarının bir sebebi olmakla birlikte, bu kararın altında yatan faktörlerin ve kişilerin hangi yargılarından dolayı bu karara ulaştıklarının irdelenmesi, toplum adına davranan karar alıcı veya alıcıların politikalar üretmesi için gereklidir. Dolayısı ile akademisyenlerin AB'ye tam üyeliği destekleme konusundaki tutumları ankette yer alan çeşitli başlıklar altında toplanan yargılardaki farklı düşüncelerini ortaya koyabilecektir. Bu amaçla her yargı bağımsız örneklem t-testi ile destekleyenler ve desteklemeyenler arasında algılama eğilimi açısından sınanacaktır. Bu sınamada t-test istatistiği bağımsız örneklemlerin homojen olup olmamasına göre farklı bir hesaplama gerektirdiğinden öncelikle Levene homojenlik testi ile kontrol edilecektir.

Diğer taraftan AB'ye üyeliği desteklemeye ilişkin sorunun üç sonucundan biri olan "Fikrim yok" şıkkı bu sınamanın dışında tutulmuştur. Bunun sebebi, kararsız veya kararını açıklamak istemeyen bireylerin iki uç durum arasındaki farklılığın sınanmasında dengede kalacağı ve sınamanın anlamlılığını bozacağı şüphesidir. Fikrini beyan etmeyen bireylerin de nedenleri incelemeye değer olmakla birlikte, bu kişilerin bir kısmının olası bir referandumda belli bir eyleme girecekleri de bilinmektedir. Dolayısı ile çalışmanın bu kısmında desteklemeyenleri destekleyenler ile ayıran temel özelliklerin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 4.67 Grup İstatistikleri Ve T-Testleri[47]

Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğini destekliyormusunuz?	Destekliyorum		Desteklemiyorum				t- testi	
	Ortalama	Std. Sapma	Ortalama	Std. Sapma	Levene F	p	t	P
AB, demokratik bir organizasyondur.	6,807	2,159	4,051	2,528	11,477	0,001	12,539	0,000
AB, barış ve güvenliğin kaynağıdır.	6,397	2,344	3,892	2,555	4,238	0,040	11,133	0,000
AB, üye ülkelerde ekonomik ve sosyal refahı geliştirir.	7,882	1,855	5,544	2,828	79,686	0,000	9,841	0,000
AB, bir Hristiyan birliğidir.	5,488	2,853	7,323	3,050	1,160	0,282	-7,075	0,000
AB, yeni bir sömürü düzenidir.	3,932	2,578	7,000	2,960	7,532	0,006	-11,878	0,000
AB, farklılıklara saygı duyan bir organizasyondur.	5,853	2,474	3,557	2,693	1,614	0,204	10,168	0,000
AB, Avrupa'da ırkçılık ve ayrımcılığa zemin hazırlar.	3,128	2,320	5,152	3,073	27,619	0,000	-7,712	0,000
Demokrasi	8,176	1,814	5,791	2,586	42,271	0,000	10,897	0,000
Ekonomik gelişme	7,971	1,683	5,234	2,504	65,420	0,000	12,960	0,000
Yüksek yaşam standardı	7,688	1,718	4,835	2,460	40,485	0,000	13,710	0,000
Tam bir hukuk devleti olma	7,784	1,727	5,165	2,534	45,960	0,000	12,257	0,000
Seyahat ve serbest dolaşım özgürlüğü	7,280	2,360	5,038	3,107	42,186	0,000	8,445	0,000
Eğitim	8,081	1,609	6,228	2,413	50,480	0,000	9,129	0,000
Siyasal ve kültürel özgürlükler	7,890	1,806	5,652	2,659	53,277	0,000	9,985	0,000
Doğu ile Batı arasında köprü rolü	7,688	2,176	5,133	2,811	30,167	0,000	10,608	0,000
İş imkanı	6,807	2,176	4,285	2,527	12,595	0,000	11,467	0,000
Gelecek ile ilgili endişelerin giderilmesi	6,699	2,130	3,911	2,445	10,279	0,001	13,068	0,000
Bilimsel etkinlikler	8,182	1,618	6,184	2,412	58,844	0,000	9,842	0,000
Ülke bütünlüğü	4,698	2,901	6,911	3,213	5,889	0,015	-7,849	0,000
Türk kimliği	4,824	2,776	6,817	3,251	15,067	0,000	-7,047	0,000
Türk kültürü	5,476	2,658	7,152	2,969	5,053	0,025	-6,438	0,000
Türk Lirası	*7,343*	*2,651*	*7,633*	*2,818*	*0,677*	*0,411*	*-1,620*	*0,106*
Türkiye-ABD arasındaki ilişkiler	*6,573*	*2,444*	*6,703*	*2,759*	*6,970*	*0,008*	*-0,538*	*0,591*
Türkiye'nin komşuları ile olan ilişkileri	*7,201*	*2,335*	*7,462*	*2,430*	*3,841*	*0,050*	*-1,209*	*0,228*
Ekonomi	*8,579*	*1,640*	*8,234*	*2,130*	*20,763*	*0,000*	*1,893*	*0,060*
Nüfus	*8,367*	*1,757*	*8,449*	*1,979*	*6,608*	*0,010*	*-0,478*	*0,633*
Din	7,128	2,456	8,380	2,401	0,722	0,396	-5,716	0,000
Siyasetçiler	*7,221*	*2,255*	*6,975*	*2,588*	*8,097*	*0,005*	*1,092*	*0,276*
Askeri-resmi kurumlar	*7,416*	*2,173*	*7,671*	*2,312*	*0,887*	*0,346*	*-1,294*	*0,196*
Özel sektör	7,828	1,918	7,386	2,515	29,074	0,000	2,053	0,041
Toplumsal-sivil kurumlar	7,703	1,956	6,848	2,635	37,815	0,000	3,806	0,000
Coğrafi durum	*8,118*	*2,034*	*8,266*	*2,216*	*2,591*	*0,108*	*-0,795*	*0,427*
AB'nin Türkiye'ye bakış açısı	*8,657*	*1,686*	*8,557*	*2,309*	*17,376*	*0,000*	*0,510*	*0,611*
Avrupa'daki Türk imajı	*8,480*	*1,936*	*8,595*	*2,035*	*1,978*	*0,160*	*-0,657*	*0,511*
Kültür	*7,573*	*2,084*	*7,943*	*2,294*	*5,412*	*0,020*	*-1,837*	*0,067*

[47] Koyu renkli satırlar destekleyen ve desteklemeyenler arasında anlamlı bir farkın olmadığı yargılardır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

İlk iki soru grubu olan AB ile ilgili ifadeler ve tam üyelik durumunda Türkiye'nin kazançlarına dair maddeler üyeliği destekleyenler ve desteklemeyenler arasında istatistiksel anlamlı farklılıklar göstermektedir. Bu maddelerin büyük çoğunluğunda (AB'nin bir Hıristiyan Birliği olduğu ve farklılıklara saygı duyan organizasyon olduğu yargıları dışındakilerde) grupların dağılımı da farklılık arz etmekte ve homojenlik göstermemektedir. Ortalamalar incelendiğinde desteklemeyenlerin bu başlıklar altındaki argümanları ortaya çıkmaktadır. Öncelikle AB'nin bir Hıristiyan birliği, yeni bir sömürü düzeni ve ayrımcılığa zemin oluşturduğu konusunda fikirleri vardır. Türkiye'nin olası kazançları konusunda ise bu bireylerin bütün maddeler açısından daha kötümser oldukları ortaya çıkmaktadır. Tam üyeliğin Türkiye'deki etkisi ise desteklemeyenlere göre ülke bütünlüğü, Türk kimliği ve Türk kültüründe daha yüksek olacaktır. Ancak Türk Lirası, ABD ve komşularıyla olan ilişkilere etkisi her iki taraf açısından da benzer olacaktır. Tam üyelik sürecinde etkili olacak faktörlerden dinin önemi desteklemeyenler tarafından daha yüksek belirtilirken, özel sektör ile sivil kurumların öneminin daha yüksek olacağı destekleyenler tarafından daha yüksek belirtilmiştir.

Türkiye'nin tam üyeliği durumunda ise AB'nin olası kazançları da araştırma çerçevesinde incelenmiştir. Ancak bu maddelerin katılımcı tarafından sıralandırılması istendiğinden istatistiksel olarak sıralı ölçek değişkenler oluşmuştur. Bu nedenle destekleyen ve desteklemeyenler arasındaki farklılığın sınanması için sıralı verilere sıklıkla uygulanan parametrik olmayan Mann-Whitney-U ve Wilcoxon Sıra Toplam testleri uygulanmıştır.

Tablo 4.68 Sıralamalara İlişkin Mann-Whitney-U Ve Wilcoxon Sıra Toplam Testleri

	Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğini destekliyor musunuz?	n	Ortalama Sıra	Sıra Toplamlar	M-W-U Wilcoxon	Z	p-değeri
Genç ve dinamik bir nüfus	Destekliyorum	592	362,26	214455,00	38927	-3,407	0,001
	Desteklemiyorum	158	425,13	67170,00	214455		
Pazar yaratma	Destekliyorum	592	385,31	228102,50	40961,5	-2,490	0,013
	Desteklemiyorum	158	338,75	53522,50	53522,5		
İslam-Hıristiyan dünyası arasında köprü	Destekliyorum	592	364,66	215878,00	40350	-2,731	0,006
	Desteklemiyorum	158	416,12	65747,00	215878		
Kültürel zenginlik	Destekliyorum	592	371,47	219908,50	44380,5	-1,028	0,304
	Desteklemiyorum	158	390,61	61716,50	219908,5		
AB'ye siyasi ve askeri anlamda katkı	Destekliyorum	592	390,44	231140,50	37923,5	-3,740	0,000
	Desteklemiyorum	158	319,52	50484,50	50484,5		

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tam üyeliği destekleyenlerle desteklemeyenler arasında, tam üyelik durumunda Türkiye'nin AB'ye kültürel zenginlik katacağı konusunda ortak bir fikir olmasına karşı, diğer olası katkılar istatistiksel anlamlı farklılıklar sergilemektedir. Tam üyeliği desteklemeyenler Türkiye'nin genç ve dinamik nüfusunun önemli bir katkı sağlayacağını ve Türkiye'nin İslam ve Hıristiyan dünyaları arasında bir köprü görevi göreceğini düşünmektedirler. Daha önce açıklanan yargılar ile karşılaştırıldığında bu iki maddenin Türkiye'nin sömürüleceği düşünülen özellikler olduğu ortaya çıkmaktadır. Elbette Ortadoğu'nun zengin petrol ve doğalgaz kaynaklarına ulaşımda Türkiye bir köprü görevi görecektir.

Çalışmanın özellikle akademisyenleri ilgilendirecek kısmı olan Socrates ve Erasmus programlarının sağlayacağı imkanlar dikkate alındığında tam üyeliği destekleyen ve desteklemeyenler arasındaki görüş ayrılığı oldukça belirgin ortaya çıkmaktadır.

Tablo 4.69 Erasmus ve Socrates Programlarına İlişkin Yargılar Arası Farklılıkların Sınanması

Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğini destekliyor musunuz?	Destekliyorum		Desteklemiyorum		Levene F			
	Ortalama	Std. Sapma	Ortalama	Std. Sapma		p	t	P
AB ülkeleri ile akademik işbirliği artar	8,319	1,675	7,202	2,541	34,110	0,000	4,749	0,000
Bilimsel çalışmalar için finansal destek bulma imkanı artar	8,309	1,596	7,070	2,437	64,610	0,000	5,469	0,000
Bilimsel yayın yapma olanakları artar	8,097	1,738	7,032	2,535	40,101	0,000	4,489	0,000
Bilimsel yayınlara ulaşma olanakları artar.	8,140	1,829	7,386	2,344	20,361	0,000	3,383	0,001
Akademik yükselme kriterleri zorlaşır	6,589	2,664	6,504	3,078	8,384	0,004	0,285	0,776
Akademik yükselme olanakları artar	6,790	2,450	6,057	2,878	7,765	0,005	2,622	0,010
Türkiye'deki üniversiteler arası rekabet artar	7,604	2,197	6,228	3,006	37,987	0,000	4,851	0,000
Akademik çevreleri tanıma/tanınma imkanı artar	8,395	1,657	7,508	2,248	20,648	0,000	4,192	0,000
Özel sektörle işbirliğini arttıracak imkanlar sağlar	7,368	2,118	6,284	2,603	9,318	0,002	4,356	0,000
Akademisyenlerin gelirlerinin artmasını sağlar	6,214	2,488	5,125	2,986	10,527	0,001	3,812	0,000
Akademisyenliği daha popüler hale getirir	6,385	2,540	5,284	3,031	12,199	0,001	3,782	0,000
Üniversitelere yönelik devlet desteğini garanti eder	5,689	2,496	4,857	2,960	12,868	0,000	2,914	0,004
AB ile entegrasyona hız kazandırır.	7,473	2,145	5,578	2,872	29,000	0,000	7,002	0,000
Eğitimdeki fırsat eşitliğini engeller	3,776	2,526	4,898	2,899	2,972	0,085	-4,362	0,000
Eğitimde kalitenin artmasını sağlar.	8,197	1,748	6,859	2,614	47,010	0,000	5,498	0,000
Misafir öğretim üyesi olarak ders verme imkanı	7,844	2,228	6,984	2,707	12,392	0,000	3,308	0,001
Misafir öğretim üyesi olarak araştırma yapma imkanı	8,808	1,601	8,125	2,374	26,556	0,000	3,086	0,002
Burs imkanı	8,321	1,922	7,690	2,735	27,823	0,000	2,475	0,014
Ortak proje yapma imkanı	8,706	1,579	7,992	2,349	22,803	0,000	3,263	0,001
Yabancı dil öğrenme/geliştirme imkanı	8,390	2,249	7,783	2,552	3,568	0,059	2,672	0,008
Uzmanlık alanınızdaki kişi ve kurumlarla iletişim imkanı	8,858	1,537	8,357	2,308	27,766	0,000	2,344	0,020

Akademik yükselme kriterlerinin zorlaşacağına ilişkin yargı dışındaki tüm ifadelerde anlamlı farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Tam üyeliği destekleyenler eğitimde fırsat eşitliğinin zedeleneceği yargısına daha düşük katılım seviyesi sergilerken, diğer tüm yargılara daha yüksek derecede katılım sergilemektedirler.

4.5. AB VE KURUMLARINA İLİŞKİN YARGILARIN SİYASİ GÖRÜŞE GÖRE ANALİZLERİ

Türkiye gündeminde AB'ye katılım, fayda ve zararları, AB'nin esas amacı ve Türkiye'den beklentileri sıkça tartışılmaktadır. Özellikle son müzakerelerin başlaması aşamasında oluşturulan çerçevenin Türkiye'nin geçmişte edindiği hakları zedelediği görüşü gündeme gelmiş, kimi düşünür ve bürokratlar ise bir zedeleme olmadığı, ortak bir yol arayışı ile üyelik sürecinin başladığını savunmuşlardır. Bu görüş ve düşüncelerin kişilerin siyasi yaklaşımlarından, dünya görüşlerinden ve ideolojilerinden oluştuğu söylenebilir. Bu konuya ışık tutmak amacıyla anketten elde edilen tutum cevapları 5 ana başlık altında toplanmış siyasi görüşlere göre incelenecektir. Diğer taraftan kişilerin bu görüşleri AB'ye katılım konusundaki tutumlarını da etkileyeceğinden, AB'ye katılım taraftarları ve olmayanların da ankette yer alan yargılara tepkileri karşılaştırılacaktır.

Bu yargılar AB'nin nasıl bir kurum olarak algılandığı, Türkiye'ye sağlayacağı katkılar, Türkiye'de ve Türk halkının önemsediği olgularda oluşması mümkün zedelenmeler, AB'nin Türkiye'den olası beklentileri ve Türkiye'nin katılım ile AB'ye sağlayabileceği katkılar konusunda ayrıştırılmıştır. Son olarak, AB'nin yüksek öğretim açısından sağlayabileceği olası katkılar incelenmiştir. Bu yargılar 10'lu önem ölçeğinde sorgulanmış tutumlar olduklarından öncelikle iç tutarlılıkları Cronbach α katsayısı ile incelenmiş ve belirli konulardaki yargıların alt boyutları faktör analizi ile belirlenmeye çalışılmıştır. Bu boyutlar hakkında bir ön bilgi bulunmamasından dolayı yöntem olarak Temel Bileşenler Yöntemi tercih edilerek keşifsel faktör analizi uygulanmıştır. Bu analizler yapılırken çeşitli döndürme yöntemleri ile boyutların ayrıştırılmasında en uygun tekniğin Varimax döndürmesi olduğu belirlenmiştir. Diğer döndürme tekniklerinde boyutların açıklama oranları birbirlerine yaklaşmak yerine daha aşırı uçlarda kalmaktadır. Daha sonra her yargının tek yönlü ANOVA ile siyasi görüş ve katılım ile ilgili tutumlara göre farklılık gösterip göstermediğine bakılmıştır. Ancak bilindiği üzere Varyans Analizi tesadüfi ve bağımsız örnekleme ile normal anakütle parametre dağılımı dışında yöntem

gereği ortalamalar arasındaki istatistiksel farklılığın doğru sınanması için homojenlik varsayımı da gerektirmektedir. Bu nedenle, her bir yargı sınanırken önce Levene Homojenlik testi ile bağımsız örneklem varyanslarının eşitliği, diğer bir ifade ile homojenlik sınanacaktır. Bu varsayımın sağlanmadığı yargılar için ANOVA sonucu yerine bu yönteme alternatif ve dağılım varsayımı aramayan Kruskal-Wallis testi ve homojenlik varsayımının sağlanamaması durumunda tercih edilen Welch testi sonuçları yorumlanacaktır. Ancak varsayımlardan bağımsız tüm sonuçların geçerliliğinin kontrolü amacıyla ANOVA testinin sonuçları da verilecektir. Siyasi görüş ve AB'ye katılım tutumlarına göre anlamlı bir farklılık belirlenmesi durumunda Post-Hoc(çoklu karşılaştırma) testleri ile hangi alt grup veya gruplarda anlamlı bir farklılık olduğunun tespiti yapılacaktır. Bu nedenle homojen örneklemlerde Scheffe testi kullanılırken, heterojen örneklemlerde Dunnett-T3 testi kullanılacaktır.

4.5.1. Siyasi Görüşe Göre AB'ye Bakış

Çalışmanın bu kısmında AB'nin nasıl bir kurum olduğuna dair 7 yargıdan oluşan maddelerin güvenilirlik ve alt boyutları incelenecektir. Bu yargılar belirli bir konudaki tutumdan ziyade farklı görüşleri içerdiğinden düşük bir iç tutarlılık sergilemektedir (Cronbach α=0,2269). Ancak Faktör Analizi'nin uygulanabilirliği örneklem yeterliliği ve genel bir ilişki yapısının varlığı açısından incelendiğinde istatistiksel bir sorun olmadığı görülmektedir (KMO katsayısı=0,793; Bartlett küresel ilişki test istatistiği $\chi 2$=1563,516 ve p=0).

Analizler sonucu elde edilen bazı istatistiksel anlamlı olmayan bulgular da ankete cevap veren akademisyenlerin özellikleri olarak yorumlanacaktır. Dolayısı ile bu sonuçların genelleştirilmemesi gerekmektedir.

Tablo 4.70 Temel Bileşenler Analizi Birleşen Matrisi ve Açıklama Oranları

Boyutlar	1	2
Varyans Açıklama Oranları %	34,44	27,83
AB, demokratik bir organizasyondur.	**0,838**	-0,191
AB, barış ve güvenliğin kaynağıdır.	**0,817**	-0,139
AB, üye ülkelerde ekonomik ve sosyal refahı geliştirir.	**0,785**	-0,073
AB, bir Hristiyan birliğidir.	-0,048	**0,796**
AB, yeni bir sömürü düzenidir.	-0,282	**0,744**
AB, farklılıklara saygı duyan bir organizasyondur.	**0,562**	-0,355
AB, Avrupa'da ırkçılık ve ayrımcılığa zemin hazırlar.	-0,170	**0,758**

Tablo 4.71'deki yargı boyut ilişkileri incelendiğinde AB ile ilgili olumlu yargılar bir boyutta yer alırken, olumsuz yargıların diğer boyutta kaldığı ve her bir boyut içerisinde diğerinin maddelerinin negatif ilişki verdiği ortaya çıkmaktadır. Dolayısı ile iki boyut iki zıt görüşü temsil etmektedir. Ancak, AB'nin farklılıklara saygı duyan bir organizasyon olduğu görüşü, diğer görüşler kadar net olmayıp her iki boyutta da ortalama bir seviyede kalmış, güçlü bir ilişki göstermemiştir. Bu sonuç farklı şekillerde yorumlanabilir. Öncelikle bu konuda ankete katılan akademisyenler genel fikirlerinden bağımsız olarak olumlu veya olumsuz daha ortak görüş bildirmiş olabilirler; ikinci olarak bu konudaki fikirleri diğer konulardaki fikirlerinden bağımsız olarak daha rassal dağılmıştır. Diğer maddeler ile karşılaştırılınca, bu yargının Türkiye'de en sık tartışılan konulardan biri olduğu ve AB'nin Türkiye'yi ve Türk halkını farklı gördüğü ve bu nedenle birliğe dahil etmek istemediği düşünceleri ileri sürülmektedir.

Tablo 4.71 AB ile İlgili Yargıların Siyasi Görüşlere Göre Farklılığının Sınanması

Yargılar	Homojenlik		ANOVA		Kruskal-Wallis		Welch testi	
	Levene F	p-değeri	F	p-değeri	χ^2	p-değeri	F	p-değeri
AB, demokratik bir organizasyondur.	1,738	0,140	2,104	0,079	8,232	0,083	2,181	0,071
AB, barış ve güvenliğin kaynağıdır.	1,250	0,288	3,424	0,009	13,080	0,011	3,278	0,012
AB, üye ülkelerde ekonomik ve sosyal refahı geliştirir.	7,709	0,000			14,554	0,006	4,011	0,004
AB, bir Hristiyan birliğidir.	1,565	0,182	1,881	0,112	7,471	0,113	1,768	0,135
AB, yeni bir sömürü düzenidir.	1,745	0,138	3,681	0,006	13,733	0,008	3,422	0,009
AB, farklılıklara saygı duyan bir organizasyondur.	2,110	0,078	2,557	0,038	10,525	0,032	2,692	0,031
AB, Avrupa'da ırkçılık ve ayrımcılığa zemin hazırlar.	2,832	0,024			9,971	0,041	2,368	0,065

AB'nin barış ve güvenliğin kaynağı, yeni bir sömürü düzeni ve farklılıklara saygı duyan bir organizasyon olması konusundaki yargılar, siyasi görüşlere göre genelde farklılık gösterirken, bu farklı görüştekiler kendi içlerinde homojen davranmışlar, fikir ayrılıkları göstermemişlerdir. İkili guruplar halinde Scheffe testi ile yapılan karşılaştırmalarda ise anlamlı olmamakla birlikte en bariz farklılık merkez sağ görüştekiler ile liberal görüştekiler arasında gözlenmiştir. Siyasi görüşlerle ilgili daha önce verilen çapraz tablolar da dikkate alınarak yorumlar yapılırsa şunlar söylenebilir. Liberal ve merkez sol görüştekiler en yüksek katılımı gösterirken, sosyalistler ve sonra merkez sağ görüştekiler en düşük katılımı göstermişlerdir. Sömürü düzeni olduğuna dair yargıda ise merkez sol, merkez

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

sağ ve liberaller aynı tutum içerisindeyken, sosyalist ve diğer görüştekiler benzer tutum sergilemişlerdir. Bu yargı çerçevesinde de anlamlı karşılaştırma mevcut değildir. Sosyalist düşüncedekiler en yüksek katılımı gösterirken, merkez sol en düşük katılımı sergilemiştir. AB'nin farklılıklara saygı gösteren bir kurum olmasında ise anlamlı olmamakla birlikte merkez sol diğerlerine göre farklı bir tutum göstermektedir. Merkez sol görüştekiler yüksek katılım sergilerken, diğer ve merkez sağ görüştekilerin tutumu daha düşük katılım eğilimindedir. AB'nin üye ülkelerde ekonomik ve sosyal refahı geliştireceği yargısına verilen cevaplar siyasi görüşlerin içerisinde bile homojenlik göstermemiş, aynı siyasi yaklaşımdaki akademisyenler bu konuda farklı tutumlar sergilemişlerdir. Bu duruma rağmen bu yargı genel olarak anlamlı bir farklılık sergilemektedir. En yüksek katılım merkez sol ve liberal görüşten gelirken, sosyalist görüş en düşük katılımı sergilemiş; Dunnett testi bu görüş ayrılığının anlamlı olduğunu ortaya koymuştur. AB'nin demokratik bir organizasyon ve çelişkili olmakla birlikte bir Hıristiyan birliği olduğu konusundaki tutumlarda siyasi görüşlere göre bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Ancak, varyanslara bakılarak bu konudaki görüşün daha heterojen, diğer bir ifade ile üzerinde genel bir uzlaşma olmayan bir konu olduğu söylenebilir. AB'nin Avrupa'da ırkçılık ve ayrımcılığa zemin hazırladığı görüşü ise siyasi görüşler arasında homojen bir dağılım sergilememekte, bazı siyasi görüşe yakın olanların daha benzer fikirler sunmalarına rağmen diğer bazı görüştekilerin bu yargı hakkındaki tutumları yüksek değişkenlik sergilemektedir. Bu yargı ile olan diğer bir sorun da sıralı ölçek değişkenlere uygulanan parametrik olmayan Kruskal-Wallis tek yönlü varyans analizine göre gruplar arasında anlamlı bir fark gözlenirken, Welch testine göre ortaya çıkan siyasi görüşler arası tutum farklılığı rastlantısaldır. Bununla birlikte ikili karşılaştırmalara bakıldığında Dunnett testi de siyasi görüşler arasında anlamlı bir farklılık olmadığına işaret etmekte, merkez sol görüşe yakın olanların nispeten daha farklı bir tutum sergilediklerini ortaya koymaktadır. Ortalama sıralar incelendiğinde merkez sol görüşündekilerin bu yargıya diğerlerinden daha az katıldıkları, sosyalistlerin ise daha kesin katıldıkları söylenebilmektedir.

4.5.2. Tam Üyeliğin Türkiye'ye Sağlayacağı Katkıların İncelenmesi

Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğinin sağlanması ve hatta AB ile sürdürülecek uyum müzakereleri tüm toplumda farklı şekilde algılanacak değişiklikler ile ortaya çıkacaktır. Bu değişikliklerden bazıları Türkiye'deki

mevcut sistemin iyileşmesi olarak düşünülmüştür. Ancak, iyileşme sübjektif bir kavram olduğundan ankette yer alan 11 madde AB araştırmalarında özellikle üzerinde durulan, kamuoyunda daha sık tartışılan ve literatürde bahsi geçen konular olarak sınırlandırılmıştır. Bu maddelere verilen cevapların iç tutarlığının (Cronbach α=0,9212) oldukça yüksek çıkması, katılımcılar tarafından ankette yer alan bütün maddelerin bir kazanç olarak tek bir kavram şeklinde algılanmasından kaynaklanmaktadır. Temel Bileşenler yöntemi ile keşifsel Faktör Analizi'nin uygulanabilmesi için gerekli şartlar sağlanmıştır (KMO katsayısı=0,908; Bartlett küresel ilişki test istatistiği χ^2=5626,4 ve p=0).

Tablo 4.72 Temel Bileşenler Analizi Birleşen Matrisi ve Açıklama Oranları*

Boyutlar	1	2
Varyans Açıklama Oranları %	33,8	32,97
Demokrasi	**0,873**	0,141
Ekonomik gelişme	**0,619**	**0,544**
Yüksek yaşam standardı	**0,595**	**0,596**
Tam bir hukuk devleti olma	**0,848**	0,277
Seyahat ve serbest dolaşım özgürlüğü	0,136	**0,748**
Eğitim	**0,570**	**0,557**
Siyasal ve kültürel özgürlükler	**0,756**	0,276
Doğu ile Batı arasında köprü rolü	0,417	**0,596**
İş imkanı	0,179	**0,869**
Gelecek ile ilgili endişelerin giderilmesi	0,358	**0,729**
Bilimsel etkinlikler	**0,501**	**0,539**

*Varimax döndürmesi ile elde edilen boyutlar.

Herhangi bir döndürme tekniği kullanılmaması durumunda tek bir boyut elde edilmekle birlikte, bu bileşen toplam varyansın ancak % 57,13'ünü açıkladığı görülmüştür. Varimax döndürme tekniği kullanıldığında açıklama oranı %66,78'e yükselmiş ve boyut sayısı iki boyuta çıkmıştır. Ancak bu durumda da bazı maddeler her iki boyutta da eşit ağırlıklı kalmaktadır. Elde edilen birinci kazanç boyutu ağırlıklı olarak demokrasi, hukuk devleti, özgürlükler kavramlarını içerirken, ikinci boyut daha çok ekonomik sıkıntıları içeren seyahat ve serbest dolaşımı ve iş imkanları ile gelecek kaygılarının giderilmesini içermektedir. Böylelikle bu boyutlar rahatlıkla hukuksal ve ekonomik kazançlar olarak adlandırılabilmektedirler.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 4.73 AB'nin Sağlayacağı Katkıların Siyasi Görüşlere Göre Farklılığının Sınanması

Yargılar	Homojenlik		ANOVA		Kruskal-Wallis		Welch testi	
	Levene F	p-değeri	F	p-değeri	χ^2	p-değeri	F	p-değeri
Demokrasi	2,092	,080	2,246	0,063	9,548	0,049	2,236	0,065
Ekonomik gelişme	7,174	,000			26,011	0,000	6,689	0,000
Yüksek yaşam standardı	8,242	,000			22,881	0,000	6,267	0,000
Tam bir hukuk devleti olma	1,110	,351	2,623	0,034	11,797	0,019	2,411	0,049
Seyahat ve serbest dolaşım özgürlüğü	4,997	,001			7,930	0,094	2,412	0,049
Eğitim	9,590	,000			12,391	0,015	4,235	0,002
Siyasal ve kültürel özgürlükler	1,523	,193	2,042	0,087	8,127	0,087	1,917	0,108
Doğu ile Batı arasında köprü rolü	,891	,469	2,377	0,051	9,266	0,055	2,186	0,071
İş imkanı	2,088	,081	6,485	0,000	21,547	0,000	5,261	0,000
Gelecek ile ilgili endişelerin giderilmesi	1,501	,200	3,444	0,008	11,263	0,024	2,872	0,023
Bilimsel etkinlikler	4,255	,002			7,542	0,110	2,104	0,080

Tam bir hukuk devleti olmanın, iş imkanlarının ve gelecek ile ilgili endişelerin giderilmesinin Türkiye için öngörülen kazancı konusundaki tutumlar siyasi görüşlere göre homojen bir dağılım sergilemekle birlikte genel olarak anlamlı farklılıklar göstermektedir. Diğer bir ifade ile farklı siyasi görüşlerin bu konudaki eğilimleri de farklı olmaktadır. Tam bir hukuk devleti olma ve gelecek kaygısı konusundaki sonuçlar daha önceki çapraz tablo analizleri de dikkate alınarak yorumlandığında liberal ve merkez sol görüş yüksek kazanç beklerken, sosyalistler daha düşük bir kazanç beklemektedirler. Sosyalist görüşe yakın olan akademisyenlerin gelecek kaygısı ile ilgili tutumları liberal ve merkez sol görüşlerin tutum eğilimleri ile anlamlı bir farklılık göstermektedir. İş imkanlarının AB'ye katılımla birlikte artacağı merkez sağ ve liberal görüşler tarafından desteklendiği, fakat sosyalist görüşün karşı fikirde olduğu ve istatistiksel anlamlı bir farklılık gösterdiği Scheffe testi ile ortaya çıkmaktadır. Liberal ve merkez sağ eğilimli akademisyenler tarafından destek gören ekonomik gelişme, yüksek yaşam standardı, seyahat ve serbest dolaşım özgürlüğü ve eğitim kazanımları konusundaki tutumlar farklı siyasi görüşlerde farklı dağılımlar sergilemekle birlikte, tutum eğilimleri de farklılık göstermektedirler. Sosyalist akım ise bu konuda da elde edilecek kazanımlardan şüpheli olduğunu ortaya koymuştur. Dunnett testi ile yapılan ikili karşılaştırmalarda sosyalist görüş taraftarlarının ekonomik gelişme konusunda diğer görüşlerle, yüksek yaşam standardı kazanımı konusunda merkez sol ve liberal görüşlerle ve eğitim konusunda liberallerle anlamlı

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

bir görüş ayrılığına sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Ancak, demokrasi, siyasal ve kültürel özgürlükler, Doğu ile Batı arasında köprü rolü ve bilimsel etkinlikler konusundaki kazançlar bakımından eğilimler aynıdır.

4.5.3. Türkiye'de Tam Üyeliğin Endişe Yaratabilecek Boyutları

Türkiye'nin AB'ye tam üye olarak katılımı durumunda ülke bütünlüğünün, Türk kimliği, Türk kültürü, Türk Lirası, ABD ile olan ilişkileri ve komşuları ile olan ilişkilerinin ne ölçüde etkileneceği ankete katılan akademisyenlere sorulmuştur. Cevaplayıcıların derecelendirmelerine göre bu 6 madde yüksek seviyede iç tutarlılık (Cronbach α=0,8037) göstermektedir. Keşifsel faktör analizinin uygulanması için gerekli olan örnek yeterliliği ve minimum genel bir ilişki yapısının sağlandığı da sınanmıştır (KMO katsayısı=0,754; Bartlett küresel ilişki test istatistiği χ^2=1991,7 ve p=0). Temel bileşenler yönteminin kullanılması ile yukarıda sıralanan maddelerin etkilenmeleri iki ana boyutta ortaya çıkmaktadır.

Tablo 4.74 Temel Bileşenler Analizi Birleşen Matrisi ve Açıklama Oranları

Boyutlar	1	2
Varyans Açıklama Oranları %	41,06	30,45
Ülke bütünlüğü	**0,852**	0,104
Türk kimliği	**0,908**	0,196
Türk kültürü	**0,872**	0,241
Türk Lirası	0,355	**0,518**
Türkiye-ABD arasındaki ilişkiler	0,102	**0,857**
Türkiye'nin komşuları ile olan ilişkileri	0,131	**0,847**

Toplam değişkenliğin, diğer bir ifade ile verilerin içerdiği toplam bilginin % 71,5'i oluşan iki boyut tarafından açıklanabilmektedir. Ülke bütünlüğü, Türk kimliği ve Türk kültürü gibi ulus olmaya ilişkin kavramlar bir boyutta toplanırken, diğer boyut daha ekonomik bir algılamanın ürünü olarak kalmış ve Türkiye'nin dış ilişkileri ve Türk Lirası'nın durumu gibi siyasi idarenin iradesinde bulunan olguları içermiştir. Ancak Türk Lirası'nın mali piyasa aracı olarak ekonomik ve idare ile ilgisi olmasına karşın, aynı zamanda Cumhuriyet Devrimleri'nin de ülke ve ortak kültür gibi bir simgesi olması ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda korunması özelliği göz ardı edilmiş gibi görülmektedir. Diğer taraftan ankette yer alan sorunun bu unsurların ne ölçüde etkileneceği hakkındaki tutum olup,

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

verilen cevaplardaki düşük seviyelerin etkilenmeyeceklerinin bir göstergesi olduğu unutulmamalıdır. Bu unsurlar hakkındaki temel yorumlar frekans dağılımları esnasında açıklanmıştır.

Tablo 4.75 Türkiye'nin Tedirginliklerinin Siyasi Görüşlere Göre Farklılığının Sınanması

Yargılar	Homojenlik		ANOVA		Kruskal-Wallis		Welch testi	
	Levene F	p-değeri	F	p-değeri	χ^2	p-değeri	F	p-değeri
Ülke bütünlüğü	1,972	0,097	1,616	0,168	6,911	0,141	1,635	0,166
Türk kimliği	1,830	0,121	1,161	0,327	4,909	0,297	1,123	0,346
Türk kültürü	1,865	0,115	2,289	0,058	8,839	0,065	2,340	0,055
Türk Lirası	3,032	0,017			4,327	0,364	1,357	0,249
Türkiye-ABD arasındaki ilişkiler	0,241	0,915	0,358	0,839	1,625	0,804	0,350	0,844
Türkiye'nin komşuları ile olan ilişkileri	3,206	0,013			4,736	0,315	1,785	0,132

Yukarıda sıralanan unsurların hiç birinin etkilenme seviyeleri siyasi görüşlere göre farklılık göstermemektedir. Ancak farklı siyasi görüştekilerin beyan ettikleri Türk Lirası'nın ve Türk-Amerikan ilişkilerinin etkilenme derecelerindeki değişkenlik farklılık göstermektedir. Ülke bütünlüğünün, Türk kimliğinin ve Türk kültürünün en çok etkileneceğini "diğer" başlığı altında toplanan siyasi görüştekiler beyan ederlerken, merkez sağ ve sol daha düşük seviyede bir etkilenme olacağı görüşündedirler. Merkez sol görüştekiler sosyalist görüşteki akademisyenlere göre Türk Lirası'nın daha çok etkileneceğini belirtmişler, merkez sağ görüştekiler ise ilişkilerin daha az etkileneceğini savunan taraf olmuşlardır. Diğer siyasi görüş gurubunda yer alan akademisyenler ABD ile değil ama komşularla ilişkilerin çok etkileneceğine işaret etmişlerdir. Bu görüştekilerin muhafazakar veya milliyetçi eğilimleri nedeniyle Türk Cumhuriyetleri veya komşu Arap ülkeleri ile olan ilişkilerin etkileneceği tutumunda sergilemeleri mümkündür. Bu konularda fikir ayrılığını temsil edecek ikili karşılaştırma Scheffe ve Dunnett testleri ile elde edilmiş istatistiksel bir bulgu yoktur. Dolayısı ile yukarıda yapılan yorumlar ankete katılan akademisyenlerin tutumlarını temsil etmektedir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

4.5.4. Tam Üyeliğin AB'ye Katkı Sağlayacağı Alanlar

Katılımcılardan Türkiye'nin tam üyelik durumunda AB'ye yapacağı katkılar konusundaki belirtilen ifadeleri önem derecelerine göre sıralamaları istenmiştir. Dolayısı ile Türkiye'nin AB'ye sağlaması mümkün olgular olan nüfus, pazar, dinler arası köprü görevi, kültürel zenginlik ve siyasi-askeri katkı diğer sorulardan farklı olarak değerlendirilmektedir. Sıralı ölçek veri oluştuğundan Faktör Analizi gibi çok değişkenli yöntemlerin uygulanması mümkün değildir. Diğer taraftan sıralı ölçek verilerde sıralamalar reel sayılar kümesinde tanımlı olmadıklarından ve dolayısı ile parametrik varsayımları sağlamaları beklenemeyeceğinden dolayı varyans analizi ve diğer parametrik testlerin kullanılması da mümkün olmayacaktır.

Tablo 4.76 Türkiye'nin Olası Katkılarının Siyasi Görüşlere Göre Farklılığının Sınanması

Yargılar	Kruskal-Wallis	
	χ^2	p-değeri
Genç ve dinamik bir nüfus	9,051	0,060
Pazar yaratma	11,730	0,019
İslam-Hıristiyan dünyası arasında köprü	8,288	0,082
Kültürel zenginlik	3,842	0,428
AB'ye siyasi ve askeri anlamda katkı	12,103	0,017

Akademisyenlerin siyasi görüşlerine göre genel olarak genç ve dinamik bir nüfus katkısı, dinler arası köprü görevi ve kültürel zenginlik sağlama yargılarına katılım seviyesinde anlamlı bir farklılık gözlenmemektedir. Ortalama sıralara göre sosyalist görüşe sahip akademisyenler Türkiye'nin genç ve dinamik bir nüfus sağlayacağı ve Türkiye'nin doğu ile batı arasında bir köprü olacağı yargılarına diğer siyasi görüştekilere göre daha fazla katıldığı, kültürel zenginlik konusunda ortalama düzeyde bir katılım sergiledikleri yorumlanmaktadır. Merkez sağ ise ilk iki düşünceye en az katılım gösteren taraf olmuştur. Siyasi görüşlere göre Pazar yaratma ve AB'ye askeri ve siyasi katkı sağlama konularında görüş ayrılığı mevcuttur. Türkiye'nin AB için yeni bir Pazar oluşturacağını daha güçlü inananlar merkez sağ ve "diğer" görüştekiler olurken, siyasi ve askeri anlamda kuvvetle katkı sağlayacağını düşünenler merkez görüşlere yakın olanlar olmuşlardır. Bu her iki yargıya en az katılan taraf ise sosyalist görüş olmuştur.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

4.5.5. Tam Üyelik Sürecinde Etkili Faktörler

Türkiye'nin AB'ye üyelik süreci oldukça sıkıntılı olmuş, sonunda üyelik müzakereleri başlamıştır. Bu süreçte Türkiye'nin çeşitli özelliklerinin önemli etkileri olmuştur. Bu özellikler ekonomik yapısı, nüfusu, inanç yapısı, kültürel özellikler, siyasetçilerin tutumları, askeri ve resmi kurumlar, toplumsal ve sivil kurumlar,özel sektör işletmeleri, coğrafi konumu, Avrupa'daki Türk imajı ve AB'nin Türkiye'ye bakış açısı olarak özetlenmiştir. Bu faktörlerin istatistiksel tutarlılığı yüksek seviyeye yakın çıkmıştır (Cronbach α=0,76). Bu maddelerin örneklem yeterliliği (KMO katsayısı 0,743) ve küresel ilişki testi (Bartlett küresel ilişki test istatistiği $\chi 2$=1932,638, p=0) sonuçları keşifsel faktör analizinin uygulanmasına imkan tanımaktadır. Temel bileşenler yöntemi ile yapılan analiz sonucu 11 madde 3 boyuta indirgenmiş, ancak bu boyutlar toplam değişkenliğin sadece %54,4'ünü açıklama gücüne sahip olmuşlardır.

Tablo 4.77 Temel Bileşenler Analizi Birleşen Matrisi ve Açıklama Oranları

Boyutlar	1	2	3
Varyans Açıklama Oranları %	23,4	18,5	12,5
Ekonomi	0,059	0,206	**0,765**
Nüfus	0,238	0,011	**0,789**
Din	**0,589**	-0,220	0,187
Siyasetçiler	0,460	**0,536**	-0,055
Askeri-resmi kurumlar	**0,500**	**0,443**	0,022
Özel sektör	0,013	**0,826**	0,236
Toplumsal-sivil kurumlar	0,028	**0,846**	0,073
Coğrafi durum	**0,471**	0,037	0,206
AB'nin Türkiye'ye bakış açısı	**0,634**	0,182	0,107
Avrupa'daki Türk imajı	**0,751**	0,114	0,115
Kültür	**0,717**	0,126	-0,023

Tablo 4.77'de yer alan madde-faktör ilişki katsayıları incelendiğinde ekonomi, nüfus bir "büyüklük" boyutu oluştururken, tam net bir faktörleşme olmamakla birlikte siyaset de dahil olmak üzere "kurumlar" ikinci boyutu oluşturmuşlardır. Türk kültürü, imajı ve Türkiye'ye bakış açıları ise bir "vitrin" olarak üçüncü boyutu meydana getirmektedir. Ancak bu yorum ve algılama Türkiye'de görev yapmakta olan Türk akademisyenler tarafından ortaya çıkartılmaktadır. Gerçekte Avrupalıların veya irade makamı olan Avrupa Parlamentosu'nun bu süreçte hangi faktörlere ne derece önem verdiğini ortaya koymamaktadır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 4.78 Tam Üyelik Sürecinde Etkili Faktörlerin Siyasi Görüşlere Göre Farklılığının Sınanması

Yargılar	Homojenlik		ANOVA		Kruskal-Wallis		Welch testi	
	Levene F	p-değeri	F	p-değeri	χ^2	p-değeri	F	p-değeri
Ekonomi	1,707	,147	1,694	0,149	7,289	0,121	1,663	0,159
Nüfus	3,138	,014			9,710	0,046	2,289	0,060
Din	2,511	,041			4,644	0,326	1,002	0,407
Siyasetçiler	,698	,593	2,920	0,021	12,603	0,013	2,880	0,023
Askeri-resmi kurumlar	,324	,862	0,241	0,915	1,065	0,900	0,231	0,921
Özel sektör	1,430	,222	1,598	0,173	6,665	0,155	1,700	0,150
Toplumsal-sivil kurumlar	2,031	,088	2,318	0,056	9,935	0,042	2,295	0,059
Coğrafi durum	3,218	,012			3,274	0,513	1,200	0,311
AB'nin Türkiye'ye bakış açısı	2,892	,022			11,011	0,026	2,133	0,077
Avrupa'daki Türk imajı	4,374	,002			10,741	0,030	3,128	0,015
Kültür	4,307	,002			13,389	0,010	3,322	0,011

Anket çalışmasına katılan akademik personel ekonomi, siyasetçiler, askeri-resmi kurumlar, özel sektör ve toplumsal-sivil kurumların süreçteki önemi konusunda siyasi görüşleri içerisinde homojen dağılımlar göstermiş olup, sadece siyasetçilerin önemi konusunda farklı siyasi görüşlerden en az biri fikir ayrılığı sergilemiştir. Siyasetçilerin; önemi her ne kadar kurum boyutu ile yüksek ilişki sergilememekle birlikte, şıklarda adı geçen kurumlarla siyasetin yakın ilişkide olduğu ve hatta bu kurumların davranışları üzerinde etkili oldukları bir gerçektir. Sosyalist ve merkez sol görüşteki akademisyenler siyasetçilerin bu süreçteki önemini daha yüksek algılamaktadırlar. Geri kalan faktörlerden ise Avrupa'daki Türk imajı ve Türk kültürünün öneminde Welch testine göre anlamlı farklılıklar gözlenirken, AB'nin Türkiye'ye bakış açısında da parametrik olmayan Kruskal-Wallis testine göre anlamlı bir farklılık görülmektedir. Kısaca siyasi görüşlerden en az biri diğerlerine göre "vitrin"'in önemini farklı algılamaktadır. "Diğer" sınıfı içinde toplanmış siyasi görüşler ile liberaller ise vitrinin süreçteki önemini daha düşük görmektedirler. Belirlenen bu farklılık aynı zamanda istatistiksel anlamlı bir farklılık olarak ortaya çıkmaktadır. Nüfusun önemi konusunda merkez sağ ve sol arasında önemli bir görüş ayrılığının varlığı Dunnett ikili karşılaştırma testi ile ortaya çıkmaktadır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

4.5.6. Socrates-Erasmus Programının Akademik Yaşamdaki Etkileri

Akademisyenler için AB'ne tam üyelik; içinde yaşadığımız ülke açısından değerlendirilebileceği gibi, üniversiteler akademik personeli ile doğrudan ilgili olan AB'nin eğitim ile ilgili Socrates-Erasmus programı avantaj veya dezavantajları açısından da değerlendirilebilir. Bu programların çeşitliliği akademik personel, öğrenci ve bilimsel çalışmalar konusunda açılımlar sağlamaktadır. Bu kapsamda çalışmanın hedef kitlesi olan akademik personel ile ve akademik çalışma çerçevesi ile ilgili bazı yargıların katılım seviyesi ölçülmüştür. Onbeş maddenin yer aldığı bu ölçekte iç tutarlılık oldukça yüksek çıkmıştır (Cronbach α=0,89). Örneklem yeterliliğinin (KMO katsayısı = 0,916) çok değişkenli faktör analizi yapılmasına imkan sağladığı verilerden değişkenler arasında anlamlı küresel bir ilişki (Bartlett küresel ilişki test istatistiği χ^2=4798,8, p=0) bulunmuştur. Bu sonuçlar akademisyenlerin kendi görev sorumlulukları çerçevesinde daha objektif ve tutarlı tutum sergilediklerini göstermektedir.

Keşifsel faktör analizi temel bileşenler yöntemi ile uygulandığında toplam bilginin, istatistiksel ifade ile toplam değişkenliğin % 62,9'unu açıklayan üç boyutun ortaya çıktığı belirlenmiştir. Açıklama oranının düşüklüğüne karşın elde edilen boyutların kavramsal anlamlılığı dikkat çekicidir.

Tablo 4.79 Temel Bileşenler Analizi Birleşen Matrisi ve Açıklama Oranları

Boyutlar	1	2	3
Varyans Açıklama Oranları %	27,1	25,5	10,3
AB ülkeleri ile akademik işbirliği artar	0,273	**0,805**	-0,118
Bilimsel çalışmalar için finansal destek bulma imkanı artar	0,238	**0,842**	-0,001
Bilimsel yayın yapma olanakları artar	0,251	**0,859**	0,106
Bilimsel yayınlara ulaşma olanakları artar.	0,144	**0,762**	0,317
Akademik yükselme kriterleri zorlaşır	0,237	0,251	**0,633**
Akademik yükselme olanakları artar	**0,529**	0,316	0,167
Türkiye'deki üniversiteler arası rekabet artar	**0,679**	0,266	0,017
Akademik çevreleri tanıma/tanınma imkanı artar	**0,509**	**0,558**	-0,034
Özel sektörle işbirliğini arttıracak imkanlar sağlar	**0,674**	0,335	0,115
Akademisyenlerin gelirlerinin artmasını sağlar	**0,758**	0,126	0,283
Akademisyenliği daha popüler hale getirir	**0,786**	0,132	0,258
Üniversitelere yönelik devlet desteğini garanti eder	**0,658**	0,116	0,445
AB ile entegrasyona hız kazandırır.	**0,669**	0,317	-0,096
Eğitimdeki fırsat eşitliğini engeller	0,065	-0,161	**0,786**
Eğitimde kalitenin artmasını sağlar.	**0,515**	**0,559**	-0,102

Birinci boyut, akademik ortam ile Türkiye'de siyasi, sosyal ve ekonomik etkileşim faktörlerini içermektedir. Bu boyut "yerli etkileşim" olarak adlandırılabilir. İkinci boyut ise AB ile etkileşim sonucu gelişmesi beklenen altyapı ve bilimsel etkinlik faktörlerini içermektedir. Bu nedenle bu boyutun da "AB ile etkileşim" olarak adlandırılması uygun bulunmuştur. Üçüncü ve son boyut ise maddeler ile negatif ilişkiler de içeren "dezavantajları" içermektedir. Bu dezavantajlar sorularda olumsuz olarak yer alan eğitimde fırsat eşitliğinin bozulması ve akademik yükselmenin zorlaşması maddeleridir.

Ankete katılan akademik personelin bu maddeler çerçevesinde siyasi görüşlerinden etkilenmemeleri, objektif karar vermeleri beklenmektedir. Bu nedenle AB'ye katılım ile akademik çevreleri ve yaşantıyı doğrudan etkileyebileceği düşünülen Socrates-Erasmus programına olan tutumlar da siyasi görüşlere göre değerlendirilmişlerdir.

Tablo 4.80 Socrates-Erasmus Programları ile İlgili Yargıların Siyasi Görüşlere Göre Farklılığının Sınanması

Yargılar	Homojenlik		ANOVA		Welch testi	
	Levene F	p-değeri	F	p-değeri	F	p-değeri
AB ülkeleri ile akademik işbirliği artar	3,654	,006			4,632	0,001
Bilimsel çalışmalar için finansal destek bulma imkanı artar	,952	,434	1,862	0,115	1,807	0,128
Bilimsel yayın yapma olanakları artar	2,090	,081	2,770	0,026	1,944	0,104
Bilimsel yayınlara ulaşma olanakları artar.	4,739	,001			2,230	0,066
Akademik yükselme kriterleri zorlaşır	1,837	,120	2,541	0,039	2,466	0,046
Akademik yükselme olanakları artar	1,248	,289	3,863	0,004	3,835	0,005
Türkiye'deki üniversiteler arası rekabet artar	1,541	,189	5,299	0,000	4,206	0,003
Akademik çevreleri tanıma/tanınma imkanı artar	8,153	,000			4,558	0,001
Özel sektörle işbirliğini arttıracak imkanlar sağlar	4,462	,001			5,865	0,000
Akademisyenlerin gelirlerinin artmasını sağlar	3,365	,010			3,675	0,006
Akademisyenliği daha popüler hale getirir	,818	,514	7,213	0,000	5,647	0,000
Üniversitelere yönelik devlet desteğini garanti eder	4,851	,001			7,402	0,000
AB ile entegrasyona hız kazandırır.	2,681	,031			4,614	0,001
Eğitimdeki fırsat eşitliğini engeller	6,925	,000			0,395	0,812
Eğitimde kalitenin artmasını sağlar.	1,943	,102	5,683	0,000	3,914	0,004

Siyasi görüşlerden kaynaklanan ikili karşılaştırmalar esnasında homojen guruplarda Scheffe testi ve homojen olmayan guruplarda Dunnett testi sonucu aşağıda sadece istatistiksel anlamlı olan bulgular yorumlanmıştır. Akademik personelin genel olarak hem siyasi görüşler arasında hem de aynı görüşler içerisinde en tutarlı tutum sergiledikleri durum bilimsel çalışmalara sağlanacak finansal destek konusunda olmuştur. Bu yargının dışında bilimsel yayın yapma olanaklarının artması, akademik yükselme kriterlerinin zorlaşması, akademik yükselme olanaklarının artması, Türkiye'deki üniversiteler arası rekabetin artması, akademisyenliği daha popüler hale getirmesi ve eğitimde kalitenin artması konusundaki yargılarda aynı siyasi görüştekiler benzer tutum sergilerken, farklı siyasi görüşler arasında fikir ayrılıklarının oluştuğu, en az bir siyasi görüşteki akademisyenlerin diğerlerinden farklı tutum sergiledikleri ortaya çıkmıştır. Akademik yükselme olanaklarının artması konusunda sosyalist ile liberaller arasındaki görüş ayrılığı anlamlı bulunmuştur. Sosyalist görüşe sahip akademisyenler bu yargıya daha düşük katılım göstermişlerdir. Bu olanaklarının Türkiye'nin mevcut şartlarına bağlı olduğunu düşünüyor olabilecekleri gibi, AB'nin giderek azalan bir talep gören mevcut yüksek öğrenim durumunu da dikkate alıyor olabilirler. Diğer taraftan olanakların artması, bilim adamlarının AB ülkelerinde çalışma imkanı bulmaları şeklinde yorumlanır ise, bunun Türkiye'ye olan sosyal zararını irdelemiş olabilirler. Türkiye'deki üniversiteler arasındaki rekabetin artacağı görüşünde merkez sol da liberal düşüncedekilerle birlikte, sosyalist akıma ters tutum sergilemiştir. Sosyal bir eğitim sisteminde, eğitim kurumları arasında rekabet olmaması gerekliliği veya eğitim hizmetlerinin eşit dağılması gerektiği düşüncesi hakim olabilir. Liberal ve merkez sağ-sol görüş rekabetin artması ile eğitimde hizmet ve bilim kalitesinin de artacağını öngörmektedirler. Sosyalist görüş, merkez sağ-sol ve liberal görüşlere karşı olarak akademisyenliğin popülaritesinin daha az artacağına dair bir tutum içinde bulunmaktadırlar. Ancak, şu an bile Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik ve sosyal şartların belki de etkisi ile gençlerin üniversitelere başvuru sayısında önemli bir yükselme mevcuttur. Geri kalan diğer yargılarda ise aynı görüştekiler diğerlerine göre farklı dağılım sergilemektedirler. Bunlardan, AB ülkeleri ile akademik işbirliğinin artması, akademik çevreleri tanıma/tanınma imkanının artması, özel sektörle işbirliğini arttıracak imkanların sağlanması, akademisyenlerin gelirlerinin artması, üniversitelere yönelik devlet desteğini garanti etmesi ve AB ile entegrasyona hız kazandırması şeklindeki yargılarda siyasi görüşler farklı tutum sergilemişlerdir. Akademik işbirliğinin artması konusunda liberal düşüncedeki akademisyenler merkez sağ ve "diğer" görüştekilere göre

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

daha iyimser yaklaşmaktadırlar. Homojenlik sağlanamayan yargılardan sadece iki tanesinde, ki bunlar bilimsel yayınlara ulaşma olanaklarının artması ve eğitimdeki fırsat eşitliğini engellemesidir, farklı siyasi görüşler hem fikir olmuşlardır. Buna rağmen akademik çevreleri tanıma ve bu çevrelerde tanınma imkanı açısından en iyimser taraf olarak liberal görüştekiler ortaya çıkmış, merkez sağ işbirliği konusundaki tutumunda "diğer" görüşe sahip olanların gösterdiği gibi tutarlı davranmamıştır. Merkez sağ görüştekiler işbirliğinin kişilerden ziyade kurumlar arasında kalacağı görüşünde olabilirler. Benzer tutum farklılığı üniversitelerin özel sektör ile işbirliği imkanlarının artması konusunda da ortaya çıkmaktadır. Liberal ve merkez sol bu imkanların artacağı konusunda sosyalist ve "diğer" görüşe göre daha iyimser bir tutum sergilemiştir. Dolayısı ile merkez ve liberal görüştekiler bu karşılıklı işbirliklerinin akademisyen gelirlerinin arttıracağı konusunda daha yüksek bir katılım sergilemişler, yukarıdaki yorumların paralelinde sosyalist görüşe sahip akademisyenler gelir artışının daha az dikkate alınacak bir sonuç olduğunu ifade etmişlerdir.

4.6. TAM ÜYELİĞİ DESTEKLEYEN VE DESTEKLEMEYENLERİN PROFİLİ

Çalışmada elde edilen bulgular neticesinde akademisyenlerin AB'ye tam üyeliği desteklemeleri konusundaki tutumları ve bu sonuca bağlı bulunan siyasi görüşleri, bu bireylerin AB ile ilgili kavramları algılamalarında çeşitlilik göstermektedir.

4.6.1. Temel İstatistiklere Göre Profil

Bu yargılar belirli başlıklar halinde faktörleşebildiğinden destekleyen ve desteklemeyenlerin bu faktörler yardımı ile profili çıkartılabilir. Bu amaçla öncelikle faktörlerin destekleyen ve desteklemeyenlere göre farklılık arz etmesi gerekeceğinden t-testi ile sınanması, profil hazırlanması amacı ile faydalı olacaktır.

Tablo 4.81 Faktörlerin AB üyeliğini destekleme tutumuna göre bağımsız örneklem t-testleri

Faktörler		Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata	Levene Homojenlik		Bağımsız t-testi[48]	
					F	p	t	p
AB ile ilgili olumlu fikirler	Destekliyorum	0,262	0,845	0,035	13,840	0,000	14,169	0,000
	Desteklemiyorum	-0,858	1,008	0,080			12,802	0,000
Sömürü ortamı olumsuz fikirleri	Destekliyorum	-0,176	0,916	0,038	5,413	0,020	-9,422	0,000
	Desteklemiyorum	0,623	1,057	0,084			-8,676	0,000
Hukuksal kazançlar	Destekliyorum	0,248	0,825	0,034	25,355	0,000	13,039	0,000
	Desteklemiyorum	-0,797	1,120	0,089			10,959	0,000
Ekonomik kazançlar	Destekliyorum	0,196	0,899	0,037	4,234	0,040	11,612	0,000
	Desteklemiyorum	-0,760	0,994	0,079			10,959	0,000
Ulusalcılık etkileri	Destekliyorum	-0,170	0,907	0,037	20,003	0,000	-8,752	0,000
	Desteklemiyorum	0,578	1,116	0,089			-7,771	0,000
Ekonomik etkiler	Destekliyorum	0,025	0,998	0,041	1,043	0,308	0,494	0,621
	Desteklemiyorum	-0,019	1,006	0,080			0,492	0,623
Büyüklük faktörü	Destekliyorum	-0,069	0,976	0,040	5,832	0,016	-3,381	0,001
	Desteklemiyorum	0,233	1,079	0,086			-3,189	0,002
Kurumlar faktörü	Destekliyorum	0,100	0,920	0,038	25,835	0,000	4,626	0,000
	Desteklemiyorum	-0,308	1,197	0,095			3,981	0,000
Vitrin faktörü	Destekliyorum	0,028	0,943	0,039	10,157	0,001	0,727	0,468
	Desteklemiyorum	-0,036	1,123	0,089			0,657	0,512
Yurtiçi akademik etkileşim	Destekliyorum	0,114	0,909	0,041	22,274	0,000	5,801	0,000
	Desteklemiyorum	-0,469	1,192	0,112			4,904	0,000
AB ile akademik etkileşim	Destekliyorum	0,115	0,889	0,040	26,681	0,000	4,894	0,000
	Desteklemiyorum	-0,378	1,263	0,118			3,948	0,000
Algısal akademik dezavantaj	Destekliyorum	-0,093	0,940	0,042	5,610	0,018	-4,438	0,000
	Desteklemiyorum	0,360	1,152	0,108			-3,910	0,000

Tablo 4.81 incelendiğinde AB'ye tam üyeliği destekleyen ve desteklemeyenler ekonomik etkiler faktörü açısından hem benzer dağılım sergilemekte, hem de ortak görüş sergilemektedirler. Ayrıca, Türkiye'nin AB tarafından görünen yüzünün algılanması olan vitrin faktöründe dağılımlar

[48] Bağımsız örnek t-test istatistikleri her sınama için üstteki varyanslar eşit varsayılarak, alttaki varyanslar farklı sayılarak hesaplanmış iki değeri içermektedir. Levene sınaması sonucu varyansların eşit olmadığı sonucuna varılırsa alttaki değere göre karar verilecektir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

farklılık gösterirken, her iki taraf açısından aynı önemde kabul edilmektedir. Bu faktörlerin dışında kalan 10 özellikte ise destekleyenler ve desteklemeyenler anlamlı farklılıklar sergilemekte ve farklı profiller çizmektedirler. Bu profilin dikkatlice incelenerek bu iki zıt düşünceyi yaratan olgular veya sebep olan etkiler belirlenebilir.

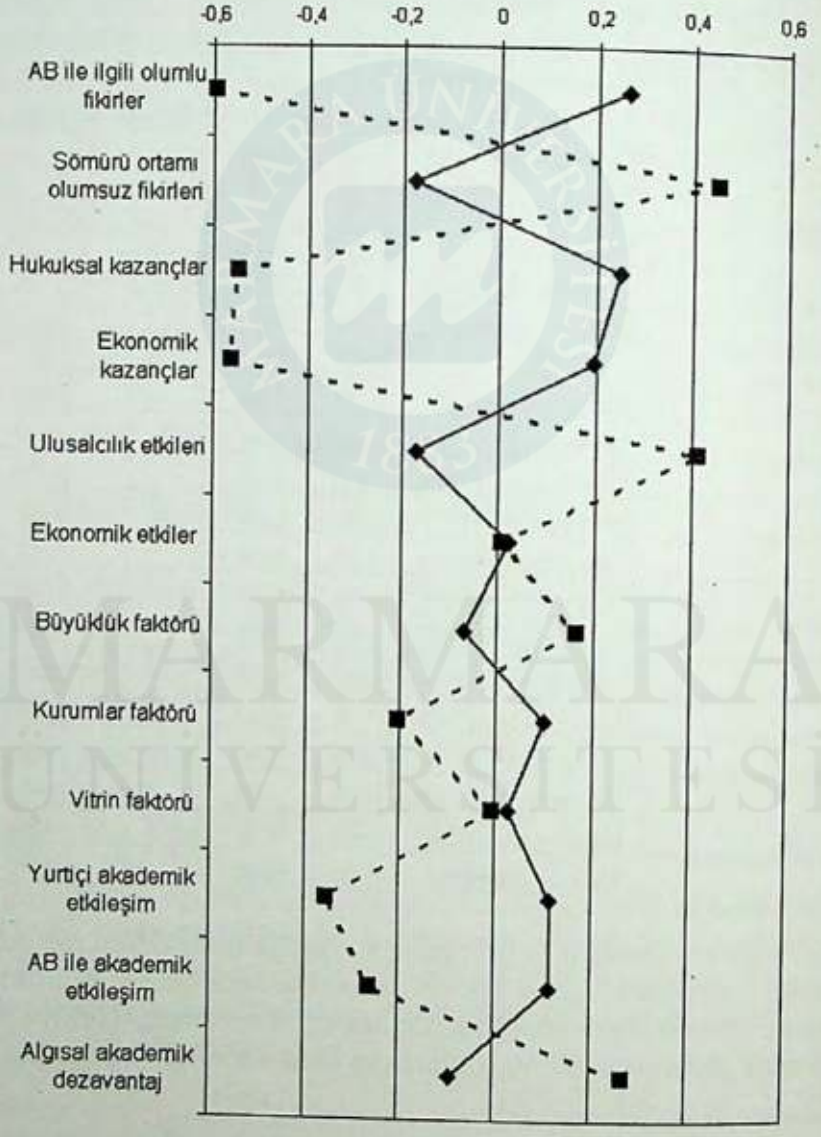

Şekil 4.24 Destekleyen (düz çizgi) ve Desteklemeyenlerin (kesikli çizgi) Faktör Profilleri

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Şekil 4.24'de yapılan istatistiksel çalışmalar açık bir yapı ile görülmektedir. AB'ye tam üyeliği desteklemeyenler katılımın olumsuz yönlerini daha yüksek seviyede algılamaktadırlar. Ancak, katılımın ekonomik etki seviyesi konusunda da aynı görüşü sergilemektedirler.

4.6.2. Çok Boyutlu Ölçekleme Analizi ile Profil

Sorulara verilen cevapların arasındaki ilişkilerden yola çıkılarak ifadelerin algılanmasına göre de profil çıkartılmaktadır. Çok Boyutlu Ölçekleme Analizi ile farklı ifadeleri algılanma konumlarının haritası hazırlanabilmektedir.

Çok boyutlu ölçekleme tercihler, tutumlar, eğilimler, inançlar ve beklentiler gibi davranışsal verilerin kullanıldığı çok değişkenli bir istatistiksel analiz türüdür. Nesnelerin (marka, işletme, mağaza, şehir, kişi ve benzeri) arasındaki uzaklığı ikili bir şekilde ölçmeye yaramakta ve bu uzaklıklar benzerlik yada benzemezlik olarak belirlenebilmektedir. Çok boyutlu ölçekleme; aslında her nesnenin çok boyutlu bir uzayda bir nokta ile ifade edildiği bir modeldir.[49] Uzay genelde iki boyutlu olup, nadiren üç yada daha çok boyutlu olabilmektedir. Bu model öklit modeli olarak adlandırılmaktadır. Nesneler arasındaki uzaklıklar iki boyutlu bir haritaya yansıtılarak nesneler yorumlanmaktadırlar.

Çok boyutlu ölçekleme, matris sayısına ve hangi modelin kullanıldığına göre sınıflandırılabilir. Bu açıdan dört türlü çok boyutlu ölçekleme bulunmaktadır. Bunlar şöyle sıralanabilir.[50]

1. Klasik Çok Boyutlu Ölçekleme bir matris ve öklit modelden oluşur.
2. Katlanmış Çok Boyutlu Ölçekleme birkaç matris ve öklit modelden oluşur.
3. Ağırlıklı Çok Boyutlu Ölçekleme birkaç matris ve ağırlıklı öklit modelden oluşur.

---

[49] Çilingirtürk, A.M., "AB'nin Dış Ticaret Akışı: Bitişme Analizi Yaklaşımı", Derin Yayınları, İstanbul, 2005, s.75.

[50] Nakip, M., Pazarlama Araştırmaları Teknikler ve (SPSS Destekli) Uygulamalar, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2003, s.519.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

4. Genelleştirilmiş Çok Boyutlu Ölçekleme ise birkaç matris ve genelleştirilmiş öklid modelden oluşur.

Bir başka sınıflandırma türü de ölçek esasına göre yapılabilmektedir. Bunlar metrik ve metrik olmayan çok boyutlu ölçekleme olarak adlandırılırlar. Burada metrik olmayan çok boyutlu ölçekleme sıralı ölçek veriler için kullanılırken, metrik olan da aralıklı yada oransal ölçek verilere uygulanmaktadır.

Çok boyutlu ölçeklemede bir dağılıma uygunluk varsayımı olmadığından nesneler arasındaki mesafe, gösterim uzaklıkları ile ifade edilir. Bu uzaklıklar da Regresyon, Faktör ve Ayırım (Diskriminant) analizlerinden yararlanılarak elde edilebilir. Çok boyutlu ölçeklemede nesneler arası uzaklıklar simetriktir. Yani A, B' ye ne kadar uzaksa, B' de A' ya o kadar uzaktır. Analizde kullanılan değişkenlerin ölçeklerinin farklı olması durumunda verilerin standartlaştırılması uygun olacaktır.

Çok boyutlu ölçekleme analizine başlamadan önce modelin çok iyi bir şekilde kurulması gerekmektedir. Bu nedenle ilk adım modelin doğru formüle edilmesidir. Bunun nedeni ise çok boyutlu ölçeklemede kullanılan verilerin farklı formlarda ortaya çıkabilmesidir. Çok boyutlu ölçeklemenin aşamaları aşağıdaki şekilde sıralanır.[51]

1. Problemin formüle edilmesi
2. Benzerliklerin ölçülmesi
3. Uzaklık modelinin seçimi
4. Monotonluk varsayımını sağlayacak konfigürasyonun belirlenmesi
5. Boyutların sayısının belirlenmesi ve etiketlenmesi
6. Gözlemlerin toplulaştırılması
7. Güvenilirliğin değerlenmesi

Bu çalışmada çok boyutlu ölçekleme yöntemi ile yorumlamayı daha kolay kılacak olan iki boyutlu haritalar hazırlanarak yararlananlara sunulacaktır.

---

[51] Backhaus, K., B. Erichson, W. Plinke, R. Weiber, Multivariate Analysemethoden, 9. baskı, Springer Verlag, Berlin, 2000, s.506.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

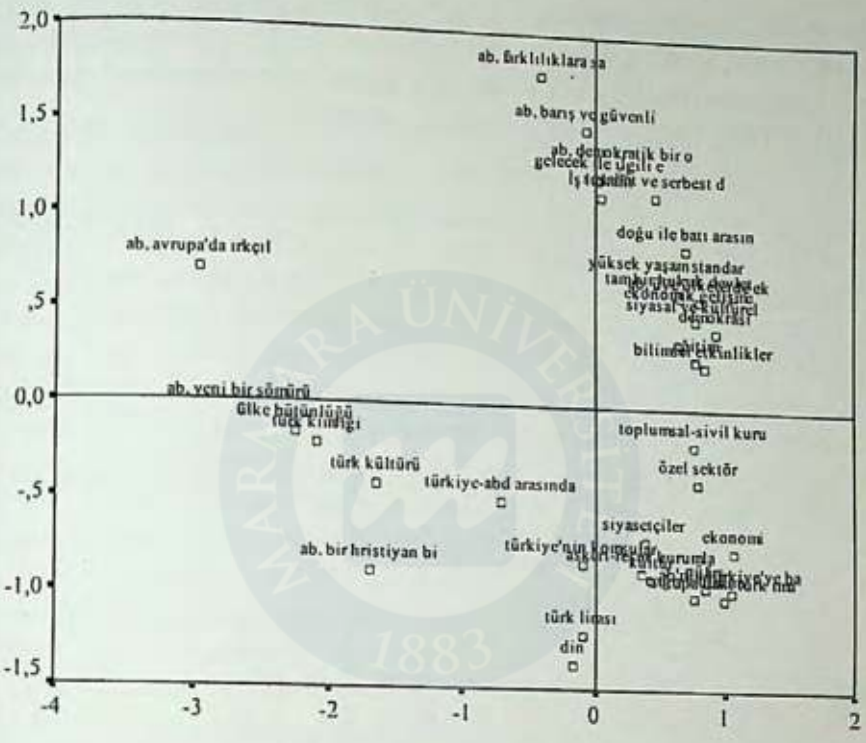

Şekil 4.25 AB ve Kurumlarına İlişkin Çok Boyutlu Ölçekleme Haritası

Harita incelendiğinde ankette farklı başlıklar altında yer alan değişkenler karışık bir serpilme göstermektedirler. Haritada yer alan yatay ve dikey eksenler farklı görüş açıları ile değerlendirilebilir. Ancak dikey eksen avantaj ve dezavantajlar, yatay eksen sağ taraf üyeliği pozitif etkileyecek unsurlar, sol taraf üyelikten negatif etkilenecek unsurlar şeklinde yorumlanabilmektedir. Diğer taraftan koordinat sistemindeki her çeyrekte yer alan ifadelerin de birlikte ele alınması mümkündür. Sözgelimi Avrupa'da ırkçılık ve AB'nin sömürü düzeni olması ifadeleri sol-üst çeyrekte yer alırken, Türkiye'de etkileneceği düşünülen ifadeler sol-alt çeyrekte ve AB'nin pozitif yönleri ile Türkiye'deki olası iyi etkileri sağ-üst çeyrekte yer almaktadır. Bu model uzaklıkları %89,77 açıklamaktadır ve modelin Kruskal stres katsayısı 0,2087'ye eşittir.

Çok Boyutlu Ölçekleme aynı zamanda iki uçlu (dichotom, binary) değişkenlere de uygulanabilmektedir. Anketin ilk bölümünde yer alan tutum

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

sorularına verilen cevapların analizi için "Fikrim yok" şeklinde cevaplanmış toplam 292 gözlem bilgisi dışlanarak verilerde iki uç değerin kalması sağlanmıştır. Böylece kalan 493 geçerli gözlemle Öklid uzaklıklar matrisi hesaplanmış, ve tutum haritası çıkartılmıştır.

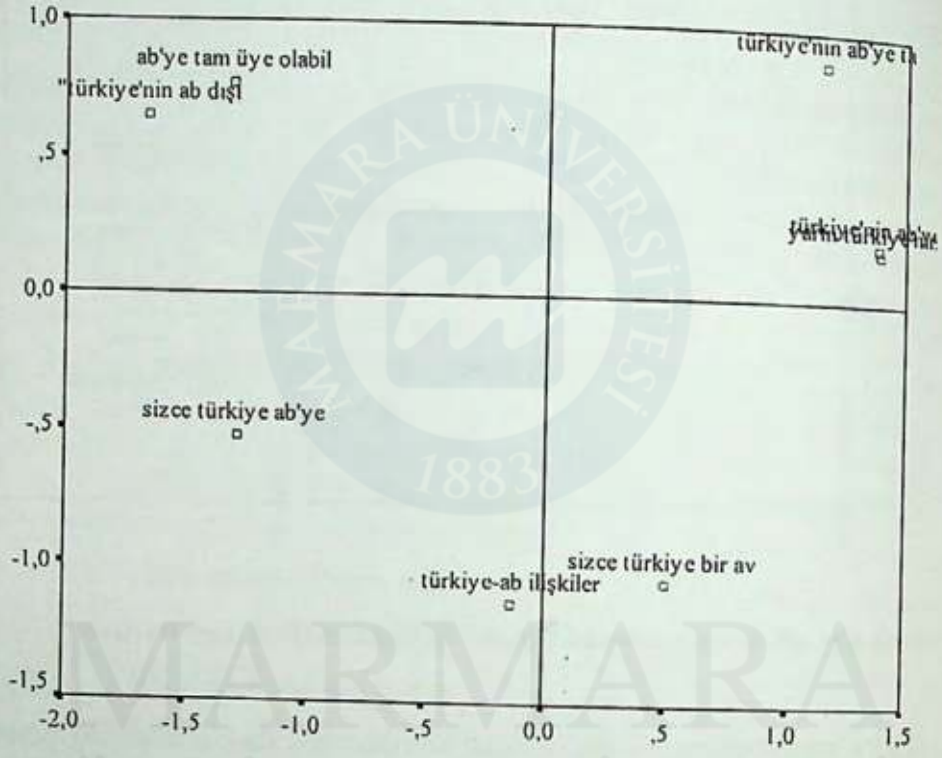

Şekil 4.26 Temel Görüşlere Göre Çok Boyutlu Ölçekleme Haritası

Kurulan çok boyutlu ölçekleme modelinin Kruskal Stres katsayısı 0,20560 ve uzaklıklara ait ilişkilerin karesi RSQ=0,78976 şeklinde çıkmıştır. Modelin uzaklıkları doğrusal bir model ile yaklaşık %79 doğru konumlandırması güçlü bir konumlandırmanın mümkün olduğunu göstermektedir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

4.6.3. Ayırım Analizi ile Fikir Farklılığının Kaynağının Belirlenmesi

Çalışmada belirli yargılar çerçevesindeki algılamaların farklı görüş ve kararlara sahip kişilerde farklılık gösterdiği ortaya konmaktadır. Ancak, hangi belirli yargıların bu karar üzerinde etkili olduğu veya bu sonucun sebepleri ortaya çıkmamaktadır. Bu sorunun çözümü için çok değişkenli analiz yöntemlerinden bağımlı değişkenin kategorik olduğu Ayırım analizi kullanılacaktır. Ayırım analizi gruplamalara ilişkin ön bilgiden yola çıkarak, daha sonra gözlem birimlerinin bu guruplara atanmasını sağlayacak bir model kurulmasına yardımcı olan bir yöntemdir. Bu ayrımın genel yargılardan kaynaklanan sebepleri yanında akademik yargılardan kaynaklanabilecek sebepleri de ayrıca araştırılacaktır. Diğer analizlerde olduğu gibi bu karar konusunda da fikir beyan etmeyenler analiz dışı bırakılarak ayırım özelliğinin daha net ortaya çıkması amaçlanmaktadır. Bununla birlikte bağımlı değişkenin üç kategoriden oluşması elde edilen sonuçların yorumlanmasını da zorlaştıracaktır. Wilks λ yöntemi ile basamaklı algoritma tercih edilerek en uygun modelin kurulması ve birlikte etkisi en iyi açıklanacak yargıların modelde yer alması amaçlanmaktadır. Ayrıca, destekleyenlerin oranının yüksek olmasına rağmen önsel olasılıklar eşit kabul edilerek ön bilgi olmadan karar vericiye yardımcı olması muhtemel özellikler belirlenecektir. Bu kısımda yer alan AB'ne tam üyeliği destekleme tutumunu etkileyen özellikleri belirleme çalışmasının Lojistik Regresyon Analizi ile de gerçekleştirilmesi mümkün olacaktır. Lojistik Regresyon Analizi aynı zamanda nitel değişkenlerin de bağımsız değişken olarak kullanılmasına imkan sağlamaktadır. Çoklu Binom dağılımı yaklaşımı ile kategorik değişkenler seviye sayısı kadar ikili değişkene çevrilmektedir. Dolayısı ile nitel değişkenlerin kullanılması durumunda Ayırım fonksiyonlarının sayısı artmakta ve yorumlanması güçleşmektedir.

Diğer taraftan Ayırım Analizi ile kararın üzerinde etkili olan yargılar belirlenirken, aynı yargılardan yola çıkılarak destekleyen ve desteklemeyenlerin gruplandırılmasının mümkün olup olmadığı incelenecektir. Bu amaçla Kümeleme analizine başvurulacaktır. Kümeleme analizi, birbirlerine benzeyen birey ve nesnelerin sınıflandırılmasını sağlayan çok değişkenli bir analiz türüdür. Kümeleme analizi, X veri matrisinde yer alan ve doğal gruplamaları kesin olarak bilinmeyen birimleri, değişkenleri yada birim ve değişkenleri birbiri ile benzer olan alt kümelere ayırmaya yardımcı olan yöntemler topluluğudur. Bu analizin genel amacı, gruplanmamış verileri benzerliklerine göre sınıflandırmak ve araştırma-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

cıya uygun işe yarar özetleyici bilgiler elde etmede yardımcı olmaktır. Temel olarak 4 değişik amaca yönelik işlevi yerine getirmektedir: Bunlar şöyle sıralanabilir:[52]

1. n sayıda birimi, nesneyi, oluşumu p değişkene göre saptanan özelliklerine göre olabildiğince kendi içinde türdeş (homojen) ve kendi aralarında farklı (heterojen) alt gruplara ayırmak,
2. p sayıda değişkeni, n sayıda birimde saptanan değerlere göre ortak özellikleri açıkladığı varsayılan alt kümelere ayırmak ve ortak faktör yapılarını ortaya koymak,
3. Hem birimleri hem de değişkenleri birlikte ele alarak ortak n birimi p değişkene göre ortak özellikli alt kümelere ayırmak,
4. Birimleri, p değişkene göre saptanan değerlere göre, izledikleri biyolojik ve tipolojik sınıflamayı ortaya koymak.

Bireylerin gruplandırılması amacıyla Kümeleme ve Ayırım Analizleri sıkça kullanılan istatistiksel yöntemlerdir. Bu iki yöntem arasında benzerlik olmakla birlikte, iki yöntem arasında önemli farklılıklar da bulunmaktadır. Her şeyden önce Ayırım Analizinde grup (küme) sayısı bilinmekte, bu sayı analiz süresince değişmemekte ve araştırmacıdan bireyleri bu kümelere sınıflandırması istenmektedir. Ayrıca Ayırım Analizinden elde edilen bulgular gelecekte kullanılmaktadır. Oysa Kümeleme Analizinde küme sayısı önceden bilinmemekte ve sadece verilerin mevcut durumuna ilişkin sonuçlar vermesi nedeniyle gelecekte kullanılabilmesi söz konusu olmamaktadır. Kümeleme Analizi hiyerarşik ve hiyerarşik olmayan algoritmalar ile yapılabilmektedir. Tam bağlantı (complete linkage), tek bağlantı (single linkage), ortalama bağlantı (average linkage), medyan, centroid, Ward ve McQuitty teknikleri hiyerarşik kümeleme teknikleri olup, kümeler arası uzaklıkların hesaplamalarında farklılık göstermektedirler.[53] Bu tekniklerde hesaplanan uzaklıklara dayanılarak en yakın komşular belirlenerek bir küme oluşturulmakta ve sonraki birimler ile yakınlıkları hesaplanarak yeni üyelikler veya yeni kümeler oluşturulmaktadır. Bu tekniklerin genel algoritması şu şekildedir:

---

52 Özdamar, K., "Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi 2", Yenilenmiş 5. Baskı, Kaan Kitabevi, Eskişehir, 2004, s.279-281.

53 Bülbül, Ş., "Çok Değişkenli İstatistiksel Yöntemler İle Bankaların Mali Yapılarının Analizi", M.Ü. İstatistik ve Ekonometri Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayın No: 1, İstanbul,2001, s. 56-58.

1. Her birim bir küme kabul edilir ve uzaklıklar hesaplanmaktadır.
2. En yakın iki birim bir küme oluşturmaktadır.
3. Oluşturulan kümenin geriye kalan küme ve birimlere uzaklıkları tekrar hesaplanır.
4. Birimler bir kümeye dahil olana kadar birleştirme işlemine devam edilmektedir.
5. Bir sınır uzaklık kalana kadar kümeleme işlemine devam edildiğinden bazı yöntemlerde bir birim tek başına bir küme oluşturmaktadır.

K-ortalama kümeleme yöntemi ise medoid yöntemi gibi hiyerarşik olmayan bir teknik olup, gözlem birimlerinin önceden belirlenen sayıda kümelenmesini iteratif bir şekilde uzaklıkları optimize ederek sağlamaktadır.[54] Kümeleme analizinde verilerin normal dağılımlı olması gerektiği varsayımı olmakla birlikte normallik varsayımı prensipte kalmakta, uzaklık değerlerinin normalliği yeterli görülmektedir.

Gözlemleri gruplara atamada kullanılan ayırım analizinin uygulanabilmesi için ise, X veri matrisinin çok değişkenli normal dağılım göstermesi, değişkenler arasında çoklu bağlılığın olmaması, değişkenlerin varyans-kovaryans yapılarının her grup için aynı olması, değişkenlerin ortalama ve varyansları arasında bir korelasyonun bulunmaması gibi bazı varsayımların sağlanması gerekmektedir.[55]

K-ortalama kümeleme yöntemi ile ankette yer alan genel yargılardan yola çıkılarak gözlemler üç ve beş kümeye ayrılarak destekleme tutumlarına ve siyasi görüşlerine uyumlu bir şekilde akademisyenlerin ön bilgi olmadan kümelenmesinin mümkün olup olmayacağı irdelenecektir.

Çalışmada kullanılan genel yargılar dört ana başlık altında toplanmışlardır. Ancak, bütün bu yargıların kişinin AB ile ilgili kararlar almasında önemli unsurları içerdiği yapılan analizlerde ortaya çıkmıştır. Dolayısı ile bu dört başlık altında yer alan toplam 35 ifade analizde aynı anda kullanılmaktadır. Kurulan model genel olarak anlamlı olup, modele ait istatistikler Tablo 4.82'de verilmektedir.

---

[54] Backhaus, K., B. Erichson, W. Plinke, R. Weiber, Multivariate Analysemethoden, 9.baskı, Springer Verlag, Berlin, 2000, ss.349-350.

[55] Altaş, D., "Hayat ve Hayat Dışı Sigorta Şirketlerinin Çok Değişkenli İstatistiksel Yöntemlerle Karşılaştırılması", M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Öneri Dergisi, Sayı:8, Yıl:8, Cilt:5, İstanbul, 2002, s. 148.

Tablo 4.82 Ayırım Analizi Model İstatistikleri

Modelin Anlamlılığı					
Ayırım Fonksiyonu	Özdeğer	Kanonik İlişki	Wilks' L	Ki-kare	p
	0,682	0,637	0,595	386,647	0

Sınıflandırma					
			Tahmin		
		Tutum	Destekliyorum	Desteklemiyorum	Toplam
Gerçek Tutum	Frekans	Destekliyorum	510	82	592
		Desteklemiyorum	32	126	158
	%	Destekliyorum	86,1	13,9	100
		Desteklemiyorum	20,3	79,7	100

Kararsızlar dışında kalan toplam 750 gözlem ile yapılan analiz sonucu gözlemlerin %84,8 destekleme tutumuna göre doğru sınıfa atanabilmektedir. İki gurubun ayrımı için tahmin edilen kanonik fonksiyon %63,7'lik bir kanonik ilişki sergilemektedir. Bu modelde yer alan ve ayırımda etkili olan sekiz değişkene ait istatistikler Tablo 4.83'de yer almaktadır.

Tablo 4.83 AB ve Kurumları ile İlgili Yargıların Desteğe İlişkin Ayırım Fonksiyonu

Yargılar	Standartlaştırılmış Kanonik Ayırım Fonksiyonu		Fisher Doğrusal Ayırım Fonksiyonu	
	Katsayı	Wilks' Lambda	Destekliyorum	Desteklemiyorum
AB, demokratik bir organizasyondur.	0,190	0,601	0,851	0,680
AB, yeni bir sömürü düzenidir.	-0,335	0,620	0,976	1,230
Ekonomik gelişme	0,224	0,599	0,756	0,516
Yüksek yaşam standardı	0,217	0,599	0,671	0,440
Doğu ile Batı arasında köprü rolü	0,173	0,600	0,394	0,243
Gelecek ile ilgili endişelerin giderilmesi	0,157	0,598	-0,039	-0,184
Bilimsel etkinlikler	0,147	0,599	1,594	1,429
Ülke bütünlüğü	-0,266	0,611	0,425	0,606
(Sabit Katsayı)			-20,003	-15,568

Fisher doğrusal Ayırım fonksiyonu yardımı ile destekleyen ve desteklemeyenler için tahmin edilen değerler kanonik fonksiyonun oluşturduğu sınıra göre belirli bir gruba atanmaktadır. Modelde yer alan sekiz değişken istatistiksel olarak da anlamlıdır. Modelde yer alan bu yargılara verilecek cevaplar doğrultusunda bireyin destek konusundaki tutumu tahmin edilebilecektir. Dikkat edilirse destekleyenlerin grubunu belirleyen fonksiyonun pozitif yargılara ait katsayıları daha yüksektir. Bununla birlikte des-

tekleme grubuna atanmayı en fazla etkileyen yargılar ekonomik gelişme kazancı ve yüksek yaşam standardı beklentisidir. Ancak, AB'nin yeni bir sömürü düzeni olması konusundaki algılama bunlardan daha yüksek bir etkiye sahip olup kararı desteklememe yönünde etkilemektedir.

Ayırım Analizinde sadece destekleyen ve desteklemeyenler analize dahil edilmiş olup, Kümeleme Analizinde elde edilen küme üyeliklerinin verilerle karşılaştırılarak, kümeleme sonucunun başarısının incelenmesi için "Fikrim yok" cevabı da analize dahil edilmiştir. Analiz sonucu genel yargılara göre oluşturulan kümelerin merkezleri Tablo 4.84'de yer almaktadır.

Tablo 4.84 Genel Yargıların Küme Merkezleri ve ANOVA Sonuçları

Kümeler	0	2	1	F	p
AB, demokratik bir organizasyondur.	5,16	3,74	7,43	229,395	,000
AB, barış ve güvenliğin kaynağıdır.	4,55	3,85	7,00	156,341	,000
AB, üye ülkelerde ekonomik ve sosyal refahı geliştirir.	6,27	5,74	8,32	130,074	,000
AB, bir Hristiyan birliğidir.	5,81	7,56	5,36	35,703	,000
AB, yeni bir sömürü düzenidir.	4,66	7,20	3,62	116,905	,000
AB, farklılıklara saygı duyan bir organizasyondur.	4,37	3,38	6,39	115,769	,000
AB, Avrupa'da ırkçılık ve ayrımcılığa zemin hazırlar.	3,63	5,38	2,93	59,525	,000
Demokrasi	6,49	6,01	8,62	148,656	,000
Ekonomik gelişme*	6,23	5,44	8,49	230,692	,000
Yüksek yaşam standardı	5,80	5,07	8,27	274,625	,000
Tam bir hukuk devleti olma	5,98	5,34	8,32	220,283	,000
Seyahat ve serbest dolaşım özgürlüğü	5,59	4,87	7,98	137,480	,000
Eğitim	6,54	6,23	8,62	178,210	,000
Siyasal ve kültürel özgürlükler	6,20	5,70	8,43	171,962	,000
Doğu ile Batı arasında köprü rolü	5,95	5,22	8,28	154,689	,000
İş imkanı	5,17	4,21	7,45	183,027	,000
Gelecek ile ilgili endişelerin giderilmesi	4,72	3,88	7,40	251,182	,000
Bilimsel etkinlikler	6,66	6,50	8,61	135,114	,000
Ulke bütünlüğü	3,49	8,10	4,75	139,121	,000
Türk kimliği	3,20	8,23	5,01	177,374	,000
Türk kültürü	3,83	8,43	5,71	159,517	,000
Türk Lirası	4,91	8,79	7,65	126,359	,000
Türkiye-ABD arasındaki ilişkiler	5,10	7,18	6,91	42,832	,000
Türkiye'nin komşuları ile olan ilişkileri	5,98	7,85	7,50	35,331	,000
Ekonomi	7,91	8,44	8,73	13,988	,000
Nüfus	7,85	8,64	8,44	9,090	,000
Din	7,16	8,64	7,08	26,428	,000
Siyasetçiler	6,80	6,69	7,46	9,370	,000
Askeri-resmi kurumlar	7,02	7,68	7,53	4,530	,011
Özel sektör	7,34	7,04	8,10	20,248	,000
Toplumsal-sivil kurumlar	7,09	6,76	7,92	22,173	,000
Coğrafi durum	7,84	8,24	8,22	2,330	,098
AB'nin Türkiye'ye bakış açısı	8,16	8,83	8,73	7,689	,000
Avrupa'daki Türk imajı	8,07	8,75	8,60	6,223	,002
Kültür	7,24	8,04	7,68	5,878	,003

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

35 yargıdan coğrafi durum haricindeki bütün yargılar kümeler tarafından açıklanan değişkenliğe göre yapılan varyans analizinde anlamlı farklılıklar göstermektedirler. Ancak elde edilen bu kümeler istatistiksel uzaklıklardan oluştuklarından kavramsal bir anlamlılık içermeyebilirler. Bu nedenle gözlemlerin küme üyelikleri ile destekleme tutumlarının karşılaştırılması gerekmektedir. Küme üyeliği ve tutumlar kategorik veri olduklarından ki-kare bağımsızlık testi ile kümeler ve destekleme durumları arasındaki bağımlılık kontrol edildiğinde, istatistiksel bağımsızlığın ret edilmesi durumunda, yargılara verilen tepkilere göre akademisyenlerin destek tepkilerinin sınıflandırılabileceğine karar verilmiş olmaktadır.

Tablo 4.85 Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliğini Destekliyor Musunuz? AB Katılımına Destek Küme Üyeliği

Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğini destekliyor musunuz?		AB katılımına destek küme üyeliği			Toplam
		0	1	2	
Fikrim yok	Frekans	12	13	10	35
	Yüzde %	34,3%	37,1%	28,6%	100,0%
Destekliyorum	Frekans	120	419	53	592
	Yüzde %	20,3%	70,8%	9,0%	100,0%
Desteklemiyorum	Frekans	40	18	100	158
	Yüzde %	25,3%	11,4%	63,3%	100,0%
Toplam	Frekans	172	450	163	785
	Yüzde %	21,9%	57,3%	20,8%	100,0%

Çapraz tablo analizi yapılmadan önce oluşturulan kümelerin destek tutumu şıklarına göre dağılımına bakılarak kümeler tekrar kodlanmışlardır. Böylece çapraz tablolarda doğrusal bağlılığın incelenebilmesi ve cevaplar ile uyuşması sınanması mümkün olacaktır. Tablo 4.85'de verildiği gibi destek tutumu konusunda fikrini beyan etmeyenlerin üç kümeye dağılımı dengelenmiş, destekliyorum cevabını verenler 1 numaralı kümede ve desteklemediklerini beyan edenler 2 numaralı kümede yoğunlaşmışlardır. Tam üyeliği destekleyenlerin yargılara verdikleri cevaplara göre %20,3'ü, destekleyenler gurubunda yer alan yaklaşık %71'lik kümede yer alan akademisyenlerden farklı bir bakış açısıyla destekledikleri ortaya çıkmaktadır. Desteklemeyenlerin ise yaklaşık %11'inin algılamalarının destekleyenler kümesine uygun bir şekilde olduğu meydana çıkmaktadır.

Tablo 4.86 Destek Tutumu Kümeleri Bağımlılık ve Uyuşma Sınamaları

	Test İstatistiği	s.d.	p-değeri
Pearson $\chi 2$	261,753	4	,000
Benzerlik Oranı	250,934	4	,000
Doğrusal Bağımlılık	54,182	1	,000
Kontenjans Katsayısı	0,500		
Kappa	0,373		,000
Geçerli gözlem	785		

Kümeler ve cevaplar arasındaki açıklamalar yüksek anlam düzeyinde doğrusal da kabul edilecek bağımlılık sergilemektedirler. Ancak kontenjans katsayısı ilişkinin orta düzeyde olduğuna işaret etmektedir. Kappa istatistiğine göre ise cevapların ve kümelerin %37,3 uyuştukları ortaya çıkmaktadır.

Türkiye'nin AB'ye katılımı makro düzeyde bir süreç olup, bir toplumu bütün katmanları ile etkileyecek, sosyal, ekonomik ve hatta demografik bir olgudur. Dolayısı ile bu şekilde önemli bir kararda genel toplum çıkarlarının üstünlüğü yanında, zümrelerin kendi alanlarındaki özellikleri ve olası sonuçları da dikkate alması gereklidir. Bu nedenle akademisyenler üzerine yapılan bu çalışmada AB'ye tam üyelik durumundaki beklentileri ortaya koyması amacı ile akademik topluluğu daha yakından ilgilendiren Socrates-Erasmus gibi eğitimle ilgili iki bölümde yer alan 21 ifade kullanılarak Ayırım Analizi tekrarlanacaktır.

Tablo 4.87 Ayırım Analizi Model İstatistikleri

Modelin Anlamlılığı					
Ayırım Fonksiyonu	Özdeğer	Kanonik İlişki	Wilks' L	Ki-kare	p
	0,14	0,351	0,877	77,485	0
Sınıflandırma					
			Tahmin		
		Tutum	Destekliyorum	Desteklemiyorum	Toplam
Gerçek Tutum	Frekans	Destekliyorum	353	152	505
		Desteklemiyorum	45	79	124
	%	Destekliyorum	69,9	30,1	100
		Desteklemiyorum	36,3	63,7	100

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Bu modelde akademisyenler destekleme tutumlarına göre %68,7 doğru atanmaktadırlar. Genel olarak anlamlı modelde yer alan etkili değişkenler ve katsayıları Tablo 4.88'de verilmektedir.

Tablo 4.88 Socrates-Erasmus Programları ile İlgili Yargıların Desteğe İlişkin Ayırım Fonksiyonu

Yargılar	Standartlaştırılmış Kanonik Ayırım Fonksiyonu		Fisher Doğrusal Ayırım Fonksiyonu	
	Katsayı	Wilks' Lambda	Destekliyorum	Desteklemiyorum
AB ile entegrasyona hız kazandırır.	0,791	0,949	1,095	0,764
Eğitimdeki fırsat eşitliğini engeller	-0,410	0,895	0,648	0,801
Misafir öğretim üyesi olarak araştırma yapma imkanı	0,367	0,891	2,636	2,438
Sabit Katsayı			-17,614	-14,456

Bu modelde eğitimde fırsat eşitliğinin zedelenmesi konusundaki görüş AB'ye katılıma desteği azaltıcı bir etki sergilerken, Erasmus ve Socrates programlarının entegrasyona hız kazandıracağı görüşü oldukça yüksek destek yönünde bir etkiye sahip olmaktadır. Akademisyenler için diğer bir ayırım özelliği ise yurtdışında misafir öğretim üyesi olarak görev yapabilme imkanıdır. Bu imkan konusundaki beklentinin önemi, mevcut üniversitelerin bir kısmında akademik yükselme kriteri olarak yer alması gösterilebilir.

4.6.4. Kümeleme Analizi ile Siyasi Görüşlerin Yargılara Göre Gruplandırılması

Yapılan analizler sonucunda AB'ye tam üyeliğin desteklenmesi konusundaki tutumun siyasi görüşlerle bağımlı olduğu ve ayrıca ankette yer alan ifadelerin siyasi görüşlere göre farklılık gösterdiği ortaya çıkartılmıştır. Bu nedenle kişilerin belirli konulardaki yargılarının ve algılamalarının siyasi görüşlerinden etkilendiği göz önüne alındığında, ifadelere verilen cevaplardan da bireylerin siyasi görüşlerine göre sınıflandırılması mümkün olacaktır. Benzer şekilde k-ortalama kümeleme yöntemi ile yapılan gözlemlerin beş kümeye sınıflandırılması analizinde, elde edilen kümelerin siyasi görüşlerle bağımlılık göstermesi beklenmektedir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tablo 4.89 Siyasi Görüş ve Beş Küme Üyeliği

$\chi 2$ =24,407; p=0,081 LR=25,646; p=0,059 C =0,174			Siyasi görüş küme üyeliği					Toplam
			1	2	3	4	5	
Siyasi Görüş	Merkez sağ	Frekans	21	43	55	18	25	162
		Yüzde %	13,0%	26,5%	34,0%	11,1%	15,4%	100,0%
	Merkez sol	Frekans	28	67	71	24	14	204
		Yüzde %	13,7%	32,8%	34,8%	11,8%	6,9%	100,0%
	Sosyalist	Frekans	11	17	17	12	9	66
		Yüzde %	16,7%	25,8%	25,8%	18,2%	13,6%	100,0%
	Liberal	Frekans	27	81	66	20	34	228
		Yüzde %	11,8%	35,5%	28,9%	8,8%	14,9%	100,0%
	Diğer	Frekans	16	45	26	19	19	125
		Yüzde %	12,8%	36,0%	20,8%	15,2%	15,2%	100,0%
Toplam		Frekans	103	253	235	93	101	785
		Yüzde %	13,1%	32,2%	29,9%	11,8%	12,9%	100,0%

Ancak, bağımlılık ve uyuşma sınamaları sonucu istatistiksel anlamlı bir yapı ortaya çıkmamıştır. Küme numaralarına siyasi görüşler ile yoğunlaşma sergilemediklerinden dolayı uygun kodlama yapılamadığından uyuşma oranını ortaya koyan Kappa istatistiği hesaplanamamaktadır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

SONUÇ

Çalışmanın temel bulguları fazla detaya girmeden ana başlıklar itibarı ile şöyle özetlenebilir.

Akademisyenlerin en fazla güven duydukları uluslar arası kurumlar sıralamasında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sivil Toplum Kuruluşları ve Uluslar Arası Adalet Divanı gibi adaletle ilgili kurumlar ilk sıralarda yer alırken, AB beşinci sırada yer almaktadır. Yakın işbirliği içinde olunması tercih edilen ülke yada kurumlar sıralamasında da ilk sırada AB ülkeleri tercih edilirken, Türk Cumhuriyetleri ikinci sırada yer almaktadır.

AB'ye tam üyelik konusunda akademisyenlerin desteği toplumun diğer kesimlerine göre biraz daha yüksek (%75) olup, üyelik konusunda düşünce bazındaki bu desteğin yapılacak bir oylamada aynı oranda eyleme dönüşeceği, ancak buna rağmen aynı oranda akademisyenin Türkiye'nin tam üyeliğe hazır olmadığını belirtmeleri ilgi çekici bir sonuçtur. Üyeliğe destek yüksek, evet oyu oranı yüksek, ancak henüz yapılması gerekli hazırlıkların olduğu bilincinde aynı şekilde yüksektir. %60'a yakın bir akademisyen topluluğu Türkiye'nin bir Avrupa ülkesi olduğu inancına sahipken, AB dışındaki bir oluşuma sıcak bakmıyor. Tam üyelik uğruna ulusal konularda taviz verilmesine karşı olanlar ise çalışmadaki en yüksek oran (%83) olarak karşımıza çıkarken, aynı hassasiyet ulusal paranın yerine ortak paranın kullanımında görülmemektedir. AB konusundaki çalışmaları nedeni ile siyasetçi ve bürokratlara güven duyanların oranı %40 iken, güven duymayanlar %50, kararsızlar ise %10'luk bir paya sahiptir.

Akademisyenler AB'ye tam üyelik süresi konusunda umutlu değil. Tam üyelik sürecinin 10 yıldan önce tamamlanacağı mümkün görünmüyor. AB ile ilgili bilgi edinme kaynaklarında toplumun diğer kesimlerinin aksine (diğer çalışmalarda elde edilen bulgulara göre) gazete, dergi ve televizyon yanında konferans ve kitaplarda önemli bir ağırlığa sahiptir. Bu da doğal bir sonuç olarak gerçekleşmektedir.

AB hakkındaki görüşlerde topluluğun; üyelerinin ekonomik ve sosyal refahını arttıracağı görüşüne katılım fazla iken, topluluğun bir sömürü

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

düzeni olduğu, ırkçılığa ve ayırımcılığa neden olacağı konularındaki inançlar ise en azdır.

AB'ye tam üyelik durumunda Türkiye'nin kazanımlarında en fazla ekonomik gelişme ve demokrasi konusundaki gelişmeler yanında eğitimcilerin eğitim konusundaki katkıları öne çıkmaktadır. Akademisyenlerin AB'nin eğitim ayağı olan Socrates-Erasmus programları hakkındaki düşünceleri de bunu desteklemektedir. Bu programların özellikle aynı çalışma alanındaki kişilerle iletişim sağlamanın, onlarla ortak projelerde yer almanın ve misafir öğretim üyesi olarak farklı ülkelerde araştırma yapma imkanlarının artacağı ve böylece kazanımları olacağı düşünceleri hakimdir. Türkiye'nin kazanımları konusunda iş imkanlarının artacağı ve gelecekle ilgili endişelerin giderilmesi düşünceleri ise en düşük puanları almıştır. AB'nin kazanımları konusunda ise; genç ve dinamik bir nüfus ile pazar yaratma inançları ön plana çıkmaktadır.

AB'ye tam üyeliğin ülke bütünlüğü, Türk kimliği ve kültürünü etkileyeceği konularında akademisyenler, toplumun diğer katmanlarına göre fazla endişe duymamaktadırlar.

AB'ye tam üyeliği etkileyen faktörlerde; akademisyenlerin düşüncelerine göre en önemli faktörler yada engeller Türkiye'nin ekonomik durumu, nüfusu, AB'nin Türkiye'ye bakış açısı ve Avrupa'daki Türk imajı ilk sıralarda yer alırken, halk arasında önemli olduğuna inanılan din faktörü en sonlarda yer almakta olup, bu konu ile ilgili belirlenen tüm faktörlerde hiç önemsenmeyeni yoktur.

Türkiye'nin birliğe tam üyeliğine AB ülkeleri arasında en fazla desteği Almanya ve İtalya'nın verdiği, en fazla karşı çıkan ülkenin ise Fransa olduğu görüşü hakimdir.

Akademisyenler uzun süreli yurt dışına çıkış imkanları olduğunda öncelikle ve özellikle ABD ve İngiltere'yi tercih etmekte, bunun nedeni olarak da ülkelerin gelişmişliğini ve araştırma imkanlarının fazlalığını belirtmektedirler. Kuşkusuz bu tercihte bilinen yabancı dilin önemi de oldukça fazladır. Zira cevaplayıcıların çok büyük bir bölümü yabancı dil olarak İngilizce bildiklerini, İngilizce'yi hiç bilmeyenlerin oldukça az sayıda oldukları gözlenmiştir.

Akademisyenler arasında AB konusunda çalışma yapanların ve proje yada projelerde görev alanların sayısı ise oldukça azdır.

Akademisyenlerin genelde AB'ye güven duydukları, tam üyeliği destekledikleri, yapılacak bir referandumda olumlu oy kullanacakları, Türki-

ye'nin tam üyeliğe hazır olmadığı, tam üyelik uğruna ulusal davalardan taviz vermeme konularında oldukça net fikir birliği içinde olurken; AB ülkeleri ile yakın işbirliği içinde olunması, Türkiye'nin bir Avrupa ülkesi olduğu, AB para sistemine geçiş, AB dışındaki bir oluşum içinde yer alma ve AB ile ilişkiler konusunda Türk siyasetçi ve bürokratlarına güven duyulması konularındaki fikir birliği daha azdır. Ayrıca bu konularda çapraz tablo analizleri ile elde edilen sonuçlara göre; AB'ye duyulan güven ve Türkiye'nin bir Avrupa ülkesi olduğu konularında akademisyenlerin unvanlarına göre anlamlı farklılık saptanmışken, siyasi görüşlere göre Türkiye'nin bir Avrupa ülkesi olduğu ve tam üyelik için bazı konularda taviz verilmesi dışındaki diğer bütün konularda anlamlı farklılıklar tespit edilmiş, cinsiyete göre ise siyasi görüşe göre anlamlı bulunan bu iki konu ve Türkiye'nin AB dışındaki bir oluşum içinde yer alması ile siyasetçi ve bürokratlara duyulan güven konularında anlamlı farklılıklar bulunmuştur.Burada dikkati çeken ve ön plana çıkan sonuç farklılıkların daha çok siyasi görüşlerle ilişkili olmasıdır. Unvan ve cinsiyet farklılığı ise AB ile ilgili görüş ve düşüncelerde önemli farklılıklara neden teşkil etmemektedir.

Yapılan ilişki analizlerinde tam üyeliği desteklemek ile yapılacak bir oylamada kullanılacak oyun rengi, tam üyeliği desteklemek ile ulusal konularda verilecek taviz, tam üyeliği desteklemek ile AB konusunda çalışma yapmış olmak veya AB'den burs almış olmak arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. AB konusunda çalışma yapmış olmak kuşkusuz konu hakkında bilgili olmak açısından önemli, ancak burs almış olmak AB'ye karşı bir sempati yada fanatiklik yaratmıyor.

AB hakkındaki görüşler ile tam üyelik durumunda Türkiye'nin kazanımları konularında tam üyeliği destekleyen ve desteklemeyenler arasında istatistiksel anlamlı farklılıklar elde edilirken, tam üyeliğin olası etkileri (Ülke bütünlüğü, Türk kimliği, Türk kültürü) gibi bazı konulardaki düşüncelerde anlamlı farklılık elde edilirken, diğerlerinde anlamsız ve tam üyeliği etkileyen faktörlerde sadece din faktörü ve toplumsal-sivil kurumlardaki düşüncelerde anlamlı farklılık gözlenmiş, diğerlerindeki farklılıklar ise anlamsız çıkmıştır. Tam üyelik durumunda AB'nin kazanımlarında ise tam üyeliği destekleyen ve desteklemeyenler arasındaki tek anlamsız farklılık Türkiye'nin topluluğa kültürel zenginlik katacağı konusundaki düşüncelerde gözlenmiştir.

Çalışmanın tümü ile ilgili çok göze çarpıcı bir sonuç verilecek olur ise, bu herhalde akademisyenlerde duygularının etkisinde kalmamasını gerektiren ancak maalesef burada en belirgin sonuç olarak karşımıza çıkan siyasi görüşlere göre AB konusundaki farklılıklardır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ 1883
MARMARA ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

KAYNAKÇA

1. ADMIT Proje Takımı, Yüksek Öğretim Başvuruları ve Öğrenci Hareketliliği: ADMIT Araştırma Projesi, European Educational Research Journal, Volume 1, Number 1, 2002.
2. Atlaş, D., "Hayat ve Hayat Dışı Sigorta Şirketlerinin Çok Değişkenli İstatistiksel Yöntemlerle Karşılaştırılması", M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Öneri Dergisi, Sayı:8, Yıl:8, Cilt:5, İstanbul, 2002.
3. Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu, 2005, http://www.deltur.cec.int/defaultafd6/htm/ (3 Mayıs 2005), par.3.
4. Backhaus, K., B. Erichson, W. Plinke, R. Weiber, Multivariate Analysemethoden, 9.baskı, Springer Verlag, Berlin, 2000.
5. Blavoukos S., "Domestic Structures and National Policy-Making in the Convention and the IGC: A Four-country Empirical Analysis", Workshop 22: Domestic Structures and Institution Building in the European Union, European Consortium for Political Research Joint Sessions of Workshops - Uppsala 2004.
6. Blendi Kajsiu, Albania and European Union: Perceptions and Realities, Project, Institute for International Studies (AIIS), Tirana 2003. Website : http://www.aiis-albania.org .
7. Bülbül, Ş., "Çok Değişkenli İstatistiksel Yöntemler İle Bankaların Mali Yapılarının Analizi", M.Ü. İstatistik ve Ekonometri Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayın No: 1, İstanbul,2001.
8. Central European Opinion Research Group Foundation (CEORG), ATTITUDES TOWARDS EU MEMBERSHIP IN THE CZECH REPUBLIC, HUNGARY, POLAND AND THE RUSSIAN FEDERATION, Research Results, 2002, www.ceorg-europe.org .
9. Ciftci, Sabri, Changing Patterns in Public Support for EU: Treaty Effects on European Integration, Midwest-PSA 61.nci Annual National Conference, April 3-6 2003, Chicago, IL.
10. Çilingirtürk, A.M., "AB'nin Dış Ticaret Akışı: Bitişme Analizi Yaklaşımı", Derin Yayınları, İstanbul, 2005.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

11. Gabel, M.J., Anderson, C.J., The Structure of Citizen Attitudes and the European Political Space, Jean Monnet Working Paper 2001/4, CEuS, Universitaet Bremen.

12. Gaidys V., "Attitudes towards the European Union in Lithuania: 1997-2002", IES Proceedings 1.1, November 2002.

13. Grossman E., "Bringing politics back in : rethinking the role of economic interest groups in European integration", Cahiers Europeens De Sciences PO, CEVIPOF, 2, Paris, 2003.

14. Hughes J., Sasse G., John P., Elites and Institutions in Regional and Local Governance in Eastern Europe, One Europe or Several, Economic & Social Research Council Newsletter, Issue 3, Spring 2000.

15. Institude of European Studies, Annual Report 2002-2003.

16. İktisadi Kalkınma Vakfı, Avrupa Birliği Genişleme Süreci ve Türkiye, İKV: 170, İstanbul: 2002.

17. Jacobs, J., D. Pollack, "The European Union: Support Based on Values? Attitudes towards the EU in Ten Post-Communist Countries and East Germany", Conference on Public Opinion About the EU in Central Europe, IUBloomington, 2-3 April 2004.

18. Karluk, S. Rıdvan, Avrupa Birliği ve Türkiye, 4. Baskı, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Yayını, İstanbul: Emir Ofset, 1996.

19. Kritzinger S., et.al., European Identity Building from Perspective of Efficiency, Second Pan-European Conference, Standing Group on EU Politics, Bologna, 24-26 June 2004.

20. Liebert U., New governance and the prospects for a European sphere of publics, Jean Monnet Centre for European Studies (CEuS), Working Paper, 10, 2001.

21. Loveless, M., R. Rohrschneider, "Attitudes toward European Integration in Central and Eastern Europe: An Experiential Argument", Paper prepared for the EU Conference, Indiana University, Bloomington, IN, 1-3 April, 2004.

22. Nakip, M., Pazarlama Araştırmaları Teknikler ve (SPSS Destekli) Uygulamalar, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2003.

23. Nicola Smith, Colin Hay, "Third Way Political Economy, Globalisation and Economic Compulsion: A Comparative Analysis of the UK and Ireland", Conference of Europeanists' Annual Conference, Chicago, 11-13 March 2004.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

24. Orstrom Moller, J., The Future European Model-Economic. Internationalization and Cultural Decentralization, Connecticut: Praeger, 1995.

25. Özdamar, K., "Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi 2", Yenilenmiş 5. Baskı, Kaan Kitabevi, Eskişehir, 2004.

26. Seyidoğlu, Halil, Uluslararası İktisat, Teori-Politika ve Uygulama. Geliştirilmiş 15. Baskı. İstanbul: Güzem Yayınları, No:20, 2003.

27. Tekeli, İlhan ve İlkin, Selim, Avrupa Topluluğu III, Ankara: Ümit Yayıncılık, 2000.

28. The Undergraduate Conference on the European Union: Challenges and Prospects for the European Union in a Globalizing World, California, April 24-25, 2003. (Co-sponsored by the European Union Center at the University of California, Berkeley and the European Union Center of California, Scripps College.)

29. Tucker J.A., A.C. Pacek, A.J. Berinsky, "Transitional Winners and Losers: Attitudes Toward EU Membership In Post-Communist Countries", American Journal of Political Science, Vol. 46, No.3, Temmuz 2002.

30. Vreese, C.H., "Why European Citizens Will Reject the EU Constitution", Center for European Studies Working Paper No. 116.

31. Working paper, "Multinational Units and Homosexual Personnel," Digital IES Working paper, ies.berkeley.edu/pubs, Şubat 2005.

32. www.foreignaffairs.org/20030501faessay11222/michael-s-teitelbaum-philip-l-martin/is-turkey-ready-for-europe.html

33. Yıldırım, İ. Esen (Zeren), "Gizli Sınıf Analizi ve Türkiye'de Üniversite Mezunu Gençlerin Avrupa Birliği'ne Bakış Açıları Üzerine Bir Uygulama", Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: 2003.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

EK- ANKET FORMU

GENEL GÖRÜŞLER

1. Aşağıdaki uluslararası kurumlardan hangisine/hangilerine güveniyorsunuz?

o Sivil toplum kuruluşları
o NATO
o Dünya Ticaret Örgütü
o Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
o Uluslararası Adalet Divanı
o IMF ve Dünya Bankası
o AB
o Birleşmiş Milletler
o Diğer .....

2. Sizce Türkiye aşağıdaki ülke/ülke gruplarından hangisi/hangileri ile yakın işbirliği içinde olmalıdır?

o AB ülkeleri
o İslam ülkeleri
o Türk Cumhuriyetleri
o ABD
o Rusya-Çin-Uzak Doğu ülkeleri
o Diğer.....

3. Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğini destekliyor musunuz?

o Destekliyorum
o Desteklemiyorum
o Fikrim yok

4. Yarın Türkiye'nin AB üyeliği ile ilgili bir referandum yapılacak olsa, oyunuz ne yönde olur?

o Desteklerim
o Desteklemem
o Fikrim yok

5. Sizce Türkiye AB'ye ne kadar süre sonra tam üye olabilir?

o 5-7 yıl
o 8-10 yıl
o 11-13 yıl
o 13 yıldan fazla
o Türkiye, AB'ye tam üye olamayacak

6. Sizce Türkiye AB'ye üye olmaya hazır mı?

o Hazır
o Hazır değil
o Fikrim yok

7. Sizce Türkiye bir Avrupa ülkesi midir?

o Evet
o Hayır
o Fikrim yok

8. AB'ye tam üye olabilmek için Kıbrıs, Ege kıta sahanlığı, sözde soykırım iddiaları konularında taviz verilmeli mi?

o Evet
o Hayır
o Fikrim yok

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

9. Türkiye'nin AB'ye tam üye olması durumunda, AB para sistemine mi geçilmeli, yoksa Türk Lirası kullanılmaya devam edilmeli mi?

o AB para sistemine geçilmeli o Türk Lirası kullanılmalı o Fikrim yok

10. "Türkiye'nin AB dışında alternatif bir oluşum içinde yer alması, ulusal çıkarlarımıza daha uygundur" görüşüne katılıyor musunuz?

o Katılıyorum
(Hangi oluşumda yer almalı?.....) o Katılmıyorum o Fikrim yok

11. Türkiye-AB ilişkilerinin geliştirilmesi konusunda, Türk siyasetçilerine ve bürokratlarına güveniyor musunuz?

o Evet o Hayır o Fikrim yok

12. Türkiye'nin AB'ye üyeliği ile ilgili kanaatinizin oluşmasında etkili olan bilgi kaynaklarınız nelerdir?

o Televizyon
o Kitap
o Konferans ve toplantılar
o Radyo
o İnternet
o Üyesi olduğum dernek vb. kuruluşlar
o Gazete ve dergiler
o Çevrenizdeki kişiler
o Diğer(belirtiniz).....

AB ve AB-TÜRKİYE İLİŞKİLERİ HAKKINDA GÖRÜŞLER

1. Aşağıda AB ile ilgili bazı ifadeler yer almaktadır. Bu ifadeleri kendi görüşleriniz doğrultusunda değerlendiriniz.

1: hiç katılmıyorum, ..., 10: kesinlikle katılıyorum

1	AB, demokratik ve hukukun üstünlüğünü savunan bir organizasyondur.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	AB, Avrupa'da barış ve güvenliğin kaynağıdır.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3	AB, üye ülkelerde ekonomik ve sosyal refahın gelişmesine katkıda bulunmaktadır.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4	AB bir Hristiyan birliğidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5	AB, yeni bir sömürü düzenidir.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
6	AB, farklılıklara saygı duyan çok uluslu bir organizasyondur.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
7	AB, Avrupa'da ırkçılık ve ayrımcılığa zemin hazırlayan bir oluşumdur.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

2. AB'ye tam üye olunması halinde, aşağıda belirtilen alanlarda sizce Türkiye ne ölçüde kazanç elde eder?

1: hiçbir kazanç sağlamaz,...,10: çok yüksek kazanç sağlar.

1	Demokrasi	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	Ekonomik gelişme	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3	Yüksek yaşam standardı	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4	Tam bir hukuk devleti olma	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5	Seyahat ve serbest dolaşım özgürlüğü	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
6	Eğitim	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
7	Siyasal ve kültürel özgürlükler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
8	Doğu ile Batı arasında köprü rolü	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
9	İş imkanı	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
10	Gelecek ile ilgili endişelerin giderilmesi	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	Bilimsel etkinlikler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

3. Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğinin aşağıda belirtilen konulara etkisi sizce nasıl olur?

1: hiç etkilemez,...,10: çok etkiler

1	Ülke bütünlüğü	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	Türk kimliği	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3	Türk kültürü	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4	Türk Lirası	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5	Türkiye-ABD arasındaki ilişkiler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
6	Türkiye'nin komşuları ile olan ilişkileri	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

4. Sizce Türkiye üye olması halinde AB'ye ne kazandıracak? Aşağıdaki ifadeleri en önemlisi 1. sırada olacak şekilde sıralayınız.

		Sıra No
1	Genç ve dinamik bir nüfus	
2	Pazar yaratma	
3	İslam-Hıristiyan dünyası arasında köprü	
4	Kültürel zenginlik	
5	AB'ye siyasi ve askeri anlamda katkı	

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

5. Bildiğiniz gibi Türkiye'nin AB'ye tam üye olması bir çok faktöre bağlı olan bir süreçtir. Sizce aşağıda belirtilen faktörler bu süreçte ne kadar önemlidir?
1: hiç önemli değil,...,10: çok önemli

1	Ekonomi	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	Nüfus	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3	Din	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4	Siyasetçiler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5	Askeri-resmi kurumlar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
6	Özel sektör	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
7	Toplumsal-sivil kurumlar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
8	Coğrafi durum	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
9	AB'nin Türkiye'ye bakış açısı	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
10	Avrupa'daki Türk imajı	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	Kültür	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

6. Türkiye'nin AB'ye tam üyelik sürecinde en çok destek aldığı ve/veya alacağı ülke sizce hangisidir?

- o Almanya
- o Yunanistan
- o Hollanda
- o İtalya
- o Fransa
- o Hiçbiri
- o İngiltere
- o İspanya
- o Diğer.....

SOCRATES-ERASMUS

1. Avrupa Birliği'nin eğitim alanındaki Socrates-Erasmus programı hakkında hangi bilgilere sahipsiniz?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. Socrates-Erasmus programı ile ilgili aşağıda belirtilen ifadeleri Türkiye açısından değerlendiriniz.

1: hiç katılmıyorum,...,10: kesinlikle katılıyorum

1	AB ülkeleri ile akademik işbirliği artar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	Bilimsel çalışmalar için finansal destek bulma imkanı artar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3	Bilimsel yayın yapma olanakları artar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4	Bilimsel yayınlara ulaşma olanakları artar.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5	Akademik yükselme kriterleri zorlaşır	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
6	Akademik yükselme olanakları artar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
7	Türkiye'deki üniversiteler arası rekabet artar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
8	Akademik çevreleri tanıma/tanınma imkanı artar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
9	Özel sektörle işbirliğini arttıracak imkanlar sağlar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
10	Akademisyenlerin gelirlerinin artmasını sağlar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	Akademisyenliği daha popüler hale getirir	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
12	Üniversitelere yönelik devlet desteğini garanti eder	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
13	AB ile entegrasyona hız kazandırır.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
14	Eğitimdeki fırsat eşitliğini engeller	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
15	Eğitimde kalitenin artmasını sağlar.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

3. Socrates-Erasmus programı kapsamında aşağıda belirtilen aktivitelerin bir akademisyen olarak sizin için önemini belirtiniz.

1: hiç önemli değil,...,10: çok önemli

1	Misafir öğretim üyesi olarak ders verme imkanı	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	Misafir öğretim üyesi olarak araştırma yapma imkanı	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3	Burs imkanı	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4	Ortak proje yapma imkanı	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5	Yabancı dil öğrenme/geliştirme imkanı	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
6	Uzmanlık alanınızdaki kişi ve kurumlarla iletişim imkanı	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

KİŞİSEL BİLGİLER

1. Eğitim ve Akademik Kariyeriniz:

	Üniversite	Bölüm	Ülke
Lisans			
Yüksek Lisans			
Doktora			
Doçentlik			
Profesörlük			

2. Yurt dışı çıkış/çıkışlarınız(tatil, seyahat, özel sebepler dışında):

Ülke	Amaç (YL, DR, POST DR, DİL, ARAŞTIRMA VB.)	Süre	Burslu/Burssuz
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			

3. Uzun süreli olarak yurt dışında kalma imkanınız olsa, akademik kariyerinize en fazla hangi ülke/ülkelerin katkı sağlayacağını düşünüyorsunuz? Neden?

	Ülke	Neden
1		
2		
3		

4. Avrupa Birliği ile ilgili bir konuda çalışma yaptınız mı? o Evet o Hayır

(çalışmanız varsa lütfen bilgi veriniz)

.....

.....

.....

.....

.....

5. Avrupa Birliği ile ilişkili bir kurum bünyesinde bir projede/projelerde yer aldınız mı? ○ Evet ○ Hayır
(yer aldıysanız lütfen bilgi veriniz)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

6. Avrupa Birliği ile ilişkili bir kurumdan burs aldınız mı? ○ Evet ○ Hayır
(aldıysanız lütfen bilgi veriniz)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

7. Yabancı dil bilginiz:

□ İngilizce	□ Zayıf	□ Orta	□ İyi	□ Çok iyi
□ Almanca	□ Zayıf	□ Orta	□ İyi	□ Çok iyi
□ Fransızca	□ Zayıf	□ Orta	□ İyi	□ Çok iyi
□ Diğer.....	□ Zayıf	□ Orta	□ İyi	□ Çok iyi

8. Cinsiyetiniz: ○ Bay ○ Bayan

9. Yaşınız: .....

10. Medeni durumunuz: ○ Evli ○ Bekar ○ Dul ○ Boşanmış

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

11. Siyasi görüşünüz:

o Merkez sağ o Merkez sol o Sosyalist o Liberal o Diğer (Belirtiniz).....

İlave etmek istediğiniz görüşleriniz varsa, lütfen yazınız.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ 1883

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA
ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ 1883

ISBN 978-975-400-309-3

M.Ü. Kütüphane ve Dokümantasyon
Daire Başkanlığı
M0142551